SFÂNTUL CIPRIAN
EPISCOPUL CARTAGINEI

SCRISORI

SFÂNTUL CIPRIAN
EPISCOPUL CARTAGINEI

Scrisori

Traducere din limba latină de:
prof. Ion Diaconescu și
prof. dr. Ovidiu Pop

Prefață de prof. Ion Diaconescu

editura Σοφία

București

Îngrijire ediție: Alexandru Mihăilă

Redactor: Elena Marinescu

Imagine copertă: *Sfântul Ciprian*, mozaic, Sant'Apollinare Nuovo, Ravenna
Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta traducere

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIPRIAN, sfânt

Scrisori / Sfântul Ciprian, episcopul Cartaginei; trad. din lb. latină de prof. Ion Diaconescu și prof. dr. Ovidiu Pop. – București:
Editura Sophia, 2011
ISBN 978-973-136-249-6

I. Diaconescu, Ion (trad.)
II. Pop, Ovidiu (trad.)

PREFAȚĂ

Sfântul Ciprian[1] al Cartaginei[2] a fost una din personalitățile remarcabile ale Bisericii Creștine din prima jumătate a secolului al III-lea. Se trăgea dintr-o familie nobilă și bogată, tatăl său fiind senator al celei mai însemnate cetăți din Africa romană. A primit o educație aleasă, studiind, printre altele, retorica (și mai apoi predând-o), deoarece dorința tatălui, cât și obiceiul vremii îl destinau unei cariere publice.

---

[1] Deoarece persistă confuzia între Sfântul Ciprian, Episcopul Cartaginei, și Ciprian Magul (Vrăjitorul), socotim necesare câteva precizări.

Ciprian Magul era din Antiohia Siriei. În tinerețe s-a remarcat prin aplecarea spre vrăjitorie și practicarea magiei, fapt ce i-a atras și supranumele. Dar, ca în cazul altor minți deschise ale vremii, a înțeles deșertăciunea preocupărilor ce-l țineau rătăcit în prăpastia unui veac tulburat și deznădăjduit și s-a convertit la creștinism, devenind în scurt timp chiar episcop, iar, în timpul persecuțiilor declanșate de Dioclețian, suferind martiriul, în anul 304. Destinul similar, cât și identitatea de nume au făcut posibilă confuzia, pe care avem speranța că am risipit-o. Pentru mai multe informații, vezi Gherasim Timuș, Episcopul Argeșului, *Dicționar Hagiografic*, Tipografia Cărților Bisericești, Buc. 1898, retipărit de Ed. Pelerinul român, Oradea, 1998 și Ed. Mânăstirii Portărița, Satu-Mare, 1998.

[2] Cartagina, în greacă Καρχηδών, iar în latină Carthago (după semiticul Qart Hadasht „Cetatea Nouă"), a fost fondată de colonișți fenicieni (*puni*/ φοίνικες) în Africa de Nord, actuala Tunisie, în secolul al VIII-lea înainte de Hristos (vezi, în *Eneida* lui Vergilius, episodul cartaginez, legat de regina Dido), deci înaintea Romei, care mai apoi i-a devenit rivală pentru supremație în Mediterana. A fost învinsă, distrusă și reconstruită de romani. Despre această din urmă cetate, profund romană și latină se face vorbire, devenită la această vreme important centru episcopal, ce deținea, desigur informal, primatul asupra întregii zone, în provinciile imperiale Africa, Numidia și Mauretania.

Fericitul Ieronim ne spune că „la început i-a învățat retorica pe alții"[1], profesiune ce-i asigura venituri însemnate, care, alături de averea moștenită, i-au îngăduit să ducă o viață îmbelșugată și, pare-se, chiar ușuratică până într-o zi, când, sătul de viața de până atunci, auzind de curăția și sfințenia preotului creștin Ceciliu, a început a-l frecventa și, astfel, a fost câștigat pentru totdeauna de învățătura și Biserica lui Hristos.

S-a convertit și a primit Botezul chiar prin preotul Ceciliu, devenit astfel părintele său duhovnicesc, de la care a dobândit și numele sub care s-a făcut cunoscut: Thascius Caecilius Cyprianus[2]. În scrierea sa *Ad Donatum*, ne relatează cu pătrundere și foarte impresionant acest proces interior, care a dus la totala sa schimbare prin Botez, la lepădarea omului vechi din lăuntrul său și la nașterea omului nou înlăuntrul său, prin puterea Sfântului Duh, care l-a umplut de harul dumnezeiesc:

„Eram în întuneric, înotam pe marea furtunoasă a lumii acesteia, fără a cunoște lumina și fără a ști încotro să-mi îndrept pașii. Mă gândeam la cele ce mi se spuneau despre răscumpărare și găseam cu totul de nestrăbătut calea spre mântuire, ce mi se propunea prin bunătatea divină. Nu puteam pricepe cum un om ar primi în Botez începutul[3] unei noi vieți, cum era cu putință să înceteze a fi ceea ce fusese mai înainte, să devină o ființă nouă, păstrând același trup, dar dezbrăcându-se de omul cel vechi, să se reînnoiască în întregime înlăuntrul său... Iată ce-mi ziceam adesea. Dar, îndată ce apele Botezului au spălat petele sufletului meu, inima a primit lumina cerescului adevăr. Duhul lui Dum-

[1] Ieronim, *Despre bărbații iluștri*, trad. Dan Negrescu, Ed. Paideia, București, 1997.

[2] Prenumele Thascius pare a fi redarea în idiomul punic local (calc lexical), a latinescului *Caprianus* (de la *caper/capra*), deformare a lui *Cyprianus* (de la insula *Cyprus*). Răuvoitorii au scornit chiar un *Coprianus*, apropiere malițioasă de grecul κόπρος, „gunoi, excremente". Caecilius este numele preluat de la părintele său duhovnicesc.

[3] Începutul, în text *principium*, poate fi tradus pur și simplu „principiu".

nezeu S-a pogorât asupra mea și, prin Aceia[1], am devenit o creatură nouă, greutățile dispar, îndoielile se risipesc și întunericul face loc luminii. Nu mai erau acum grele cele ce mai înainte mi se păreau mai presus de puterile mele. Am văzut că începutul pământesc, pe care-l țineam din nașterea mea, mă expunea păcatului și morții și că noul început pe care l-am primit de la Duhul lui Dumnezeu prin renaștere îmi dădea idei noi, înclinații noi, și mă făcea să-mi îndrept toate gândurile către Dumnezeu."

Și, într-adevăr, din clipa primirii Botezului, a trăit numai întru Dumnezeu, primind chiar și martiriul pentru credința sa nezdruncinată, neîntinată de nici un compromis, nedoborâtă nici de amenințarea morții. Voința lui dârză și hotărârea nestrămutată de a-și schimba felul de viață l-au determinat să-și vândă cea mai mare parte a averii și să împartă săracilor banii, păstrând restul pentru Biserică, iar puținul ce i-a rămas era îndreptat tot spre fapte caritabile. De atunci a început să studieze cu și mai neostoită sete Sfânta Scriptură, care a devenit Cartea lui de căpătâi, astfel că în toate scrierile sale nu găsim decât citate biblice. În toate împrejurările, își ia de-acum argumentele și pildele din *Cartea Sfântă*, deși nu-i erau necunoscute lucrările și comentariile înaintașilor ori contemporanilor, precum Tertulian.

Poporul din cetate era profund impresionat de viața simplă, chiar ascetică, pe care o ducea, de blândețea și de bunătatea lui, de ardoarea cu care se dăruise noii sale credințe. Dorit de această mulțime, la nici un an de la convertire, primește hirotonirea iar, după moartea lui Donatus, cerut fiind de popor și agreat de majoritatea clericilor, cu toată împotrivirea sa – căci se socotea nevrednic de rangul spre care era împins –, a fost ales și înscăunat episcop al Cartaginei (248). Totuși această alegere a întâmpinat opoziția unor preoți și a unor mireni influențați de aceștia, care-l socoteau încă un novice și care, mai apoi, în con-

[1] Aceia: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Sfânta Treime invocată la Botezul creștinesc.

textul persecuțiilor, aveau să creeze în Biserică o schismă, pe care Sfântul Ciprian a fost obligat s-o combată cu multă vigoare.

Ca episcop, Sfântul Ciprian a condus comunitatea creștină din Cartagina, dar, informal, chiar din toată Africa Romană, în vremuri foarte tulburi. A trebuit să înfrunte două persecuții de amploare: cea a lui Decius (250-251) și cea a lui Valerian (257-258), apoi ciuma devastatoare din 252-254, pentru care autoritățile romane și mulțimea păgânilor i-au făcut vinovați pe creștini, erezia lui Felicissimus, Novatus și Novațian și invazia unor triburi ale deșertului.

Tot în această perioadă a trebuit să stingă tulburările ivite de reprimirea în Biserică a celor ce, sub apăsarea prigoanei, căzuseră în apostazie, tăgăduindu-L pe Hristos, așa-numiții *lapsi*, și de întoarcerea la Biserica-mamă a ereticilor, ridicându-se, în context, o altă grea problemă, cea a botezului ereticilor. Desigur, vechii opozanți au contestat iarăși hotărârile intransigente adoptate de Sfântul Ciprian, în spiritul și litera Evangheliei, dar apar și alții, precum episcopul Romei, Papa Ștefan, partizani ai unei atitudini mai împăciuitoare, chiar potrivnice învățăturii Evangheliei.

Tuturor acestor provocări Sfântul Ciprian le-a făcut față cu succes, datorită însușirilor sale de conducător moderat, în care se manifestau spiritul practic și administrativ roman, inteligența, voința dârză, fermitatea și austeritatea, dar și îngăduința, bunătatea și dărnicia, înțelegerea corectă și profundă a situațiilor, puterea de intuire a consecințelor, optimismul, toate acestea sprijinite mereu pe credința sa sinceră și arzătoare și de nădejdea neclintită în ajutorul lui Dumnezeu. Aceste însușiri ale personalității sale reies nu numai din fapte, ci și din scrierile sale, care, toate, au fost prilejuite de evenimentele și problemele cărora a trebuit să le facă față.

Scrierile Sfântului Ciprian, toate de întindere mică, de o pronunțată oralitate, au mai mult caracterul unor predici, în care explicarea faptelor este îmbinată cu sfatul și îndemnul la

înțelepciune, la credință sinceră și puternică, la supunerea față de preceptele Evangheliei, la înțelegere, la unitate, la evlavie și bună cuviință, la rugăciune stăruitoare, la ajutorare reciprocă, într-un cuvânt, la viața curată și sfântă, al cărei model este viața multor înțelepți și evlavioși evocați în Sfânta Scriptură și, mai mult, a Însuși Mântuitorului.

De altfel, așa cum am menționat, Sfântul Ciprian nu citează decât din Noul și Vechiul Testament, sprijinindu-și argumentația, în toate situațiile și lucrările sale, exclusiv pe această sursă, socotind-o criteriu al adevărului incontestabil. Unele teme ale operelor sale le găsim în primul rând la Tertulian, pe care nu se știe dacă l-a cunoscut direct, dar pe care-l admira foarte mult, numindu-l, după spusele Fericitului Ieronim, „învățătorul", precum și după afirmația secretarului și biografului său Pontius, care, în *Vita Sancti Cypriani,* ne informează că nu trecea o zi fără ca episcopul să-i ceară o lectură din Tertulian, „învățătorul său". Cu toate acestea, Sfântul Ciprian nu-l citează niciodată nici chiar pe acest model al său, nici nu-l amintește măcar o dată în operele sale, sprijinindu-se exclusiv pe autoritatea Sfintei Scripturi, criteriul infailibil al adevărului revelat, în opoziție cu judecata și cuvântul omenesc.

Adversarii l-au învinuit că, în calitatea lui de episcop, și-a părăsit comunitatea de credincioși în momentele grele ale persecuției lui Decius, retrăgându-se într-un loc secret, în afara Cartaginei. În consecință, îl acuzau de lașitate și de trădare a Bisericii. Însă chiar el se întreabă dacă, episcop fiind, i-ar fi putut ajuta pe credincioși mai mult prin prezența sa (cu prețul vieții păstorului) în mijlocul lor în acele zile decât i-a ajutat prin supraviețuirea sa din acel loc unde se retrăsese.

Din corespondența sa, cunoaștem că Sfântul Ciprian și-a condus Biserica din depărtare, ca și cum ar fi fost prezent la Cartagina, dând o rezolvare bună și fericită tuturor problemelor create de persecuție și netrecând cu vederea nici o problemă ivită în

comunitate. Cu alte cuvinte, s-a salvat pe sine, ca să salveze turma, să n-o lase fără păstor, lucru dorit de autoritățile romane, pentru descumpănirea credincioșilor. Sfântul Ciprian a intuit această strategie a suprimării, în primul rând, a episcopilor, spre a lipsi comunitățile creștine de conducători. Cei care nu procedaseră ca el deveniseră martiri de la începutul persecuției. Așa se întâmplase, de exemplu, cu episcopii din Roma, Antiohia, Cezareea și Ierusalim. Această justificare a lui Ciprian o găsim chiar într-o scrisoare a sa[1], răspuns la o epistolă a colegiului diaconilor din Roma (Scr. VIII), în care motivează arătând că, prin fuga sa, nu a urmărit să-și salveze propria viață, ci, „absent numai trupește, dar nu și cu duhul", a urmărit să-și creeze posibilitatea de a-și îndeplini sarcinile funcției sale.

Cu siguranță, acestui raționament nu-i poate fi tăgăduită veridicitatea, ținând seama de felul cum și-a îndeplinit sarcinile, prin curierii secreți și apropiații fideli, de care s-a folosit ca să-și transmită corespondența și să pună în practică măsurile cerute de situația grea și uneori confuză, în care se afla comunitatea sa de credincioși, pe durata parsecuției lui Decius. Dovadă a faptului că nu lașitatea, frica sau atașamentul față de viață l-au împins să se refugieze din fața prigoanei (lui Decius), ci grija față de Biserică și de credincioșii ei, dorința de a nu se risipi, lăsându-i fără păstor, sunt curajul și seninătatea cu care a primit martiriul în timpul urgiei lui Valerian. Însă atunci era convins că experiența primei persecuții, măsurile luate de el, lucrarea sa pastorală, acțiunea sa educativă, prin operele scrise, predica sa și exemplul personal, calitățile dovedite ca întâistătător, credința sa în Hristos, de nimic zdruncinată, întăriseră îndeajuns comunitatea și Biserica din Cartagina, încât să nu poată fi destrămată. Astfel că, primirea muceniciei a fost un exemplu de jertfă chiar dorită de el pentru Biserica lui Hristos, după însuși chipul Mântuitorului. De altfel, după spusele proprii, Sfântul Ciprian avusese viziunea

[1] Scrisoarea XX, dar și în Scrisoarea IX.

jertfei sale, pe care acum o considera necesară spre îmbărbătarea credincioșilor în lupta împotriva Antihristului, a cărui venire se apropia, conform opiniei generale, care circula în epocă.

Spre a ne face o imagine despre curajul, netulburarea, seninătatea cu care a primit martiriul acest remarcabil întâistătător al Bisericii creștine din Africa, în prima jumătate a secolului al III-lea, când această Biserică era încă la începuturile sale organizatorice, dar destul de consolidată, redăm mai jos un fragment din *Acta proconsularia,* privitoare la sentința dată împotriva Sfântului Ciprian și decapitarea lui. Primul interogatoriu i-a fost luat lui Ciprian la 30 august 257 de către proconsulul Aspasius Paternus. În urma acestuia, Sfântul Ciprian, refuzând să jertfească zeilor păgâni, a fost exilat la Curubis, nu departe de Cartagina. Al doilea interogatoriu i-a fost luat la 13 septembrie 258, de către proconsulul Galerius Maxim. În urma acestuia, Sfântul Ciprian a fost condamnat la moarte (prin tăierea capului cu sabia). Iată un fragment din acest al doilea interogatoriu:

„Proconsulul: Tu ești Thascius Cyprianus?

Ciprian: Eu sunt.

Proconsulul: Tu ești cel ce te-ai prezentat pentru oamenii necredincioși ca papă?

Ciprian: Eu.

Proconsulul: Preasfinții împărați au poruncit să jertfești.

Ciprian: Nu o fac.

Proconsulul: Te sfătuiesc.

Ciprian: Fă ce ți s-a poruncit. Într-o pricină atât de dreaptă, nu e nevoie de nici un sfat.

După citirea învinuirilor ce i se aduceau, proconsulul a citit sentința, ce era scrisă pe o tăbliță: «Se hotărăște ca Thascius Cyprianus să fie ucis cu sabia.»

Ciprian Episcopul a zis: «Mulțumesc lui Dumnezeu.»

După această hotărâre însă mulțimea fraților a spus: «Și noi vrem să ni se taie capul împreună cu el.» Din pricina aceasta s-a

produs tulburarea fraților și mulțime mare îl urma. Astfel Ciprian a fost dus pe Câmpul lui Sextius și acolo s-a dezbrăcat de tunica roșie, a îngenuncheat și s-a închinat Domnului. Și, după ce și-a dezbrăcat haina, numită dalmatica[1], și a dat-o diaconilor, stătea drept și aștepta călăul. După ce a venit călăul, a poruncit alor săi să-i dea acestuia douăzeci și cinci de piese de aur. Iar frații creștini au întins în fața lui prosoape și șervete. După aceea, Fericitul Ciprian și-a acoperit ochii cu mâinile. Dar, pentru că nu a putut să-și lege mâinile, le-au legat preotul Ioan și ipodiaconul Iulian.

Astfel a suferit Ciprian mucenicia, iar trupul lui, pentru a nu fi necinstit de păgâni, a fost așezat îndată în apropiere. De acolo a fost dus noaptea, cu lumini și torțe în cimitirul proconsulului Macrobius Candidianus, care se află pe Calea Mapala, lângă băile publice, și înmormântat cu mare evlavie și mare pompă.

După câteva zile, proconsulul Galerius Maxim a murit."[2]

Încă de timpuriu, întru pomenirea Sfântului Ciprian și a martiriului său, au fost înălțate mai multe biserici, dintre care una chiar pe locul pătimirii sale, la sfințirea căreia a cuvântat însuși Fericitul Augustin, mare admirator al sfântului. Această cuvântare ni s-a păstrat[3].

Scrierile

Datorită remarcabilei lui personalități și respectului de care s-a bucurat ca episcop, pentru aleasa lui lucrare arhierească, cât și pentru ortodoxia învățăturii, scrierile Sfântului Ciprian au

[1] Dalmatica, veșmânt sacerdotal de lână albă, lung până la glezne, brodat pe margini cu o fâșie de purpură.

[2] Vezi în întregime *Acta proconsularia sancti Cypriani*, în *Actele martirice*, cu un studiu introductiv, traducere și note de Preot Prof. Dr. Ioan Rămureanu, EIBMBOR, București, 1997, pp.171-182.

[3] Fericitul Augustin, *Predica* 340.

dobândit o recunoaștere aproape canonică, o răspândire amplă și o copiere repetată de-a lungul timpului, fapt care a constituit temeiul conservării lor, ba, mai mult, a dus la punerea pe seama lui, după obiceiul Antichității, a unor opere care, în mod sigur, nu i-au aparținut, dar numele său reprezenta o garanție a credibilității, a corectitudinii dogmatice.

Dovada faimei de care s-au bucurat Sfântul Ciprian și scrierile sale o avem și în *Catalogul anonim al scrierilor canonice ale Vechiului și Noului Testament și al scrierilor lui Ciprian*, publicat de Theodor Mommsen, în 1886, după un exemplar din 359, provenind cel mai probabil din Africa. Tot în acest *Catalog* sunt cuprinse multe din *Scrisorile* lui. O a doua sursă o reprezintă *Vita sancti Cypriani* a diaconului și secretarului său Pontius, care i-a fost alături până în ultima clipă. Acesta ne spune că Ciprian a scris 11 sau 12 tratate și amintește și de *Scrisori*.

Aceste *Epistulae* constituie poate cel dintâi *epistolarium* creștin. Au fost foarte numeroase și prețuite încă din Antichitatea creștină târzie, mai ales de către Ieronim și Augustin. Multe epistole sunt citate de către Mommsen, în catalogul amintit mai sus. Deși numărul epistolelor scrise și primite de către Sfântul Ciprian a fost foarte mare, totuși cercetători recunoscuți, precum Bardenhewer și Rauschen, dar și alții, ne spun că, din corespondența lui Ciprian ni s-au păstrat 81 de scrisori, din care 65 scrise de el, iar 16 primite, adresate lui sau clerului din Cartagina. Până în prezent, numărul acestora nu s-a schimbat. Toate edițiile critice înregistrează acest număr.

Fără a proceda la o analiză de conținut a scrisorilor Sfântului Ciprian, ne rezumăm la evidențierea importanței deosebite a corespondenței acestei remarcabile personalități a Bisericii creștine. Importanța *Scrisorilor* trebuie văzută în două direcții de bază:

a) cunoașterea mai amănunțită și mai corectă a personalității Sfântului Ciprian ca episcop și

b) cunoașterea Bisericii (creștine) în prima jumătate a secolului al III-lea, cu tot ce implică o astfel de cunoaștere: epoca, cu evenimentele importante care au marcat Biserica (precum persecuțiile) și atitudinea creștinilor față de acestea; organizarea, ierarhia și administrarea Bisericii, chestiuni dogmatice și liturgice, precum cea a botezului ereticilor sau folosirea vinului la împărtășanie, pocăința, unitatea Bisericii, problema schismaticilor, problema mărturisitorilor și a martiriului, probleme disciplinare, precum cea a fecioarelor, chiar monahii, introduse pe ascuns în casele clericilor (*uirgines subintroductae*) sau a clericilor care lăsau/acceptau moșteniri, împotriva prevederilor canonice; problema milosteniei, ce implica grija față de săraci, mângâierea celor aflați în necazuri[1].

Din punctul de vedere strict cronologic și al tematicii mai largi, părintele Bayard[2], editorul corespondenței Sfântului Ciprian, distinge patru grupe principale:

1. Scrisorile I-IV: diverse chestiuni de disciplină;
2. Scrisorile V-LXVIII: persecuția lui Decius, reconcilierea apostaților, lupta împotriva schismaticilor;
3. Scrisorile LXIX-LXXV: problema botezului ereticilor;
4. Scrisorile LXXVI-LXXXI: persecuția lui Valerian.

Corespondența Sfântului Ciprian, ca și celelelte scrieri ale sale, ne-a rămas într-un număr foarte mare de manuscrise, date de Hartel în ediția sa[3], fapt care ne dă o imagine și o dimensiune a importanței, a popularității și răspândirii ei. Cu toate acestea,

[1] Un adevărat program de asistență socială – vezi mai târziu Sf. Vasile cu primele aziluri –, ce viza, desigur, pe frații defavorizați sau pe cei aflați în nevoi, sub prigoană, aparținători ai întemnițaților etc

[2] Sf. Ciprian, *Correspondence, texte établi et traduit par* Le Chanoine Bayard, Les Belles Lettres, Paris, 1925, *Introduction,* XLVI, ediție bilingvă după care s-a realizat și prezenta traducere.

[3] C.O. Hartel, CSEL (*Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*), vol. III, Vindobonae, 1868.

manuscrisele utilizate de Hartel, deși cele mai bune, ne dau un număr restrâns de scrisori. Editorii ulteriori, prin cercetările lor, au sporit colecția scrisorilor autentice, restituindu-ne în timp 81 din acestea, asupra autenticității cărora nu există nici un dubiu.

Limba și stilul

Ca scriitor, Sfântul Ciprian a folosit o limbă latină limpede, vie, prin oralitatea ei, dar îngrijită, caracterizată prin *urbanitas,* prin evitarea neologismelor, a elenismelor, cu excepția celor admise de *consensus ecclesiae,* mai ales în privința terminologiei, dovedind multă măiestrie în mânuirea ei, având în vedere și formația lui de retor. Alături de Tertulian, este socotit unul din părinții limbii latine creștine, mai clar, mai curgător și mai ușor de înțeles, însă fără a avea vigoarea acestuia. Ca și alți scriitori latini, cultivă cu acribie puritatea limbii latine, dar, pentru că citează mult din Sfânta Scriptură și face referiri la viața bisericească, cu terminologia ei, inevitabil a preluat cuvinte și expresii străine: elenisme și chiar câteva ebraisme.

Scriitorii latini de după el îl apreciază și-l laudă. Printre aceștia, Lactanțiu îl caracterizează astfel:

Erat ingenio facili, copioso, suaui, et, quae sermonis est maxima uirtus, aerto. Ut sicernere non queas utrum ne ornatior in eloquendo, an felix in explicando, an potentior in persuadendo fuerit.

„Era de un talent lesnicios, bogat, plăcut și, ceea ce este calitatea cea mai mare a vorbirii, era deschis. Nu poți deosebi, dacă a fost mai împodobit în exprimare, sau mai bogat în expunerea de idei, ori mai capabil în convingere."

Citatele biblice

Am menționat mai sus faptul că Sfântul Ciprian citează exclusiv din Sfânta Scriptură. Până la începutul secolului al V-lea,

când Ieronim ne oferă versiunea Vulgata a Sfintei Scripturi, cunoaștem că circulau o Biblia Afra, care, se pare, avea ca spațiu de folosire bisericile locale din Africa romană, și o traducere latinească din anii 180, care circula în Italia, denumită Biblia Itala. Astfel se explică deosebirile față de textul Vulgatei lui Ieronim, așa cum este el restituit în edițiile actuale.

Pe de altă parte, neconcordanțele cu textul actual al Sfintei Scripturi pot fi datorate citării (aproximative) din memorie. Însă se mai poate presupune și faptul că cita după un text grecesc al Sfintei Scripturi, în speță Septuaginta, pentru Vechiul Testament, pe care Sfântul Ciprian îl traduce liber, dar nu astfel încât să corupă înțelesul. Neîndoielnic, cunoștea și limba greacă. Multe cuvinte grecești le transcrie în latină după pronunția în uz la acea dată, reuchliniană, care se distinge prin iotacism. Neavând versiunile Afra sau Itala, iar deosebirile citatelor lui Ciprian, numai de ordin lexical, neafectând sensul învățăturii scripturistice, am urmat *ad litteram* varianta Sfântului Ciprian, făcând însă, în note, trimiterile necesare la textul actual.

Aprecierea posterității

Sfântul Ciprian s-a bucurat de multe laude, ca episcop, dar și de multe aprecieri, ca scriitor, din Antichitatea creștină până în zilele noastre. Chiar dacă, între contemporani, au existat unii care să-i conteste meritele și lucrarea ca ierarh al Bisericii – și-i avem menționați în *Scrisori* pe acești adversari ai săi –, mai demne de crezare sunt aprecierile unor Părinți ai Bisericii precum Fericitul Augustin sau ale unor cercetători, istorici și patrologi ulteriori ori chiar moderni, care au surprins adevărata dimensiune a personalității lui. În încheiere, reținem părerile mai mult decât avizate și cu garanția obiectivității, *sine ira et studio, quorum causas procul habent*, ca să-l parafrazăm pe istoricul Tacitus.

„Ciprian a fost un conducător autoritar, convins că era singurul căruia îi revenea luarea anumitor decizii; avea, fără îndoială, o personalitate fermă și, în anumite privințe, nu mai puțin tumultuoasă decât a lui Tertulian. Mărturie a conducerii pe care a exercitat-o asupra comunității din Cartagina stă corespondența sa, cel dintâi epistolarium creștin de maximă importanță pentru reconstituirea evenimentelor epocii și pentru a cunoaște consolidarea ierarhiei în interiorul Bisericii, cât și definirea unor valori (precum cea a martiriului) înăuntrul și în afara acesteia; operele lui Ciprian au cunoscut o difuzare foarte largă, atât în Antichitatea târzie, cât și în Evul Mediu, tocmai pentru că, fiind formulate și susținute de o autoritate, au prezentat principiile juridice pe baza cărora Biserica se situa în centrul vieții creștinului, fie el și martir."[1]

„Ciprian este poate cel mai natural în corespondența sa. Aceasta reprezintă un document de primă importanță. Luăm la cunoștință o mulțime de învățături referitoare la organizarea bisericească, la disciplină, la Liturghia epocii. Permite în același timp evaluarea rolului și concepției lui Ciprian despre episcop. Ea descoperă omul. Elogiază aici disciplina ca «păstrătoare a speranței, legătură a credinței, călăuză pe drumul mărturisirii». Garantul ei este ierarhia. Ciprian are o înaltă conștiință, atât a drepturilor, cât și a îndatoririlor episcopului... Corespondența sa ne dovedește că nu se mulțumea numai cu formularea unor idei generoase, ci acționa conform principiilor pe care le-a fixat. Este același, atât în acțiunile sale, cât și în scrisorile sale. Este om al conducerii, a știut să creeze unitatea în viața sa, să alăture la fermitate blândețea, la prudență entuziasmul, la prevedere abilitatea. Acest om de acțiune este un mistic, pe deplin el însuși atât la rugăciune, cât și la lucru. Ca și Origene, ajunge la o exaltare

[1] Claudio Moreschini, Enrico Norelli, *Istoria literaturii creștine vechi grecești și latine*, trad. Hanibal Stănciulescu și Gabriela Sauciuc, Ed. Polirom, București, 2001, vol. I, p. 326.

spirituală dezvoltată în el de perspectiva martiriului. Frecvența viziunilor este izbitoare în scrierile sale."[1]

„[Ciprian]Devine un scriitor fecund de opere edificatoare, un model de episcop, învățător și predicator. Temele și ideile scrierilor sale sunt inspirate deseori din Tertulian. Discursul lui Ciprian nu este niciodată brutal sau sarcastic, ci solemn și constant ca intensitate; după cuvintele unui scriitor mai recent (Cassiodorus), el curge continuu, asemenea unui ulei plăcut. Lui Ciprian îi place să spună de două-trei ori același lucru, cu alte cuvinte, care au același sens; reia cu plăcere anumite expresii, imagini și idei. Pe scurt, Ciprian vorbește limba predicatorului parohial experimentat. Patosul retoric nu mai sună acum afectat și gol. El s-a încetățenit în uzul cotidian al Bisericii; alături de exprimarea limpede a funcționarului instruit și de puterea expresivă a Bibliei africane, el alcătuiește noul stil al discursului eclezial latin, căruia îi vom putea urmări de-acum înainte, secole de-a rândul, viguroasa cadență și rezonanță."[2]

[1] Adalbert Hamman, *Părinții Bisericii,* trad. Pr. Ștefan Lupu, Ed. Sapientia, Iași, 2005, p. 69.

[2] Hans Freiherr von Campenhausen, *Părinți latini ai Bisericii,* trad. din germană de Maria-Magdalena Anghelescu, rev. de Anca Manolescu, Ed. Humanitas, București, 2005, vol. I, p. 90.

NOTA TRADUCĂTORILOR

Traducătorii *Scrisorilor* au întâmpinat o problemă, pe care s-au străduit s-o rezolve cu luare-aminte: unii termeni, fie ei neaoș latini, fie împrumuturi ori calchieri, de regulă, grecești, au o arie semantică mai cuprinzătoare decât corespondenții lor din româna actuală. Polisemantismul a făcut posibilă, ba chiar necesară traducerea lor, în funcție de context, cu vocabule diferite, care în română par a nu avea nimic comun, mai cu seamă dacă avem cel puțin două accepțiuni, una laică (profană) și alta ecleziastică (bisericească). Este exemplificator cazul lui *concilium*, traductibil prin: *adunare, întrunire, sfat,* de unde și *sfatul dat cuiva,* dar și, specializat, *sobor (preoțesc)* cu sensul de *sinod*, ori pur și simplu *conciliu.* La fel *communio, communicatio* ori *communicare*, semnifică *comuniunea,* adică: *legătura, unirea, participarea, împărtășirea,* dar și *împărtășania*, ca Taină a ritualului desfășurat în Biserică. Lista poate fi continuată:

– *auctoritas* – autoritate, în fapt – (înaltă) putere, rânduială/rânduire, întemeiere;

– *celebrare* – a sărbători, dar aici – a prăznui și *celebratio* – praznic (cu mulți participanți);

– *collega*– confrate episcop, ca și *coepiscopus* (tovarăș în același *collegium* al episcopilor);

– *collegium* – sobor (al episcopilor), dar și – breaslă (a meșteșugarilor, cu sensul de *organizație, sindicat*);

– *disciplina* – învățătură, dar și (însă rar) – disciplină, în sensul actual;

– *lapsi* – căzuți (în apostazie), adică, tăgăduitori ai lui Hristos;

– *maiestas (Dei)* – măreție, dar și înalta putere (a lui Dumnezeu);

– *memorari* – a(-și) aminti, de fapt, a pomeni (în rugăciuni);

– *pax* – pace, dar cel mai adesea: iertare (după ebr. *șalom*, pacea interioară, pacea în suflet);

– *ruina* – cădere, dar mai ales: cadavru, calc semantic după πτώμα (πίπτα „a cădea");

– *sacramentum* – taină, dar și laicul jurământ etc.

Semnalăm faptul că s-au avut în vedere notele de subsol ale ediției după care s-a făcut traducerea: Sf. Ciprian, *Correspondence*, text stabilit și tradus de canonicul Bayard, Les Belles Lettres, Paris, 1925, cărora li s-au adăugat, după caz, notele traducătorilor, fără alte mențiuni.

TABEL CRONOLOGIC AL SCRISORILOR SFÂNTULUI CIPRIAN[1]

Anul	Scrisorile
249	I-IV
250	
iarna	V-IX
primăvara	XII, XIV, XIII, XI, XVI, XV, XVII
toamna	XXV-XL
251	
primăvara	XLI, XLII, XLIII
după Paște	XLIV, XLV
sfârșitul anului	LV, LXIV (sinodală), LXV
252	
înaintea Paștelui	LVI
după Paște	LVII (sinodală), LXVIII, LXIX
toamna	LX
253 toamna	LXI (sinodală), LXXII-LXXIII
254	LXVI
toamna	LXVII (sinodală), LXVIII
255	LXIX, LXX (sinodală), LXXI
256	LXXII (sinodală), LXXIII
vara	LXXIV, LXXV
257 toamna	LXXVI, LXXIX
258 august	LXXX, LXXXI

[1] După ediția Bayard.

SCRISOAREA I

Ciprian urează sănătate preoților[1], diaconilor și poporului din Furni[2], rămași împreună statornici în credință[3]

I.1. Preaiubiți frați, mult am fost tulburați eu și confrații mei, care erau de față, și preoții noștri, care ne stăteau alături, când am aflat că Geminus Victor, fratele nostru, având a se retrage din lumea aceasta, l-a numit, prin testamentul său, tutore pe preotul Geminius Faustinus, cu toate că mai înainte se stabilise în sinodul episcopilor[4] ca nimeni să nu numească prin testamentul propriu un tutore sau curator[5] dintre clerici și slujitorii lui Dumnezeu, de vreme ce aceștia, însărcinați fiind cu sfânta preoție și numiți în slujirea clericală, nu au decât datoria să slujească altarului și cultului și răgaz doar pentru rugi și rugăciuni. Căci scris este:

Nimeni, oștean fiindu-I lui Dumnezeu, nu se încurcă în treburile lumești, ca să poată fi pe placul Celui căruia s-a dăruit.[6]

---

[1] Formulă uzuală în epistolografia epocii: Cyprianus presbyteris... s[alutem dat] „urează sănătate" ori „salută".

[2] Furni, centru episcopal (*Sent. Ep.* 59) și oraș al Tunisiei actuale, probabil Elmasaadine, în valea Medjerda.

[3] Statornici în credință, în condițiile aprigei prigoane izbucnite în Împeriu sub Decius, în anul 250.

[4] Sinodul episcopal, *concilium episcoporum.*

[5] Tutore, curator – legatar, administrator al moștenirii, averii, defunctului.

[6] II Timotei II, 4, în text: *Nemo militans Deo obligat se molestiis saecularibus ut possit se placere ei cui se probauit.* (Cf. modelul grec: τῷ στρατολογήσαντι „Celui Care a adunat oastea.")

2. Pentru că, așa cum s-a spus de către toți, cu atât mai mult nu trebuie să se încurce în nevoințele și capcanele lumești cei care, ocupați fiind în sfintele și duhovnicești slujiri, nu se pot îndepărta de biserică, nici nu pot avea răgaz pentru lucrări pământești și lumești. În *Lege*[1], cei dintâi Leviții au ținut rânduiala acestei reguli și îndatoriri anume ca, în timp ce celelalte unsprezece triburi își împărțeau pământul și posesiunile între ele, tribul Leviților, care-și avea timpul închinat pentru Templu, pentru altar și sfintele slujiri, să nu primească nimic de pe urma acelei împărțeli, ci, pe când ceilalți cultivau pământul, tribul acela să cultive doar pe Dumnezeu, iar pentru trai și hrană, să primească de la cele unsprezece triburi zeciuială din roadele ce se făceau. Tot acest lucru se făcea din dumnezeiască voie și rânduială, astfel ca cei care se îndeletniceau cu sfintele slujiri să nu fie atrași în nici o afacere și să nu fie constrânși a gândi sau a face lucruri lumești. În cinul clerical este ținută acum această rânduială și regulă, anume ca cei care sunt promovați în Biserica Domnului, în rândurile clerului, cu nimic să nu fie abătuți de la sfânta cârmuire, pentru a nu fi înlănțuiți în nevoințele și preocupările lumești și, primind ca-ntru cinstire zeciuială din ofrandele[2] dăruite de frați, să nu se îndepărteze de altar și de jertfe, ci zi și noapte să slujească îndatoririlor cerești și duhovnicești.

II.1. Episcopii dinaintea noastră, cercetând cu sfințenie lucrurile și cu minte prevăzând aceasta, au hotărât ca nici un frate, pe cale a se strămuta din lumea aceasta, să nu numească pentru tutelă sau curatelă vreun cleric și, dacă cumva vreunul a făcut-o, să nu se facă pentru acela, nici să se celebreze pentru adormirea[3] lui sfânta slujbă. Căci nu este vrednic a fi numit în rugăciunea

[1] *Lege,* adică *Vechiul Testament.*

[2] Ofrande, susținerea materială pentru a fi scutiți de această preocupare lumească.

[3] Adormirea, *dormitio,* odihna defunctului: redată în formule de tipul *dormit in pace*, atestate arheologic pentru acea epocă.

preoților la altarul Domnului, cel care a voit ca preoții și slujitorii lui Dumnezeu să se îndepărteze de altar.

2. Și de aceea, de vreme ce Victor, împotriva canonului dat de curând de către preoți în adunarea lor, a îndrăznit să numească tutore pe preotul Geminius Faustinus, nu trebuie să se facă la voi sfânta slujbă pentru adormirea lui, sau să se înalțe în biserică vreo rugăciune cu numele lui, încât hotărârea episcopilor[1], dată cu sfințenie și cu titlu obligatoriu, să fie păzită de noi și, totodată, să se dea pildă și pentru ceilalți frați, ca nimeni să nu mai îndepărteze pe preoții și pe slujitorii lui Dumnezeu de la altar și din biserică, ocupându-le timpul cu nevoințe lumești. Iar, pe de altă parte, de se va fi pedepsit ce s-a făcut acum, ne vom putea păzi, ca lucrul acesta să nu se mai facă[2].

Preaiubiți frați, vă doresc să aveți totdeauna bună sănătate.

[1] Termenul latin *sacerdos* definește etimologic pe „cel ce împarte cele sfinte", adică episcop.

[2] Se urmărește astfel înlăturarea unui bun neîngăduit.

SCRISOAREA II

Ciprian urează sănătate fratelui Eucratius[1]

I.1. Frate preaiubit, în numele dragostei tale și al respectului reciproc, ai socotit să-mi ceri sfatul, anume ce părere am cu privire la un oarecare măscărici care, pripășit pe la voi, a stăruit până de curând în nerușinarea aceluiași meșteșug al său, ca îndrumător și învățător, nu în a-i instrui, ci în a-i duce la pierzanie pe copii, prin ceea ce rău învață și le strecoară celorlalți, în sfârșit, dacă un astfel de om trebuie să intre în comuniune[2] cu noi.

2. Eu socotesc că nu se potrivește nici sfintei măreții, nici învățăturii din Evanghelie, ca virtutea și demnitatea Bisericii să fie pângărite printr-o legătură atât de rușinoasă și ticăloasă. Căci, de vreme ce în *Lege* bărbații sunt opriți să îmbrace veșmânt femeiesc și cei de felul acesta sunt judecați ca niște blestemați[3], cu cât mai mare este nelegiuirea, nu numai de a primi veșminte femeiești, ba încă de a se și arăta, chiar prin purtare și învățătura nerușinatului meșteșug, schimonosiți și desfrânați și efeminați!

[1] Formulă epistoloară: Cyprianus Eucratio fratri s[alutem dat]. Destinatarul pare a fi fost Eucratius din Tina, al 29-lea votant (*Sent. Episcop. 29*) la Sinodul din 1 septembrie 256. Cf. H. von Soden: *Die Prosopographie des Afrikanischen Episcopats zur Zeit Cyprians,* Rom, 1909, p. 8 și 23.

[2] Comuniune, *communio,* termen polisemantic ce poate fi tradus, în funcție de context: comuniune, împărtășire sau împărtășanie, participare, legătură etc.

[3] Deuteronom XXII, 5. Rolurile feminine în teatrul vechi erau prestate tot de bărbați, travestiți. Femeile erau excluse de pe scenă.

II.1. Și nimeni să nu se dezvinovățească, cum că acela însuși a renunțat la teatru, de vreme ce-i învață pe ceilalți acest lucru. Căci nu poate părea că a încetat, cel ce și-a pus locțiitori și care, în locul său, unul singur, a ridicat mai mulți urmași, care să instruiască împotriva învățăturii lui Dumnezeu și să învețe în ce fel să se schimbe un bărbat în femeie și să se schimbe sexul prin meșteșug și să fie pe plac diavolului, ce pângărește creatura dumnezeiască prin păcatele unui trup stricat și slăbit.

2. Iar dacă un asemenea om aduce ca motiv lipsurile și constrângerile sărăciei, poate fi adăugat, la nevoie, între ceilalți, care sunt hrăniți din bunurile bisericii, de se mulțumește cu o hrană frugală și simplă și nu socotește că trebuie răsplătit cu un salariu[1] pentru a nu mai păcătui, cu toate că acest lucru nu ne folosește nouă, ci lui. De altfel, câștige de acolo cât vrea; ce fel de câștig este acela care smulge oamenii de la ospățul lui Avraam și Isaac și Iacov și, rău și primejdios îngrășându-i în lumea aceasta, îi împinge spre chinurile veșnicei înfometări și însetări?

3. Și, de aceea, întoarce-l, pe cât poți, de la această decădere și rușine, la calea curăției și la nădejdea vieții sale, încât să fie mulțumit cu cheltuielile Bisericii, e drept, destul de modeste, dar mântuitoare. Iar dacă biserica de acolo nu reușește să ofere hrană celor aflați în nevoie, l-ar putea trimite la noi, ca să primească aici ce-i va fi necesar pentru hrană și îmbrăcăminte, și să nu învețe în afara Bisericii pe alții lucruri ucigătoare, ci să afle însuși înăuntrul Bisericii cele mântuitoare.

Preaiubite fiu, îți doresc să fii mereu bine sănătos.

---

[1] Salariu, *salarium*: la începuturi, oștenii romani aveau asigurată hrana zilnică, dar pentru sare „*sal*", pe care și-o procurau singuri, primeau o sumă de bani numită astfel *salarium* (de unde, pe altă filieră, și *soldă, soldat*).

SCRISOAREA III

Ciprian urează sănătate fratelui Rogatianus[1]

I.1. Preaiubite frate, greu şi dureros am fost tulburaţi eu şi confraţii care-mi erau alături, după ce ţi-am citit scrisoarea, în care te-ai plâns cu privire la un diacon al tău, pentru că, uitând de rangul tău episcopal[2], cât şi de îndatorirea şi slujirea sa, te-a amărât prin jignirile şi ocările lui. Iar tu ai procedat în mod cinstit şi cu obişnuita-ţi smerenie faţă de noi, căci ai preferat să ni te plângi nouă în ce-l priveşte, cu toate că, prin puterea episcopatului şi autoritatea scaunului episcopal, ai avea putinţa să-l pedepseşti îndată, fiind sigur că noi, toţi confraţii tăi, am aprecia pozitiv orice ai fi întreprins în calitatea ta preoţească împotriva obrăznicului tău diacon, având în privinţa oamenilor de acest fel sfinte învăţături, căci zice Domnul Dumnezeu[3] în *Deuteronom*:

Şi tot omul care va face în trufia lui astfel, încât să nu asculte de preot sau de judecător, oricare va fi el în zilele acelea, omul acela să moară, şi tot poporul, când va auzi, se va teme şi nu se va mai purta cu necuviinţă în viitor.[4]

---

[1] Poate fi Rogatianus de Nova, numărul 60 pe lista votanţilor la Sinodul din 285 (*Sent. Ep. 68*).

[2] Episcopal, *sacerdotalis*; a se vedea mai sus, dar şi în continuare.

[3] Dominus Deus, este formula care, în vocativ *Domine Deus*, stă la originea românescului „Dumnezeu". Sfântul Niceta de Remesiana, episcopul daco-roman îl foloseşte şi el. Greaca îl va atesta (Michail Glykás, *Epistole*) în forma Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν.

[4] Deuteronomul XVII, 12-13 (citat aproximativ).

2. Şi, ca să cunoaştem că acest cuvânt al lui Dumnezeu a purces cu adevărata şi întreaga măreţie a Lui întru cinstirea şi răzbunarea preoţilor Săi, atunci când împotriva preotului Aaron au cutezat a se semeţi şi a-şi înălţa cerbicia trei dintre slujitori, Core, Datan şi Abiron, şi a se împotrivi preotului din fruntea lor, au ispăşit îndată pedeapsa îndrăznelii lor pângăritoare, fiind înghiţiţi şi mistuiţi în hăul pământului. Şi nu numai aceia, ci şi alţi două sute cincizeci, care le-au fost părtaşi în cutezanţă, au fost mistuiţi în focul iscat de Domnul, ca să se adeverească astfel că preoţii lui Dumnezeu sunt răzbunaţi de Cel care-i face preoţi. Chiar în *Cartea Regilor*, atunci când preotul Samuel era disprețuit de poporul iudeilor, ca tine acum, din pricina bătrâneţii, mâniat a strigat Domnul şi a zis:

„Nu pe tine te-au lepădat, ci pe Mine M-au lepădat."[1]

Şi, ca să răzbune acest fapt, le-a ridicat lor rege pe Saul, care să-i înjosească pe ei prin fărădelegi şi să calce-n picioare şi să urgisească prin ocări şi pedepse trufia poporului, astfel încât preotul, disprețuit de poporul trufaş, să fie răzbunat de pedeapsa lui Dumnezeu.

II.1. Dar şi Solomon, aflat în Sfântul Duh, mărturiseşte şi arată care este autoritatea, puterea, zicând:

„Din toată inima ta teme-te de Dumnezeu şi cinsteşte-i cu sfinţenie pe preoţii Lui."[2]

Şi iarăşi:

„Cinsteşte pe Dumnezeu din tot sufletul tău şi cinsteşte-i pe preoţii Lui."[3]

Fericitul Apostol, aducându-şi aminte de aceste învăţături, după cum citim în *Faptele Apostolilor*, în timp ce i se spunea:

Astfel ocărăşti tu, spunând vorbe rele împotriva preotului lui Dumnezeu?

---

[1] I Regi VIII, 7.

[2] Sirah VII, 30.

[3] Sirah VII, 31.

a răspuns şi a zis:

Nu ştiam, fraţilor, că este Arhiereul. Căci scris este: „Pe mai-marele poporului tău să nu-l vorbeşti de rău".[1]

2. Chiar Domnul nostru, Iisus Hristos Însuşi, Regele şi Judecătorul şi Dumnezeul nostru a păstrat până în ziua pătimirii cinstirea pentru arhierei şi preoţi, cu toate că ei n-au dovedit nici teamă de Dumnezeu, nici recunoaşterea lui Hristos. Căci, după ce l-a curăţit pe lepros, i-a spus:

Mergi şi arată-te preotului şi oferă-i darul.[2]

Cu această smerenie prin care ne-a învăţat şi pe noi să fim smeriţi, făcea atunci trimitere la preot, cu toate că-l ştia un nelegiuit. La fel, sub lovitura pătimirii, după ce a primit palma şi I se spunea: *„Astfel răspunzi Marelui Preot?"*, El nu a vorbit nimic jignitor împotriva persoanei Marelui Preot, ci mai mult Şi-a apărat nevinovăţia, zicând:

Dacă am vorbit rău, dovedeşte că am vorbit rău. Iar dacă am vorbit bine, de ce Mă baţi?[3]

Toate acestea au fost făcute de El cu smerenie şi răbdare, ca să avem şi noi pildă de smerenie şi răbdare. Ne-a învăţat ca adevăraţii preoţi să fie după lege şi pe deplin cinstiţi, de vreme ce El Însuşi S-a purtat astfel chiar faţă de preoţii mincinoşi.

III.1. Iar diaconii trebuie să-şi aducă aminte că Domnul a ales pe Apostoli, adică pe episcopi şi întâistătători, însă pe diaconi, după înălţarea Domnului la ceruri şi i-au numit Apostolii, ca slujitori ai episcopatului lor şi ai Bisericii. Iar dacă noi nu putem cuteza nimic împotriva lui Dumnezeu, care ne face episcopi, nici diaconii nu se pot obrăznici împotriva noastră, a celor de către care sunt făcuţi diaconi.

---

[1] Faptele Apostolilor XXIII, 4 şi 5.

[2] Matei VIII, 4.

[3] Ioan XVIII, 23.

2. Și de aceea se cuvine ca diaconul despre care scrii să se căiască pentru cutezanța sa, astfel încât să recunoască cinstirea datorată preotului și să împace în deplină smerenie pe episcopul său întâistătător. Căci lucruri ca acestea sunt începuturile ereziilor, atât răzvrătirile, cât și căutările schismaticilor cu mintea rătăcită în trufie, în a-și disprețui cu semeață obrăznicie întâistătătorul. Astfel se face ruptura de Biserică, astfel se înalță afară altar profan[1], astfel apar răzvrătirile împotriva păcii lui Hristos și a rânduielii și unității lui Dumnezeu.

3. Iar dacă te-a supărat peste măsură și te-a supărat cu obrăzniciile lui, folosește-te împotriva lui de puterea rangului tău, fie că te lipsești de el, fie că-l excomunici[2]. Căci, dacă Apostolul Pavel, scriindu-i lui Timotei, a spus:

Nimeni să nu disprețuiască tinerețea ta[3],

cu atât mai mult trebuie să ți se spună ție de către confrați:

„Nimeni nu trebuie să disprețuiască bătrânețea ta."

4. Și, pentru că ai scris că mai există unul care s-a alăturat aceluiași diacon și este părtaș la trufia și nerușinarea lui, chiar și pe acesta și pe alții la fel, de se vor fi ridicat și vor fi lucrat împotriva preotului lui Dumnezeu, îi vei putea pedepsi ori afurisi. Numai că noi îi îndemnăm și îi sfătuim mai degrabă să înțeleagă că au păcătuit și să se pocăiască și să îngăduie să păzim rânduiala noastră dinainte. Căci mai degrabă alegem și dorim să învingem cu răbdare îngăduitoare obrăzniciile și nelegiuirile câte unuia decât să pedepsim cu toată puterea arhierească.

Preaiubite frate, doresc să fii mereu bine sănătos.

---

[1] Profan, de dincolo de altar (*pro-fanum*), deci lumesc, nelegat de biserică, la limită, păgân.

[2] Afurisi (*ex communicare*), a excomunica, a afurisi (prin slavul *aforisati*, din grecul ἀπὸ ὁρίζω, ἀφορίζω), a exclude, a elimina.

[3] I Timotei IV, 12.

SCRISOAREA IV

Ciprian, Ceciliu, Victor, Sedatus, Tertullus, împreună cu preoții aflați de față, urează sănătate fratelui Pomponius

I.1. Îți citim scrisoarea, preaiubite frate, pe care ai trimis-o prin fratele nostru Paconius, în care ceri și exprimi dorința ca noi să-ți răspundem în scris ce părere avem despre aceste fecioare, care, după ce au hotărât odată să-și păzească neîntrerupt și cu tărie votul[1], s-a aflat mai apoi că au rămas peste noapte împreună în același pat cu bărbați, între care spui că unul este diacon. Mai ales că tot ele, care au mărturisit că au dormit cu bărbații, pretind că sunt neatinse.

2. Apoi, în legătură cu ce ne-ai cerut sfatul, să știi că noi nu ne îndepărtăm de tradițiile Evangheliei și Apostolilor, astfel încât frații și surorile noastre să fie statornic și cu tărie sfătuiți și pentru ca pe toate căile folosului și mântuirii să se păzească învățătura Bisericii, de vreme ce Domnul spune și astfel grăiește:

Vă voi da vouă păstori după inima Mea, care vă vor păstori, hrănindu-vă cu învățătură.[2]

Și iarăși scris este:

---

[1] Statutul de călugărițe, care și-au asumat votul fecioriei și rigorile monahismului. Fecioarele despre care se vorbește sunt în exclusivitate monahii, mirese închinate lui Hristos.

[2] Ieremia III, 15.

Cel ce leapădă de la el învățătura nefericit este.[1],
iar în *Psalmi* chiar Sfântul Duh ne învață, spunând:
Păziți învățătura ca nu cumva să Se mânie Domnul și să pieriți din calea dreaptă, de se va fi aprins mânia Lui asupra voastră.[2]

II.1. Așadar, frate preaiubit, în primul rând, nici noi întâistătătorii, nici poporul[3] nu trebuie să ne străduim pentru nimic altceva decât, ca unii care avem frica lui Dumnezeu, să ținem sub toată paza preceptele sfinte ale învățăturii și să nu îngăduim ca frații noștri să rătăcească și să trăiască după mintea și plăcerea lor, ci să-i sfătuim cu credință pe fiecare în parte și să nu îngăduim ca fecioarele să locuiască împreună cu bărbații, și cu atât mai puțin să doarmă ori să trăiască împreună cu ei, de vreme ce și pofta acum nezăgăzuită și vârsta primejdioasă se cer înfrânate și stăpânite, pentru a nu i se da prilej diavolului viclean, care abia așteaptă să se năpustească, de vreme ce Apostolul spune:
Nu dați loc diavolului.[4]

2. Corabia trebuie scoasă cu grijă din locurile primejdioase, ca să nu se sfărâme între pietre și stânci. Încărcătura trebuie scoasă degrabă din flăcări, mai înainte ca acestea s-o mistuie. Nimeni nu e în siguranță, de stă mult timp prea aproape de primejdie. Nici nu poate scăpa de diavol robul lui Dumnezeu, care s-a lăsat prins în lațurile aceluia. Trebuie să se lucreze repede pentru a le desface, câtă vreme mai pot fi desfăcute, fiind încă nevinovate, căci mai târziu, după ce se vor fi împletit într-o strânsă lucrătură, nu se vor mai putea desface, cu toată străduința noastră.

3. În sfârșit, câte grele căderi ale multora vedem că se întâmplă aici și prin ce legături neîngăduite și primejdioase de acest

[1] Înțelepciunea lui Solomon III, 11.
[2] Psalmi II, 12.
[3] Evident poporul lui Hristos, aici monahii de orice rang.
[4] Efeseni IV, 27.

fel luăm seama, cu cea mai mare durere a sufletului nostru, cum sunt stricate prea multe fecioare! Or, dacă din credință s-au dăruit lui Hristos, să rămână fără de vorbă smerite și curate, să aștepte astfel, tari și statornice, răsplata fecioriei; dacă însă nu vor să îndure ori nu pot, mai bine să se mărite decât să cadă în foc, din pricina păcatelor. De asemenea, să nu aducă smintire nici fraților ori surorilor, de vreme ce scris este:

Dacă o mâncare smintește pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc smintelă fratelui meu.[1]

III.1. Și să nu socotească vreuna că se poate apăra cu această dezvinovățire, anume că poate fi cercetată și dovedită de este fecioară, căci se-nșală adesea și mâna și ochiul moașelor, astfel încât, chiar de-a fost găsită fecioară în acea parte unde poate fi astfel o femeie, putea totuși păcătui cu altă parte a trupului, ce poate fi pângărită, dar nu poate fi dovedită. Vai, cât sunt de rușinoase și urâte chiar culcarea împreună, chiar îmbrățișarea, chiar sporovăiala și sărutul a doi inși care dorm împreună, câtă nerușinare și cât păcat mărturisesc!

2. Dacă un soț, venit pe neașteptate, își află soția culcată cu altul, oare nu se mânie și nu tremură de durerea ofului și nu ia sabia în mână? Vai, cât de mult se supără și se mânie și cu ce pedepse amenință legăturile păcătoase de felul acesta și Hristos, Stăpânul și Judecătorul nostru, când vede că o fecioară, dăruită Lui și închinată sfințeniei Lui, stă culcată alături de altul!

3. Suntem datori să prevenim prin orice sfat și să trudim ca fiecare dintre frații noștri să poată scăpa de sabia Lui duhovnicească și de ziua Judecății ce va să vină. Și, de vreme ce se cade ca toți să păzească întru totul învățătura, cu atât mai mult se cuvine ca întâistătătorii și diaconii să se îngrijească de aceasta, ca să dea

[1] I Corinteni VIII, 13.

celorlalți pildă și adeverire prin purtarea și caracterul lor. Căci cum pot fi ei modele de cinste și înfrânare, dacă de la ei înșiși pornesc dovezile de stricăciune?

IV.1. De aceea, cu înțelepciune și tărie ai procedat, preaiubite frate, când ai afurisit pe diaconul care a petrecut noaptea cu o fecioară, ba încă și pe ceilalți, care luaseră obiceiul de a se culca cu fecioarele. Iar de se vor fi pocăit pentru această nelegiuită împreună dormire a lor și se vor fi despărțit, fecioarele să fie cercetate cu atenție de moașe și, de vor fi găsite fecioare, după împărtășanie, să fie primite în biserică, însă cu această condiție: dacă se vor întoarce la aceiași bărbați ori de vor locui cu ei în aceeași casă sau sub același acoperiș, să fie izgonite cu mai grea osândă și unele ca acestea să nu fie mai apoi ușor primite în Biserică. Dacă însă, vreuna dintre ele va fi fost prinsă ca fiind stricată, să facă deplină pocăință, căci una ca ea nu a greșit față de soț, ci față de Hristos, astfel ca mai pe urmă, la timpul potrivit, să se întoarcă la Biserică, după ce se va fi mărturisit.

2. Iar dacă stăruiesc în cerbicie și nu se despart, să știe că, prin această nerușinată încăpățânare a lor, nu pot fi primiți de noi în Biserică, pentru a nu da, prin greșelile lor, pildă spre cădere. Nici să socotească că poate exista un motiv de viețuire și mântuire pentru ei, de nu se vor fi supus episcopilor și preoților, de vreme ce în *Deuteronom* spune Domnul:

Și cine se va purta îndărătnic, încât să nu asculte pe preot, oricare va fi fost el în zilele acelea, să moară omul acela, și tot poporul se va teme când va auzi, și nu se vor mai purta cu necuviința de acum.[1]

Dumnezeu a poruncit să fie uciși cei care nu ascultă de preoții Săi, a hotărât timpul judecății Sale pentru cei care nu se supun.

[1] Deuteronom XVII, 12 și 13.

3. Și într-adevăr erau uciși cu sabia atunci când tăierea împrejur[1] trupească era în putere: acum însă, pentru că circumcizia începe a fi duhovnicească la robii credincioși ai lui Dumnezeu, trufașii și îndărătnicii sunt uciși cu sabia Duhului, de vreme ce sunt îndepărtați din Biserică. Căci nu pot viețui în afara ei, deoarece una este casa lui Dumnezeu și nimeni nu poate avea mântuirea decât în Biserică. Faptul că obraznicii pier atunci când nu ascultă și nu se supun învățăturilor mântuitoare îl mărturisește Sfânta Scriptură, care spune:

Cel nesupus nu-l iubește pe cel care-l mustră. Cei ce urăsc mustrarea ruşinos vor pieri.[2]

V.1. Așadar, frate preaiubit, dă-ți silința, pentru ca cei nesupuși să nu fie nimiciți și să piară, ca să-i îndrumi, pe cât poți, pe frații noștri prin sfaturi mântuitoare și să-l îndemni pe fiecare spre mântuirea sa. Anevoioasă și îngustă este calea pe care propășim în viață, dar preaînalt și mare este rodul, atunci când ajungem la izbândă. Cei care s-au scopit[3] odată pentru a ajunge în Împărăția cerurilor, ca în toate să placă lui Dumnezeu, să nu refuze a da ascultare episcopilor lui Dumnezeu, nici să se facă prilej de smintire pentru frați în Biserică.

2. Și, chiar dacă în clipa de față par a fi supărați pe noi, totuși noi o să-i mustrăm cu sfat mântuitor, știind că și Apostolul a spus:

Am ajuns deci vrăjmașul vostru spunându-vă adevărul?[4]

Iar dacă ei ne vor fi dat ascultare, avem un lucru foarte plăcut. Prin cinstirea cuvântului nostru i-am îndrumat să fie statornici

[1] Circumcizia, *circumcisio,* ca act ritual formal.

[2] Pildele lui Solomon XV, 12 și 10.

[3] Castrarea, ca practică vremelnic curentă, le-a fost interzisă de la o vreme credincioșilor, mai cu seamă monahilor.

[4] Galateni IV, 16.

pe calea spre mântuire. Dacă însă unii stricați nu vor vrea să se supună, să spunem iarăși după același Apostol:

De-aș vrea să fiu pe plac oamenilor, n-aș fi robul lui Hristos.[1], dacă nu-i putem convinge pe câțiva, încât să-i facem pe ei a fi pe plac lui Hristos, totuși noi cu siguranță, căci ține de noi, să facem pe plac Domnului Hristos și Dumnezeului nostru, ca unii ce păzim poruncile Sale.

Îți doresc, frate preaiubit și preadorit, să fii întotdeauna bine sănătos în Domnul.

[1] Galateni I, 10.

SCRISOAREA V

Ciprian urează sănătate preaiubiților frați preoți și diaconi

I.1. Vă trimit sănătate, eu însumi fiind teafăr prin harul lui Dumnezeu, frați preaiubiți, bucuros, că și în privința sănătății voastre am aflat că toate sunt bune. Și, fiindcă depărtarea nu-mi îngăduie să fiu acum între voi, vă cer în numele credinței și evlaviei voastre să îndepliniți acolo atât îndatoririle voastre, cât și pe ale mele, ca să nu lipsească nimic în ce privește buna rânduială ori purtare de grijă.

2. Oricâte cheltuieli se cer a fi făcute, fie pentru cei întemnițați, căci au mărturisit cu glas de slavă pe Domnul, fie pentru cei care se chinuiesc săraci și lipsiți și totuși rămân statornici în Domnul, vă cer să nu lipsească nimic, pentru ca toată mica sumă ce a ajuns acolo să fie împărțită clericilor pentru astfel de prilejuri, ca să aibă de unde ajuta pe cât mai mulți, după nevoile și strâmtorările fiecărora.

II.1. Și încă mai cer să nu lipsească dibăcia și grija voastră întru păstrarea liniștii. Căci, deși frații, în numele dragostei lor, sunt dornici să se adune și să viziteze pe bunii lor duhovnici, pe care i-a făcut de acum vestiți prin slăvite inițieri sfânta lor vrednicie, socotesc totuși că acest lucru trebuie făcut cu grijă și nu cu îmbulzeală ori cu mare mulțime adunată deodată, ca să nu se

ațâțe zelul, prin chiar acest fapt, și să devină cu neputință a intra și, în timp ce, nesățioși fiind, voim mult, să pierdem totul. Vegheați așadar și fiți prevăzători, ca acest lucru să se facă cu luare-aminte, cât mai sigur, pentru ca înșiși preoții care slujesc acolo celor ce vin pentru a se mărturisi, să se schimbe între ei fiecare dimpreună cu fiecare diacon, căci și schimbarea persoanelor și rânduirea celor adunați micșorează zelul.[1] Căci în privința tuturor lucrurilor, blânzi și smeriți, cum se cuvine robilor lui Dumnezeu, suntem datori să ne supunem vremurilor și să căutăm liniștea și să veghem asupra poporului.

Vă doresc, preaiubiți și mult doriți frați, să fiți totdeauna bine sănătoși și să ne pomeniți.[2] Mântuiți pe toți frații creștini. Vă doresc sănătate diaconul meu și toți cei care sunt cu mine. Fiți bine sănătoși.[3]

---

[1] Se încearcă evitarea oricăror turbulențe pe care zelul prea mare al pelerinilor le-ar putea produce, avându-se în vedere posibila intervenție a organelor statului și suspendarea ceremoniilor [mărturisirii].

[2] A-și aminti, evident, a pomeni în rugăciunile lor zilnice, ceea ce se va spune clar într-o altă scrisoare (LXXVIII, pct. II, 2).

[3] Formulă epistolară de încheiere: *Valete* ori *saluete atque ualete.*

SCRISOAREA VI

Ciprian urează sănătate statornică lui Sergius şi Rogatianus şi celorlalţi mărturisitori în Domnul

I.1. Vă urez sănătate, fraţi preaiubiţi, dorind eu însumi să mă bucur de vederea voastră, dacă depărtarea nu m-ar împiedica să ajung la voi. Căci ce lucru mai dorit de mine şi mai plăcut mi s-ar putea întâmpla decât să fiu alături de voi, ca să mă îmbrăţişaţi cu acele mâini curate şi nepătate şi care păzesc credinţa Domnului şi s-au lepădat de slujirea diavolului? Ce ar fi mai îmbucurător şi mai înălţător decât să sărut acum gurile voastre care, cu glas de izbândă, au mărturisit pe Domnul şi să fiu privit faţă în faţă de ochii voştri care, dispreţuind lumea aceasta, au rămas vrednici a-L vedea pe Dumnezeu?

2. Dar, fiindcă nu mi se dă putinţa de a lua parte la o astfel de bucurie, trimit din parte-mi pentru urechile şi ochii voştri, ca să mă înlocuiască, această scrisoare, prin care vă fericesc şi vă îndemn deopotrivă să continuaţi a fi tari şi statornici în mărturisirea slavei cereşti şi, păşind pe calea slujirii Domnului, să înaintaţi cu bărbăţie duhovnicească întru primirea cununii, ca unii care-L aveţi apărător şi călăuzitor pe Domnul, Care a spus;

Şi iată Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacului.[1]

O, fericită temniţă, pe care a luminat-o prezenţa voastră! O, fericită temniţă, care-i trimiţi la cer pe oamenii lui Dumnezeu!

[1] Matei XXVIII, 20.

O, întuneric mai luminos decât soarele însuși și mai limpede decât lumina lumii acesteia, unde de curând au fost așezate templele lui Dumnezeu și, prin sfintele mărturisiri, s-au sfințit trupurile voastre!

II.1. Și nimic altceva să nu cugetați acum în inimile și sufletele voastre decât sfintele învățături și poruncile cerești, prin care Sfântul Duh ne-a însuflețit întotdeauna întru îndurarea suferinței. Nimeni să nu se gândească la moarte, ci la nemurire, nici la pedeapsa trecătoare, ci la slava veșnică, de vreme ce scris este:

Scumpă este înaintea lui Dumnezeu moartea dreptților Lui.[1]

Și iarăși:

Jertfa lui Dumnezeu: duhul zdrobit; inima zdrobită și smerită Dumnezeu nu o disprețuiește.[2]

Și din nou, unde vorbește Sfânta Scriptură despre chinurile care consacră pe martiri și-i sfințesc prin însăși încercarea pătimirii lor:

Chiar dacă, în fața oamenilor, ei au îndurat suferințe, nădejdea lor este plină de nemurire. Și fiind pedepsiți în puține, în multe vor fi bine primiți, căci Dumnezeu i-a pus la încercare și i-a găsit vrednici de El. Ca pe aur în topitoare, așa i-a încercat și ca pe o jertfă de ardere întreagă[3] *i-a primit. Și în veac va fi cinstirea lor. Judeca-vor neamurile și stăpâni vor fi peste popoare și Domnul lor va împărăți în veci.*[4]

Așadar, când cugetați că voi veți judeca și veți domni împreună cu Domnul Hristos, trebuie să tresăltați și, de bucuria celor viitoare, să călcați în picioare nevoințele de acum, știind că de la începutul lumii astfel a fost hotărât, ca dreptatea să sufere aici în

[1] Psalmi CXV, 6.

[2] Psalmi L, 18.

[3] Jertfa de ardere întreagă, *hostia holocausta* (după grecul ὁλόκαυστος, ὅλος „întreg" și καίω, καυστός „a arde, ars").

[4] Înțelepciunea lui Solomon III, 4, 5, 6 și 8.

zbaterea veacului[1] acestuia, când, îndată după întâiul început, este ucis Abel cel drept, și mai pe urmă au fost trimiși toți cei drepți, și profeții, și apostolii. Și tuturor acestora, chiar Domnul, în persoană, le-a dat exemplu, arătând că la Împărăția Lui nu pot ajunge decât aceia, care au mers pe calea Lui, căci spune:

Cel care își iubește sufletul în veacul acesta, îl va pierde; iar cel ce își urăște sufletul în veacul acesta îl va păstra în viața veșnică.[2]

Și iarăși:

Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu-l pot ucide. Temeți-vă mai curând de cel care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena.[3]

Chiar Pavel ne îmbărbătează, spunând că noi, cei care dorim să ajungem la făgăduințele Domnului, trebuie să-L urmăm în toate pe Domnul:

Suntem fii lui Dumnezeu: iar dacă suntem fii, suntem și moștenitori, dar împreună moștenitori cu Hristos, dacă de bună seamă pătimim împreună cu El, ca să și fim preamăriți împreună cu El.[4]

A adăugat chiar deosebirea timpului prezent de al slavei viitoare, spunând:

Pătimirile vremii acesteia nu sunt vrednice de mărirea viitoare, care se va arăta în noi.[5]

Gândind la slava acestei măriri, se cade să îndurăm toate nevoințele și prigonirile, fiindcă, deși sunt multe împresurările celor drepți, totuși din toate sunt scăpați cei ce-și pun nădejdea în Dumnezeu.

---

[1] Veacul acesta, *saeculum hoc.*

[2] Ioan XII, 25. Cuvântul tradus, conform tradiției, cu *sufletul* este *anima* „sufluI vital", pur și simplu „viața", având corespondent în greacă pe ψυχή. Pentru partea spirituală „duhul", găsim *spiritus,* care corespunde grecescului πνεῦμα.

[3] Matei X, 28.

[4] Romani VIII, 16 și 17.

[5] Romani VIII, 18.

III.1. Fericite sunt și femeile care stau împreună cu voi în aceeași slavă a mărturisirii, care țin credința în Domnul și, mai tari decât firea lor femeiască, nu numai că ele însele sunt foarte aproape de cunună, dar au dat chiar și celorlalte femei pildă despre statornicia lor. Și, ca să nu lipsească ceva de la slava cetei voastre, ca orice sex și vârstă să fie în cinstire împreună cu voi, sfânta preoție vi i-a adus alături în slăvita mărturisire chiar și pe copii, căci ni se arată ceva asemănător cu ceea ce au făcut odinioară vestiții copii: Anania, Azaria, Misael, căci, după ce au fost închiși în cuptor, focul s-a stins și flăcările au dat răcoare, pentru că Domnul a fost alături de ei și a dovedit faptul că nimic nu poate face văpaia gheenei împotriva mărturisitorilor și martirilor Lui, ba chiar că cei care credeau în Dumnezeu izbândeau în toate teferi și nevătămați.

Și vă rog, în numele credinței voastre, să cercetați mai cu luare-aminte, cât de mare a fost credința în rândul acelor copii, încât L-a putut câștiga în așa măsură pe Dumnezeu. Căci ei, pregătiți pentru toate, așa cum toți trebuie să fim, îi spun regelui:

Rege Nabucodonosor, nu e nevoie ca noi să-ți răspundem la această întrebare. Căci este Dumnezeu, pe Care-L slujim noi, Care ne poate scoate din cuptorul cu foc arzător și ne va scăpa din mâinile tale, rege. Și chiar dacă nu, să-ți fie cunoscut că nu slujim dumnezeilor tăi și nu ne închinăm chipului de aur pe care l-ai ridicat.[1]

Deși ei credeau și știau că, pentru credința lor, pot fi scăpați chiar și de chinurile de acum, n-au vrut totuși să se fălească cu acest lucru și să și-l atribuie, căci au spus: *Și chiar dacă nu...*, ca să nu fie mai mică bărbăția mărtirisirii, lipsită fiind de dovada pătimirii. Au adăugat că Dumnezeu le poate face pe toate, dar că totuși nu-și puneau nădejdea în aceasta, încât să dorească a fi scăpați acum, ci se gândeau la acea slavă a libertății și păcii veșnice.

[1] Daniel III, 16-18. Este răspunsul la întrebarea regelui trufaș, anume ce zeu îi poate salva din mâinile lui.

IV. Păstrând și noi această credință și cugetând zi și noapte, aplecați din toată inima către Dumnezeu, să ne gândim, în disprețul celor prezente, doar la cele viitoare, la fructul Împărăției Veșnice, la îmbrățișarea și sărutarea Domnului, la vederea lui Dumnezeu: să urmați în toate pe preotul Rogatianus, bătrânul plin de slavă, care vă deschide calea întru slava vremii noastre prin tăria credinței și sfânta preoție, care, împreună cu veșnic liniștitul și cumpătatul frate al nostru Felicissimus, înfruntând atacul mulțimii ajunse violente, v-a pregătit primul adăpost în temniță și, chiar și acum, v-o ia înainte ca un adevărat călăuzitor al vostru. Înălțăm Domnului rugăciuni stăruitoare, să desăvârșească lucrarea în privința voastră, precum în cazul începuturilor ce ajung la un bun sfârșit, anume pe cei pe care i-a făcut a mărturisi să-i facă și a fi încununați.

Vă doresc, preaiubiți și preafericiți frați, să fiți mereu bine sănătoși în Domnul și să ajungeți la slava cununii cerești.

SCRISOAREA VII

Ciprian urează sănătate preaiubiților frați, preoți și diaconi

1. Vă doresc sănătate, frați preaiubiți, însumi sănătos fiind prin harul lui Dumnezeu și dorind să vin degrabă la voi, ca să se împlinească atât dorința mea, cât și a voastră și a tuturor fraților. Se cade totuși să veghem la pacea tuturor și în acest răstimp, cu toate că e un necaz al inimii noastre să fim departe de voi, pentru ca nu cumva venirea mea să aţâţe pornirea și violența păgânilor împotriva noastră și să devenim prilej de a rupe pacea noi, care suntem mai mult datori a ne îngriji de pacea tuturor. Așadar, dacă voi, după liniștirea lucrurilor, îmi veți scrie că trebuie să vin, ori dacă Domnul va binevoi s-o arate, atunci voi veni la voi. Căci unde oare mi-ar putea fi mai bine ori mai plăcut, decât acolo unde a vrut Dumnezeu să primesc credința și să cresc în ea?

2. Vă cer cu stăruință să aveți grija văduvelor și a bolnavilor și a tuturor sărmanilor. Dar și pentru peregrini[1], de vor fi unii în nevoie, faceți cheltuială din suma mea, pe care am lăsat-o la confratele nostru în preoție Rogatianus. Pentru că suma se poate să fi fost cheltuită de acum în întregime, i-am trimis tot lui, prin paracliserul[2] Naricus, o altă parte, pentru ca lucrarea de ajutorare a celor aflați în nevoie să se facă mai din belșug și mai lesnicios.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

---

[1] Peregrinii, de regulă străini fără adăpost ori statut juridic; de aici: *pelerinii* creștini și *pelerinajul*. În epistolă se face vorbire despre refugiații creștini ai prigoanei din acei ani (250).

[2] Însoțitor, *acoluthus*, după ἀκόλυθος, ori ajutor, slujitor sau, aici, mai degrabă, paracliser.

SCRISOAREA VIII[1]

I.1. Am aflat că binecuvântatul Papă[2] Ciprian s-a despărțit de ipodiaconul[3] Crementius, care a venit de la voi la noi cu un anumit motiv, ceea ce de altfel putea face cu îndreptățire, căci era o persoană importantă. Dar, de vreme ce este amenințătoare lupta pe care Dumnezeu a lăsat-o în lume, pentru a înfrunta potrivnicul împreună cu robul Lui, voind să le arate deschis această luptă chiar îngerilor și oamenilor, anume că cel ce va izbândi este încununat, însă cel învins va atrage împotriva sa osânda care ne-a fost arătată nouă și, deoarece asupra noastră, care părem a fi întâistătători și a păzi turma ca păstori, cade vina de suntem găsiți delăsători, nouă ni se va spune ceea ce și înaintașilor noștri, care erau întâistătători atât de delăsători, li s-a spus că:

...pe cel pierdut nu l-am căutat, pe cel rătăcit nu l-am îndreptat și pe șchiop nu l-am legat, cu toate că mâncam laptele și ne-mbrăcam cu lâna lor.[4]

2. De altfel, Dumnezeu Însuși, împlinind cele ce erau scrise în Lege și în profeți, ne învață, când spune:

---

[1] Scrisoarea este adresată de clerul din Roma clerului din Cartagina, în timpul vacanței Scaunului. Unii o atribuie autorului Scrisorii XXI, căci are aceleași defecte de stil.

[2] Papă – era, în epocă, un titlu [reverențios] conferit Episcopului Romei, dar și unor episcopi mai de seamă.

[3] Ipodiacon, în latină *subdiaconus,* după grecescul ὑποδιάκονος „ajutor, slujitor al preotului".

[4] Iezechiel XXXIV, 3-4 (citatul este ușor modificat).

Eu sunt Păstorul cel bun, care Îmi pun sufletul Meu pentru oile Mele. Însă cel plătit și ale căruia nu sunt oile, îndată ce a văzut lupul venind, le lasă și fuge și lupul le risipește pe acestea.[1]

Dar și lui Simon astfel îi spune:

„Mă iubești?" Acela răspunde: „Te iubesc." Îi spune: „Paște oile Mele."[2]

Că acest lucru s-a făcut, o știm din însuși faptul că a murit, iar ceilalți ucenici la fel au făcut.

II.1. Așadar, nu dorim ca voi, frați preaiubiți, să fiți socotiți paznici plătiți, ci buni păstori, de vreme ce știți că vă amenință o foarte mare primejdie atunci când nu-i veți îndemna pe frații noștri să rămână statornici în credință, ca nu cumva, mergând cu nesocotință către idolatrie, să fie distrusă din rădăcini frăția noastră[3].

2. Căci nu numai în vorbe vă îndemnăm spre acestea, ci veți putea afla de la mai mulți, care vin din partea noastră la voi, că toate acestea, cu ajutorul lui Dumnezeu, noi le-am și făcut și le facem cu toată grija și primejdia acestui veac, având înaintea ochilor mai mult teama de Dumnezeu și pedepsele veșnice, decât teama de oameni și nelegiuirea trecătoare, fără a ne părăsi frații, ci îndemnându-i să rămână în credință[4] și să fie pregătiți a merge cu Domnul.

3. Chiar pe cei ce urcau[5] la ceea ce erau împinși a face i-am reprimit. Biserica rămâne cu tărie în credință, deși unii, mânați chiar de teroare, ori că erau persoane oficiale, ori cuprinși de tea-

[1] Ioan X, 11 și 12.

[2] Ioan XXI, 15.

[3] Frăția, *fraternitas*: trimitere la întreaga comunitate creștină, a cărei solidaritate, în general, este de altfel bine atestată.

[4] Cf. I Corinteni XVI, 13.

[5] Urcau pe Capitoliu, cu sau fără voie, pentru a aduce jertfe divinităților păgâne.

ma de oameni, au căzut[1]; totuși pe aceștia, cu toate că s-au lepădat de noi, nu-i părăsim, ci chiar și pe ei i-am îndemnat și îi îndemnăm să se pocăiască, cu nădejdea că în vreun fel vor putea primi îngăduință de la cel care le-o poate da[2], ca să nu se facă mai răi, de vor fi fost părăsiți de noi.

III.1. Vedeți așadar, fraților, că sunteți datori să faceți și voi acest lucru, astfel încât, până și aceia care au căzut, dar la îndemnul vostru și-au îndreptat sufletele, de vor fi fost prinși din nou, să mărturisească[3], ca să-și poată îndrepta căderea de mai-înainte. Sunt și altele ce cad în sarcina voastră, și pe care chiar vi le-am adăugat mai jos: astfel, dacă aceia care au căzut în această ispită, vor fi cuprinși de boală, dar se vor pocăi pentru fapta lor, și chiar vor dori împărtășania, trebuie fără îndoială ajutați: fie văduve, fie năpăstuiți, care nu se pot hrăni singuri, fie cei ce sunt în temnițe, ori cei alungați din casele lor, trebuie de bună seamă să aibă alături purtători de grijă; dar nu vor trebui uitați nici catehumenii[4] prinși de boală, pentru a li se veni în ajutor.

2. Și, ceea ce este foarte important, trupurile martirilor sau ale celorlalți frați, dacă nu sunt îngropate, mare primejdie îi amenință pe cei cărora le cade în sarcină această lucrare. Așadar, de oricare dintre voi și în orice împrejurare va fi fost săvârșită această lucrare, suntem încredințați că acesta este socotit un bun rob și precum cel care

[1] Au căzut (în apostazie), în fapt au abjurat, s-au lepădat de credința lor, de Hristos, intrând în categoria acelor *lapsi* „căzuți", a căror reprimire, după cum vom vedea, a stârnit mari controverse în Biserică la acea dată.

[2] Arhiereul locului, uneori chiar sinoadele/conciliile ori, la limită, Dumnezeu Însuși.

[3] Mărturisirea – nu fără grave consecințe – în instanță [păgână] a apartenenței la religia creștină.

[4] Catehumeni, *caticumini*, gr. κατηχούμενος, aspiranți, creștini în devenire, în curs de catehizare (κατηχέω).

întru foarte puțin a fost credincios, să fie așezat peste zece cetăți.[1]

Să facă însă Dumnezeu, Care dă toate celor care nădăjduiesc în El, ca noi toți să ne aflăm în aceste bune lucrări.

3. Vă doresc sănătate frații care sunt în lanțuri, și preoții[2], și toată Biserica, care însăși veghează cu cea mai mare grijă pentru toți cei care cheamă numele Domnului. Dar și noi vă cerem ca, la rândul vostru, să ne pomeniți[3].

4. Să știți însă că Bassianus a ajuns la noi. Și vă cerem vouă, care aveți iubire de Dumnezeu, să transmiteți o copie a acestei scrisori către oricine veți putea cu prilejurile potrivite, sau să scrieți una a voastră, fie să trimiteți un vestitor, ca să rămână tari și statornici în credință.

Vă dorim, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

---

[1] Cf. Luca XIX, 17.

[2] Preoții îi indică aici pe presbyteri, gr. πρεσβύτεροι, arhiereii.

[3] A-i pomeni, desigur, în rugăciuni.

SCRISOAREA IX

Ciprian urează sănătate fraților preoți și diaconi care locuiesc la Roma

I.1. Pe când la noi, frați preaiubiți, umbla un anume zvon despre plecarea din viața aceasta a bunului bărbat, confrate al meu[1], și știrea părea îndoielnică, am primit de la voi scrisoarea, trimisă mie prin ipodiaconul Crementius, în care eram înștiințat pe deplin despre slăvitul lui sfârșit și chiar m-am bucurat întru câtva că, precum cârmuirea, și sfârșitul i-a fost vrednic de cinste.

2. Tocmai în legătură cu aceasta vă și fericesc foarte mult, pentru că însoțiți pomenirea lui cu o mărturie atât de bogată și luminoasă, astfel încât prin voi ni se arată că, pe de o parte, și voi aveți un titlu de glorie în privința memoriei întâistătătorului, dar, pe de alta, și nouă ne oferă o pildă de credință și virtute. Căci, pe cât de primejdioasă este căderea întâistătătorului pentru căderea celor care îl urmează, tot pe atât de folositor, dimpotrivă, și de mântuitor lucru este, atunci când episcopul se oferă, fraților, pe sine drept exemplu prin tăria vrednică de urmat a credinței sale.

II.1. Am citit și o altă scrisoare, în care nu s-a deslușit după semnătură nici cine a scris-o, nici către cine a fost scrisă. Și, fiindcă în această scrisoare m-au mișcat atât scriitura, cât și cuprinsul

[1] Papa Fabian, martirizat la 20 ianuarie, în anul 250.

și chiar hârtia, aceeași scrisoare v-am retrimis-o, ca să recunoașteți dacă este chiar cea pe care i-ați dat-o ipodiaconului Crementius spre a o aduce, ca să nu fi fost ascuns ori schimbat ceva din adevăr.

2. Pentru că, într-adevăr, este peste măsură de grav, dacă adevărul unei scrisori clericale a fost falsificat printr-o minciună oarecare și prin rea-credință. Așadar, ca să putem ști acest lucru, recunoașteți voi dacă și scrisul, și subsemnătura sunt ale voastre și rescrieți-ne nouă ce se întâmplă cu adevărat.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

SCRISOAREA X

Ciprian transmite martirilor și mărturisitorilor lui Iisus Hristos veșnică sănătate în Dumnezeu-Tatăl

I.1. Tresalt de bucurie și vă fericesc, mult încercați și preafericiți frați, cunoscându-vă credința și bărbăția, cu care e slăvită Mama Biserică, cu adevărat slăvită și de curând, când, prin mărturisirea voastră neclintită, v-ați asumat o pedeapsă care v-a făcut martiri ai lui Hristos, fiind exilați. Totuși, cu cât această mărturisire este mai tare în pătimire, cu atât este mai vestită și mai mare în cinstire: a crescut lupta, a crescut și slava luptătorilor. Și n-ați stat deoparte de linia de bătaie de teama caznelor, ci ați fost mai mult chemați la luptă chiar de chinuri, tari și neclintiți ați pășit cu dăruire deschisă spre încleștarea celei mai mari lupte.

2. Dintre aceștia, pe unii i-am descoperit de mai înainte încununați, iar pe alții foarte aproape de cununa izbânzii, însă pe toți, pe care i-a oprit temnița din mersul lor plin de slavă, i-am aflat însuflețiți în a purta lupta cu o neostoită și împărtășită căldură a bărbăției, așa cum se cuvine să fie în tabăra sfântă ostașii lui Hristos, încât nici ademenirile nu amăgesc tăria neclintită a credinței, nici amenințările nu-i înfricoșează, nici chinurile, nici caznele nu-i învinge, fiindcă Cel care este în noi este mai mare decât cel care este în lumea aceasta, și nici o pedeapsă pământească nu are mai mare putere în a doborî decât are ocrotirea dumne-

zeiască în a înălța. Lucrul s-a dovedit prin lupta plină de slavă a fraților, care, deveniți conducători pentru ceilalți spre a învinge chinurile, au oferit pildă de virtute și credință, înfruntând oastea dușmanilor, până ce oastea acelora s-a prăbușit înfrântă.

II.1. Prin urmare, cu ce laude să vă preamăresc, preaviteji frați? Tăria inimii voastre și stăruința credinței cu ce cuvânt de laudă sa le împodobesc? Ați îndurat până la capăt slava celor mai aprige chinuri și nu ați cedat suferințelor, ci mai degrabă suferințele au dat înapoi în fața voastră. Cununile au pus durerilor capătul, pe care chinurile nu-l dădeau. Prea cruntul măcel a stăruit îndelung, fără să doboare credința statornică, ci ca să trimită mai repede la Domnul pe oamenii lui Dumnezeu.

2. Mulțimea celor de față a privit minunându-se lupta cerească și duhovnicească a lui Dumnezeu, bătălia lui Hristos, a văzut că robii Lui au stat împotrivă cu glasul descătușat, cu mintea neatinsă, sfântă bărbăție, lipsiți de armele lumești, dar înarmați cu armele date de nădejdea credinței. Cei torturați au rămas mai puternici decât cei care-i torturau și trupurile lovite și măcelărite au învins ghearele[1] ce le loveau și le măcelăreau. Și lovitura cruntă, mult timp repetată, nu a putut birui credința de neclintit, deși în robii lui Dumnezeu, după ce măruntaiele le-au fost rupte, nu mai erau torturate trupuri, ci niște răni. Curgea sânge care să stingă vâlvătaia prigoanei, care, prin moartea plină de slavă, să liniștească jăraticul gheenei.

3. O, ce fel a fost acea priveliște a Domnului, cât de înălțătoare, cât de mare, cât de plăcută ochilor lui Dumnezeu, prin sfințenia și dăruirea oșteanului Său, precum scris este în Psalmi, când Duhul Sfânt astfel ne vorbește și ne îndeamnă:

[1] Gheare, *ungulae*, instrumente de tortură utilizate în epocă.

Scumpă este înaintea lui Dumnezeu moartea dreptilor Săi.[1]

Prețioasă este această moarte care dobândește nemurirea cu prețul sângelui, care primește cununa din desăvârșirea virtuții.

III.1. Cât de bucuros a fost Hristos atunci, cât de binevoitor cu astfel de robi ai Săi, și a luptat și a învins Ocrotitorul credinței, dând credincioșilor atât cât crede că poate primi cel care ia. A fost de față în lupta Sa, a ridicat pe luptătorii și apărătorii numelui Său, i-a sprijinit, i-a însuflețit. Și Cel care odată a învins moartea pentru noi învinge întotdeauna în noi:

Iar când vă vor da pe voi în mâna lor, spune, *să nu vă gândiți ce veți vorbi, căci nu voi sunteți cei care vorbesc, ci Duhul Tatălui vostru este cel care vorbește în voi.*[2]

IV.1. Dovada faptului a adus-o lupta de-acum. Un glas plin de Duhul Sfânt a țâșnit din gura martirului, pe când preafericitul Mappalicus îi spunea în chinurile sale proconsulului:

„Vei vedea mâine *luptă.*"

Și ceea ce acela a spus cu mărturia bărbăției și credinței, Domnul a împlinit. Lupta cerească s-a arătat și robul lui Dumnezeu a fost încununat în înfruntarea luptei făgăduite.

2. Aceasta este lupta pe care Profetul Isaia a prezis-o mai înainte, când a spus:

Nu mică va fi bătălia cu oamenii, fiindcă Dumnezeu vă dă lupta.[3]

Și, ca să arate care va fi această luptă, a adăugat zicând:

Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște un fiu și veți chema numele lui Emmanuel.[4]

---

[1] Psalmi CXV, 6.

[2] Matei X, 19 și 20.

[3] Isaia VII, 13-14.

[4] Isaia VII, 14.

Aceasta este lupta credinței noastre, cu care luptăm, cu care învingem, cu care suntem încununați.

3. Aceasta este înfruntarea pe care ne-o arată și fericitul Apostol Pavel, în care trebuie să alergăm și noi, ca să ajungem la slava cununii.

Nu știți, spune, *că cei care aleargă în stadion, toți aleargă de bună seamă, totuși unul singur primește cununa de palmier? Alergați așa, încât s-o luați. Și aceia într-adevăr [aleargă] ca să primească o cunună stricăcioasă, noi însă pe cea nestricăcioasă.*[1]

Și iarăși, arătând lupta sa și făgăduind că el va fi curând jertfă pentru Domnul, spune:

Eu de acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele este aproape. Lupta cea bună am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De-acum mi-a rămas cununa dreptății, pe care Domnul mi-o va da în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, însă nu numai mie, ci și tuturor care au iubit venirea Lui.[2]

Prin urmare, această luptă prezisă de mai înainte prin profeți, înfăptuită prin Domnul, purtată prin Apostoli, Mappalicus i-a făgăduit-o iarăși proconsulului în numele său și al confraților săi. Și glasul credinciosului nu s-a înșelat în făgăduința sa. Lupta pe care a făgăduit-o a dovedit-o, iar cununa pe care a meritat-o a primit-o.

4. Acum doresc și totodată vă îndemn chiar și pe voi ceilalți să urmați pe acest preafericit martir și pe alți părtași la aceeași luptă și pe însoțitorii statornici în credință, răbdători în suferințe, biruitori în anchete: pentru ca pe cei pe care i-a unit lanțul mărturisirii, cât și lăcașul închisorii, să-i unească chiar și desăvârșirea virtuții și cununa cerească, astfel încât, prin bucuria voastră, voi să ștergeți lacrimile Mamei Biserici, care plânge căderea

[1] I Corinteni IX, 24-25.

[2] II Timotei IV, (6) 7-8.

și moartea celor mai mulți, și chiar să întăriți puterea celorlalți, statornici în chemarea la luptă prin pilda voastră. De vă va chema lupta, de va veni ziua încercării voastre, războiți-vă cu tărie, luptați fără întrerupere, ca unii care știți că luptați sub ochii Domnului, Care e de față, că ajungeți prin mărturisirea numelui Său la slava Lui Însuși, Care nu este astfel, încât să privească doar pe robii Săi, ci El Însuși luptă în noi. El Însuși dă lupta. El Însuși, în înfruntarea luptei noastre, încununează și este deopotrivă încununat.

V.1. Iar dacă, cu voia Domnului, va veni pacea[1] peste voi, înaintea zilei încercării voastre, vă rămân totuși întreagă voința și cunoașterea slavei. Să nu se întristeze vreunul dintre voi, pe motiv că este mai mic decât aceia care, pătimind până la capăt chinurile înaintea voastră, au ajuns la Domnul pe o cale plină de slavă, după ce au învins și călcat în picioare veacul acesta. Domnul este adânc văzător al rărunchilor și inimii, pătrunde cu privirea cele ascunse și scrutează cele tăinuite. Pentru a binemerita cumva de la El cununa, este de ajuns doar mărturia Celui care va judeca.

2. Așadar, frați preaiubiți, amândouă căile sunt în aceeași măsură mărețe și strălucite: aceea, de a ne grăbi către Domnul prin desăvârșirea izbânzii, este mai sigură, iar aceasta, de-a înflori în lauda Bisericii, după ce ai primit odihna în urma unei slujiri pline de slavă, este mai plăcută. O, fericită este Biserica noastră, pe care o luminează astfel cinstirea sfintei slujiri, pe care o umple de strălucire slăvitul sânge al martirilor din vremurile noastre. Înainte era alb-strălucitoare prin faptele fraților; acum a devenit purpurie, prin sângele jertfit al martirilor. Între florile ei nu lipsesc nici crinii, nici trandafirii[2]. Acum să se-ntreacă fiecare

[1] Pacea sau iertarea, prin obștească moarte, fără a fi suferit martiriul.

[2] Crinii și trandafirii, albul și sângeriul.

pentru cea mai mare prețuire a uneia ori a celeilalte cinstiri. Primească din faptele bune cununile albe, ori pe cele sângerii din pătimire. În tabăra cerească și pacea, și lupta au florile lor, cu care oșteanul lui Hristos este încununat pentru izbândă.

Vă doresc, mult încercați și preafericiți frați, să fiți totdeauna bine sănătoși întru Domnul și să ne pomeniți. Fiți sănătoși.

SCRISOAREA XI

Ciprian urează sănătate fraților preoți și diaconi

I.1. Frați preaiubiți, deși eu știu că, pentru teama pe care fiecare suntem datori a o avea față de Dumnezeu, și voi acolo vă nevoiți cu zel în rugăciuni neîntrerupte și în rugi stăruitoare, totuși reamintesc și eu grijii voastre cucernice că, pentru a împăca și îndupleca pe Dumnezeu, trebuie să plângem nu numai cu glasul, ci și cu posturi și cu lacrimi și cu orice fel de rugăminți.

2. Căci trebuie să înțelegem și să mărturisim că întinderea atât de tulburătoare a acestei apăsări, care a pustiit și pustiește încă și acum în cea mai mare parte turma noastră, a venit în urma păcatelor noastre, câtă vreme nu ținem calea Domnului și nici nu păzim poruncile cerești, date nouă spre mântuire. A făcut Domnul nostru voia Tatălui și noi nu facem voia lui Dumnezeu, zbătându-ne pentru moșteniri și câștiguri, însoțindu-ne cu trufia, lăsându-ne pradă pizmei și dezbinării, lepădând curăția și credința, renunțând la viața lumească numai în vorbe și nu în fapte, plăcându-și fiecare sieși și nemulțumiți fiind de toți.

Și astfel primim lovituri așa cum meritățm, precum scris este: *Iar sluga aceea care cunoaște voia stăpânului său și nu s-a supus voinței lui va primi multe lovituri.*[1]

3. Oare ce răni, ce lovituri nu meritățm, de vreme ce nici mărturisitorii, care trebuiau să fie spre pildă celorlalți pentru bună

[1] Luca XII, 47.

purtare, nu păzesc învățătura? Și astfel, în vreme ce fala umflată și lipsită de rușine a mărturisirii lor îi înalță pe unii cu obrăznicie, au venit chinurile și caznele fără sfârșit ale călăului, fără deznodământul osândirii, fără mângâierea morții, cazne care nu trimit ușor la cunună, ci care chinuie mult timp până să doboare, fără numai dacă cineva, scăpat prin bunătatea lui Dumnezeu, a luat-o înainte chiar torturilor, dobândind slava, nu prin împlinirea torturii, ci prin iuțimea morții.

II.1. Acestea le suferim de pe urma păcatelor și pe măsura vredniciei noastre, după cum ne-a prevenit cuvântul dumnezeiesc, care spune:

Dacă vor părăsi legea Mea și nu vor umbla în rânduielile Mele, de vor nesocoti îndreptările Mele și nu vor păzi poruncile Mele, cerceta-voi cu nuiaua fărădelegile lor și cu bătăi păcatele lor.[1]

Simțim, așadar, nuielele și bătăile noi, cei care nu facem pe plac lui Dumnezeu prin fapte bune și nu-I facem voia, din pricina păcatelor.

2. Să cerem din adâncul inimii și din tot sufletul mila lui Dumnezeu, fiindcă El Însuși a mai adăugat, spunând:

Însă mila Mea n-o voi risipi de la ei.[2]

Să cerem și primim; și de va fi zăbavă și întârziere în a primi, fiindcă greu L-am supărat, să batem, căci celui care bate i se deschide[3], numai să lovească poarta rugăciunile și tânguirile și lacrimile noastre, în care se cuvine să stăruim și să așteptăm, iar rugăciunea să fie într-un cuget.

III.1. Iar ceea ce m-a îndemnat mai mult și m-a împins să vă scriu această scrisoare trebuie să știți că s-a spus într-o viziune, după cum Domnul binevoiește să ne arate și să ne descopere:

[1] Psalmi LXXXVIII, 31-33.

[2] Psalmi LXXXVIII, 34.

[3] Cf. Matei VII, 7.

Cereți și primiți, apoi învățătura a fost dată poporului aflat de față, ca să-I ceară Lui pentru câteva persoane anume, însă în cerere glasurile au fost nepotrivite și alegerile diferite și aceasta n-a fost defel pe placul celui Care spusese: *Cereți și primiți,* pentru că nestatornicia poporului era supărătoare și nici nu era o învoire a fraților, una și bună, nici înțelegere în unire, precum scris este:

Dumnezeu Care face să locuiască în casă pe cei într-un duh.[1]

Iar în Faptele Apostolilor să citim:

Și mulțimea celor care crezuseră lucra într-un duh și un singur gând.[2]

Și Domnul cu glasul Său a poruncit, zicând:

Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unii pe alții.[3]

Și iarăși:

Vă spun însă vouă că, dacă doi dintre voi vă veți învoi pe pământ în privința oricărui lucru, pe care îl veți cere, se va da vouă de către Tatăl Meu, Care este în ceruri.[4]

Dacă prin urmare doi, uniți fiind, pot atât de mult, ce se va putea dacă la toți va fi unire?

2. Iar dacă, pe măsura păcii pe care ne-a dat-o nouă Domnul, era înțelegere între toți frații, de multă vreme am fi primit de la mila dumnezeiască ceea ce cerem și nu ne-am clătina de atâta timp în această primejduire a mântuirii și credinței noastre: ba, dimpotrivă, dacă frăția creștinilor ar fi fost într-un cuget, nu li s-ar fi întâmplat fraților aceste nenorociri.

IV.1. Căci s-a arătat și acel fapt: anume capul familiei[5] ședea cu un tânăr care-i era așezat de-a dreapta, un tânăr care, îngrijo-

[1] Psalmi LXVII, 6. în text *unianimes,* varianta ajunsă la noi este *solitarios* (μονοτρόπους) „singuratici".

[2] Faptele Apostolilor IV, 32.

[3] Ioan XV, 17.

[4] Matei XVIII, 19.

[5] Capul, părintele familiei, *pater familias,* patriarhul, de regulă cel mai în vârstă bărbat al casei.

rat și trist, sprijinindu-și cu nemulțumire bărbia în mână, ședea cu chipul mâhnit. Iar altul, care se ținea de-a stânga, purta o plasă, pe care amenința că o aruncă să prindă poporul ce stătea în jur. Și, deoarece privitorul se întreba mirat ce înseamnă aceasta, i s-a spus că tânărul care ședea la dreapta se întristează astfel și este îndurerat pentru că învățăturile lui nu sunt păzite, iar că cel din stânga se bucura, că lui îi este dat prilejul să ia de la stăpânul familiei putința de a se dezlănțui cu cruzime.

2. Această viziune este cu mult dinainte de a se fi ivit furtuna acestei nenorociri. Și vedem că s-a împlinit ceea ce se arătase, căci, în timp ce noi nesocotim învățăturile Domnului, câtă vreme nu păzim poruncile mântuitoare ale Legii date nouă, vrăjmașul primește putința de a ne vătăma, de a învălui, prin aruncarea năvodului, pe cei mai puțin înarmați și mai puțin pregătiți a se împotrivi.

V.1. Să ne rugăm stăruitor și să plângem în rugăciuni neîncetate. Căci să știți, frați preaiubiți, că nu de mult, într-o viziune, ni s-a adus vină și pentru acest lucru, că am dormita în rugăciuni și nu ne-am ruga în trezvie[1]. Și negreșit Dumnezeu, Care-l iubește pe cel pe care-l ia la Sine, când îl ia, îl ia ca să-l îndrepteze, și-l îndreptează ca să-l mântuiască. Prin urmare, să scuturăm și să rupem lanțurile somnului și să ne rugăm statornic și în priveghere, precum ne învață Apostolul Pavel, când spune:

Stăruiți în rugăciune, priveghind în ea.[2]

2. Căci nici Apostolii nu au încetat a se ruga zi și noapte, și chiar Domnul, Însuși Stăpânul învățăturii și Calea pildei pentru noi, S-a rugat deseori și în priveghere, precum citim în Evanghelie:

A ieșit la munte ca să Se roage, și-a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu.[3]

[1] Trezvie, starea de veghe, privegherea.

[2] Coloseni IV, 2.

[3] Luca VI, 12.

Și, negreșit, de Se ruga, El Se ruga pentru noi, de vreme ce El Însuși nu era păcătos, ci ducea păcatele noastre. Însă într-atât Se ruga El pentru noi, încât citim în alt loc:

Iar Domnul a zis către Petru: „Iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Eu însă M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta."[1]

Iar dacă Acela suferă și veghează și Se roagă pentru noi și pentru păcatele noastre, cu cât mai mult suntem noi datori să stăruim în rugăciuni și să ne rugăm, și să ne rugăm în primul rând Domnului Însuși, iar apoi, prin El, să-L împăcăm pe Dumnezeu-Tatăl!

3. Avem ca apărător și mângâietor pentru păcatele noastre pe Iisus Hristos, Domnul și Dumnezeul nostru, doar să ne căim că am păcătuit în trecut și, mărturisind și înțelegând păcatele noastre, prin care Îl supărăm acum pe Domnul, să făgăduim pentru viitor, că umblăm pe căile Lui și că ne temem de poruncile Lui. Tatăl ne și îndreptează, ne și păzește, de vom rămâne statornici în credință, chiar și în nenorociri și în strâmtorări, uniți cu tărie în Unsul[2] Său, precum scris este:

Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau goliciunea, sau primejdia, sau sabia?[3]

Nimic din acestea nu poate despărți pe credincioși, nimic nu poate smulge pe cei uniți în Trupul și Sângele Lui. Prigoana aceasta este o încercare și cercetare a inimii noastre. Dumnezeu a vrut ca noi să fim zguduiți și să fim încercați, precum a încercat întotdeauna pe ai Săi, însă nici în încercări nu a lipsit vreodată credincioșilor ajutorul Lui.

---

[1] Luca XXII, 31-32.

[2] Unsul; nu uităm că termenul este în fapt un atribut al Persoanei; gramatical un adjectiv verbal de la gr. χρίω „a unge", de unde ὁ Χριστός „Unsul", din lat. *Unctus*.

[3] Romani VIII, 35.

VI.1. În sfârșit, pe cel mai mic rob al Său, deși prins în foarte multe păcate și nevrednic de preoția lui, a binevoit, în bunătatea Sa față de noi, să-l vestească:

Spune aceluia, să fie liniștit, fiindcă pacea va să vină; dar are acum o mică amânare, căci au mai rămas unii care să fie încercați.

2. Dar în sfintele slujbe suntem învățați și despre cumpătarea în mâncare și înfrânarea la băutură, de bună seamă pentru ca ispita veacului acestuia să nu slăbească inima înălțată de acum de tăria cerească, sau mintea îngreunată de ospețe prea îmbelșugate să nu vegheze mai puțin la cererile rugăciunii.

VII.1. Am fost dator să nu ascund și să nu tăinuiesc singur în mintea mea aceste lucruri, prin care fiecare dintre noi ar putea fi și învățat și călăuzit. Nici voi, de altfel, să nu țineți această scrisoare tăinuită la voi, ci să o oferiți spre citire fraților. Căci a opri cele prin care Domnul binevoiește să ne sfătuiască și să învețe e un lucru vrednic doar de cel ce nu vrea ca fratele său să fie sfătuit și învățat.

2. Să știe ei că noi suntem încercați de Domnul și, în tulburarea luptei acesteia, să nu se lepede de credința cu care noi împreună am crezut în El. Recunoscându-și fiecare păcatele, *să se dezbrace de viețuirea omului vechi.*[1]

Căci nimeni, care se uită îndărăt și pune mâna sa pe plug, nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu.[2]

Astfel, soția lui Lot, deși scăpată, a privit înapoi împotriva poruncii și a pierdut[3] ceea ce dobândise. Să ne ațintim privirea nu spre cele din urmă, acolo unde ne cheamă diavolul, ci spre cele dinainte, acolo unde ne cheamă Hristos. Să ridicăm ochii spre cer, ca să nu ne prindă pământul cu desfătările și ispitele lui.

[1] Efeseni IV, 22.

[2] Luca IX, 62.

[3] Cf. Facerea XIX, 26.

3. Fiecare să se roage la Dumnezeu, nu atât pentru el, cât pentru toţi fraţii, precum ne-a învăţat Domnul să ne rugăm, de vreme ce încredinţează nu fiecăruia o rugăciune în parte, ci a poruncit să ne rugăm pentru toţi[1], rugându-ne într-o rugă comună şi în bună înţelegere. Dacă Domnul ne va vedea smeriţi şi liniştiţi, uniţi între noi, temători de mânia Sa, îndreptaţi şi vindecaţi de nenorocirea de acum, ne va scoate neatinşi de pustiirea vrăjmaşului. A fost mai înainte învăţătura, va urma şi iertarea.

VIII. Noi însă, fără a înceta de-a cere şi cu credinţa de-a primi, curaţi şi-ntr-un singur cuget să implorăm pe Domnul, rugându-L deopotrivă cu geamăt de durere şi cu plânset, precum se cade să-L implore cei care au ajuns între căzuţii[2] ce plâng şi rămaşii ce se tem, între mulţimea doborâtă a celor atinşi de boală şi puţinătatea celor ce cu tărie stăruie.

Să cerem ca iertarea să ne fie mai devreme dată, să vină repede în ajutor întunericului şi primejdiilor noastre, să se împlinească cele pe care Domnul binevoieşte a le arăta robilor Săi, refacerea Bisericii Lui, siguranţa mântuirii noastre, seninul de după ploi, lumina de după întuneric, blânda linişte după vânturi şi furtuni, ajutoarele pioase ale iubirii părinteşti, obişnuitele minuni ale slavei dumnezeieşti, prin care să se înăbuşe şi hula prigonitorilor şi să se refacă şi căinţa celor căzuţi şi să se slăvească credinţa puternică şi statornică a celor neclintiţi.

Vă doresc, fraţi preaiubiţi, să fiţi totdeauna bine sănătoşi şi să ne pomeniţi. Salutaţi pe fraţii creştini în numele meu şi îndemnaţi-i să ne pomenească. Fiţi sănătoşi!

[1] Cf. Matei VI, 9.

[2] Căzuţii în apostazie, *lapsi*.

SCRISOAREA XII

Ciprian urează sănătate fraților preoți și diaconi

I.1. Deși știu, frați preaiubiți, că ați fost deseori îndemnați prin scrisorile mele ca, celor care-L mărturisesc cu glas plin de slavă pe Domnul și sunt puși în temniță, să li se arate toată grija, totuși vă cer iarăși ca, celor cărora nimic nu le lipsește întru slavă, să nu le lipsească ceva în îngrijire. Și bine ar fi dacă depărtarea și rangul mi-ar îngădui să pot fi eu însumi acum de față: pregătit și dornic de sfânta slujire, aș îndeplini toate îndatoririle din iubire față de frații noștri atât de curajoși. Dar fie înlocuită slujirea mea prin grija voastră, care să împlinească toate cele ce se cuvin a fi făcute față de cei pe care, prin asemenea dovezi ale credinței și bărbăției lor, i-a luminat bunătatea dumnezeiască.

2. Să se acorde și priveghere și grijă cu totul deosebită chiar și trupurilor tuturor celor care, deși nu au fost torturați, au murit în temniță printr-o moarte plină de slavă. Căci nu este mai mică nici bărbăția, nici cinstirea lor, pentru a nu fi și ei cuprinși între fericiții martiri. În măsura în care li s-a cerut, au îndurat ceea ce au fost pregătiți și hotărâți să îndure. Cel care s-a oferit chinurilor și morții sub ochii lui Dumnezeu, a suferit ceea ce a voit să îndure. Căci nu s-a depărtat de chinuri, ci chinurile s-au îndepărtat de el.

3. *Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu*[1], zice Domnul: au mărturisit.

[1] Matei X, 32.

Cel care va răbda până la sfârșit, acela se va mântui[1], zice Domnul: au mărturisit până la sfârșit și au dus până la capăt dovezile nestricăcioase și nepătate ale bărbăției[2] lor.

Și iarăși scris este:

Fii credincios până la moarte și îți voi da cununa vieții.[3]

Până la moarte au rămas credincioși și statornici și neînvinși. Când voinței și mărturisirii noastre i se adaugă și sfârșitul morții în temniță și lanțuri, slava martirului este desăvârșită.

II.1. Pe de altă parte, însemnați și zilele în care mor aceștia, ca să putem prăznui amintirea lor între pomenirile martirilor[4], cu toate că Tertullus, cel mai credincios și devotat frate al nostru, între celelalte, prin dăruirea și grija pe care o arată fraților în toată împlinirea cu dragoste a slujirii creștinești, care nu lipsește nici acolo pentru grija trupurilor, mi-a scris și cer să-mi scrie însemnând zilele în care frații noștri au trecut în temniță la nemurire, prin deznodământul unei morți pline de slavă, ca să fie împlinite și aici de către noi întru pomenirea lor ofrandele și slujbele, pe care, cu voia Domnului, în curând le vom prăznui împreună cu voi.

2. Chiar și pentru cei săraci, cum am mai scris adesea, să nu lipsească grija și dragostea voastră, ca pentru unii care, fiind statornici în credință și luptând cu tărie împreună cu noi, nu au părăsit tabăra lui Hristos. Într-adevăr, acestora trebuie acum să li se acorde din partea noastră o mai mare dragoste și grijă, pen-

[1] Matei X, 22.

[2] Bărbăție, virtute, *uirtus* (*uir* „bărbat", *uis* „putere") nu mai are, decât arareori, sensul de *bărbăție războinică, vitejie agresivă,* ci mai degrabă de *tărie morală, putere de a îndura.*

[3] Apocalipsa II, 10.

[4] Scrisoarea XXXIX face, de asemenea, vorbire despre obiceiul de a marca zilele de martiraj ale mucenicilor.

tru că, nefiind învinși de sărăcie și nici îngenuncheați de furtuna prigoanei, slujind cu credință Domnului, au oferit și celorlalți săraci pildă de credință.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți bine sănătoși și să ne pomeniți. Salutați pe frații creștini în numele meu. Fiți sănătoși!

SCRISOAREA XIII

Ciprian urează sănătate preotului Rogatianus și celorlalți frați mărturisitori

I.1. Încă demult, preaiubiți și mult încercați frați, vă trimisesem o scrisoare, prin care să fericesc în cuvinte pline de bucurie credința și bărbăția voastră și acum, în primul rând, cuvântul nostru nu dorește altceva decât să lăudăm cu sufletul bucuros, mult și pentru totdeauna, slava numelui vostru. Căci ce poate fi mai mult sau mai bun în dorințele mele decât să văd turma lui Hristos străluminată de darul mărturisirii voastre? Când se cuvine să se bucure întru aceasta toți frații, atunci, în bucuria comună, partea mai mare este a episcopului: căci slava unei biserici este și slava întâistătătorului. Pe cât suntem de îndurerați pentru aceia pe care vremea dușmănoasă i-a doborât, pe atât de mult ne bucurăm pentru voi, cei pe care diavolul nu i-a putut învinge.

II.1. Totuși, pentru credința comună, pentru adevărata și curata iubire a inimii noastre față de voi, vă îndemn, ca pe unii care ați învins vrăjmașul în această primă înfruntare, să păziți slava voastră, prin mare și stăruitoare bărbăție. Încă suntem în lumea aceasta, încă ne aflăm în linia de bătaie, luptăm zilnic pentru viața noastră. Trebuie să ne străduim ca, după aceste începuturi, să se ajungă și la creștere și să se desăvârșească în voi ceea ce ați început a fi prin fericitele ucenicii.

Nu este puțin lucru să poți dobândi ceva, dar este mai mare să poți păstra ceea ce ai dobândit, după cum dau viață credința și

naşterea mântuitoare nu atât primite, cât păzite; nu pur şi simplu dobândirea, ci desăvârşirea îl păstrează pe om întru Dumnezeu.

2. Domnul ne-a călăuzit prin această învăţătură a Sa, spunând: *Iată, te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuieşti, ca să nu ţi se întâmple ceva mai rău.*[1]

Socoteşte că El spune aceasta şi mărturisitorului Său: *Iată, te-ai făcut mărturisitor, să nu mai păcătuieşti, ca să nu ţi se întâmple ceva mai rău.*

În sfârşit, Solomon şi Saul şi mulţi alţii o vreme n-au umblat în căile Domnului şi nu au putut păstra harul dat lor: deoarece învăţătura Domnului se îndepărtase de ei, s-a îndepărtat şi harul.

III.1. Noi trebuie să stăruim pe drumul anevoios şi strâmt al laudei şi slavei şi, când pacea şi smerenia şi liniştea bunelor purtări se vor afla împreună în toţi creştinii, după cuvântul lui Dumnezeu, Care nu veghează pe nimeni altul decât pe cel smerit şi împăcat şi temător de cuvintele Lui, atunci mai mult se cuvine, ca mărturisitori, să păziţi şi să împliniţi acest lucru, ca unii care v-aţi făcut pildă celorlalţi fraţi şi spre ale căror purtări trebuie să fie chemate viaţa şi faptele tuturor.

2. Căci, după cum s-au înstrăinat de Dumnezeu precum iudeii, din cauza cărora numele Lui este hulit la neamuri[2], tot astfel, dimpotrivă, îi sunt dragi lui Dumnezeu aceia prin a căror învăţătură numele Domnului este propovăduit într-o mărturie plină de laudă, după cum scris este, căci Domnul a vestit dinainte, spunând:

Să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru, Care este în ceruri.[3]

---

[1] Ioan V, 14.

[2] Neamuri, aici *păgâni,* după ἐθνικοί, la rândul său după ebraicul *goyim.*

[3] Matei V, 16.

Și Apostolul Pavel spune:

Străluciți ca niște luminători în lume.[1]

Și Petru îndeamnă la fel:

Ca niște străini, spune, *și călători, feriți-vă de poftele trupești, care se războiesc împotriva sufletului, având o purtare bună între neamuri, pentru ca, deși vă bârfesc ca pe niște răufăcători, văzând faptele voastre bune, să preamărească pe Dumnezeu.*[2]

Spre bucuria mea, chiar de aceasta se îngrijește cea mai mare parte a voastră și, devenită mai bună prin cinstirea mărturisirii înseși, își păzește și-și păstrează slava prin liniștite și bune purtări.

IV. 1. Dar aud că se semețesc în rândul vostru și că nimicesc prin purtarea lor strâmbă lauda alesului nume unii, pe care chiar voi, ca iubitori și păstrători ai renumelui nostru, sunteți datori să-i mustrați, să-i înfrânați și să-i îndreptați. Căci, de către rușine pentru numele vostru se face vinovat unul atunci când întârzie beat și destrăbălat, altul atunci când se întoarce în acea patrie de unde a fost exilat și, prins fiind, piere de acum nu ca un creștin, ci ca un răufăcător[3]!

2. Aud că unii se îngâmfă și se fălesc, cu toate că scris este:

Nu te îngâmfa, ci teme-te. Căci, dacă Domnul n-a cruțat ramurile firești[4]*, nici pe tine nu te va cruța.*[5]

Domnul nostru *ca o oaie spre înjunghiere S-a dus și ca un miel fără de glas înaintea celui care-l tunde, așa nu Și-a deschis gura Sa.*[6]

Nu sunt, zice, *nesupus, nici nu Mă împotrivesc în vorbă. Spatele Meu l-am dat spre bătăi și obrajii Mei spre pălmuiri. Și fața Mea n-am ferit-o de rușinea scuipărilor.*[7]

---

[1] Filipeni II, 15.

[2] I Petru II, 11-12.

[3] Răufăcător, care a încălcat legea prin care a fost exilat.

[4] Lăstarii neroditori, *ramus naturalis*, după κατὰ φύσει κλάδος.

[5] Romani XI, 20-21.

[6] Isaia LIII, 7.

[7] Isaia L, 5-6.

Și un oarecare, trăind de sine și de capul lui, îndrăznește acum să se semețească și să se fălească, neaducându-și aminte de faptele pe care El le-a făcut și de poruncile pe care ni le-a încredințat fie El Însuși, fie prin Apostolii Săi? Dacă prin urmare,

Nu este sluga mai mare decât stăpânul său[1],

cei care urmează pe Domnul, smeriți și liniștiți și tăcuți, calcă pe urmele Lui, de vreme ce oricine va fi fost mai prejos va ajunge mai presus, fiindcă Domnul zice:

Cel ce va fi fost cel mai mic între voi, acesta va fi mare.[2]

V.1. Apoi, cât de blestemat trebuie să vi se pară vouă acel lucru, pe care noi l-am aflat cu cea mai mare jale și durere a sufletului nostru, anume că nu lipsesc cei care pângăresc templele[3] lui Dumnezeu și trupurile sfințite și mai mult iluminate[4] după mărturisire, prin desfrânarea lor nerușinată și nelegiuită, unindu-și dormitoarele laolaltă cu femeile, de vreme ce, deși nu au conștiința dezmățului lor, totuși chiar acest lucru este un mare păcat, pentru că păcatul lor devine pildă pentru prăbușirea altora.

2. Nu se cade să fie între voi nici înfruntări, nici pizmuiri, câtă vreme Domnul ne-a trimis pacea Sa și scris este:

Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți. Însă dacă vă mușcați și vă învinovățiți unul pe altul, vedeți să nu vă nimiciți voi între voi.[5]

Înfrânați-vă, rogu-vă, încă și de la ocări și vorbe grele, fiindcă nici bârfitorii nu vor intra în Împărăția lui Dumnezeu și limba care a mărturisit pe Hristos trebuie păstrată neatinsă și curată

[1] Ioan XV, 20.

[2] Luca IX, 48.

[3] Omul însuși este templu al lui Dumnezeu.

[4] Iluminate, după φωτισθέντα, ca potențare prin mărturisire a efectelor sfințitoare ale Botezului.

[5] Galateni V, 14-15.

împreună cu cinstea ei. Iar cel care rostește cuvinte împăciuitoare și bune și drepte, după învățătura lui Hristos, Îl mărturisește zilnic pe Hristos.

3. Noi ne-am lepădat de lume când am fost botezați: însă ne lepădăm cu adevărat de lume acum când, încercați și cercetați de Dumnezeu, lăsând toate ale noastre, L-am urmat pe Domnul și stăruim și trăim în credința și frica Lui.

VI.Să ne ajutăm între noi prin îndemnuri și tot mai mult să propășim întru Domnul, pentru ca, atunci când, prin mila Sa, va aduce pacea, pe care făgăduiește că are s-o facă din nou, înnoiți și aproape schimbați, să ne întoarcem la Biserică și să ne primească fie frații noștri, fie neamurile, îndreptați fiind în toate ale noastre și schimbați întru mai bine, iar cei care ne admiraseră mai înainte slava în bărbăție să ne admire acum buna rânduială în purtare.

VII.Și, cu toate că eu am scris clerului nostru de curând, de când sunteți puși în temniță, dar și acum din nou foarte în amănunțime[1], să vi se dea, de va fi nevoie, fie pentru îmbrăcămintea voastră, fie pentru hrană: chiar eu însumi v-am trimis 250[2] din banii proprii pe care-i aveam asupra mea, dar vă trimisesem nu demult alți 250. Chiar și Victor, făcut din citeț diacon și care este cu mine, v-a trimis 175. Mă bucur însă când aflu că cei mai mulți frați ai noștri, din dragostea lor, aleargă pe întrecute și sprijină nevoile voastre prin daniile lor.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

---

[1] Cf. Scrisoarea XII.

[2] Moneda curentă de aramă a epocii imperiale era *sestertius* echivalând cu patru ași; cu valoare modică.

SCRISOAREA XIV

Ciprian urează sănătate fraților preoți și diaconi

I.1. De bună seamă, frați preaiubiți, aș fi dorit să salut în scrisoarea mea tot clerul nostru, întreg și nevătămat. Dar, pentru că furtuna potrivnică, ce-a doborât la pământ poporul nostru în cea mai mare parte, a adăugat durerilor noastre și acest nor, care apasă chiar o parte a clerului prin pustiirea sa, ne rugăm Domnului ca, prin mila lui Dumnezeu, să vă putem vedea sănătoși, ca pe unii despre care am aflat că stăruiți în credință și bărbăție.

2. Și, chiar dacă faptul acesta m-ar obliga să doresc a zori și a veni eu însumi la voi, mai întâi din dragostea și de dorul vostru, lucrul cel mai important între dorințele mele, iar apoi, pentru a putea dezlega și totodată desăvârși, cu consultarea celor mai mulți, cele avute în vedere și pe care le cere folosul comun întru cârmuirea Bisericii, totuși, mi s-a părut mai potrivit să mă țin pentru un timp în ascunzătoare și liniște cu rezolvarea altor trebuințe, care țintesc la pacea și mântuirea noastră a tuturor, trebuințe al căror rost vă va fi deslușit de către preaiubitul nostru frate Tertullus. Acesta, pe lângă cealaltă grijă a sa, pe care a îndreptat-o cu sârguință spre sfintele lucrări, a fost și cel care mi-a dat acest sfat: să mă arăt prevăzător și înțelept și să nu mă expun în chip necugetat în ochii tuturor, și mai cu seamă în acest loc, unde fusesem de atâtea ori căutat și așteptat[1].

[1] Vânat de păgâni și de autorități.

II.1. Prin urmare, întărit atât de dragostea, cât și de credința voastră, pe care eu o cunosc îndeajuns, vă îndemn prin această scrisoare și vă însărcinez pe voi, a căror prezență acolo este privită prea puțin cu ochi răi și nu atât de primejdioasă, să îndepliniți în locul meu cele pe care le cere rânduiala sfintei slujiri. Să se aibă în acest timp, cât se poate de mult și în orice fel, grijă pentru săraci, mai cu seamă că, rezistând totuși cu credință nezdruncinată, nu au părăsit turma lui Hristos, astfel ca să li se aducă în ajutor, prin preocuparea voastră, mijloacele pentru suportarea lipsurilor, pentru ca nu cumva ceea ce nu a făcut furtuna cu credincioșii să facă sărăcia cu nevoiașii.

2. Dar cu și mai multă dragoste să se poarte de grijă slăviților mărturisitori. Și, deși știu că cei mai mulți dintre ei sunt sprijiniți prin jertfa și iubirea fraților, totuși, dacă sunt unii lipsiți fie de îmbrăcăminte, fie de hrană, așa cum vă scrisesem chiar de curând[1], când tocmai erau întemnițați, să li se împartă lor cele trebuincioase, tocmai ca să știe de la voi și să fie învățați și să învețe pe alții ce ne cere îndrumarea Bisericii, după învățătura Scripturilor, anume că trebuie să fie smeriți și măsurați și liniștiți, ca să păstreze cinstea numelui lor, pentru ca cei care au fost plini de slavă în vorbă să fie la fel și în purtare, să se facă vrednici a ajunge prin desăvârșire la cununa cerească a laudei, fiind vrednici în toate de Domnul. Căci rămâne mai mult decât ceea ce a fost lăsat în urmă, precum scris este:

Să nu lauzi pe vreun om înainte de moarte[2],

și iarăși:

Să fii credincios până la moarte, și îți voi da cununa vieții.[3]

Și chiar Domnul spune:

Cel care va răbda până la sfârșit, acela se va mântui.[4]

---

[1] Cf. Scrisoarea XII.

[2] Înțelepciunea lui Iisus fiul lui Sirah XI, 30.

[3] Apocalipsa II, 10.

[4] Matei X, 22.

3. Să-L urmeze pe Domnul, Care, chiar în timpul pătimirii, nu a fost prea semeţ, ci prea smerit. Căci atunci a spălat picioarele ucenicilor Săi, spunând:

Dacă Eu, Învăţătorul şi Domnul, am spălat picioarele voastre, şi voi sunteţi datori să spălaţi picioarele altora. Că v-am dat pildă ca, precum v-am făcut Eu, să faceţi şi voi altora.[1]

De asemenea, să urmeze învăţăturile Apostolului Pavel, care, după întemniţarea deseori repetată, după biciuiri, după aruncarea la fiare, a stăruit în toate blând şi smerit şi nici după al treilea cer şi rai nu a pretins cu mândrie ceva pentru sine, ci a spus:

Şi nici n-am mâncat de la cineva pâine în dar, ci, cu muncă şi cu trudă, am lucrat noaptea şi ziua, ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi.[2]

III.1. Toate acestea, rogu-vă, strecuraţi-le fraţilor noştri în inimi. Şi, fiindcă se va înălţa cel ce se va fi smerit, acum este timpul ca mai mult să se teamă de potrivnicul viclean, care se năpusteşte mai mult asupra celui mai tare şi, devenit mai îndârjit chiar prin faptul că a fost învins, încearcă a-l învinge pe învingător. Domnul va face ca şi eu să-i pot vedea pe aceia şi să le pot întări cugetele printr-o încurajare mântuitoare, întru păstrarea slavei lor.

2. Dar mă doare când aud că unii aleargă încoace şi încolo cu necinste şi obrăznicie, că au răgaz pentru lucruri nepotrivite sau certuri, că pângăresc prin împreunări neîngăduite trupurile lui Hristos, care tocmai L-au mărturisit pe El, şi că nici nu pot fi struniţi de diaconi sau de preoţi, ci fac ca, prin purtările strâmbe şi rele ale câtorva, puţini la număr, să fie pătată slava cinstită a mărturisitorilor, mulţi şi buni: trebuie să se teamă ca nu cumva, învinuiţi pentru propria lor purtare şi judecată, să fie lipsiţi de

[1] Ioan XIII, 14-15.

[2] II Tesaloniceni III, 8.

comuniunea acestora. Căci la urma urmei, mărturisitorul vădit și adevărat este acela pentru care Biserica nu roșește, ci cu care se mândrește.

IV. Într-adevăr, la ceea ce mi-au scris confrații noștri preoți: Donatus, Fortunatus, Novatus și Gordius[1], eu nu am putut da singur un răspuns scris, de vreme ce, de la începutul episcopatului meu, am hotărât să nu săvârșesc nimic prin hotărârea mea luată de unul singur, nici fără sfatul vostru și încuviințarea poporului. Când, cu voia lui Dumnezeu, voi veni la voi, atunci vom judeca împreună, așa cum cere respectul reciproc, în privința acestor lucruri, care fie au fost împlinite, fie au rămas a fi împlinite.

Vă doresc, preaiubiți și doriți frați, să fiți întotdeauna bine sănătoși și să mă pomeniți. Salutați din partea mea pe frații care sunt cu voi și îndemnați-i mult să ne pomenească. Fiți sănătoși!

[1] Donatus și ceilalți par a-i fi scris Sfântului Ciprian în legătură cu cei căzuți, *lapsi*.

SCRISOAREA XV

Ciprian urează sănătate preaiubiților frați martiri și mărturisitori

I.1. Îndatorirea dregătoriei noastre și teama de Dumnezeu ne îndeamnă, mult încercați și preafericiți martiri, să vă amintesc în scrisoarea noastră că, de către aceia care păstrează cu atâta dăruire și tărie credința Domnului, tot de ei să fie păzite și legea și învățătura Domnului. Căci, dacă se cuvine ca toți oștenii lui Hristos să păzească învățăturile Împăratului lor, apoi atunci mai mult se cuvine să vă supuneți învățăturilor Lui voi, care ați devenit pentru ceilalți pildă de bărbăție și teamă de Dumnezeu.

2. Și, de bună seamă, crezusem că preoții și diaconii, care sunt acolo, vă sfătuiesc și vă învață pe deplin legea Evangheliei, după cum s-a făcut totdeauna în vechime sub înaintașii noștri, încât diaconii, mergând la temniță, se îngrijeau de dorințele martirilor prin sfaturile lor și prin învățăturile Scripturilor. Dar acum, cu cea mai mare durere în suflet, aflu nu numai că sfintele învățături nu sunt aduse acolo în ajutor, ba, mai mult, că sunteți împiedicați, astfel încât atât cele ce sunt făcute cu înțelepciune de voi înșivă față de Dumnezeu, cât și cu cinstire față de preotul lui Dumnezeu sunt risipite și stricate de unii preoți. Ca unii care n-au luat seama nici la teama de Dumnezeu, nici la cinstirea episcopului, când voi trimiseserăți către mine o scrisoare, în care ați cerut să vă fie cercetate dorințele și, de vom fi început a ne aduna la un loc cu clerul și a ne reveni după sfârșitul prigoanei,

să le fie dată iertarea unor căzuți[1], aceștia, acolo, împotriva legii Evangheliei și chiar împotriva cererii voastre vrednice de cinste, înainte de pocăire, înainte de mărturisirea celui mai greu și grozav păcat, înainte de punerea mâinii de către episcop și cler întru pocăință, cutează să le ofere acelora și să le dea Euharistia[2], adică să pângărească Sfântul Trup al Domnului, după cum scris este:

Oricine va fi mâncat pâinea sau va fi băut paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de Trupul și de Sângele Domnului.[3]

II.1. Într-adevăr, și celor căzuți li se poate da îngăduință în această privință. Cine, mort fiind, nu s-ar grăbi să fie înviat? Cine nu se grăbește să ajungă la mântuirea sa? Dar ține de întâistătători să păzească învățătura și să-i pregătească fie pe cei care se grăbesc, fie pe cei necunoscători, astfel încât, cei care sunt datori a fi păstori de oi să nu devină măcelari. A acorda lucruri care duc la primejdie înseamnă a înșela; nu astfel este înălțat cel căzut, căci, prin mânierea lui Dumnezeu, mai mult este împins la pieire.

2. Așadar, să învețe de la voi, cu toate că fuseseră datori a învăța pe alții. Să păstreze cererile și dorințele voastre pentru episcop, așteptând un timp potrivit și liniștit pentru iertarea pe care o cereți, pentru ca mai întâi Mama Biserică să primească pacea de la Domnul, apoi, după dorința voastră, să se vorbească despre pacea fiilor Ei.

III.1. Și, fiindcă aud, mult încercați și preaiubiți frați, că unii dintre voi sunteți urgisiți, apăsați și chinuiți de nerușinarea uno-

[1] Căzuți, *lapsi, ἀποστάται*, creștinii care, de regulă sub presiune, au renunțat la un moment dat la sfânta mărturisire. Reprimirea lor în sânul Bisericii a fost, în epocă, o grea și aprig dezbătută problemă în tot imperiul.

[2] Pașii necesari pentru reabilitarea, reprimirea în comunitatea creștină a celor căzuți, *lapsi*.

[3] I Corinteni XI, 27.

ra și că buna voastră cuviință e supusă la silnicii, vă rog prin toate rugămințile cu putință, ca, aducându-vă aminte de Evanghelie și luând seama la cele ce, în trecut, au lăsat înaintașii voștri martiri și cât de hotărâți au fost în toate, să cântăriți și voi cu hotărâre și prevedere dorințele celor ce vă roagă și, socotiți fiind poate prieteni ai Domnului, care vor avea mai apoi a judeca împreună cu El și lucrarea și binefacerile și vrednicia fiecăruia, să judecați și feluritele păcate și firi ale acestora, pentru ca nu cumva, de se va fi făgăduit de către voi ori se va fi făcut de către noi ceva pripit sau neîngăduit, să înceapă Biserica noastră a se rușina chiar și înaintea păgânilor.

2. Căci suntem vizitați și adesea mustrați, ca poruncile Domnului să rămână mereu nestricate și neîncălcate. Cunosc, într-adevăr, că acest lucru nu încetează nici acolo la voi, deoarece cugetul dumnezeiesc îi îndrumă pe cei mai mulți dintre voi spre învățătura Bisericii. Însă acest lucru se poate face pe de-a-ntregul numai dacă cele ce vă sunt cerute le veți cumpăni cu creștinească înțelegere, recunoscând și împiedicând pe cei care, aducând alte persoane în vederea binefacerilor voastre, fie sunt plătiți, fie sunt vinovați de foloasele unui negoț nelegiuit.

IV.1. Despre aceasta eu am făcut atât către cler, cât și către popor scrisori[1], pe care i-am însărcinat să vi le citească, și pe una și pe cealaltă. Dar sunteți datori a schimba și a îndrepta prin strădania voastră încă un lucru, adică să desemnați cu numele pe cei cărora doriți să li se dea iertarea. Căci aud că pentru unii se fac cărticele de dezlegare[2] astfel, încât se spune: „să primească comuniunea acela cu ai săi"; fără îndoială, acest lucru nu s-a

[1] Scrisorile XVI și XVII.

[2] Cărticele, *libelli*, de dezlegare sau adeverințe de bună purtare pentru obținerea iertării. Vezi *indulgențele* de mai târziu. Se conturează filiere ale traficului de influență pentru obținerea acestor cărțulii de iertare.

făcut de către martiri, încât o cerere neclară și oarbă[1] să atragă mai apoi ura asupra noastră. Căci se lasă prea mult loc liber când se spune: „acela cu ai săi" și ni se pot aduce douăzeci și treizeci și chiar mai mulți care să se pretindă a fi apropiați, și rude, și liberți, și slugi ale celui care a primit dezlegarea. Și de aceea vă cer ca pe cei pe care voi înșivă îi vedeți, pe care îi cunoașteți, a căror pocăință o vedeți foarte aproape de împlinire să-i desemnați cu numele în cărticică și astfel să îndreptați scrisori către noi, chezășuind pentru credința și purtarea lor.

Vă doresc, mult încercați și preaiubiți frați, să fiți întotdeauna bine sănătoși în Domnul și să ne pomeniți. Fiți sănătoși!

[1] Cerere oarbă, în alb, ambiguă.

SCRISOAREA XVI

Ciprian urează sănătate
fraților preoți și diaconi

I.1. Mult timp mi-am păstrat răbdarea, frați preaiubiți, de parcă tăcerea noastră cumpătată ar fi de folos liniștii noastre. Dar, de vreme ce bănuiala necumpătată și neașteptată a unora încearcă să tulbure, prin îndrăzneala ei, cinstea martirilor și buna voire a mărturisitorilor și liniștea întregului popor, nu se mai cade să tac, pentru ca nu cumva tăcerea prea îndelungă să ducă la primejduirea poporului și a noastră, în egală măsură.

2. Căci, de ce primjdie nu trebuie să ne temem din cauza jignirii Domnului, când unii dintre preoți, uitând de Evanghelie și de dregătoria lor și negândindu-se la viitoarea judecată a Domnului, nici că episcopul le este lor acum întâistătător, ceea ce niciodată nu s-a întâmplat cu nici un chip sub înaintași, își revendică totul pentru ei cu trufie și dispreț față de întâistătătorul lor?

II.1. Și, măcar de ar cere toate acestea pentru ei, fără să înjosească mântuirea fraților noștri! Aș putea ascunde și îndura ocările față de episcopatul nostru, așa cum le-am ascuns și le-am îndurat întotdeauna până la capăt. Dar nu este loc de-a le ascunde acum, când frații noștri creștini sunt înșelați de către unii dintre voi: aceștia, cu cât mai mult doresc a fi lăudați, fără gândul de a le reda mântuirea, cu atât mai mult rău le fac celor căzuți.

2. Căci tocmai cei care l-au făptuit știu că este cel mai mare păcat cel pe care prigoana i-a silit a-l făptui, de vreme ce Domnul și Judecătorul nostru a spus:

Oricine va fi mărturisit pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri. Iar de cel ce se va fi lepădat de Mine și eu Mă voi lepăda de el....[1]

Și iarăși a zis:

Toate păcatele vor fi iertate fiilor oamenilor și hulele. Dar cine a hulit împotriva Duhului Sfânt nu are iertare, ci vinovat este de osânda veșnică.[2]

De asemenea, Fericitul Apostol a spus:

Nu puteți bea paharul Domnului și paharul demonilor. Nu vă puteți împărtăși din masa Domnului și din masa demonilor.[3]

3. Cel care răpește fraților noștri acestea îi înșală pe nefericiți. Sunt astfel înșelați cei care, făcând adevărată pocăință întru Dumnezeu, L-ar putea împăca pe Dumnezeu-Tatăl și Milostivul cu rugăciunile și faptele lor bune, încât mai mulți pier și mai mulți cad, care s-ar putea ridica. Căci, în vreme ce păcătoșii în păcate mai mici fac pocăință în timpul prescris și vin la mărturisire după rânduiala învățăturii și primesc dreptul de împărtășire prin punerea mâinii episcopului și a clerului, totuși acum, în neîmblânzitul timp al prigoanei ce încă stăruie și când nu a fost încă redată Bisericii înseși pacea, sunt admiși la împărtășire și le este oferită în numele lor [Euharistia], cu toate că încă nu s-a împlinit pocăința și nu s-a făcut încă mărturisirea și încă nu s-a pus peste ei mâna de către episcop și cler, după cum scris este:

Oricine a mâncat pâinea sau a băut paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi față de Trupul și Sângele Domnului.[4]

---

[1] Matei X, 32-33.

[2] Marcu III, 28-29.

[3] I Corinteni X, 21.

[4] I Corinteni XI, 27.

III.1. Dar acum nu sunt vinovați cei care au păzit mai puțin legea Scripturii. Însă vor fi vinovați cei care sunt în frunte și nu aduc fraților în ajutor acestea, pentru ca, învățați fiind de întâistătători, să le facă pe toate cu frică de Dumnezeu și cu păzirea dată și poruncită de El.

2. Apoi îi expun urii pe fericiții martiri, iar pe slăviții slujitori ai lui Dumnezeu, împreună cu preotul lui Dumnezeu, îi primjduiesc, astfel încât, deși acei căzuți, neuitând de rangul nostru, au îndreptat scrisori[1] către mine și au cerut să le fie cercetate dorințele și să li se dea iertarea abia după ce mai întâi însăși Mama noastră, Biserica, va fi luat cea dintâi pacea din mila Domnului și pe noi dumnezeiasca ocrotire ne va fi readus la Biserica Sa, deci cu toate acestea, uzurpând rangul pe care ni-l păstrează fericiții martiri împreună cu mărturisitorii, aceștia intră în legătură cu cei căzuți și le oferă și le dau Euharistia, nesocotind legea Domnului, pe care aceiași martiri și mărturisitori ne-o încredințează spre păstrare; și aceasta, înainte de a se stinge frica de prigoană, înaintea întoarcerii noastre, aproape chiar înainte de moartea martirilor. Dar, chiar dacă martirii înșiși din dorința arzătoare a slavei, luând mai puțin seama la Scriptură și împotriva legii Domnului, doreau ceva mai mult, trebuia să fie îndrumați de către preoții și diaconii care-i sfătuiau, așa cum s-a făcut întotdeauna în trecut.

IV. 1. Și astfel, asprimea lui Dumnezeu nu încetează să ne mustre nici noaptea, nici ziua. Pe lângă viziunile de noapte, chiar și în timpul zilei, se umplu la noi de Duhul Sfânt copii aflați la vârsta nevinovăției, care în extaz văd cu ochii și aud și grăiesc cele prin care Domnul binevoiește să ne sfătuiască și să ne învețe. Și le veți auzi pe toate când Domnul, Care a poruncit să mă ascund, mă va fi făcut să vin la voi.

[1] Scrisorile XV și XVII.

2. Până atunci, unii dintre voi, îndrăzneți și nechibzuiți și semeți, care nu se gândesc la om sau nu se tem de Dumnezeu, să știe că, dacă vor stărui prea mult în aceleași lucruri, mă voi folosi de acea pedeapsă de care îmi poruncește Domnul să mă folosesc, anume să fie opriți în acest timp să slujească, având a-și aduce pricina și înaintea noastră și în fața mărturisitorilor înșiși și înaintea întregului popor, atunci când, cu voia Domnului, vom începe a ne aduna la sânul Mamei Biserici. Despre aceasta eu am făcut către martiri și mărturisitori, dar și către popor scrisori, pe care vi le-am încredințat vouă și pe una și pe cealaltă, pentru a fi citite.

Vă doresc, fraților preaiubiți și preadoriți, ca mereu să fiți bine sănătoși în Domnul și să ne pomeniți. Fiți sănătoși!

SCRISOAREA XVII

Ciprian urează sănătate fraților aflați în popor

I.1. Că voi plângeți, frați preaiubiți, și că vă doare căderea fraților noștri, știu de la mine însumi, căci și eu plâng la fel, împreună cu voi, pentru fiecare frate și mă doare, și sufăr, și simt ceea ce Fericitul Apostol spune:

Cine este slab, zice, *și eu nu sunt slab? Cine se smintește și eu nu ard?*[1]

Și iarăși a pus în epistola sa, spunând:

Dacă un singur mădular suferă, suferă împreună și celelalte mădulare; și dacă se bucură un singur mădular, se bucură împreună și celelalte mădulare[2].

Sufăr și eu împreună, sunt îndurerat împreună cu frații noștri care, căzuți și doborâți de pustiirea prigoanei, au tras cu ei o parte a ființei noastre, ne-au adus nouă o durere pe măsura rănilor lor: îndurarea lui Dumnezeu are putința a le da acestora tămăduirea.

2. Totuși nu socotesc că trebuie să ne grăbim și nici că trebuie să împlinim ceva cu necugetare și în pripă, pentru ca nu cumva, în timp ce dorim cu nechibzuință iertarea, să provocăm o mai grea supărare a lui Dumnezeu. Fericiții martiri mi-au făcut scrisori despre cei căzuți, cerând să le fie cercetate dorințele. Când vom începe a ne întoarce la Biserică, după ce mai întâi nouă tu-

[1] II Corinteni XI, 29.

[2] I Corinteni XII, 26.

turor ne va fi fost dată pacea de către Domnul, vor fi cercetate fiecare în parte, în prezența și cu sprijinul vostru.

II.1. Aud că totuși unii preoți, uitând de Evanghelie și necugetând la cele scrise nouă de către martiri și nepăstrând episcopului cinstirea preoției și a dregătoriei sale, au început a intra de acum în legătură cu cei căzuți și a le sluji și a le da Euharistia, cu toate că la acestea trebuie să se ajungă printr-o rânduială anume. Căci, de vreme ce în greșeli mai mici, care nu sunt făptuite împotriva lui Dumnezeu, se face pocăință într-un timp bine hotărât și se face mărturisire, după ce s-a cercetat viața celui care se pocăiește, și nimeni nu poate veni la împărtășanie decât dacă deasupra lui s-a pus mâna de către episcop și cler, cu atât mai mult se cade ca, în cazul acestor foarte grele și mari păcate, toate acestea să fie păzite cu prevedere și chibzuință, după învățătura Domnului.

2. Tocmai în această privință erau datori preoții și diaconii să-i sfătuiască pe ai noștri, să încurajeze oile încredințate lor și, prin sfânta învățătură, să le îndrume pe calea dobândirii mântuirii. Eu cunosc în egală măsură atât liniștea, cât și teama poporului nostru: să vegheze întru mulțumirea lui Dumnezeu și în rugăciune, numai de nu-i vor fi amăgit unii preoți, făcându-le pe plac.

III.1. Voi, de bună seamă, îndrumați astfel pe fiecare și, prin sfatul și cumpătarea voastră, liniștiți după sfintele învățături sufletele celor căzuți. Nimeni să nu culeagă înainte de vreme fructele încă acre. Nimeni să nu-și scoată din nou pe mare corabia zdruncinată și spartă de valuri, mai înainte de a o fi refăcut cu grijă. Nimeni nu s-ar grăbi să primească și să îmbrace o tunică zdrențuită, doar după ce a văzut-o refăcută cu grijă de către un meșter priceput, și numai dacă a luat-o curată de la vopsitor.

2. Să asculte, îi rog, cu răbdare sfatul nostru, să aștepte întoarcerea noastră, pentru ca, după ce vom veni la voi, cu voia lui Dumnezeu, chemați fiind cei împreună-episcopi, să putem cerceta cele mai multe scrisori și cereri ale fericiților martiri, după învățătura lui Dumnezeu și în prezența mărturisitorilor și chiar după hotărârea voastră. Despre aceasta am făcut, atât către cler, cât și către martiri și mărturisitori, scrisori[1] pe care le-am trimis pentru a vă fi citite, și una și cealaltă.

Vă doresc, frați preaiubiți și preadoriți, să fiți întotdeauna bine sănătoși în Domnul și să ne pomeniți. Fiți sănătoși!

[1] Scrisorile XV și XVI.

SCRISOAREA XVIII

Ciprian urează sănătate fraților preoți și diaconi

I.1. Mă mir, frați preaiubiți, că n-ați răspuns nimic la multele mele scrisori, pe care vi le-am trimis în repetate rânduri, de vreme ce folosul și nevoile fraților noștri sunt bine cârmuite, doar dacă, încunoștiințați de către voi, putem lămuri lucrurile ce trebuie făcute.

2. Totuși, fiindcă văd că nu am încă putința de-a ajunge la voi și că de acum a început vara, timp al anului ce hărțuiește prin boli îndărătnice și grele, socotesc că trebuie să venim în ajutor fraților noștri, astfel ca cei care au primit dezlegare[1] de la martiri și li se poate sprijini trecerea înaintea lui Dumnezeu, de vor fi fost loviți de vreo nevoință ori de primejdia vreunei boli, dacă nu se poate aștepta venirea noastră, să-și poată face mărturisirea păcatelor la oricare preot aflat de față sau chiar și la un diacon, de nu se va fi găsit nici un preot și sfârșitul a început să-l apese, pentru ca, punându-se asupra lor mâna întru pocăință, să vină la Domnul cu iertarea, pe care martirii, în scrisorile făcute către mine, au dorit să le fie dată.

---

[1] *Libelli,* adeverințe, dovezi de dezlegare, eliberate de martiri pentru acei *lapsi* „căzuți", pentru iertarea păcatului apostaziei. *Nota bene*: cu aceeași denumire există însă și adeverințe de sacrificiu eliberate de autorități, prin care se certifica celor căzuți, *lapsi,* depunerea de ofrande și jertfe păgâne: Scrisorile XXX, pct. III, 2 și pct. XIV.

II.1. Mângâiați cu prezența voastră chiar și cealaltă parte a poporului, cea căzută, ca să nu se depărteze de credința și mila Domnului; însufleţiţi-o cu mângâierea voastră. Căci nu vor fi părăsiţi de ocrotirea şi ajutorul Domnului cei care, pocăindu-se cu adevărat, vor lucra, blânzi şi smeriţi şi cu chibzuinţă, ca să le vină şi lor în sprijin leacul cel dumnezeiesc.

2. Nici catehumenilor, dacă unii au fost prinși în primejdia care ne-a lovit și au ajuns la sfârșit, să nu le lipsească purtarea voastră de grijă, să nu le fie refuzată mila Domnului, celor care imploră harul dumnezeisc.

Vă doresc, fraţilor preaiubiţi, să fiţi mereu bine sănătoşi şi să ne pomeniţi. Salutaţi pe toţi fraţii creştini în numele meu şi îndemnați-i să ne pomenească. Fiţi sănătoşi!

SCRISOAREA XIX

Ciprian urează sănătate fraților preoți și diaconi

I. Am citit scrisoarea voastră, frați preaiubiți, în care mi-ați scris că sfatul vostru sănătos nu lipsește fraților noștri, astfel ca, lăsând la o parte graba necugetată, să arate lui Dumnezeu răbdare plină de credință, pentru ca, atunci când prin mila Lui ne vom aduna, să putem hotărî în toate spețele, după învățătura Bisericii, mai cu seamă de vreme ce scris este:

Adu-ți aminte de unde ai căzut și te pocăiește.[1]

Însă pocăință face acela care, blând și răbdător, își amintește sfânta învățătură și care, supunându-se preoților lui Dumnezeu, prin ascultările și faptele lui drepte, L-ar putea împăca pe Domnul.

II.1. Totuși, fiindcă ați arătat că unii sunt nestăpâniți și că se grăbesc spre a primi împărtășirea, și ați dorit să vă fie dată de către mine o hotărâre pentru această împrejurare, eu cred că, în ultima scrisoare[2] făcută către voi, am scris destul de limpede cu privire la acest fapt, anume ca, cei care au primit dezlegare de la martiri și pot fi ajutați în păcatele lor prin sprijinul acestora înaintea Domnului, dacă au început a fi apăsați de vreo boală și de primejdie, să se ducă la Domnul cu iertarea făgăduită lor de către martiri, după ce-și vor fi făcut mărturisirea și după ce va fi fost

[1] Apocalipsa II, 5.

[2] Scrisoarea XVIII.

pusă deasupra lor mâna de către voi întru pocăință. Însă ceilalți, care nu au primit nici o dezlegare de la martiri și ne urăsc[1], fiindcă această pricină nu este a câtorva, nici a unei singure Biserici sau provincii, ci a întregii lumi, să aștepte în continuare de la ajutorul Domnului pacea Bisericii înseși.

2. Căci acest fapt ține de smerenia și învățătura și chiar de viața noastră a tuturor, ca întâistătătorii, adunându-ne împreună cu clerul, chiar în prezența mulțimii celor rămași statornici, care la rândul lor trebuie să aibă parte de cinstire pentru credința și teama lor, să le putem rândui pe toate, cu temeinicia unei dezbateri comune.

3. De altfel, cât de lipsit de credință și chiar primejdios pentru cei care se grăbesc este ca, în vreme ce încă nu au revenit la Biserică cei exilați și alungați din patrie și cei despuiați de toate bunurile lor, unii dintre cei căzuți s-o ia înainte mărturisitorilor înșiși și să se grăbească a intra înaintea lor în Biserică. Aceștia, dacă se grăbesc prea mult, au în puterea lor ceea ce-și doresc; însuși momentul le oferă mai mult decât cer, căci bătălia se duce încă și înfruntarea este zilnic reluată. Dacă se căiesc cu adevărat și cu tărie pentru fapta lor și flacăra credinței este destul de puternică, cei ce nu pot fi nimiciți pot fi încununați[2].

Vă doresc, fraților preaiubiți, să fiți totdeauna bine sănătoși și să ne pomeniți. Salutați pe toți frații creștini în numele meu și îndemnați-i să ne pomenească. Fiți sănătoși!

[1] Sunt mânioși pentru refuzul reabilitării, dar și pe cel care îi refuza.

[2] Apel voalat la reluarea mărturisirii, ca dovadă a vredniciei lor.

SCRISOAREA XX

Ciprian urează sănătate
fraților preoți și diaconi care locuiesc la Roma

I.1. Fiindcă am aflat, frați preaiubiți, că vi s-au adus la cunoștință, mai puțin deschis și mai puțin temeinic, cele ce au fost și sunt făptuite de mine aici, am găsit de cuviință să fac către voi această scrisoare, în care să se lămurească rostul lucrării, al învățăturii și al grijii mele.

2. Căci, precum ne învață poruncile Domnului, îndată ce s-a ivit prima răbufnire a tulburării, după ce mulțimea mi-a cerut în repetate rânduri cu strigăt puternic, nu atât salvarea mea, cât liniștea comună a fraților, cugetând eu, m-am retras pentru un timp, pentru ca prin prezența mea provocatoare să nu se aţâţe încă mai mult răzvrătirea care începuse. Totuși, departe fiind cu trupul, nu am fost departe nici cu sufletul, nici cu fapta, nici cu poveţele mele, astfel încât, după poruncile Domnului, să fiu, în smerenia mea, de ajutor în orice fel fraților noștri.

II.1. Și, despre ceea ce am făcut, vă vorbesc scrisorile mele alcătuite cu anumite prilejuri, în număr de treisprezece, pe care vi le-am trimis și din care nu a lipsit nici sfatul pentru cler[1], nici încurajarea pentru mărturisitori[2], nici mustrarea, când a fost po-

[1] Scrisorile V, VII, XII, XIV.

[2] Scrisoarea VI.

trivită, pentru izgoniți[1], nici cuvântul de sprijin pentru toți frații creștini[2], spre a cere noi cu înflăcărare mila lui Dumnezeu, atât pe cât s-a putut sili, cu ajutorul Domnului, smerenia noastră, după legea credinței și teama de Dumnezeu.

2. Iar după ce au venit și caznele, fie pentru frații noștri chiar acum torturați, fie pentru cei întemnițați[3] încă pentru a fi supuși la cazne, cuvântul nostru a pătruns în închisori spre a-i ajuta și întări. Și iarăși, după ce am aflat că cei care își pătaseră mâinile și gurile prin atingeri spurcate sau își mânjiseră conștiința prin adeverințe[4] nu mai puțin nelegiuite dau peste tot târcoale martirilor, că strică chiar și pe mărturisitori prin cereri nepotrivite și lingușitoare, astfel încât zilnic se dau oricui, fără nici o osebire și fără cercetare și împotriva legii Evangheliei, mii de dezlegări, am făcut scrisoare prin care să-i aduc iar pe martiri și mărturisitori[5], pe cât pot prin sfatul meu, la învățăturile Domnului.

3. Pe de altă parte, preoților și diaconilor nu le-a lipsit tăria slujirii preoțești, astfel încât, chiar unii care, uitând pentru puțin timp de învățătură și împinși înainte de o grabă nechibzuită, începuseră de acum să ia legătura cu cei căzuți, s-au oprit la mustrarea noastră. Chiar și mulțimii i-am liniștit sufletul, pe cât am putut, și ne-am îngrijit să fie păstrată învățătura Bisericii.

III.1. Însă mai târziu, de vreme ce unii dintre cei căzuți s-au năpustit, fie din voința lor, fie la îndemnul altcuiva, cu cerere îndrăzneață, străduindu-se a smulge cu silnicie martirilor și măr-

[1] Scrisoarea XIII.

[2] Scrisoarea XI.

[3] Scrisoarea X.

[4] *Libelli*, de data aceasta sunt adeverințe prin care autoritățile certificau apostazia acelor *lapsi* „căzuți", adică aducerea de jertfe la idoli și lepădarea de sfânta mărturisire a lui Hristos.

[5] Scrisoarea XV; iar mai departe, aluzii în Scrisorile XVI și XVII.

turisitorilor iertarea făgăduită lor, chiar de două ori[1] eu am făcut despre acest lucru scrisori către cler și am cerut să le fie citite acestora, astfel încât, spre a le domoli și în acest fel pentru un timp pornirea, chiar dacă unii vor părăsi lumea aceasta, după ce vor fi primit dezlegarea de la martiri, să se ducă la Domnul cu iertarea făgăduită lor de către martiri, după ce-și vor fi făcut mărturisirea și se va fi pus mâna peste ei întru pocăință. Și nu am dat o lege în această privință, nici nu am fost cu nesăbuință autor al ei.

2. Dar, deoarece mi se părea că și martirii trebuie să aibă parte de cinstire și că trebuie înăbușit atacul celor care doreau să tulbure toate lucrurile și, pe lângă acestea, citisem scrisoarea voastră[2], pe care de curând o trimiseserăți către clerul nostru prin ipodiaconul Clementius, anume ca, celor care, după cădere, fuseseră cuprinși de boală și, căindu-se, doresc împărtășirea, să li se vină în ajutor, am socotit așadar că trebuie să ne alăturăm hotărârii voastre, pentru ca lucrarea noastră, care se cere să fie unită și în acord în toate cele, să nu se deosebească în vreo privință.

3. Cu deosebire, am cerut să fie puse deoparte pricinile celorlalți, chiar dacă s-a primit dezlegare de la martiri, și să fie păstrate pentru venirea noastră, pentru ca, atunci când vom începe a ne aduna la un loc mai mulți întâistătători, în pacea dată nouă de Domnul, să le putem rândui sau îndrepta pe fiecare în parte, într-o dezbaterea făcută în comun chiar cu voi.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

[1] Scrisorile XVIII și XIX.

[2] Scrisoarea VIII.

SCRISOAREA XXI

Celerinus către Lucian[1]

I.1. În timp ce-ți scriu acestea, domnule[2] și frate, eram bucuros și totodată trist; bucuros fiindcă auzisem că tu ai fost întemnițat pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, ba chiar că ai mărturisit numele Lui înaintea judecătorilor lumii acesteia, dar trist pentru că din ziua în care te-am petrecut[3] n-am putut primi niciodată vreo scrisoare a ta. Iar acum, de curând, m-a cuprins o îndoită tristețe, pentru că știai că Montanus, fratele nostru comun, avea de gând să vină la mine de la tine din închisoare și nu m-ai înștiințat despre sănătatea ta sau despre ce ți se întâmpla. Dar acest lucru li se întâmplă de obicei robilor lui Dumnezeu, mai ales celor pregătiți pentru mărturisirea lui Hristos.

2. Știu că fiecare în parte nu mai nădăjduiește în cele ale veacului acestuia, fiindcă și-a pus nădejdea în cununa cerească. Eu însă mi-am zis că poate ai uitat să-mi scrii. Căci, dacă eu, Celerinus, voi fi vrednic să mă asculți, am să-ți spun și despre mine,

---

[1] Sau, conform formulei epistolare uzuale: *Luciano s. d. [salutem dat]* „urează sănătate lui Lucian". Despre destinatarul Celerinus, vezi Scrisoarea XXVII, pct. III.

[2] Domnule, *domine,* apare folosit astfel, ca simplă formulă reverențioasă din epoca lui Augustus [sec. I, î. Hr.].

[3] L-a petrecut, l-a condus pentru îmbarcare probabil până la Ostia, portul Romei.

poate cel mai neînsemnat frate al tău, că, deşi mă aflu şi eu într-o atât de înaltă slujire[1], mă gândesc totuşi la fraţii mei cei mai vechi şi le amintesc în scrisorile mele că dragostea de odinioară pentru ei stăruie şi acum la mine şi la ai mei.

3. Totuşi, preaiubite, cer Domnului, ca srisoarea mea să te găsească în această lume, înainte de a fi scăldat în propriu-ţi sfânt sânge, după ce mai înainte vei fi pătimit pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, iar dacă te va fi găsit, să-mi răspunzi acum la ea. Aşa să te încununeze Cel al Cărui nume L-ai mărturisit! Dar cred că, chiar de nu ne vom mai vedea în acestă lume, ne vom îmbrăţişa totuşi în cea viitoare, înaintea lui Hristos. Roagă-te să fiu vrednic şi să fiu şi eu încununat împreună cu ceata voastră.

II.1. Să ştii totuşi că eu mă aflu într-o mare suferinţă şi, ca şi cum tu ai fi de faţă împreună cu mine, aşa îmi reamintesc zi şi noapte de iubirea noastră de odinioară. Numai Dumnezeu ştie. Şi de aceea îţi cer să dai ascultare dorinţei mele şi să suferi împreună cu mine la moartea surorii mele, care a căzut[2] în această prigoană împotriva lui Hristos, căci a adus jertfe şi a mâniat pe Domnul nostru, ceea ce ni se arată lămurit. Eu, plângând în ziua bucuriei Paştelui pentru faptele ei, mi-am dus şi-mi duc zilele lăcrimând zi şi noapte în veşmânt de căinţă şi în cenuşă, chiar şi în ziua de azi, până ce ocrotirea şi mila Domnului nostru Iisus Hristos vor veni în ajutor unei atât de nefericite nenorociri, prin aceşti domni ai mei, de acum încununaţi, de la care trebuie să le ceri şi tu.

[1] *Florida confessio,* distinsă funcţie de înalt ierarh.

[2] A căzut, adică a cedat presiunilor păgâne, *lapsa.* Deşi se va vorbi despre două „surori", rugămintea se face mai cu seamă pentru o singură persoană, fiindcă numai una a adus jertfe idolilor, cealaltă s-a-ntors din drum, neputând duce până la capăt lepădarea de Hristos şi cumpărând fraudulos o adeverinţă care să-i ateste apostazia.

2. Și mi-am amintit de vechea ta dragoste, pentru că tu ești îndurerat împreună cu toți ceilalți pentru surorile noastre, pe care și tu le cunoști bine, adică Numeria și Candida: fiindcă doar pe noi ne au frați, suntem datori a priveghea pentru păcatul lor. Căci, după căința lor și faptele bune pe care le fac față de confrații noștri care, exilați fiind, au venit de la voi și de la care vei auzi despre bunele lor fapte, eu cred că și Hristos va fi îngăduitor, dacă voi, martirii, vă veți fi rugat pentru ele.

III.1. Am auzit că ți-ai asumat soarta celor mai curajoși. O, fericitul de tine! Ia asupra ta votul[1] pe care dintotdeauna l-ai dorit, chiar zăcând la pământ. Ai dorit să fii trimis în temniță pentru numele Lui, lucru care acum ți se și întâmplă, precum scris este:

Să-ți dea Domnul după inima ta.[2]

Și acum ai ajuns preotul lui Dumnezeu peste ei, ori mai degrabă slujitorul lor.

2. Prin urmare, te rog, domnule, și îți cer în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să spui mai departe și celorlalți confrați, frații tăi și domnii mei, și să le ceri ca, oricine dintre voi va fi fost încununat mai înainte, să ierte un astfel de păcat surorilor noastre, Numeria și Candida. Iar eu am numit-o doar pe una, dezvinovățind-o totdeauna, martor îmi este Dumnezeu, fiindcă a plătit pentru o adeverință, ca să nu sacrifice idolilor, și se pare că a urcat numai până la cele Trei Parce[3] și apoi a coborât. Așadar, eu știu că ea nu a jertfit. După ce le-au cunoscut pricina, întâistătătorii au hotărât ca ele să rămână așa un timp, până să se aleagă un

[1] Votul, adică legământul făcut de bună voie, de exemplu cel monahal sau, aici, suprema jertfă pentru credință.

[2] Psalmi XIX, 4.

[3] Locul, în apropiere de Via Sacra, numit după grupul statuar al Parcelor; *Parcae,* cele trei zeițe ale sorții (destinului) la cei vechi.

episcop[1]. Dar până atunci, prin sfintele voastre rugăciuni și rugăminți, în care noi avem încredere, fiindcă ne sunteți prieteni, dar și martori înaintea lui Hristos, vă rog să fiți binevoitori în toate.

IV.1. Îți cer așadar, preaiubite domn Lucian, să-ți aduci aminte de mine și să încuviințezi cererea mea. Hristos ți-a dat astfel acea sfântă cunună, nu numai pentru mărturisire, ci și pentru viața sfântă pentru care totdeauna ai și ostenit și mereu ai fost pildă celor sfinți și martor, ca să povestești despre acest fapt tuturor mărturisitorilor, domnii mei și frații tăi, pentru ca ele să primească ajutor de la voi. Căci trebuie să știi acest lucru, domnule și frate, că eu cer aceasta nu numai pentru ele, ci și pentru Statius și Severianus, pentru toți mărturisitorii care în vremea din urmă au venit aici de la voi și pe care chiar ele i-au întâmpinat în port și i-au sprijinit în oraș, pentru că au îngrijit șaizeci și cinci dintre ei și până în ziua de astăzi în toate le-au fost aproape. Căci toți se află la ele.

2. Însă eu nu trebuie să mâhnesc mai mult sfântă inima ta, de vreme ce știu că tu faci bine din proprie voință. Îți urează sănătate Macarie, cu surorile sale, Cornelia și Emerita, care se bucură de mărturisirea ta plină de slavă, cât și de a tuturor fraților, apoi și Saturninus care, luptând și el cu diavolul și mărturisind cu bărbăție numele lui Hristos, a mărturisit cu tărie chiar acolo, în chinul ghearelor[2], iar aici mult te roagă și te imploră.

Îți doresc sănătate frații tăi, Calpurnius și Maria, și toți sfinții frați. Căci trebuie să știi și acest lucru, că eu am scris și pentru domnii mei, frații tăi, această scrisoare pe care îți cer să binevoiești a le-o citi.

---

[1] Scaunul rămăsese vacant din 20 ianuarie.

[2] Ghearele, *ungulae,* instrumente de tortură ale epocii.

SCRISOAREA XXII

Lucian către domnul Celerinus, „de voi fi vrednic a-ți fi numit confrate în Hristos"

I.1. Am primit scrisoarea ta, domnule și preaiubite frate, prin care m-ai întristat atât de mult, încât din cauza mâhnirii aproape că am pierdut bucuria de-a citi răvașul pe care și eu îl așteptam de atâta vreme și în care ai binevoit să-ți amintești de mine; m-am bucurat de bunătatea marii tale smerenii, căci tu, scriindu-mi, spui: „dacă voi fi vrednic a fi numit fratele tău", adică al unui om care a mărturisit cu teamă numele lui Dumnezeu înaintea unora destul de mici. Însă tu, cu voia lui Dumnezeu, nu doar ai mărturisit, ci ai și îngrozit șarpele mai mare[1], pe apropiatul lui Antihrist, prin acele vorbe și sfinte cuvinte pe care eu le știu. Precum iubitorii credinței și zeloșii învățăturii Domnului, în care te cunosc adâncit cu ardoare, l-ai învins, iar eu am râs de bucurie.

2. Numai că, preaiubitule, vrednic a fi socotit de acum între martiri, ai vrut să ne întristezi cu scrisoarea ta, în care ne-ai anunțat despre surorile noastre, pentru care, o, ce bine ar fi, de-am putea face pomenirea fără a se fi făptuit o atât de mare nelegiuire și, de bună seamă, fără a vărsa atât de multe lacrimi ca și acum.

II.1. Trebuie să știi ce s-a întâmplat la noi. În timp ce binecuvântatul martir Pavel era încă în trup, m-a chemat și mi-a spus:

[1] Se face trimitere la prigonitorul Decius (195-251), împărat în anii 249-251, declanșatorul persecuției generale din anul 250.

„Luciane, înaintea lui Hristos îți spun că, dacă cineva, după chemarea mea [la Dumnezeu], va cere iertarea de la tine, dă-i-o în numele meu. Căci și noi, cei pe care, într-o atât de mare suferință, Domnul a binevoit să ne cheme [la El], toți împreună le-am acordat prin scrisori tuturor la un loc iertarea, după înțelegere." Așadar, tu, frate, cunoști ceea ce m-a învățat Pavel în parte, cât și ceea ce am hotărât toți împreună înaintea acestei nenorociri, când am fost osândiți din porunca împăratului să fim uciși prin foame și sete; și am fost închiși în două încăperi, dar nu s-a izbutit prin foame și sete. Cunoști însă și focul caznelor noastre, care a fost atât de nesuportat, încât nimeni nu-l putea îndura. Dar acum, am ajuns la lumină.

2. Și, de aceea, preaiubite frate, salută-le pe Numeria și pe Candida [și, după porunca lui Pavel, pe celilalți martiri, ale căror nume le pun mai jos: Bassus, de la casa de împrumut[1], Mappalicus[2], supus cercetării, Fortunio în temniță, Pavel aflat și el în cercetări, Fortunata, Victorinus, Victor, Herennius, Credula, Hereda, Donatus, Firmus, Venustus, Fructus, Iulia, Martialis și Ariston, care, cu voia lui Dumnezeu, au murit de foame în temniță; veți auzi că și noi le vom împărtăși soarta în zilele ce vin. Căci, în ziua în care ți-am scris epistola, se împlinesc opt zile, de când noi am fost iarăși întemnițați. Iar în cele opt zile, timp de cinci, am primit doar puțină pâine și apă cu măsură]. Prin urmare îți cer, frate, ca atunci, când Domnul va fi început să dea pacea înseși Bisericii, după învățătura lui Pavel și înțelegerea noastră, după ce se va fi expus pricina înaintea episcopului și vor fi făcut mărturisirea, să aibă iertarea nu numai acestea, ci și cei pe care îi știi că sunt aproape de sufletul nostru.

[1] Casa de împrumut, *pignerarium*, probabil o casă de întrajutorare, de amanet, *pignus* fiind „zălog".

[2] Mappalicus, cf. Scrisoarea X, pct. IV.

III.1. Vă salută toți confrații mei. Voi să salutați pe mărturisitorii Domnului, care sunt cu voi acolo și ale căror nume mi le-ați făcut cunoscute, între care și Saturninus cu însoțitorii săi, dar și confratele meu Macarie, apoi Cornelia și Emerita, Calpurnius și Maria, Sabina, Spesina și surorile Ianuaria, Dativa, Donata.

2. Îi salutăm pe Saturus, împreună cu ai săi, pe Bassianus și tot clerul, pe Uranius și Alexius, Quintianus, Colonica și pe toți, rogu-vă, ale căror nume nu le-am scris, fiindcă sunt prea ostenit. Așa că-i rog să mă ierte.

Doresc ca voi, Alexius și Getulicus și argintarii și surorile, să fiți bine sănătoși. Vă urează sănătate surorile mele Ianuaria și Sophia, ceea ce vă și transmit.

SCRISOAREA XXIII

Toți mărturisitorii urează împreună sănătate Papei[1] Ciprian

I.1. Să știi că noi toți am dat iertarea celor cărora tu le ții seama, despre ceea ce au făcut după greșeala făptuită, și dorim ca acest lucru să le fie adus la cunoștință, prin tine, și celorlalți episcopi. Îți dorim să ai pace împreună cu sfinții martiri.

În prezența unuia dintre clerici, a unui exorcist și a unui citeț, a scris Lucian.

[1] În epocă, titlul de Papă, *papas*, se acorda mai tuturor episcopilor.

SCRISOAREA XXIV

Caldonius urează sănătate lui Ciprian și confraților săi preoți aflători la Cartagina

I.1. Silnicia vremii ne face să nu dăm iertarea[1] fără temeinicie. Dar, fiindcă se cade să vă scriu că cei care, chiar după ce au jertfit[2], supuși fiind din nou încercărilor, au fost exilați, mie îmi pare că și-au spălat păcatul de mai înainte, de vreme ce-și părăsesc bunurile și căminele și, pocăindu-se, urmează lui Hristos. Astfel că Felix, care, în timpul lui Decius, era în slujba preoților, foarte apropiat mie în temniță (căci l-am cunoscut destul de bine pe acest Felix), și Victoria, soția lui, și Lucius, ajunși credincioși pribegi, și-au părăsit bunurile, pe care acum le are în stăpânire fiscul. Dar chiar în timpul prigoanei, printr-un bun șiretlic, o femeie, pe nume Bona, care a fost târâtă de soțul ei pentru a jertfi și care nu a săvârșit păcatul în cugetul ei (căci, ținându-i-se cu de-a sila mâinile, au jertfit astfel chiar ei), a început a-i învinovăți astfel: „nu eu am făptuit, voi ați făcut-o", așa că a fost exilată și ea.

2. Prin urmare, deoarece toți îmi cer iertarea, zicând: „am primit iarăși credința pe care o pierduserăm și, pocăindu-ne, L-am mărturisit public pe Hristos", deși-mi pare că trebuie să

[1] Pacea, *pax,* aici și nu numai, se referă la *iertarea* în urma păcatului lepădării de credință.

[2] Procedura apostaziei presupunea aducerea de jertfe la idoli (statui de zeități păgâne ori ale împăratului divinizat).

primească iertarea, i-am lăsat în seama hotărârii voastre, pentru ca nu cumva să par a-mi asuma ceva cu prea multă îndrăzneală. Prin urmare, dacă s-a hotărât ceva în urma consfătuirii voastre, scrieți-mi.

Salutați-i pe ai noștri. Ai voștri vă salută și ei. Vă doresc să fiți preafericiți și bine sănătoși.

SCRISOAREA XXV

Ciprian urează sănătate lui Caldonius

I.1. Am primit scrisoarea ta, frate preaiubit, foarte înțeleaptă și plină de adevăr și de credință. Nu ne mirăm dacă, lucrător și cunoscător al Sfintelor Scripturi, le faci pe toate cu prevedere și iscusință. Căci drept ai gândit în privința acordării pentru frații noștri a iertării, pe care ei înșiși și-au redobândit-o printr-o adevărată pocăință și prin slava mărturisirii Domnului, iertați fiind pentru cuvintele, de care se făcuseră vinovați mai înainte. Așadar, deoarece și-au spălat în întregime păcatul și, Domnul fiind cu ei, și-au șters pata dinainte prin bărbăția din urmă, nu trebuie să zacă prea mult timp doborâți sub puterea diavolului, de vreme ce, deveniți fugari și despuiați de toate bunurile lor, s-au ridicat și au început a sta alături de Hristos.

2. Și bine-ar fi dacă la fel și ceilalți, căindu-se după cădere, s-ar întoarce la vechea lor stare; ca să știi în ce fel am hotărât despre aceștia, care acum se grăbesc și încearcă a smulge cu multă îndrăzneală și silnicie iertarea, ți-am trimis o carte[1] împreună cu scrisorile (cinci la număr[2]), pe care le-am alcătuit pentru cler și popor și pentru martiri și chiar mărturisitori. Aceste scrisori, trimise fiind, au plăcut chiar și celor mai mulți confrați[3] ai noștri,

[1] Conținutul se referea la cei căzuți, dar tratatul *De lapsis*, ce dezvoltă acest subiect, este ulterior.

[2] Scrisorile XV-XIX.

[3] Episcopi (coepiscopi).

și ne-au răspuns în scris că și ei sunt într-un cuget cu noi, după credința universală[1]. Același lucru îl vei transmite și tu, pe cât vei putea, către confrații noștri, ca să se păstreze la toți o singură lucrare și una bună înțelegere, după învățăturile Domnului.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

[1] Credința universală, pentru *uniuersalis fides*, când nu se întrezărea nici pe departe problema schismei.

SCRISOAREA XXVI

Ciprian urează sănătate fraților preoți și diaconi

I.1. Domnul grăiește și spune:

Spre cine Îmi voi arunca privirea, dacă nu spre cel smerit și blând și care tremură la cuvintele Mele?[1]

Dacă toți suntem datori să fim astfel, apoi cu atât mai mult trebuie să fie astfel aceia care, după căderea grea, trebuie să se nevoiască a fi vrednici de Domnul, prin adevărată pocăință și toată smerenia. Am citit însă scrisorile tuturor mărturisitorilor[2], epistole pe care au vrut a le face cunoscute prin mine tuturor confraților, ca să ajungă la aceștia iertarea dată de ei celor pentru care noi avem știință despre cele ce au făptuit, după săvârșirea păcatului.

2. Deoarece această situație privește adunarea și hotărârea noastră, a tuturor, eu nu îndrăznesc să judec dinainte și să iau asupra mea singur o pricină comună. Și, de aceea, să ne mărginim un timp la scrisorile pe care le-am făcut către voi în zilele din urmă și din care eu am trimis de acum câte o copie multor confrați. Aceștia au scris că sunt de acord cu ceea ce am hotărât și că nu trebuie să ne îndepărtăm de acest lucru, până ne vom putea aduna la un loc și cerceta pricinile, pentru fiecare în parte, după ce Domnul ne va fi redat pacea.

---

[1] Isaia LXVI, 2.

[2] Scrisoarea XXIII.

3. Dar, ca să cunoașteți și ce mi-a scris confratele meu Caldonius și ce i-am răspuns eu în scris lui[1], am adăugat epistolei mele câte o copie a fiecărei scrisori.

4. Vă cer să o citiți în întregime fraților noștri, pentru ca tot mai mult să fie pregătiți pentru pocăință și să nu adauge păcatului de mai înainte încă un altul, neîngăduindu-ne astfel să păzim Evanghelia[2], nici să cercetăm pricinile lor după scrisorile tuturor mărturisitorilor.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți bine sănătoși și să ne pomeniți. Salutați pe toți frații creștini!

[1] Scrisoarea lui Caldonius este XXIV, iar cea de răspuns XXV.

[2] Nepăzirea Evangheliei prin reprimirea celor căzuți fără de pocăirea lor, după toate canoanele.

SCRISOAREA XXVII

Ciprian urează sănătate
fraților preoți și diaconi care locuiesc la Roma

I.1. După ce vă scrisesem epistola[1], frați preaiubiți, în care v-am arătat lucrarea noastră și v-am lămurit cât de cât rostul învățăturii și sârguinței, s-a întâmplat altceva, ce nu trebuie să vi se ascundă. Căci fratele nostru Lucian, și el unul dintre mărturisitori, înflăcărat, de bună seamă, de credință și întărit de bărbăție, dar mai puțin întemeiat pe citirea Sfintelor Scripturi, a încercat cu nepricepere anumite lucruri, asumându-și de la o vreme puterea de a da cu mâna sa dezlegări scrise multora, de-a valma, în numele lui Pavel, în timp ce Mappalicus, martir prevăzător și cu discernământ, având în minte legea și învățătura, nu a făcut nici o scrisoare nepotrivită cu Evanghelia, numai că, mișcat de o prea mare dragoste pentru familie, a cerut să se dea iertarea mamei și surorii sale, care căzuseră[2]. Saturninus, ținut până acum în temniță, chiar după cazne, nu a trimis nici o astfel de scrisoare.

2. Iar Lucian, nu numai că a împărțit peste tot dezlegări scrise de mâna sa, în numele lui Pavel, în vreme ce acela era încă în temniță, dar, chiar și după moartea aceluia, a continuat să facă aceleași lucruri în numele lui, zicând că aceasta este porunca de la acela pentru el, neștiind că trebuie să se supună mai mult Dom-

[1] Scrisoarea XX.

[2] Căzuseră, *lapsae fuerant*, abjuraseră, lepădându-se public de Hristos, fiind renegate pentru apostazie.

nului decât unui confrate în slujire. Și în numele tânărului Aureliu, care a fost supus la cazne, s-au dat multe dezlegări, scrise tot de mâna lui Lucian, pe motiv că acela n-ar fi cunoscut scrisul.

II.1. Pentru a ne putea împotrivi cât de cât acestui fapt, eu le-am scris epistole[1], pe care vi le-am trimis împreună cu cea de mai înainte, în care nu am încetat a le cere și a-i îndemna să păzească Legea Domnului și rânduiala Evangheliei. După această scrisoare, de parcă până acum s-ar fi făcut ceva prea înfrânat și prea cumpătat, Lucian a scris o epistolă[2] în numele tuturor mărturisitorilor, prin care se distrug aproape orice legătură a credinței, și teama de Dumnezeu, și porunca Domnului, sfințenia și tăria Evangheliei. Căci a scris în numele tuturor „că toți aceștia au dat iertarea și că vrea să aducă această hotărâre la cunoștință celorlalți episcopi prin mine"; copia acestei scrisori am trimis-o către voi.

2. Lămurit s-a mai adăugat: „celor despre care avem cunoștință ce au făcut, după greșeala făptuită". Acest lucru aprinde o mai mare ură împotriva mea, încât, atunci când vom începe a asculta și a cerceta pricinile fiecăruia în parte, va părea că noi refuzăm multora ceea ce ei cu toții se laudă acum că au primit de la martiri și mărturisitori.

III.1. În sfârșit, s-a arătat de acum pricina acestei vrajbe. Căci în provincia noastră, prin câteva cetăți, s-a iscat atac împotriva întâistătătorilor, prin folosirea mulțimii, și au fost siliți să le redea îndată iertarea, despre care strigau că le-a fost tuturor dată pentru totdeauna de către martiri și mărturisitori, căci întâistătătorii au fost îngroziți și constrânși, nemaifiind în stare a se împotrivi prin bărbăția sufletului și tăria credinței.

[1] Scrisorile XV-XVII.

[2] Scrisoarea lui Lucian, XXIII.

2. Chiar și la noi unii cârcotași, care și în trecut abia erau stăpâniți de noi și, chiar în prezența noastră, erau sămânță de vrajbă, aprinși de această scrisoare ca de niște flăcări, au început mai mult a se înflăcăra și a cere cu forța iertarea dată lor prin acele dezlegări. V-am trimis o copie a scrisorii pe care am făcut-o către cler în privința acestora. Dar v-am trimis atât ceea ce mi-a scris confratele Caldonius, cu cinstea și credința lui, cât și ce i-am răspuns eu în scris[1], spre a le citi și voi, și pe una, și pe cealaltă. Și v-am trimis copii ale scrisorii bunului și statornicului mărturisitor Celerinus, pe care a scris-o aceluiași mărturisitor Lucian, și de asemenea ce i-a răspuns acestuia Lucian[2], ca să știți că își dă mult silința cu privire la toate și să aflați cu adevărat cât de cumpănit și prevăzător mărturisitor este Celerinus și închinător cu smerenie și teamă al grupării[3] noastre, în vreme ce Lucian este, cum am spus, mai puțin priceput în ce privește înțelegerea Sfintei Scripturi și necumpănit, prin slăbiciunea sa de a se lăsa în voia pizmei împotriva smereniei mele[4].

3. Căci, cu toate că Domnul a spus ca neamurile[5] să fie unse în numele Tatălui și Fiului și al Sfântului Duh, iar păcatele trecute să fie iertate prin Botez, acesta [Lucian], necunoscător al poruncii și Legii, împuternicește să se dea pacea și să fie iertate păcatele în numele lui Pavel și spune că a fost împuternicit întru acest lucru de către acela, la fel precum, în scrisoarea aceluiași

[1] Scrisorile XXIV și XXV.

[2] Scrisorile XXI și XXII.

[3] Grupare, lat. *secta*, cu referire la nucleul, am spune intransigent, al celor care cereau pocăirea și nu pur și simplu revenirea de la sine înțeleasă și formală a celor *căzuți*.

[4] Împotriva smereniei mele, a smeritului de mine; formulă de tipul: înălțimea, smerenia etc. voastră.

[5] Neamurile, *gentes*, desigur păgânii, dar aici sensul se apropie mai mult de cel evoluat în limbile romanice: cf. franceză *les gens* „oamenii", ori italiană *la gente* „lumea, poporul".

Lucian către Celerinus, veți observa lucrurile prin care a nesocotit faptul că nu martirii pot face Evanghelia, ci prin Evanghelie se pot face martiri, de vreme ce și Apostolul Pavel, pe care Domnul l-a numit vas al alegerii Sale, a adăugat în Epistola sa:

Mă mir că așa degrabă treceți de la cel ce v-a chemat prin har la altă Evanghelie, care nu este alta: decât că sunt unii care vă tulbură și voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos. Dar, chiar dacă noi sau un înger din cer va vesti altfel decât v-am vestit noi, să fie anatema! Precum v-am spus mai înainte, și acum vă spun iarăși „Dacă cineva vă va propovădui altfel decât ați primit, să fie anatema"[1].

IV.1. Însă scrisorile voastre, pe care le-am primit, făcute fiind către cler, au venit la momentul potrivit, și de asemenea cele pe care le-au trimis fericiții mărturisitori Moise, Maxim, Nicostratus și ceilalți lui Saturninus, lui Aureliu și celorlalți, în care sunt cuprinse puterea deplină a Evangheliei și învățătura statornică a Legii Domnului. Pe noi, care ne nevoim aici și, prin toate puterile credinței, ne împotrivim atacului celor ce ne pizmuiesc, mult ne-a ajutat cuvântul vostru, căci, cu voia Domnului, se scurtează suferința, și mai înainte de a sosi la voi scrisoarea pe care de curând v-am trimis-o, voi ne arătați deschis că, după legea Evangheliei, este alături de noi, neclintită și-ntr-un cuget, și hotărârea voastră,.

Vă duc dorul, preaiubiți și mult doriți frați; să fiți mereu bine sănătoși.

[1] Galateni I, 6-9; *anathema*, după grecul ἀνάθεμα, inițial „ofrandă, jertfă idolilor", apoi „lucru blestemat".

SCRISOAREA XXVIII

Ciprian urează sănătate preoților Moise și Maxim și celorlalți preaiubiți frați mărturisitori

I.1. De mult timp, preaiubiți și preafericiți frați, cunoșteam din auzite slava credinței și bărbăției voastre, bucurându-mă din plin și fericindu-vă foarte mult că, prin mărturisirea numelui Său, aleasa cinstire a Domnului nostru v-a pregătit pentru cunună. Căci voi, deveniți fruntași și conducători în bătălia timpului nostru, ați pus în mișcare steagurile oștirii cerești. Voi ați împodobit cu bărbăția voastră lupta duhovnicească, pe care a vrut Dumnezeu s-o purtăm acum. Voi ați biruit prin tărie neclintită cele dintâi înfruntări ale războiului iscat. De acolo au apărut începuturile fericite ale luptei. De acolo s-au ivit semnele izbânzii.

2. S-a întâmplat ca aici muceniciile să se împlinească prin cazne. Dar cel care, păsind cel dintâi, a devenit în luptă pildă de bărbăție pentru frați, este părtaș în cinstire cu martirii. De acolo ați trimis încoace cununile împletite cu mâna voastră și ați dat fraților să bea din paharul mântuitor.

II.1. Începuturilor slăvite ale mărturisirii și semnelor luptei biruitoare, s-a adăugat continuarea neîntreruptă a învățăturii, pe care am deslușit-o în tăria scrisorii voastre[1], pe care de curând ați trimis-o confraților voștri, uniți cu voi în mărturisirea Domnu-

[1] S-au pierdut, atât scrisoarea clerului roman, cât și cea a mărturisitorilor.

lui, cu îndemnul stăruitor de a fi păzite cu neînfricată și neclintită statornicie sfintele învățături ale Evangheliei, dimpreună cu poruncile de viață dătătoare, lăsate nouă. Iată altă treaptă a slavei voastre preaînalte; iată motivul de-a binemerita pe Dumnezeu, faptul de a fi oferit înainte semnele bărbăției și de a oferi acum pilde de bună purtare, îngemănate iarăși cu mărturisirea de a sta cu pas neclintit și în această înfruntare, ce încearcă a se arunca asupra Evangheliei, cât și de a zgudui, cu tăria credinței, pe cei care întind mâini nelegiuite spre a nărui învățăturile Domnului.

2. Domnul, după Înviere, trimițându-Și apostolii, poruncește și spune:

Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ. Mergeți așadar și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Dah, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă.[1]

Și Apostolul Ioan, aducându-și aminte de poruncă, spune în epistola sa, mai târziu:

Întru aceasta, zice, *știm că L-am cunoscut, dacă păzim poruncile Lui. Cel ce zice că L-a cunoscut pe El și nu păzește poruncile Lui, mincinos este și întru el adevărul nu se află.*[2]

3. Urmați și păziți aceste porunci, păstrați învățăturile dumnezeiești și cerești. Aceasta însemnă a fi mărturisitor al Domnului, aceasta înseamnă a fi martir al lui Hristos, să păstrezi neatinsă și întreagă tăria cuvântului Său, în toate privințele, nu să devii martir prin Domnul și să te străduiești a strica poruncile Domnului; a te folosi împotriva Lui de cinstirea pe care ți-a dat-o, a-I deveni vrăjmaș chiar cu armele primite de la El, aceasta înseamnă să dorești a-L mărturisi pe Hristos, dar să tăgăduiești Evanghelia lui Hristos.

[1] Matei XXVIII, 18-20.

[2] Ioan II, 3-4.

4. Mă bucur aşadar pentru voi, preacurajoşi şi preacredincioşi fraţi, şi, pe cât îi fericesc pe martirii cinstiţi aici pentru slava bărbăţiei lor, tot pe atât vă fericesc şi pe voi pentru cununa învăţăturii Domnului. Domnul a revărsat cu dărnicie nemăsurată slava Sa, a împărţit bunilor oşteni laude şi cinstiri duhovniceşti într-o bogată diversitate. Şi noi suntem părtaşi la cinstirea voastră, slava voastră o socotim şi a noastră, ale căror vremuri le-a luminat o atât de mare fericire, căci ni s-a dat a-i vedea, în veacul nostru, pe slujitorii încercaţi ai lui Dumnezeu şi pe oştenii încununaţi ai lui Hristos.

Vă doresc, preaviteji şi preafericiţi fraţi, să fiţi totdeauna bine sănătoşi şi să ne pomeniţi.

SCRISOAREA XXIX

Ciprian urează sănătate
fraților preoți și diaconi

I.1. Frați preaiubiți, pentru a nu fi nimic ascuns cunoașterii voastre, v-am trimis câte o copie a fiecărei scrisori, adică a ceea ce mi s-a scris sau a ceea ce eu am răspuns în scris; și cred că nu vă supără ceea ce v-am scris. Dar am fost dator să vestesc prin scrisoarea mea către voi și faptul că, de nevoie, am trimis o scrisoare și clerului care se află la Roma. Și, fiindcă se cădea să vă scriu prin clerici, dar știu că foarte mulți dintre ai noștri nu sunt de față, iar puținii care sunt aici abia ajung pentru săvârșirea slujirii zilnice, a trebuit să fie numiți câțiva noi, care să fie trimiși.

2. Să știți că l-am făcut citeț pe Sáturus și ipodiacon pe mărturisitorul Optatus, pe care de mai înainte îi adusesem foarte aproape de cler, printr-o înțelegere comună, fie că i-am încredințat lui Sáturus o dată citirea în ziua Paștelui și apoi iarăși, fie că, de curând, pe când cercetam cu grijă citeții pentru preoții învățători, l-am așezat pe Optatus între citeții care fac ascultare la învățători, cercetând dacă în aceia se întrunesc toate cele care ar trebui să fie în cei ce se pregătesc pentru preoție. Așadar, eu n-am făcut nimic nou în lipsa voastră, ci s-a continuat, de nevoie, ceea ce de mult timp se începuse prin hotărârea comună a noastră, a tuturor.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși și să ne pomeniți. Salutați pe frații noștri creștini. Fiți sănătoși!

SCRISOAREA XXX

Preoții și diaconii locuitori la Roma urează sănătate Papei Ciprian

I.1. Cu toate că sufletul în cunoștință de sine și sprijinit pe tăria învățăturii din Evanghelie și fiindu-și sieși adevărat martor în păzirea poruncilor cerești bine obișnuiește a fi mulțumit numai cu Dumnezeu ca judecător și a nu cere laudele altcuiva sau a se teme de învinuirile altuia, totuși vrednici sunt de o îndoită laudă cei care, chiar de știu că sunt datori cu conștiința numai lui Dumnezeu Judecătorul, doresc ca faptele lor să fie încuviințate și de frații lor.

2. Nu este de mirare, frate Ciprian, că faci acest lucru tu, care, după smerenia și vrednicia-ți înnăscute, ai voit ca noi să fim, nu atât judecători, cât părtași ai hotărârilor tale, pentru ca, de vreme ce le încuviințăm, să avem împreună parte de laudă în faptele săvârșite de tine și să putem fi împreună-moștenitori, de suntem și susținători, ai bunelor tale hotărâri. Căci toți vom fi socotiți făptuitori ai aceleiași lucrări, în care toți suntem prinși, legați fiind de aceeași înțelegere a rânduielii[1] și învățăturii.

II.1. Căci ce este mai potrivit în timp de pace, cât și mai trebuincios în războiul prigoanei, decât să păstrăm asprimea datorată rânduielii dumnezeiești? Cel care a părăsit-o e silit să rătă-

[1] *Disciplina*, cu etimonul *discere* „a învăța", înseamnă în primul rând „învățătură" și abia în urmă „rânduială" sau „disciplină", în sensul actual.

cească mereu în mersul nestatornic al lucrurilor, să fie aruncat încoace și încolo de feluritele și primejdioasele furtuni ale nevoințelor și, ca și cum cârma hotărârilor i-a fost smulsă din mâini, să izbească de stânci corabia mântuirii Bisericii, astfel încât pare că nu se pot lua măsuri pentru mântuirea Bisericii altfel decât dacă și cei care lucrează împotriva ei sunt respinși ca niște valuri potrivnice, iar rânduiala învățăturii, mereu păzită ca o cârmă mântuitoare, este strâns ținută în timpul furtunii.

2. Iar această hotărâre nu a fost născocită de către noi acum, de curând, nici aceste ajutoare neașteptate împotriva celor necinstiți nu au apărut la noi de curând, ci este veche la noi această asprime, veche credința, veche rânduiala, pentru că nici Apostolul n-ar fi rostit despre noi laude atât de mari, când a spus:

Fiindcă credința voastră se vestește în toată lumea[1],

dacă încă de atunci, din vremurile acelea, tăria aceasta nu și-ar fi tras din credință rădăcinile, de a căror laudă și slavă este cel mai mare păcat să te fi arătat nevrednic. Căci este mai puțin rușinos faptul de a nu fi ajuns niciodată la trâmbițarea laudei decât a te prăbuși din culmea ei. Este mai puțin de osândit faptul de a nu fi fost cinstit printr-o bună mărturie decât de a pierde slava bunelor mărturii. E mai puțină pagubă să fi zăcut fără propovăduirea bărbăției, necunoscut fără de laudă, decât ca, dezmoștenit de credință, să-ți pierzi laudele. Căci cele ce sunt rostite spre slava cuiva, dacă nu sunt păstrate prin osteneală chinuitoare și neîncetată, se schimbă în învinuirea de cel mai mare păcat.

III.1. Că noi nu vă înșelăm când spunem acest lucru au dovedit-o scrisorile noastre de mai înainte, în care v-am arătat părerea noastră, într-o deslușire limpede împotriva celor care se trădaseră pe ei înșiși ca fiind necredincioși, prin eliberarea necinsti-

[1] Romani I, 8.

tă a adeverințelor ticăloase[1]. Lor li se părea că prin acestea aveau să scape de acele lațuri ademenitoare ale diavolului, de care nu erau mai puțin stăpâniți decât dacă s-ar fi apropiat de nelegiuitele altare, tocmai prin faptul că ei lăsau să se creadă că o făcuseră. Dar suntem chiar și împotriva acelora care primiseră căderea, deși ei nu fuseseră de față când se făcea, tocmai deoarece și-au recunoscut prezența, tocmai deoarece s-au învoit să se scrie așa. Căci nu este nevinovat de nelegiuire cel care a îngăduit ca aceasta să se facă, nici nu este străin de păcat cel cu încuviințarea căruia, deși nelegiuirea nu a fost dusă la împlinire, este totuși făcută public cunoscută. Și, dacă se înțelege că întreaga taină a credinței a fost orânduită întru mărturisirea numelui lui Hristos, cel ce caută viclenii înșelătoare spre a scăpa s-a lepădat, și cel care vrea să pară fruntașilor că s-a supus fie decretelor, fie legilor împotriva Evangheliei s-a supus deja prin chiar acest fapt, căci a voit să pară că el s-a supus.

2. Cu atât mai mult ne-am arătat părerea și hotărârea noastră comună împotriva acelora care chiar și-au pătat mâinile și gurile în jertfele nelegiuite, după ce mai înainte își spurcaseră mințile, de unde le sunt pătate înseși mâinile și gurile.

3. Lipsească din Biserica Romană gândul de a renunța cu atâta ușurință profană la tăria ei și de a desface legăturile asprimii, odată cu distrugerea măreției credinței, pentru ca, de vreme ce leșurile fraților căzuți nu numai că zac la pământ încă și acum, ci încă mai mult cad, să se arate negreșit că prea grăbitele ajutoare întru împărtășire nu vor fi de folos și că, printr-o amăgitoare milă, se adaugă noi răni la cele vechi ale încălcării legii, astfel încât,

[1] Este vorba de adeverințele de abjurare eliberate de autorități acelor *lapsi* care nu sacrificau personal, ci le cumpărau în mod fraudulos, pentru a scăpa de persecuții. Dar, în opinia Sf. Ciprian, chiar primirea unui astfel de act devine o formă a apostaziei. Vinovați erau și cei care traficau astfel de adeverințe.

într-o mai mare cădere, le este răpită nefericiților chiar și pocăința. Căci cum ar putea să înainteze tămăduirea prin îngăduință, dacă însuși doctorul, în lipsa pocăinței, va fi blând cu bolile, dacă doar acoperă rana și nu lasă ca leacurile trebuincioase ale timpului să le șteargă urmele. Aceasta nu înseamnă a îngriji, ci a ucide, de vrem să spunem adevărul.

IV. Cu toate acestea, chiar și mărturisitorii, pe care neclintirea mărturisirii lor i-a ținut închiși aici în temniță până acum și pe care credința lor i-a încununat mai înainte o dată în chip slăvit în lupta pentru Evanghelie, doresc cu toții să ai împreună cu scrisoarea noastră o scrisoare[1] a lor, în care au susținut asprimea învățăturii din Evanghelie și au respins ca nevrednice de Biserică cererile nelegiuite. Căci, de n-ar fi făcut ușor acest lucru, nu se putea ușor îndrepta căderea rânduielii Evangheliei, mai cu seamă când nimănui nu i s-ar potrivi mai mult să păstreze prin stăruință cinstea neatinsă a ei decât celor care, pentru Evanghelie, s-au dat pe mâna celor turbați, spre a fi chinuiți și torturați, ca să nu piardă slava martiriului și să dovedească cu adevărat dacă cu prilejul martiriului s-ar fi învoit cumva să fie trădătorii Evangheliei. Căci cel care nu păzește ceea ce are, în starea în care a fost primit, de vreme ce-l strică față de cum a fost, pierde și ceea ce avea.

V. 1. Acum suntem datori a-ți aduce cele mai mari și depline mulțumiri și ți le aducem, pentru că, prin scrisoarea ta, ai luminat întunericul temniței acelora, pentru că ai ajuns la ei de cum ai putut pătrunde acolo, pentru că, prin vorbele și scrisoarea ta, ai refăcut sufletele acelora, tari prin propria credință și mărturisire, pentru că, întovărășindu-le fericirea cu laude pe măsură, i-ai înflăcărat mai mult întru dorința arzătoare a slavei cerești, pentru că i-ai întărit pe cei încovoiați, pentru că, precum credem și dorim, ai însuflețit pe cei ce vor birui prin puterile cuvântului

[1] Cf. Scrisoarea XXVIII, pct. II, 1.

tău: astfel încât, deși pare că tot acest lucru vine din credința mărturisitorilor și din bunătatea lui Dumnezeu, totuși pare că în martiriul lor ți s-au făcut, într-o măsură oarecare, datori ție.

2. Dar, ca să ne întoarcem la locul de unde se pare că s-a îndepărtat cuvântul nostru, vei avea înaintea ochilor aceeași scrisoare pe care am trimis-o și în Sicilia. Deși ne revine o sarcină mai mare de-a îndeplini acest lucru nouă, cărora, după moartea lui Fabian, bărbat de cea mai aleasă amintire, din cauza greutății împrejurărilor și vremurilor, încă nu ne-a fost așezat un episcop, care să cumpănească toate acestea și să se poată ocupa cu autoritate și înțelepciune de cei căzuți.

3. Cu toate că, într-o pricină atât de însemnată, nouă ne-ar plăcea ceea ce și tu ai lămurit, totuși mai întâi trebuie sprijinită pacea Bisericii, apoi, după ce se va fi făcut astfel o dezbatere a părerilor cu episcopii, cu preoții, cu diaconii, cu mărturisitorii și, în egală măsură, de față cu laicii, să se cerceteze pricina celor căzuți. Căci nouă ni se pare un lucru peste măsură de rău văzut și neplăcut să nu cercetezi prin mulți ceea ce se pare că s-a făptuit prin mulți și să pronunți hotărârea de unul singur, când se cunoaște că un atât de mare păcat a fost răspândit între mulți și nu poate fi statornică o hotărâre ce va părea că nu a avut încuviințarea celor mai mulți.

4. Ia seama că aproape întrega lume a fost pustiită și că pretutindeni zac la pământ rămășițele și leșurile celor doborâți și, din această pricină, se pare că se așteaptă o hotărâre tot atât de însemnată, pe cât de mult se pare că s-a răspândit păcatul. Să nu fie mai slabă tămăduirea decât este rana, să nu fie mai slabe leacurile decât boala de moarte, încât, după cum cei care s-au prăbușit, s-au prăbușit pentru faptul că, dintr-o oarbă cutezanță, au fost prea neprevăzători, tot astfel, cei care se străduiesc să rânduiască

acest lucru să ia hotărârile cele mai cumpănite, încât să nu fie socotit de toți ca zadarnic un lucru făcut cum nu se cuvine.

VI.1. Așadar, cu un singur și același gând, cu aceleași rugăminți și lacrimi, atât noi, cei care se pare că am scăpat de pustiirile acestui timp, cât și cei ce par a fi căzut în aceste nenorociri ale timpului, rugându-ne mărinimiei lui Dumnezeu, să cerem pacea în numele Bisericii. Prin rugăciunile noastre să ne ajutăm unii pe alții, să ne păzim, să ne înarmăm.

2. Să ne rugăm pentru cei căzuți[1], ca să se ridice, să ne rugăm pentru cei statornici, ca să nu fie ispitiți spre prăbușire, să ne rugăm ca cei despre care știm că au căzut, recunoscând grozăvia păcatului lor, să înțeleagă că nu-i de dorit un leac trecător și pripit. Să ne rugăm ca rodul îngăduinței pentru cei căzuți să vină în urma pocăinței, încât, după ce-și vor fi înțeles păcatul, să dorească a ne dovedi răbdarea în acest timp, nu să tulbure starea încă șovăielnică a Bisericii, ca să nu pară că ei înșiși au aprins împotriva noastră o prigoană înăuntrul Bisericii și să se ajungă la un adaos de păcate, pentru că s-au mai și răzvrătit.

3. Căci mai ales acelora li se potrivește smerenia, al căror cuget nerușinat este osândit pentru păcate. Într-adevăr, să bată la poartă, dar desigur să n-o sfărâme. Să se apropie de pragul Bisericii, dar să nu-l sară cu orice chip. Să vegheze la porțile taberei cerești, dar înarmați cu smerenia, cu care să înțeleagă faptul că ei au trădat. Să apuce iar trâmbița rugăciunilor lor, dar să nu dea cu ea semnal de război. Să se înarmeze de bună seamă cu armele smereniei și să apuce pavăza credinței pe care, lepădând-o de teama morții, o părăsiseră, dar, înarmați acum desigur împotriva diavolului vrăjmaș, să aibă credința că nu s-au înarmat îm-

[1] Cei căzuți, evident în păcatul apostaziei, *lapsi*, în opoziție cu cei care au rezistat, *stantes* „statornici" (în credință).

potriva Bisericii, care plânge căderea lor. Mult le vor fi de folos acelora rugămintea măsurată, cererea sfioasă, smerenia srâmtorată, răbdarea netrândavă. Să-și trimită lacrimile drept vestitori pentru durerile lor, să folosească în apărare gemetele scoase din adâncul pieptului, dovedindu-și durerea și rușinea pentru păcatul făptuit.

VII.1. Dimpotrivă, dacă se înfioară de mărimea rușinii suferite, dacă oblojesc cu mână adevărat vindecătoare rana ucigătoare a inimii și conștiinței lor și tăieturile adânci ale rănii săpate, să se și rușineze a cere pacea: numai că, iarăși, este mai primejdios și mai rușinos faptul de a nu fi cerut ajutor pentru iertare. Dar tot acest lucru se face printr-un legământ, cu o dreaptă măsură a timpului, chiar după rânduiala unei cereri, dar după ce s-a făcut cererea, după ce s-a înaintat rugămintea: fiindcă și cel care este rugat trebuie înduplecat, nu mâniat, și, așa cum trebuie luată în seamă îndurarea lui Dumnezeu, tot astfel trebuie luată în seamă și judecata dumnezeiască și, precum scris este:

Ți-am iertat ție toată datoria, fiindcă m-ai rugat[1],

tot astfel scris este:

Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu și înaintea îngerilor Săi.[2]

2. Căci Dumnezeu, pe cât de îngăduitor este, tot pe atât este și urmăritor plin de grijă al învățăturilor Sale și, precum cheamă la ospețe, tot astfel, pe cel care nu are veșminte de nuntă, legat de mâini și de picioare, îl aruncă afară din ceata sfinților.[3] A pregătit cerul, dar a pregătit și iadul. A pregătit ușurarea, dar a pregătit și caznele veșnice. A pregătit lumina de neatis, dar a pregătit și întinsul și veșnicul întuneric al nopții nesfârșite.

[1] Matei XVIII, 32.

[2] Matei X, 33.

[3] Cf. Matei XXII, 12-13.

VIII. Căutând noi să ținem aici dreaptă cumpăna încercărilor vremii, de mult timp și de bună seamă mulți, chiar împreună cu episcopii învecinați nouă și apropiați, cât și cu cei pe care vâlvătaia acestei prigoane îi alungase din alte provincii aflate departe, am socotit că nimic nu trebuie să se schimbe înainte de alegerea unui episcop. Dar am crezut de cuviință că grija față de cei căzuți trebuie chibzuită cu măsură și ca deocamdată, câtă vreme se întârzie a ni se da nouă un episcop de către Dumnezeu, să fie ținută în amânare pricina celor ce pot suferi amânarea. Însă în cauza celor a căror moarte grăbindu-le sfârșitul vieții nu se îngăduie amânare, după ce s-au pocăit și și-au mărturisit repetat lepădarea de cele făptuite de ei, dacă prin lacrimi, prin tânguire au vădit semnele unui suflet îndurerat și cu adevărat plin de căință, după ce omenește nu le-a mai rămas nici o nădejde de a trăi, atunci și numai atunci să li se vină în ajutor cu prevedere și cu grijă. Cu toate că Dumnezeu Însuși știe ce să facă în privința unora ca aceștia și în ce fel să cântărească măsurile judecății Sale, totuși noi trebuie să ne îngrijim cu luare-aminte, ca nici oamenii necinstiți să nu laude ca lesnicioasă iertarea noastră, nici ca aceia care se căiesc cu adevărat să nu acuze cruzimea noastră, ca fiind neînduplecată.

Îți dorim, preafericite și preaslăvite episcop, să fii mereu bine sănătos în Domnul și să ne pomenești.

SCRISOAREA XXXI

Preoții Moise și Maxim și Nicostratus și Rufin și ceilalți mărturisitori, care sunt împreună cu ei, urează sănătate Episcopului Ciprian

I.1. După ce noi, frate, am ajuns în mijlocul feluritelor și nenumăratelor dureri, din pricina căderilor de acum ale multora în aproape întreaga lume, ne-a rămas această aleasă mângâiere, căci, primind scrisoarea de la tine[1], ne-am îmbărbătat și am luat din ea alinare pentru tristețile sufletului nostru îndurerat. De aici putem înțelege acum că harul Proniei dumnezeiești poate nu din altă pricină a voit să ne țină atât de mult timp închiși în lanțurile temniței decât ca, întăriți și mai tare însuflețiți de scrisoarea ta, să putem ajunge, cu o dorință încă mai puternică, la cununa menită nouă.

2. Căci scrisoarea ta a strălucit pentru noi ca seninul cerului într-o furtună, ca liniștea dorită pe o mare tulburată, ca tihna în nevoințe, ca însănătoșirea în boli și dureri, ca o lumină limpede și strălucitoare în întunericul cel mai adânc. Astfel am sorbit-o cu sufletul însetat și am primit-o cu dorință nesățioasă, încât, hrăniți și întremați îndeajuns din ea, ne bucurăm de înfruntarea cu dușmanul.

3. Domnul îți va întoarce răsplata pentru această dragoste a ta și-ți va plăti cu dobânda cuvenită unei atât de bune lucrări.

[1] Se face referire la conținutul Scrisorii XX.

Căci nu este mai puțin vrednic de răsplata cununii cel care a îmbărbătat pe alții decât cel care a și suferit; nu este mai puțin vrednic de laudă cel care a învățat pe alții decât cel care a și făptuit. Nu trebuie să fie mai puțin vrednic de cinstire cel care a îndemnat decât cel care a și lucrat, dacă nu cumva uneori adaosul de slavă se revarsă mai mult asupra celui care a învățat decât asupra celui care a s-a supus ca un ucenic ascultător. Căci acesta poate n-ar fi avut ceea ce a lucrat, dacă acela nu l-ar fi învățat.

II.1. Așadar, noi am simțit, o vom spune iarăși, frate Ciprian, mari bucurii, mari mângâieri, mari încurajări, mai ales că tu ai însoțit cu laude de slavă și pe măsură, nu voi spune moartea plină de slavă a martirilor, ci nemurirea lor. Căci astfel de morți au trebuit vestite prin asemenea cuvinte, pentru ca cele ce se spuneau să fie astfel spuse, precum au fost împlinite. Așadar, din scrisoarea ta am văzut acele slăvite izbânzi ale martirilor și am urmărit oarecum cu ochii noștri pe aceia înălțându-se la cer și parcă i-am contemplat așezați astfel între îngeri și puterile și stăpânirile cerești.

2. Dar și pe Domnul, la Tatăl Său, L-am auzit oarecum cu urechile noastre oferind și întorcând acelora mărturia făgăduită[1]. Acest fapt este așadar ceea ce și nouă ne înalță zilnic sufletul și-l înflăcărează spre urcarea treptelor unei atât de mari cinstiri.

III. Căci ce lucru mai slăvit sau mai fericit din cinstirea dumnezeiască i se poate potrivi vreunui om, decât să mărturisească neîngrozit, în mijlocul călăilor, pe Domnul Dumnezeu; decât ca, între feluritele și meșteșugitele torturi ale cruntei puteri a veacului, chiar și după ce trupul i-a fost sfârtecat și schingiuit și descărnat, să mărturisească pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, cu duhul înăbușit, dar totuși liber; decât ca, după ce a lăsat lumea,

[1] Cf. Matei X, 32.

să se îndrepte spre cer; decât ca, după ce i-a părăsit pe oameni, să stea între îngeri; decât ca, după ce a rupt toate piedicile acestui veac, să stea de-acum liber sub privirile lui Dumnezeu; decât ca, fără nici o amânare, să capete Împărăția cerurilor; decât ca, în numele lui Hristos, să se fi făcut părtaș de suferință cu Hristos; decât ca, cu voia lui Dumnezeu, să se fi făcut judecător al judecătorului său; decât că a purtat nepătată conștiința despre mărturisirea numelui de creștin; decât că nu s-a supus legilor omenești și ticăloase împotriva credinței; decât că a mărturisit adevărul înaintea tuturor; decât că, murind, a supus însăși moartea, de care toți se tem; decât că, prin moarte chiar, a dobândit nemurirea; decât că, descărnat și sfâșiat cu toate uneltele cruzimii, a învins chinurile chiar prin chinuri; decât că, prin puterea sufletului, s-a luptat cu toate durerile trupului sfâșiat; decât că nu s-a îngrozit de sângele propriu, care-i curgea fără încetare; decât că, după mărturisirea credinței, a început a-și iubi chinurile; decât că socotește o pierdere a vieții sale faptul de-a fi trăit prea mult?

IV.1. Căci la această luptă ne trezește Domnul, ca și cu o trâmbiță a Evangheliei Lui, zicând:

Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine și *cel ce iubește sufletul său mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* și *cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine.*[1]

Și iarăși:

Fericiți cei care vor fi prigoniți pentru dreptate, fiindcă a lor este Împărăția cerurilor. Fericiți sunteți voi, când vă vor prigoni și vă vor urî. Bucurați-vă și vă veseliți. Că așa au prigonit și pe profeții care au fost înaintea voastră.[2]

Și:

[1] Matei X, 37-38.

[2] Matei V, 10-12.

Fiindcă înaintea regilor şi fruntaşilor veţi sta şi va târî frate pe frate la moarte şi tată pe fiu şi cel care va răbda până la sfârşit, acesta va fi mântuit.[1]

2. Şi:

Celui ce biruieşte îi voi da să şadă pe tronul Meu, precum şi Eu am biruit şi am şezut pe tronul Tatălui Meu.[2]

Dar şi Apostolul:

Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Precum scris este: Fiindcă pentru Tine suntem omorâţi toată ziua, socotiţi am fost ca nişte oi de junghiere, dar în toate acestea biruim prin Acela Care ne-a iubit.[3]

V.1. Când dăm citire acestor lucruri şi altora de felul acesta adunate în Evanghelie, şi le simţim ca pe nişte făclii puse pentru noi alături de cuvintele Domnului, pentru aprinderea credinţei, nu numai că nu ne mai temem de duşmanii adevărului, ci îi şi provocăm; şi pe vrăjmaşii lui Dumnezeu i-am învins de acum, chiar prin faptul că nu am dat înapoi şi am călcat în picioare ticăloasele legi potrivnice adevărului. Şi, dacă n-am vărsat încă sângele nostru, deşi am fost pregătiţi a-l vărsa, nimeni să nu judece această întârzire a noastră, ca pe o îngăduinţă, care ne opreşte, care pune piedică slavei, care depărtează cerul, care împiedică contemplarea plină de slavă a lui Dumnezeu. Căci într-o astfel de luptă şi într-o bătălie de acest fel, unde se războieşte credinţa, faptul că amânarea nu i-a întârziat pe martiri este adevărata îngăduinţă.

2. Cere, aşadar, preaiubite Ciprian, ca Domnul, prin harul Său, să ne înarmeze şi să ne lumineze pe fiecare în fiece zi tot mai

[1] Matei X, 18 şi 21-22.

[2] Apocalipsa III, 21.

[3] Romani VIII, 35-37.

mult, mai din belşug, mai cu dărnicie, să ne întărească cu puterile tăriei, precum comandantul cel mai bun pe oştenii săi, pe care până de curând i-a pregătit şi i-a încercat în tabăra temniţei, ca să-i scoată acum pe câmpul luptei ce-i aşteaptă. Să ne ofere armele dumnezeieşti, acele săgeţi ce nu pot fi învinse, platoşa dreptăţii, ce niciodată nu poate fi sfărâmată, pavăza credinţei, ce nu poate fi străpunsă, sabia duhului care nu a putut fi ştirbită. Căci cui trebuie să-i încredinţăm mai mult să le ceară pentru noi acestea decât unui episcop atât de slăvit, precum animalele alese pentru jertfă cer ajutor de la preot?

VI.1. Iată altă bucurie a noastră, faptul că, în împlinirea îndatoririlor tale de episcop, cu toate că pentru o vreme, din pricina urgiei, ai fost despărţit de fraţii tăi, totuşi nu ai lipsit, pentru că, prin scrisorile tale, ai întărit adesea pe mărturisitori, pentru că ai oferit chiar şi mijloacele trebuincioase din bunurile tale îngăduite[1], pentru că în toate, într-un fel, ai fost de faţă, pentru că în nici o latură a slujirii tale nu ai şchiopătat ca un trădător.

2. Dar ceva anume mai mult ne-a îndemnat la o mai mare bucurie şi nu putem tăcea şi să nu aducem întreaga mărturie a cuvântului nostru: căci am luat seama că tu, cu potrivită judecată, ai mustrat pe bună dreptate şi pe aceştia care, neamintindu-şi de greşelile lor, smulseseră iertarea de la preoţi, în lipsa ta, cu o lăcomie pripită şi prăpăstioasă, dar şi pe aceia care, fără păzirea Evangheliei, dăruiseră cu grăbită uşurinţă *Sfânta Domnului* şi mărgăritarele[2], cu toate că un păcat atât de mare şi de răspândit, cu pustiirea-i de necrezut, în aproape toată lumea, nu se cade, aşa cum tu însuţi scrii, decât să fie cercetat cu prevedere şi cumpătare, cu sprijinul tuturor episcopilor, preoţilor, diaconilor, mărturisitori-

[1] Avere îngăduită, având în vedere faptul că preoţii şi ierarhii urmau, de regulă, votul sărăciei.

[2] Cf. Matei VII, 6.

lor și chiar al laicilor statornici, precum tu însuți dai mărturie în scrisorile tale, pentru ca, în timp ce vrem să dăm un ajutor nepotrivit căderilor, să nu se pară că pregătim alte mai mari căderi.

3. Căci unde va rămâne teama de Dumnezeu, dacă păcătoșilor li se dă atât de ușor iertarea? Sufletele lor trebuie, de bună seamă, îngrijite și hrănite până la timpul împlinirii lor și zidite prin Sfânta Scriptură, fiindcă au săvârșit un păcat uriaș și mai presus de toate. Să nu fie încurajați de acest fapt: anume că sunt mulți, ba, dimpotrivă, mai mult să fie apăsați chiar de acest lucru: că nu sunt puțini. Pentru micșorarea păcatului nu numărul fără măsură a avut de obicei putere, ci rușinea, măsura, căința, rânduiala, smerenia și supunerea, apoi faptul de a fi așteptat judecata în privința sa, de a fi suportat hotărârea altuia în privința faptei sale.

4. Aceasta dovedește căința; aceasta aduce vindecare rănii pricinuite. Aceasta reface și înalță ruinele sufletului căzut, stinge și oprește boala păcatelor mistuitoare. Căci doctorul nu va da bolnavilor cele ce sunt pentru trupuri sănătoase, ca nu cumva hrana nepotrivită, în loc să oprească starea proastă a unei rele sănătăți, să o aprindă: adică, ceea ce s-ar fi putut însănătoși mai devreme prin post să nu se arate că se prelungește prin nerăbdare din pricina preaplinului hranei nemistuite.

VII.1. Așadar, mâinile pângărite de jertfa nelegiuită trebuie spălate prin fapte bune și gurile nefericit murdărite de hrana ucigătoare trebuie purificate prin cuvintele adevăratei credințe, iar în tainițele inimii trebuie înnoit și răsădit un suflet credincios. Să se audă gemetele neîntrerupte ale celor ce se căiesc și, iarăși, să se verse din ochi lacrimi de credință, pentru ca înșiși acei ochi, care cu păcat au privit statuile idolilor, pe care în mod nelegiut le îmbrățișaseră, să le distrugă prin plânsete, care să-L împace pe Dumnezeu.

2. Nerăbdarea nu este de nici o trebuință în boli. Cei ce bolesc luptă cu suferința lor și astfel, pe bună dreptate, nădăjduiesc însănătoșirea, dacă răbdarea va fi învins durerea. Căci este nesigură o cicatrice pe care medicul grăbit a acoperit-o repede și vindecarea este întreruptă la orice cădere, dacă leacurile nu sunt oferite, chiar cu încetineală, dar cu bună credință. Tăciunele revine repede la flacără, dacă izvorul întregului foc nu este stins chiar până la ultima scânteie, încât, pe bună dreptate, să știe oamenii de acest fel că încetineala este chiar mai mult în folosul lor și că leacurile mai trainice sunt date cu încetineala trebuincioasă.

VIII.1. De altfel, ce va însemna paza asprei temnițe, unde sunt închiși cei care Îl mărturisesc pe Hristos, dacă cei care L-au tăgăduit sunt fără primejduirea credinței? Ce va însemna strânsoarea lanțurilor celor care sunt legați în numele lui Dumnezeu dacă cei care s-au lepădat de mărturisirea lui Dumnezeu, nu sunt lipsiți de comuniune? Ce va însemna faptul că cei întemnițați își dau sufletele pline de slavă, dacă cei care au părăsit credința nu înțeleg mărimea bolii și a păcatelor lor?

2. Iar dacă ei arată o prea mare nerăbdare și cer cu stăruință grăbirea neîngăduită a comuniunii, în zadar aruncă, cu gura lor arțăgoasă și neînfrânată, aceste ocări plângărețe și pline de ură și totodată neputincioase împotriva adevărului, cu toate că le-a fost îngăduit să păstreze ca pe un drept al lor ceea ce de acum sunt constrânși să ceară dintr-o nevoie în care au căzut din propria lor voință. Căci credința care L-a putut mărturisi pe Hristos a putut fi păstrată de Hristos în comuniune.

Îți dorim, frate, să fii bine sănătos și să ne pomenești.

SCRISOAREA XXXII

Ciprian dorește sănătate fraților săi preoți și diaconi

1. Ca să puteți afla, frați preaiubiți, ce fel de scrisori am trimis clerului care trăiește la Roma și ce mi-au răspuns aceia în scris și, totodată, ce au răspuns la scrisoarea mea preoții Moise și Maxim și diaconii Nicostratus și Rufin și ceilalți mărturisitori, închiși cu ei în temniță, v-am trimis cópii[1] spre a le citi. Voi, cu râvna voastră, îngrijiți-vă cât puteți de mult, ca și scrisorile mele și răspunsurile acelora să fie aduse la cunoștință fraților noștri.

2. Dar și acei peregrini[2] care vor fi de față sau vor sosi, confrații mei episcopi, ori preoți, ori diaconi, să audă de la voi toate acestea. Și, dacă vor vrea să facă cópii ale scrisorilor și să le ducă la ai lor, să primească încuviințarea transcrierii. Oricum, i-am dat sarcină și lui Satyrus, fratele nostru citeț, să acorde oricui dorește putința de a le transcrie, ca, și în starea de acum a bisericilor, să se păstreze cu încredere de către toți o singură înțelegere.

3. Însă despre celelalte, care vor trebui făcute, precum și despre cei mai mulți confrați ai mei, am scris; vom cerceta mai pe larg, într-o adunare comună, când, cu voia Domnului, vom începe a ne aduna la un loc.

Vă doresc, frați preaiubiți și preadoriți, să fiți întotdeauna bine sănătoși. Salutați-i pe frați. Fiți sănătoși!

---

[1] Scrisorile XXVII, XXVIII, XXX, XXXI.

[2] Peregrini, frați creștini aflați în trecere, după izgonirea cauzată de prigoană.

SCRISOAREA XXXIII[1]

I.1. Domnul nostru, de ale cărui învățături trebuie să ne temem și pe care trebuie să le păzim, rânduind cinstirea episcopului și rostul Bisericii Sale, vorbește în Evanghelie și-i spune lui Petru:

Eu îți spun ție că tu ești Petru[2] *și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui și-ți voi da cheile Împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ, va fi dezlegat și în ceruri.*[3]

De aici decurge de-a lungul vremurilor și printr-un lung șir de succesiuni rânduirea necurmată a episcopilor și buna întocmire a Bisericii, astfel încât Biserica se sprijină pe episcopi și toată lucrarea Bisericii este cârmuită prin acești întâistătători.

2. De vreme ce acest lucru a fost astfel întemeiat prin legea dumnezeiască, mă mir că unii au vrut cu nechibzuită îndrăzneală să-mi scrie astfel, încât să alcătuiască o scrisoare în numele Bisericii, de vreme ce Biserica este întemeiată pe episcopi și cler și toți credincioșii statornici. Căci nu e cu putință și nici să nu îngăduie mila Domnului și neînvinsa Lui putere să se spună că Biserica este mulțimea celor căzuți, precum scris este:

Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor.[4]

---

[1] Scrisoarea, cu destinatarul nespecificat *expressis verbis*, este adresată celor căzuți, *lapsi*. Nici expeditorul nu este menționat.

[2] Petru, nume format după *petra* „piatră, stâncă", la fel și în greacă, πέτρα, iar în aramaică *kēfa*.

[3] Matei XVI, 18-19.

[4] Matei XXII, 32.

Într-adevăr, dorim ca toți să fie aduși la viață și ne rugăm ca, prin rugăciunile noastre și prin plânsete, să fie repuși în vechea lor stare. Dacă însă unii vor ca ei să fie Biserica și dacă la aceia și în aceia este Biserica, ce rămâne decât ca ei înșiși să fie rugați de către noi să binevoiască a ne primi în Biserică? Așadar, se cuvine să fie supuși, tăcuți și smeriți, ca unii care, amintindu-și de păcatul lor, sunt datori să împace pe Dumnezeu și nu să facă scrisori în numele Bisericii, mai ales când ei știu că scriu tocmai Bisericii.

II.1. Însă mi-au scris unii dintre cei căzuți, smeriți și blânzi și tremurând și cu frica lui Dumnezeu, și care au lucrat întotdeauna în biserici mult și cu slavă, și n-au învinovățit pe Domnul pentru păcatul lor, știind că El a spus:

Suntem slugi netrebnice, am făcut ceea ce am fost datori să facem.[1]

Cugetând ei acestea, cu toate că au primit dezlegări de la martiri, totuși, pentru ca dezvinovățirea lor să poată fi primită la Dumnezeu, rugându-se, mi-au scris că ei își recunosc păcatul și se căiesc cu adevărat și nici nu zoresc orbește sau în chip nepotrivit către iertare, ci așteaptă venirea noastră, spunând că însăși iertarea, de-o vor primi, va fi mai dulce pentru ei, dacă vom fi noi de față. Cât de mult îi fericesc pe aceștia, martor mi-e Domnul, Care a binevoit să ne arate de ce anume din bunătatea Lui sunt vrednici astfel de slujitori.

2. Deoarece am primit această scrisoare și am citit acum că voi ați scris altceva, cer să vă lămuriți dorințele și, oricare sunteți cei care mi-ați trimis acum această scrisoare, să treceți numele voastre în partea de jos a biletului de dezlegare, iar răvașul cu numele fiecăruia să-l trimiteți la mine. Căci trebuie să știu dinainte

[1] Luca XVII, 10

cui am a răspunde. Atunci, la fiecare lucru pe care mi l-ați scris, voi răspunde pe măsura nivelului și a putinței mele.[1]

Vă doresc, fraților, să fiți bine sănătoși și să vă purtați după învățătura Domnului, în liniște și pace. Fiți sănătoși!

[1] Această formulă de modestie se leagă de încercarea de uzurpare, de către cei mai sus amintiți, a prerogativelor episcopului.

SCRISOAREA XXXIV

Ciprian salută pe fraţii săi, preoţi şi diaconi din Roma

I. Cinstit şi în bună rânduială aţi făcut, fraţi preaiubiţi, că, urmând hotărârea confraţilor mei, care au fost de faţă, aţi hotărât, pentru preotul Gaius din Dida şi pentru diaconul acestuia, că nu trebuie să fie primiţi în comuniune. Aceştia, intrând în legătură cu cei căzuţi şi oferindu-le slujirea lor, au fost adesea prinşi în strâmbele lor rătăciri şi, cu toate că au fost sfătuiţi de confraţii mei o dată şi, mai apoi, iarăşi, cum mi-aţi scris, să nu facă acest lucru, au stăruit cu îndărătnicie în cutezanţa şi îndrăzneala lor, amăgind pe unii fraţi din mijlocul nostru, pentru care noi dorim o hotărâre cu tot folosul şi de a căror mântuire noi ne îngrijim, nu cu linguşire prefăcută, ci cu credinţă adevărată, să arate adevărată căinţă şi să-L implore pe Dumnezeu cu tânguire şi durere adâncă, fiindcă scris este:

Adu-ţi aminte de unde ai căzut şi te pocăieşte.[1]

Şi iarăşi spune Sfânta Scriptură:

Aşa zice Domnul: Când, întors fiind, vei geme, atunci te vei izbăvi şi vei şti unde ai fost.[2]

II.1. Însă în ce fel se pot tângui şi face pocăinţă aceia, pe care îi opresc de la gemete şi lacrimi unii preoţi, care cred fără temei că trebuie să intre în comuniune cu ei, neştiind că scris este:

---

[1] Apocalipsa II, 5; citat parafrazat, ca următorul şi multe altele.

[2] Isaia XXX, 15.

Cei ce spun că voi sunteți fericiți vă duc la rătăcire și tulbură cărarea picioarelor voastre.[1]

2. Pe bună dreptate, sfaturile noastre sănătoase și pline de adevăr nu izbutesc nimic, câtă vreme adevărul mântuitor este împiedicat prin lingușiri și amăgire primejdioasă, iar sufletul rănit și bolnav al celor căzuți suferă, ceea ce trupește suferă adesea și cei bolnavi și neputincioși care, în timp ce resping mâncărurile sănătoase și băuturile folositoare, ca fiind amare și dezgustătoare, și le cer pe cele ce par a desfăta și a fi plăcute pentru moment, își provoacă boala și moartea prin neascultare și necumpătare și, pentru însănătoșire, nu se ajută cu adevăratul leac al cunoscătorului, câtă vreme îl amăgește plăcuta momeală a celui ce-l amăgește.

III.1. Și astfel, voi, chibzuind cu credință și sănătos, cum am mai spus în scrisoare, să nu vă îndepărtați de hotărârile cele bune. Însă citiți această scrisoare și confraților mei, atât celor care sunt de față, cât și celor care poate vor veni, pentru ca, într-un singur suflet și gând, să păstrăm hotărârea sănătoasă pentru ajutorarea și tămăduirea rănilor celor căzuți, având a le cerceta pe deplin pe toate atunci când, cu mila Domnului, vom începe a ne aduna la un loc.

2. Între timp, dacă cineva necumpătat și grăbit, fie dintre preoții ori diaconii noștri, fie dintre peregrini[2], va îndrăzni să intre în comuniune cu cei căzuți, înainte de hotărârea noastră, să fie îndepărtat de la comuniunea cu noi, având a ne spune nouă tuturor temeiul îndrăznelii lui, atunci când, cu voia Domnului, ne vom aduna la un loc.

[1] Isaia III, 12.

[2] S-a vorbit și cu alte ocazii de episcopii și ceilalți creștini peregrini, refugiați în timpul prigoanei.

IV.1. Ați vrut chiar să vă scriu iarăși, ce părere am eu despre ipodiaconii Philumenus și Fortunatus și despre tovarășul lor Favorinus, care se retrăseseră pentru o vreme, iar acum s-au întors. Nu socotesc că, în acest caz, trebuie să iau eu singur o hotărâre, de vreme ce mulți clerici încă lipsesc și nici n-au socotit că trebuie să-și reia locul, fie și cu întârziere, iar această cercetare a fiecăruia în parte trebuie chibzuită și împlinită pe de-a-ntregul, nu numai cu confrații mei, ci chiar cu întreg poporul. Căci pricina trebuie cântărită și lămurită cu judecată cumpănită, pentru ca în viitor să devină pildă, în ce-i privește pe slujitorii Bisericii.

2. Între timp, să fie opriți de la plata lunară, nu pentru a părea că au fost îndepărtați de la slujirea bisericească, ci pentru ca, rămânând toate neatinse, să fie amânați[1] până la venirea noastră.

Vă doresc, preaiubiți frați, să fiți mereu bine sănătoși. Salutați pe toți frații creștini. Fiți sănătoși!

[1] Amânați, în fapt suspendați de la oficiere.

SCRISOAREA XXXV

Ciprian dorește sănătate fraților preoți și diaconi care sunt la Roma

I.1. Iubirea reciprocă, dar și cugetul cer, frați preaiubiți, ca nimic din cele ce se petrec la noi să nu se ascundă cunoașterii voastre, pentru a avea o hotărâre comună în folosul cârmuirii bisericilor. Căci, după ce am alcătuit către voi o scrisoare, pe care am trimis-o prin frații noștri, cititorul Saturus și ipodiaconul Optatus, îndrăzneala uneltitoare[1] a unor căzuți, care refuză să se căiască și să-L împace pe Dumnezeu, mi-a scris o epistolă, susținând că lor nu trebuie să li se dea iertarea, ci pretinzând că le-ar fi fost acordată mai înainte, pentru că, spun ei, Pavel le-a dat tuturor iertarea, așa cum veți citi în scrisoarea lor, a cărei copie v-am trimis-o.

2. Totodată, ca să puteți cunoaște ceea ce le-am răspuns eu pe scurt între timp[2], dar și ce scrisoare am făcut după aceea către cler[3], v-am trimis o copie chiar și a acesteia. Iar dacă îndrăzneala lor nu se va fi potolit nici prin scrisoarea mea, nici prin a voastră, și nici nu se va fi supus sfaturilor sănătoase, vom face ceea ce Domnul ne-a învățat să facem, după Evanghelie.

Vă doresc să fiți mereu bine sănătoși. Fiți sănătoși!

---

[1] Am păstrat formula retorică (metateza) frecventă în epocă, de exprimare prin termenul abstract a unei realități concrete: *îndrăzneala uneltitoare,* pentru *uneltirea îndrăzneață*; de fapt: cei căzuți, cu uneltirea lor îndrăzneață, mi-au scris.

[2] Scrisoarea XXXIII.

[3] Scrisoarea XXXIV.

SCRISOAREA XXXVI

Preoții și diaconii care sunt la Roma doresc sănătate Episcopului Ciprian

I.1. După ce, frate, am citit până la capăt scrisoarea[1] pe care o trimiseseși prin fratele Fortunatus, am fost loviți de o îndoită durere și tulburați de o tristețe pe măsură, pentru că ție nu ți se dă nici o clipă de liniște, în atâtea mari împresurări ale prigoanei, și ți se arată nemăsurata obrăznicie a fraților căzuți, împinsă până la o primejdioasă cutezanță a cuvintelor.

2. Dar, cu toate că ne loveau greu pe noi și sufletul nostru aceste lucruri, pe care le-am spus, totuși tăria ta și asprimea, însușită din învățătura Evangheliei, ușurează povara atât de grea a tristeții noastre, câtă vreme, pe bună dreptate stăvilești neobrăzarea unora și arăți calea izbăvirii după rânduială, îndemnând la căință. Și mult ne-am mirat că aceștia au vrut să se întindă până acolo, încât, atât de amenințător și într-o vreme atât de nepotrivită și de aspră, aflați într-o nelegiuire și un păcat uriaș și nemăsurat, nu atât să ceară iertarea pentru ei, cât să o pretindă, ba mai mult, să spună că, în ceruri, ei o au deja.

3. Dacă ei o au, din ce pricină cer ceea ce deja dețin? Dacă însă se dovedește, chiar prin faptul că o cer, că nu o au, pentru ce nu suportă judecata celor cărora au socotit că trebuie să le ceară iertarea, pe care în mod vădit nu o au? Iar dacă ei socotesc că

[1] Scrisoarea XXXV.

au din altă parte îndreptățirea comuniunii, să facă bine a o pune alături cu Evanghelia, pentru ca astfel să i se lămurească temeinicia, dacă nu cumva se deosebește de legea Evangheliei. De altfel, cum va putea conduce la comuniunea cu Evanghelia o hotărâre, care se arată a fi împotriva adevărului Evangheliei? Căci, orice cerere numai astfel ajunge la încuviințare, dacă nu este împotriva celui căruia i se cere întovărășirea, fiindcă, dacă este în nepotrivire cu cel căruia se cere a-i fi tovarăș, trebuie să-și ia gândul de la îngăduință și încuviințarea întovărășirii.

II.1. Prin urmare, să ia seama la ceea se străduiesc să facă în această situație. Căci, dacă într-adevăr ei spun că Evanghelia a dat o hotărâre, iar martirii alta, împingându-i pe martiri împotriva Evangheliei, ei se vor primejdui din amândouă părțile. Căci va părea, pe de o parte, că este frântă și înjosită măreția Evangheliei, de-a putut fi învinsă de o altă nouă lege, iar, pe de alta, că s-a smuls de pe capul martirilor slăvita cunună a mărturisirii, de se va descoperi că n-au dobândit-o cu păzirea Evangheliei, prin care se fac martirii: astfel încât, pe bună dreptate, nimeni nu e îndreptățit să hotărască ceva potrivnic Evangheliei, mai cu seamă cel care se osteneşte să primească numele de martir după Evanghelie.

2. Pe lângă aceasta, am vrea să mai aflăm un lucru. Dacă martirii devin martiri nu altfel decât numai împotrivindu-se sacrificiilor ca să păstreze pacea Bisericii, chiar până la a-și vărsa sângele pentru ca nu cumva, învinși de durerea torturii, pierzând iertarea, să piardă și mântuirea, atunci oare cum să creadă ei că mântuirea, despre care au socotit că, de-ar fi sacrificat, nu o vor avea, ar trebui să se dea acelora despre care se spune că au sacrificat, de vreme ce ei sunt datori a păzi și la alții această lege pe care se pare că au dat-o mai înainte pentru ei înșiși?

3. Acum vedem că s-a întors chiar împotriva lor acest lucru, pe care au socotit a și-l face în folosul lor. Căci, dacă martirii au

socotit că trebuie să li se dea acelora iertarea, pentru ce nu le-au dat-o ei înșiși? Pentru ce au hotărât că aceia trebuie trimiși la episcop, după cum spun ei înșiși? Cel care poruncește să se facă poate face ceea ce poruncește să se facă. Însă, după cum înțelegem, așa cum însăși situația ne spune și strigă, dimpotrivă, preasfinții martiri au socotit că au folosit, și de o parte și de alta, măsura potrivită atât a cinstei, cât și a adevărului. Căci, fiindcă erau împresurați de mulți, ori de câte ori îi trimit la episcop, au făcut-o cu gândul la propria singurătate, pentru a nu fi pe mai departe tulburați; și, de vreme ce ei înșiși nu intră în comuniune cu aceia, au hotărât că trebuie păzită neatinsă curăția legii Evangheliei.

III.1. Totuși tu, frate, în numele iubirii tale, să nu încetezi niciodată a liniști sufletele celor căzuți și a le oferi celor rătăciți leacul adevărului, cu toate că sufletul bolnav obișnuiește a respinge îngrijirea tămăduitorilor. Este încă proaspătă această lovitură a celor căzuți și rana coace încă. Și de aceea suntem încredințați că, după ce, odată cu trecerea timpului, se va fi potolit acest avânt, le va plăcea însuși faptul că au fost îndrumați spre un leac de încredere, numai de vor lipsi cei care îi înarmează pentru propria lor primejdie și, rău învățându-i, în locul leacurilor izbăvitoare ale amânării, vor cere pentru ei otrăvurile ucigătoare ale unei comuniuni pripite.

2. Nu credem că, fără asmuțirea unora, ar fi îndrăznit să pretindă toți cu atâta nerușinare iertarea. Noi cunoaștem credința Bisericii din Cartagina, cunoaștem rânduiala, cunoaștem smerenia ei. De aceea, chiar ne-am mirat să aflăm într-o scrisoare[1] anumite lucruri îndreptate cu prea multă asprime împotriva ta, de vreme ce adesea am aflat la voi iubirea unora față de ceilalți și bunătatea, în multe pilde de dragoste reciprocă.

[1] Probabil Scrisoarea XXIII.

3. Prin urmare, este timpul să se căiască pentru păcatul lor, să dovedească durerea pentru căderea lor, să arate rușine, să dovedească smerenie, să dovedească cumpătare și, prin ascultare, arătând cinstire unui preot al lui Dumnezeu, să atragă asupra lor milostivirea lui Dumnezeu; scrisoarea lor ar fi fost mai bine primită, dacă rugăciunile pentru ei ale celor statornici în credință ar fi fost ajutate prin smerenia lor, fiindcă mai ușor se dobândește ceea ce se cere atunci când cel pentru care se cere este vrednic să se obțină pentru el ceea ce se cere.

IV.1. Iar în privința lui Privatus de Lambesa[1], ai procedat după obiceiul tău, ca unul care ai vrut să ne vestești un lucru, pare-se, îngrijorător. Căci se cuvine ca noi toți să veghem pentru trupul întregii Biserici, ale cărui mădulare au fost împrăștiate prin diverse provincii.

2. Dar nouă, chiar înainte de scrisoarea ta, nu ne-a putut scăpa înșelătoria acestui om viclean. Căci, după ce mai întâi a venit un oarecare Futurus, stegar din cohorta[2] păcătoșeniei lui Privatus, și avea sarcina să smulgă prin înșelăciune de la noi o scrisoare, nu a putut ascunde nici cine este și nici scrisoarea pe care o voia nu a primit-o.

Îți dorim să fii mereu bine sănătos.

---

[1] Privatus Lambesianus, episcop condamnat ca eretic, într-un sinod anterior al episcopatului Sfântului Ciprian, cf. Scrisoarea LIX, 10.

[2] Subunitate în armata romană, a zecea parte dintr-o legiune, *cohors* „cohortă". Stegar, *vexillarius*, „oștean într-un steag" (*vexillum*, mic detașament militar).

SCRISOAREA XXXVII

Ciprian urează sănătate preoților Moise și Maxim și celorlalți frați mărturisitori

I.1. Frați preaiubiți, venind la noi Celerinus[1], martor al credinței și bărbăției voastre și oștean al lui Dumnezeu în înfruntări pline da slavă, v-a apropiat de dragostea noastră pe voi toți și, de asemenea, pe fiecare în parte. V-am văzut pe toți în cel care a venit și, în timp ce vorbea plăcut și mult despre dragostea voastră față de mine, în cuvintele lui vă auzeam pe voi. Dar cel mai mult mă bucur, când mi se aduc de la voi astfel de vești, prin astfel de vestitori.

2. Și suntem, într-un anume fel, împreună cu voi, acolo, în temniță, și avem încredințarea că simțim podoabele cinstirii dumnezeiești și noi, care suntem uniți astfel cu inimile voastre. Dragostea voastră nedespărțită ne leagă de slava voastră și nu îngăduie ca iubirea sufletului să fie despărțită. Pe voi vă închide acolo, în temniță, mărturisirea, pe mine iubirea. Iar noi, aducându-ne aminte de voi zi și noapte, atât când facem rugăciune în timpul slujbelor împreună cu mai mulți, cât și atunci când ne rugăm singuri în rugăciunile noastre, cerem deplinul ajutor al Domnului pentru cununile și laudele voastre.

3. Dar este peste puterea noastră, prea mică, a vă întoarce la rândul nostru aceasta. Mai mult dați voi când ne pomeniți în

[1] Pentru Celerinus, vezi Scrisorile XXI și XXII.

rugăciunea voastră, voi care, nădăjduind de acum numai la cele cereşti şi cugetând atât de mult la cele dumnezeieşti, vă ridicaţi la mai înalte culmi şi, prin însăşi prelungirea pătimirii şi scurgerea lungă a timpului, nu amânaţi slava voastră, ci o creşteţi. Fericit te face cea dintâi şi o singură mărturisire. Voi însă mărturisiţi de tot atâtea ori de câte ori, rugaţi fiind să ieşiţi din carceră, alegeţi temniţa, cu credinţa şi bărbăţia voastră[1]. Tot atâtea sunt laudele voastre, pe cât zilele, tot atâta creşterea dovezilor voastre de vrednicie, pe cât lunile scurse. O singură dată învinge cel care pătimeşte imediat. Dar cel care, rămânând mereu în chinuri, luptă cu durerea şi nu este învins este zilnic încununat.

II.1. Treacă acum magistraţii şi consulii sau proconsulii, mândrească-se cu însemnele rangului lor anual şi cu cele douăsprezece fascii[2]. Iată, măreţia cerească s-a însemnat în voi, cu strălucirea cinstirii de un an, şi a întrecut de acum, prin veşnicia slavei biruitoare, cercul trecător al anului, care mereu se-ntoarce. Soarele ce se-nalţă şi luna ce coboară luminá lumea: dar vouă, Acela, Care a făcut soarele şi luna, v-a fost mai mare lumină în temniţă, iar lumina lui Hristos, strălucind în inima şi în minţile voastre, a luminat cu acea veşnică şi fericită lumină întunericul locului de pedeapsă, înfricoşător şi întunecat pentru ceilalţi.

2. Odată cu scurgerea lunilor, a trecut iarna: însă voi, închişi fiind, socotiţi ceasurile iernii după iarna prigoanei. Iernii i-a urmat vesela primăvară cu trandafiri şi încununată cu flori; însă vouă vă erau alături trandafirii şi florile din desfătările Raiului, iar capul vostru îl încununau ghirlandele cereşti. Iată, vara este mănoasă prin belşugul secerişului şi ograda este plină de roade: dar

[1] Martirii preferă temniţa, chiar de sunt literalmente rugaţi să abjure, pentru a-şi redobândi astfel libertatea.

[2] Fasciile, *fasces*, o secure legată într-un mănunchi de nuiele, însemne formale ale puterii de a pedepsi chiar cu decapitarea, ce însoţeau un magistrat roman.

voi, care ați semănat slava, secerați roada de slavă și, adunați fiind în bătătura Domnului, voi priviți paiele mistuite de focul nestins, căci voi înșivă, încercați fiind de acum și păstrați ca boabe de grâu curat și ca bucate scumpe, socotiți adăpostul temniței un hambar. Nu lipsește nici toamnei slava duhovnicească pentru împlinirea ofrandelor vremii. Afară se culeg strugurii, iar boaba este călcată în teascuri, pentru a fi adusă în cupe; voi, ciorchini bogați din via Domnului și struguri cu boabe de-acum coapte, striviți de suferința apăsării veacului, simțiți teascul nostru în temnița chinuitoare, vărsați sânge în locul vinului, goliți cu bucurie paharul muceniciei, puternici fiind întru suportarea pătimirii. Astfel se trece anul pentru robii lui Dumnezeu. Astfel, cu merite duhovnicești și cu răsplăți cerești, se scurg anotimpurile.

III.1. Fericiți îndeajuns aceia dintre voi care, pășind pe aceste căi ale biruințelor, au părăsit de acum acest veac și, după ce și-au încheiat drumul bărbăției și al credinței, au ajuns la îmbrățișarea și sărutarea Domnului, căci Însuși Domnul Se bucură. Dar nu este mai mică nici slava voastră, a celor care, prinși și acum în înfruntare și având a urma izbânzile fraților, purtați de mult timp lupta și, statornici în credința neclintită și neatinsă, oferiți zilnic lui Dumnezeu priveliștea virtuților voastre. Cu cât este mai lungă lupta voastră, cu atât mai înaltă cununa: înfruntarea[1] este una singură, dar alcătuittă dintr-un mare număr de bătălii. Învingeți foamea și disprețuiți setea și, cu tărie, călcați în picioare ticăloșia temniței și grozăvia locului de osândă.

2. Acolo, suferința este învinsă, chinul este strivit. Nici moartea nu este temută, ci este dorită, biruită fiind, vezi bine, de răsplata nemuririi, căci cel care va învinge, este cinstit cu veșnicia

[1] Înfruntarea, pentru *agon*, după ἀγών; termen ce acoperă semantic o arie largă, putând însemna „înfruntare, luptă armată", dar și „întrecere, concurs, competiție".

vieții. Ce suflet este acum în voi, ce inimă înaltă și cât de mare, în care se gândesc astfel și atât de mari lucruri, în care nu se cugetă decât învățăturile lui Dumnezeu și răsplățile lui Hristos? Numai că acolo este voința lui Dumnezeu și, cu toate că voi încă mai sunteți în trup, viața este de acum trăită nu pentru veacul acesta, ci pentru cel ce va să fie.

IV.1. Acum este vremea, frați preafericiți, să vă amintiți de mine, pentru ca, printre marile și dumnezeiești voastre cugetări, să ne aveți atât în suflet, cât și în minte, și să fiu în rugăciunile și în cererile voastre, când glasul acela, cu curăția slăvitei mărturisiri și cu sunetul neîntrerupt al cinstirii sale demne de laudă, ajunge la urechile lui Dumnezeu și, după ce i s-a deschis cerul, trecând din aceste părți ale lumii înrobite către cele de sus, dobândește de la bunătatea Domnului ceea ce cere.

2. Căci ce lucru cereți de la îngăduința Domnului, pe care să nu fiți vrednici a-l primi voi, care ați păstrat astfel poruncile Domnului, care ați păzit învățătura Evangheliei cu tăria curată a credinței, care, cu cinstea neclintită a bărbăției, stând vitejește alături de învățăturile Domnului și de Apostolii Lui, ați întărit prin adevărul martiriului vostru credința șovăielnică a multora. Cu adevărat martori ai Evangheliei și cu adevărat mucenici ai lui Hristos, sprijiniți pe rădăcinile Lui, întemeiați pe piatră[1] cu tărie neclintită, ați unit învățătura cu bărbăția, i-ați chemat pe ceilalți la teama de Dumnezeu, ați făcut pilde martiriile voastre.

Vă doresc, preaîncercați și preafericiți frați, să fiți întotdeauna bine sănătoși și să ne pomeniți.

[1] Întemeiați pe piatră, trimitere evidentă la Sfântul Petru (după *petra*, πέτρα, ebr. *kēfa*).

SCRISOAREA XXXVIII

Ciprian dorește sănătate preoților și diaconilor, precum și întregului popor

I.1. În numirile preoților, frați preaiubiți, obișnuim a ne sfătui înainte cu voi și a cântări purtarea și vrednicia fiecăruia într-o adunare comună. Dar nu trebuie așteptate mărturii omenești, când au întâietate hotărârile dumnezeiești.

2. Fratele nostru Aureliu, un tânăr cunoscut, încercat de acum de Domnul și drag lui Dumnezeu, este încă tinerel în ani, dar înaintat în lauda bărbăției și a credinței, prea mic după însemnele vârstei, dar destul de mare în slavă: în două rânduri a luptat el, de două ori a mărturisit și de două ori a biruit prin izbânda mărturisirii lui, atât atunci când a învins în pribegie, căci fusese exilat, cât și atunci când, din nou, a luptat într-o mai crâncenă bătălie, devenind triumfător și victorios în înfruntarea pătimirii. De câte ori potrivnicul a vrut să provoace pe robii lui Dumnezeu, de atâtea ori cel mai hotărât și mai viteaz oștean a și luptat și a și învins. Fusese puțin faptul că înainte se luptase sub ochii câtorva, pe când era fugar: s-a arătat vrednic să lupte și în for[1], cu mai strălucitoare bărbăție, astfel încât, după magistrați, l-a învins și pe proconsul, iar după exil, a biruit torturile.

[1] În for, *forum* „piață", locul judecăților publice, unde existau scări, tribune sau estrade, *catastae*. Același termen, *catasta,* denumește și grătarul, scara de fier (vezi mai jos), pe care erau supuși la cazna focului cei condamnați, în speță creștinii.

3. Eu nu găsesc ce-ar trebui să laud mai mult la el, slava rănilor sau smerenia purtării, faptul că este deosebit prin slava bărbăției sau faptul că este vrednic de laudă pentru minunata-i sfială. Este atât de înalt în însușiri și atât de supus în smerenie, încât se pare că a fost adus prin voința divină ca să fie spre pildă celorlalți întru învățătura Bisericii, anume în ce fel robii lui Dumnezeu pot izbândi prin bărbăție în mărturisirea lor, în ce fel se pot ei deosebi prin purtare, după mărturisire.

II.1. Un astfel de om era vrednic de trepte mai înalte și ranguri mai mari în ierarhia bisericească, trebuind a fi prețuit, nu după anii săi, ci după vrednicie. Dar, pentru un timp, a hotărât să înceapă de la slujba de citeț, fiindcă nimic altceva nu s-a potrivit mai mult glasului care L-a mărturisit pe Dumnezeu cu laudă de slavă decât să răsune în dumnezeieștile citiri sărbătorești după cuvintele înălțătoare care au mărturisit înaintea tuturor mucenicia întru Hristos, decât să citească Evanghelia lui Hristos, din care se fac martirii, decât ca, de la scară[1], să vină la amvon; acolo a fost spre vedere unei mulțimii de păgâni, aici să fie văzut de frați; acolo a fost ascultat cu mirare de gloata care-l înconjura, aici să fie ascultat cu bucurie de mulțimea fraților.

2. Așadar, frați preaiubiți, să știți că acest lucru s-a rânduit de mine și de confrații mei, care erau de față. Eu știu că voi îmbrățișați cu bucurie acest fapt și că doriți să fie rânduiți cât mai mulți oameni de acest fel în Biserica noastră. Și, fiindcă întotdeauna bucuria zorește și veselia nu poate aștepta amânările, în acest timp, el citește pentru noi duminica, adică vestește pacea ori de câte ori începe citirea. Voi să stăruiți mult în rugăciuni și, cu rugăciunile voastre, să le sprijiniți pe ale noastre, pentru ca milostivirea Domnului, binevoitoare față de noi, să-i redea poporului său și pe arhiereu teafăr și pe mucenicul citeț împreună cu arhiereul.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți întotdeauna bine sănătoși.

[1] Vezi nota anterioară.

SCRISOAREA XXXIX

Ciprian dorește sănătate preoților și diaconilor, precum și întregului popor

I.1. Trebuie recunoscute și îmbrățișate, frați preaiubiți, binefacerile dumnezeiești, prin care Domnul a binevoit să lumineze și să cinstească Biserica Sa în timpurile noastre, îngăduind bunilor Săi mărturisitori și slăviților martiri ca cei care mărturisiseră cu măreție pe Hristos să împodobească mai apoi clerul lui Hristos, prin slujiri bisericești. Așadar, bucurați-vă și vă veseliți cu noi, după ce veți fi citit scrisoarea noastră, prin care eu și confrații mei, care erau de față, vă vestim că fratele nostru Celerinus[1], slăvit deopotrivă pentru bărbăție și pentru purtare, s-a adăugat clerului nostru, nu prin voință omenească, ci prin bunăvoința lui Dumnezeu.

2. El, în timp ce stătea la îndoială dacă să primească, la sfatul și la îndemnul Bisericii înseși, printr-o viziune în timpul nopții, a fost îndemnat să nu se împotrivească celor ce îl sfătuiam. Un lucru a prețuit mai mult și l-a înduplecat, anume că nu era îngăduit, nici nu trebuia, să fie fără rang bisericesc cel pe care Domnul l-a învrednicit astfel cu cinstea slavei cerești.

II.1. El a fost cel dintâi în bătălia timpului nostru, el a fost întâi-purtătorul steagului între oștenii lui Hristos, el, în toiul începuturilor fierbinți ale prigoanei, s-a încleștat cu însuși condu-

[1] Celerinus, vezi Scrisorile XXI, XXII și XXXVII.

cătorul și făptuitorul înfruntării și, învingându-l pe vrăjmaș prin tăria de neînvins a râvnei sale, a pregătit celorlalți calea de a învinge, biruitor nu prin dobândirea unor răni trecătoare, ci triumfător prin minunea unei lupte îndelungate, în cursul căreia suferințele se țineau strâns de el și stăruiau îndelung.

2. Timp de noăsprezece zile, închis fiind sub paza temniței, a stat în lanțuri și fiare. Dar, deși trupul i-a fost pus în lanțuri, duhul i-a rămas dezlegat și liber. Carnea s-a mistuit de foame și sete, dar Dumnezeu a hrănit cu hrană duhovnicească sufletul, care trăiește prin credință și bărbăție. A zăcut la pământ în chinuri, dar mai tare decât suferințele sale, închis, dar mai mare decât cei ce-l închideau, doborât la pământ, dar mai înalt decât cei care stăteau în picioare, înlănțuit, dar mai tare decât cei care-l înlănțuiau, judecat, dar mai presus decât cei care-l judecau și, cu toate că picioarele îi erau legate în lanțuri, a strivit și a învins șarpele cu coif.

3. Strălucesc pe trupul slăvit însemnele vădite ale rănilor, ies la vedere și se arată urmele pecetluite în trupul omului, sleit de îndelungata suferință. Sunt mari, sunt minunate cele pe care frații le pot auzi despre bărbăția și vrednicia lui. Și, dacă va exista cineva care să creadă mai puțin urechilor, asemenea lui Toma, nu lipsește mărturia ochilor, pentru ca oricine să și vadă ceea ce aude. În robul lui Dumnezeu slava rănilor a adus biruința, iar amintirea rănilor păstrează slava.

III.1. Iar această slavă nu este neobișnuită ori nouă la preaiubitul nostru Celerinus. El pășește pe urmele neamului său, este asemenea părinților și rudelor sale, prin slava asemănătoare a cinstirii dumnezeiești. Bunica sa, Celerina, a fost încununată de mult timp întru mucenicie. De asemenea, unchiul lui după tată, cât și unchiul după mamă, Laurențiu și Egnatius, luptând și ei cândva

în tabăra acestui veac[1], dar, ca adevărați și înduhovniciți oșteni ai lui Dumnezeu, așternându-l la pământ pe diavol prin mărturisirea lui Hristos, au binemeritat prin strălucita lor pătimire frunzele de palmier și cununile Domnului. Pentru aceștia, după cum vă amintiți, înălțăm întotdeauna rugăciuni, ori de câte ori prăznuim patimile martirilor și zilele de pomenire în tot anul.

2. Așadar, nu putea fi nici nemernic, nici mai mic cel pe care vrednicia familiei și nașterea aleasă îl îmbărbătau astfel, prin pilde de bărbăție și de credință. Iar dacă în familia lumească există o recunoaștere și o laudă pentru acest lucru, și anume faptul de a fi de neam ales, cu cât există o mai mare laudă și cinstire să devii de neam ales în recunoașterea cerească!

3. Eu nu știu pe cine să fericesc mai mult, pe aceia, pentru urmașul lor strălucit, ori pe acesta, pentru sorgintea sa atât de slăvită. Astfel, în egală măsură, se întoarce și se duce la aceia harul lui Dumnezeu, astfel încât și harul urmașului luminează cununa acelora, iar măreția neamului luminează slava acestuia.

IV.1. Acestuia, frați preaiubiți, care venea la noi cu un har atât de mare al Domnului, strălucit chiar prin mărturia și uimirea celui care-l prigonise, ce altceva i se cuvenea decât să fie așezat la amvon, adică la tribuna Bisericii, pentru ca, ridicat la înălțimea unui loc mai înalt și arătându-se întregului popor cu strălucirea dregătoriei sale, să citească învățăturile și Evanghelia Domnului, pe care le urmează cu tărie și credință. Glasul care L-a mărturisit pe Domnul să fie zilnic auzit la aceștia, despre cele rostite de Domnul.

2. Se va vedea dacă este o treaptă mai înaltă la care să poată ajunge în Biserică: nu există nimic prin care un mărturisitor să fie mai de folos fraților decât ca, oricine va asculta, în timp ce se face auzită din gura lui citirea Evangheliei, să urmeze credința citețului.

[1] Ca foști militari ai armatei romane.

3. Trebuia să fie unit în citire cu Aureliu[1], cu care este unit și prin legătura harului dumnezeiesc, cu care este legat prin toate însemnele bărbăției și ale laudei. Amândoi egali și asemănători unul celuilalt, pe cât de înalți în slavă, pe atât de smeriți în sfială, pe cât de înălțați prin harul divin, pe atât de supuși prin liniștea și netulburarea lor, și oferind fiecăruia pilde de bărbăție și, deopotrivă, de purtare, potriviți și pentru luptă și pentru pace, vrednici de laudă, acolo prin tărie, aici prin smerenie.

V.1. Întru astfel de robi Se bucură Domnul, întru mărturisitori de acest fel Se laudă, a căror cale și purtare sporește întru vestirea slavei astfel, încât aduce celorlalți călăuzirea învățăturii. Pentru aceasta a voit Hristos ca aceștia să fie mult timp aici, în Biserică, pentru aceasta pe aceștia, scăpați din ghearele morții printr-un fel de înviere, aș zice, împlinită cu privire la ei, i-a păstrat teferi, pentru ca, câtă vreme nu se arată fraților nimic mai presus în har, nimic mai supus în smerenie, comunitatea creștinilor să-i însoțească, urmându-i.

2. Totuși să știți că ei au fost numiți între timp citeți, fiindcă se cuvenea ca lumina să fie pusă în candelabru, ca să lumineze pentru toți și fețele slăvite să le fie așezate într-un loc mai înalt, de unde, priviți fiind de către oricine le stă în jur, să ofere celor care-i văd îndemnul slavei. De altfel, să știți că noi am hotărât de acum pentru ei cinstea de preot, ca să fie răsplătiți și cu drepturi[2], la fel ca preoții, și să li se dea în cantități egale părțile lunare, urmând a ședea împreună cu noi, după ce vor înainta în vârstă și se vor întări, deși cu nimic nu poate părea prea mic din pricina vârstei cel care și-a dăruit vârsta unei slujiri pline de slavă.

Vă doresc, preaiubiți și preadoriți frați, să fiți mereu bine sănătoși.

[1] Aureliu, vezi Epistola XXXVIII.

[2] Drepturi, inclusiv bănești.

SCRISOAREA XL

Ciprian urează sănătate preoților, diaconilor, întregului popor, preaiubiților și multdoriților frați

I.1. Trebuie să vă vestesc, preaiubiți frați, ceva ce sporește atât bucuria tuturor, cât și marea slavă a Bisericii noastre. Căci, să știți, noi am fost îndemnați și învățați de harul dumnezeiesc ca Numidicus să fie înscris preot, în numărul preoților din Cartagina, și să șadă cu noi în rândul clerului, ca fiind luminat de flacăra strălucitei sale mărturisiri și înălțat de slava bărbăției și credinței. El a trimis înaintea sa o mulțime de slăviți martiri, uciși cu pietre și foc, și și-a privit cu bucurie soția, legată alături și arsă, ori mai degrabă mântuită, aș zice, împreună cu ceilalți. A fost el însuși ars pe jumătate și doborât de pietre și părăsit ca fiind mort, până când, în urmă, fiica sa, dintr-o neostoită îndatorire a evlaviei, caută cadavrul tatălui, iar acesta, descoperit fiind pe jumătate mort și ridicat și reînsuflețit, a rămas aici, fără voia lui, dintre tovarășii săi pe care îi trimisese înainte.

2. Dar rostul rămânerii, precum vedem, a fost ca Domnul să-l adauge clerului nostru și să împodobească ceata preoților slăviți, împuținată de căderea unor preoți ai noștri.

3. Și, de bună seamă, când Domnul o va îngădui, va fi înaintat la o dregătorie mai mare pentru credința sa, atunci când, cu voia lui Dumnezeu, ne vom fi întors între voi. Între timp, facă-se

ceea ce ni se arată, încât, odată cu aducerea de mulţumiri, să luăm asupra noastră această îndatorire faţă de Dumnezeu, nădăjduind de la mila Domnului cât mai multe daruri de acest fel, pentru ca, după ce se va fi refăcut tăria Bisericii Sale, să-i facă, pe cei atât de blânzi şi smeriţi, să înflorească întru slava soborului nostru.

Vă doresc, preaiubiţi şi mult doriţi fraţi, să fiţi totdeauna bine sănătoşi.

SCRISOAREA XLI[1]

Ciprian urează sănătate confraților săi, Caldonius și Herculanus, și, de asemenea, preoților Rogatianus și Numidicus

I.1. Tare m-am întristat, frați preaiubiți, după ce am primit scrisoarea voastră deoarece, în vreme ce eu mi-am propus și mi-am dorit întotdeauna să păstrez neatinsă frățească noastră comunitate și să păzesc nevătămată turma noastră, după cum cere dragostea frățească, îmi dați acum de veste că Felicissimus a urzit mult, în necinste și viclenie, astfel încât acum, pe lângă înșelăciunile și jafurile lui, despre care aflasem deja multe, a încercat să atâțe la dușmănie față de episcop o parte a poporului, adică să despartă oile de păstor și să rupă pe fii de părinte și să risipească mădularele lui Hristos.

2. Eu vi i-am trimis pe vicarii[2] mei, pentru ca, cu aceste sume, să ușurați nevoile fraților noștri, încât, de vor dori cumva să-și desfășoare chiar meșteșugurile lor prin acest ajutor, să le împliniți, pe cât se poate, dorințele și, totodată, să judecați după vârsta și starea și vrednicia lor, precum acum și eu, cel căruia-i revine sarcina, doresc să-i cunosc pe toți și, pe cei vrednici și smeriți și blânzi, să-i înalț în dregătorii bisericești. Acela a in-

[1] Începând cu scrisoarea aceasta începe dezbaterea situației lui Felicissimus, un laic care, asemenea lui Novatus (Scrisorile L, la final, și LII, pct. II), se răzvrătise împotriva Episcopului Ciprian, care mai apoi l-a și excomunicat.

[2] Locțiitori, în text *vicari*.

tervenit, ca nu cumva vreunul să poată fi ajutat şi pentru ca cele pe care le dorisem eu să nu poată fi rânduite prin grija cercetării voastre, iar pe fraţii noştri, care veniseră primii să fie ajutaţi, chiar să-i ameninţe cu nerușinarea forţei şi silnicia terorii, cum că nu intrau în comuniune cu el pe munte[1] cei care vor fi dorit să ne dea nouă ascultare.

II.1. Şi deoarece, după toate acestea, fără a fi mişcat nici de înălţimea dregătoriei mele, nici înfrânt de autoritatea şi prezenţa voastră, tulburând prin aţâţarea sa liniştea fraţilor, s-a smuls împreună cu foarte mulţi, proclamându-se cu nechibzuită nebunie conducător al facţiunii şi căpetenie a răzmeriţei – dar în această privinţă sunt mulţumit, căci foarte mulţi fraţi s-au îndepărtat de îndrăznela lui şi au ales să vi se alăture, ca să rămână în Biserica-mamă şi să capete răsplăţile acesteia, pe care episcopul le împarte, ceea ce, de bună seamă, ştiu cu siguranţă că vor face şi ceilalţi în pace şi că se vor îndepărta degrabă de nechibzuita rătăcire. Între timp, deoarece Felicissimus a ameninţat că nu vor intra în comuniune cu el pe munte cei care ne-au dat ascultare nouă, adică cei care sunt în comuniune cu noi, să-şi asume hotărârea pe care a dezvăluit-o mai înainte, astfel încât să ştie că a fost îndepărtat de noi, de vreme ce, la înşelăciunile şi jafurile lui, pe care le-am cunoscut, căci adevărul s-a vădit, se adaugă şi păcatul desfrânării, asupra căruia fraţii noştri, bărbaţi aleşi, ne-au vestit că l-au prins şi au întărit că vor face dovada. Toate acestea le vom cunoaşte după ce, cu voia lui Dumnezeu, ne vom fi întrunit cu mai mulţi confraţi.

2. Dar şi Augendus, care, negândindu-se nici la episcop, nici la Biserică, s-a alăturat aceluia în această uneltire, de va stărui pe mai departe dimpreună cu el, să suporte osânda, pe care acela, cutezător şi nesocotit, o atrage împotriva sa. Dar, oricine se

[1] Muntele Byrsa, pare-se, de fapt o colină din zona Cartaginei.

va alăturat uneltirii și facțiunii acestuia, să știe că nu va mai fi în comuniune cu noi în Biserică, căci de bună voie a ales să se despartă de Biserică.

3. Citiți fraților noștri această scrisoare a mea și trimiteți-o la Cartagina către cler, după ce se vor fi adăugat numele celor care s-au alăturat lui Felicissimus.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți întotdeauna bine sănătoși.

SCRISOAREA XLII

Caldonius, împreună cu confraţii Herculanus şi Victor şi, de asemenea, cu preoţii Rogatianus şi Numidius urează sănătate lui Ciprian

I.1. I-am exclus de la comuniune[1] pe Felicissimus şi pe Augendus[2], de asemenea pe Repostus, dintre cei exilaţi, şi pe Irene din Rútila şi Paula, croitoreasa, lucru pe care trebuia să-l afli din răvaşul meu. De asemenea, i-am îndepărtat de la comuniune pe Sophronius şi, dintre exilaţi, chiar pe Soliassus, împletitorul de rogojini de papură.

[1] A excomunica, *excommunicare,* sau, ca aici, *abstinere a communicatione*; cf. în greacă ἀφορίζω, devenit în română, prin slavonul *aforisati*, „a afurisi".

[2] Felicissimus, apoi Augendus, ca tovarăş al celui dintâi, apar şi în Scrisoarea XLI, ceilalţi rămân necunoscuţi.

SCRISOAREA XLIII

Ciprian urează sănătate întregului popor

I.1. Deși, preaiubiți frați, preacredinciosul și cinstitul preot Virtius și, de asemenea, preoții mărturisitori Rogatianus și Numidicus, luminați de slava sfintei slujirii, cât și diaconii, bărbați buni și supuși în toată ascultarea rânduielii Bisericii, deși prin celelalte îndatoriri vă oferă întreaga străduință a prezenței lor și nu încetează să vă întărească pe fiecare prin îndemnuri stăruitoare, dar și să îndrume și să refacă prin sfaturi sănătoase mințile celor căzuți, totuși vă povățuiesc și eu, cât pot, și vă vizitez, cum pot, prin scrisoarea mea.

2. Scrisoare spun, frați preaiubiți, căci acest lucru l-au săvârșit răutatea și reaua credință a unor preoți, anume să nu-mi fie îngăduit a veni la voi înainte de ziua Paștelui, în timp ce ei, având în minte complotul lor și păstrând acele vechi otrăvuri împotriva episcopatului meu, ba chiar și împotriva alegerii voastre și a hotărârii lui Dumnezeu, reiau vechiul lor asalt împotriva noastră și reînnoiesc, prin capcanele iarăși obișnuite, uneltirile lor nelegiuite.

3. Și pe bună dreptate, prin pronia[1] lui Dumnezeu, fără să vrem noi acest lucru și fără să-l dorim, ba, dimporivă, chiar neluându-l în seamă și tăcând, au ispășit pedepsele pe care le-au meritat, încât, neizgoniți de voi, s-au izgonit singuri, și-au dat ei înșiși sentința, înaintea propriei lor conștiințe, s-au alungat prin

[1] Pronia, *providentia*, prevedere și purtare de grijă (din partea divinității).

voința lor din Biserică, ca uneltitori și ucigași, în urma voturilor[1] voastre de Dumnezeu inspirate.

II.1. Acum s-a văzut limpede de unde a apărut facțiunea lui Felicissimus, pe ce rădăcini și pe ce forțe se sprijină. Aceștia ofereau odinioară unor mărturisitori temeiuri și imbolduri, pentru a nu se înțelege cu episcopul lor și pentru a nu păzi învățătura Bisericii cu credință și liniște alături de preceptele Domnului, pentru a nu păstra slava mărturisirii lor, printr-o purtare nestricată și nepătată.

2. Și, ca și cum n-ar fi fost de ajuns că au stricat mințile unor mărturisitori și că au vrut să înarmeze împotriva preoției lui Dumnezeu o parte ruptă din comunitatea fraților, s-au întors acum cu înșelătoria lor înveninată și spre primejduirea celor căzuți, astfel încât îi abat de la vindecarea rănii lor pe cei bolnavi și răniți, în urma nenorocitei lor căderi, și prea puțin pregătiți și mai puțin în stare a primi povețe mai curajoase și, întrerupându-le rugăciunile și cuvântările, prin care Domnul trebuie împăcat cu o lungă și neîncetată mulțumire, cu minciuna unei iertări înșelătoare, îi îndeamnă la o îndrăzneală ucigătoare.

III.1. Dar vă rog, fraților, vegheați împotriva capcanelor diavolului și, cu grijă pentru mântuirea voastră, privegheați mai sârguincios împotriva vicleniei aducătoare de moarte. Aceasta este o altă prigoană și o altă încercare, iar acești cinci preoți nu sunt nimic altceva decât acei cinci înaintași[2], care, prin edictul[3] dat de curând, se uniseră cu magistrații, ca să năruiască credința noas-

[1] Vot, *votum,* nu neapărat în accepțiune actuală, ci exprimarea deschisă a unei dorințe, a unei hotărâri.

[2] Înaintași, *primores*, oștenii din linia întâi, care conduc lupta și sunt urmați de ceilalți.

[3] Edictul lui Decius, din 250, prin care se declanșează prigoana anticreștină, generalizată în tot imperiul.

tră, pentru ca, prin încălcarea adevărului, să conducă spre capcane ucigătoare inimile slăbite ale fraților.

2. Acum, prin cei cinci preoți alăturați lui Felicissimus, se aduce același plan întru năruirea mântuirii, iarăși aceeași răsturnare, anume ca să nu fie rugat Dumnezeu, iar acela care s-a lepădat de Hristos să nu-L implore pe același Hristos pe care Îl negase și, după vina păcatului, să fie ștearsă și pocăința, și să nu fie împăcat Domnul prin episcopii și preoții Lui, ci, lăsându-se deoparte preoții Domnului, să se ridice o nouă tradiție a unei rânduieli potrivnice învățăturii Evangheliei, cu toate că atât noi, cât și mărturisitorii și clericii Cetății[1] și, de asemenea, toți episcopii întruniți, fie în provincia noastră, fie peste mare, am hotărât o dată pentru totdeauna ca nimic să nu se schimbe în privința celor căzuți, decât dacă ne vom reuni cu toții și, după ce se vor fi înfățișat părerile tuturor, vom lua o hotărâre cumpănită, după rânduială și, în egală măsură, cu milă. Astfel că, împotriva acelei hotărâri a noastre se revoltă ei și, prin uneltiri dușmănoase, sunt doborâte toată autoritatea și puterea preoțească.

IV.1. Ce pedeapsă sufăr acum, frați preaiubiți, că nu pot veni cu acest prilej la voi, ca însumi să mă apropii de fiecare, însumi să vă încurajez, după învățătura Domnului și a Evangheliei Lui! Nu fuseseră de ajuns exilul de doi ani și despărțirea de fețele și de ochii voștri întristați, durerea continuă și jalea, care mă chinuie pe mine singur fără voi într-o neîntreruptă plângere, vărsându-mi zi și noapte lacrimile, pentru că preotului, pe care voi cu atâta dragoste și înflăcărare l-ați ales, nu-i este îngăduit încă nici să vă salute și nici să vă strângă cu îmbrățișările lui.

2. În sufletul nostru mistuit se adună acum o mai mare durere, pentru că într-o astfel de tulburare și nevoie nu pot alerga eu

[1] De regulă, este desemnată Roma, capitala imperială și *Urbs*, prin excelență.

însumi la voi, căci ne ferim ca, la venirea noastră, să se iște acolo o mai mare tulburare, datorată amenințărilor și capcanelor celor vicleni și, cu toate că episcopul[1] trebuie să vegheze în toate cu pace și liniște, să pară că eu însumi am fost pricina răzmeriței și că am aţâțat din nou prigoana.

3. De aici totuși, frați preaiubiți, de aici vă previn și în egală măsură vă sfătuiesc să nu vă încredeți cu nechibzuință în glasurile primejdioase, să nu vă lăsați cu ușurință în seama cuvintelor înșelătoare, să nu luați întunericul drept lumină, noaptea drept zi, foamea drept hrană, setea drept băutură, otrava drept leac, moartea drept mântuire. Să nu vă înșele nici vârsta, nici dregătoria celor care, luându-se după vechea viclenie a doi bătrâni[2], au încercat, precum aceia, s-o înșele și s-o siluiască pe rușinoasa Suzana, căci tot astfel și aceștia încearcă să păteze neprihănirea Bisericii și, prin învățături nelegiuite, să pângărească adevărul Evangheliei.

V.1. Grăiește Dumnezeu:

Nu ascultați cuvintele profeților mincinoși, căci viziunile inimii lor îi înșală pe ei. Ei vorbesc, dar nu din gura Domnului. Ei spun celor care resping cuvântul Domnului: „Pacea va fi cu voi."[3]

Acum oferă pace cei ce înșiși nu au pace, făgăduiesc a-i rechema și a-i readuce în Biserică pe cei căzuți ei, care s-au îndepărtat de Biserică.

2. Unul este Dumnezeu, și unul Hristos și una Biserica și unul Scaunul întemeiat pe Petru prin glasul Domnului. Alt altar nou

[1] Episcopul, conform etimonului grec *supra-veghetor,* ἐπίσκοπος de la ἐπὶ-σκοπέω.

[2] Preoți, dar și bătrâni, presbyteri, după grecul πρεσβύτεροι, cu trimitere la vârsta celor doi oponenți.

[3] Ieronim, XXIII, 16-17. Ca și în alte locuri, termenul *pace* (calc semantic după ebraicul *șalom*) se aplică unei realități spirituale, definind iertarea dată de Dumnezeu, prin reprezentanții Lui, prin Biserica Lui. Vezi și formula: *Pax vobiscum* „Pace vouă/ Pacea fie cu voi".

ori altă preoție nouă nu se pot rândui în afara unui altar și a unei preoții. Oricine adună în altă parte, risipește. Este lucru străin, este necredință, este pângărire orice se întocmește prin nebunie omenească, căci este încălcată rânduiala lui Dumnezeu. Depărtați-vă de molima unor astfel de oameni, ocoliți cuvintele lor ca pe o cangrenă[1], fugind ca de ciumă, căci a prevăzut Domnul și a spus:

Sunt călăuze oarbe orbilor. Și dacă orb va călăuzi pe orb, amândoi vor cădea în groapă.[2]

3. Ei se împotrivesc rugăciunilor noastre, pe care le revărsați împreună cu mine zi și noapte, ca să-L împăcați pe El, printr-o cuvenită mulțumire. Ei sunt împotriva lacrimilor voastre, prin care spălați păcatul greșelilor făptuite. Ei se opun păcii pe care o cereți cu curățenie și credință de la mila Domnului. Au nu știu ei că scris este:

Și profet este sau visător de vise acela care a vorbit, ca să te facă să te abați de la Domnul Dumnezeul tău?[3]

4. Nimeni, fraților, să nu vă facă să rătăciți de la căile Domnului. Nimeni să nu vă smulgă pe voi, creștinii, de la Evanghelia lui Hristos, nimeni să nu îndepărteze pe fiii Bisericii de Biserică. Să piară ei singuri, cei care au vrut să piară, să rămână singuri în afara Bisericii cei care s-au îndepărtat de Biserică, ei singuri să nu fie cu episcopii, ei care s-au răzvrătit împotriva episcopilor, singuri să îndure pedepsele uneltirii lor ei, care odinioară, după hotărârea voastră, iar acum, după judecățile lui Dumnezeu, au meritat să suporte osânda uneltirii și răutății lor.

VI.1. Ne previne Domnul în Evanghelia Sa, spunând:
Ați lepădat porunca lui Dumnezeu, ca să țineți datina voastră.[4]

[1] Cf. II Timotei II, 17.
[2] Matei XV, 14.
[3] Deuteronomul XIII, 5.
[4] Marcu VII, 9.

Cei care leapădă porunca lui Dumnezeu și se străduiesc să țină datina lor să fie respinși cu asprime și hotărâre de voi. Celor căzuți fie-le de ajuns o singură cădere. Pe căzuți, pentru care noi ne rugăm să fie ridicați de mâna și brațul lui Dumnezeu, nimeni să nu-i doboare mai mult la pământ și să nu-i nimicească. Pe cei aproape morți și care cer să primească vechea lor curăție, nimeni să nu-i îndepărteze de la toată nădejdea mântuirii. Nimeni să nu le stingă lumina căii mântuitoare celor ce rătăcesc în toată negura căderii lor.

2. Apostolul ne învață când zice:

Iar dacă cineva, îngâmfat de prostie, învață altfel și nu se ține de cuvintele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura Lui, îndepărtează-te de unul ca acesta.[1]

Și tot El spune:

Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deșarte. Căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci să nu vă faceți părtași cu ei.[2]

Nu este îngăduit ca voi, înșelați de vorbe deșarte, să începeți a vă face părtași la ticăloșia lor. Depărtați-vă de cei de felul acesta și, rogu-vă, țineți-vă de sfaturile mele, ale unuia care zilnic, pentru voi, rostesc Domnului rugăminți neîncetate, care doresc ca voi, cu mila Domnului, să fiți rechemați în Biserică, care cer Domnului pacea cea mai deplină, întâi pentru mamă și, apoi, pentru fiii ei.

3. Cu rugămințile și rugăciunile noastre uniți și voi rugăciunile și rugămințile voastre, lacrimilor mele adăugați lacrimile voastre. Fugiți de lupii care despart oile de păstor, fugiți de limba înveninată a diavolului, care, înșelător și mincinos de la începutul lumii, minte și înșală, amăgește ca să vatăme, făgăduiește binele ca să împartă răul, făgăduiește viața ca să aducă moartea. Chiar acum se vădesc cuvintele și se arată limpede otrăvurile lui. Făgăduiește pacea, pentru a nu se putea ajunge la pace.

[1] I Timotei VI, 3-5.

[2] Efeseni V, 6-7.

Făgăduiește izbăvirea, pentru ca cel care a păcătuit să nu ajungă la izbăvire. Făgăduiește Biserica, în vreme ce face totul ca să piară din Biserică cel care îi crede lui.

VII.1. Acum este nevoie, frați preaiubiți, ca atât cei care sunteți în picioare să rămâneți neclintiți în tăria și slăvita voastră statornicie, pe care le-ați păzit în timpul prigoanei, să le păstrați cu bărbăție în continuare, cât și cei care, loviți de dușman, ați căzut în această a doua încercare să vă îngrijiți cu credință de nădejdea și iertarea voastră și, ca să ne ierte pe noi Domnul, să nu vă depărtați de preoții Lui, căci scris este:

„Și omul care se va purta așa de îndărătnic, încât să nu asculte pe preotul sau pe judecătorul care va fi fost în zilele acelea, să moară omul acela."[1]

2. Aceasta este cea mai de pe urmă și mai mare încercare a acestei prigoane care, cu ajutorul Domnului, va trece și ea repede, ca să fiu printre voi după ziua Paștelui împreună cu confrații mei. În prezența acestora, atât după hotărârea voastră, cât și după planul nostru comun al tuturor, precum am hotărât mai înainte, vom putea pune în rânduială și, în egală măsură, lămuri cele ce trebuie îndeplinite. Dacă însă cineva, împotrivindu-se a face pocăință și a-L împăca pe Dumnezeu, va fi trecut în tabăra lui Felicissimus și a slugilor lui și se va fi alăturat uneltitorilor eretici, să știe că, mai apoi, el nu poate reveni la Biserică și nu poate intra în comuniune cu episcopii și cu poporul lui Hristos.

Vă doresc, preaiubiți frați, să fiți întotdeauna bine sănătoși și să stăruiți prin rugăminți neîntrerupte împreună cu noi, ca să dobândim milostivirea Domnului.

[1] Deuteronomul XVII, 18.

SCRISOAREA XLIV

Ciprian urează sănătate fratelui Corneliu

I.1. Preaiubite frate, au venit la noi, trimiși fiind de Novațian, preotul Maxim și diaconul Augendus, un oarecare Machaeus și Longinus. Dar, după ce am aflat din scrisoarea adusă de ei și din adeverirea cuvântului lor că Novațian a fost făcut epioscop, tulburați fiind de strâmbătatea celor săvârșite împotriva rânduielii și a Bisericii Universale[1], am socotit de îndată că trebuie să-i ținem departe de comuniunea cu noi.

2. Iar în acest timp, fiindu-le refuzate și stăvilite cele pe care încercau cu încăpățânată stăruință a le susține, eu și cei mai mulți confrați, care se adunaseră la mine, am așteptat sosirea confraților noștri Caldonius și Fortunatus, pe care îi trimiseserăm de curând la tine ca soli și la cei împreună-episcopi cu noi, ce fuseseră de față la întronizarea ta, pentru ca, venind ei și aducând adevărul despre cele împlinite, să fie înfrântă minciuna grupării potrivnice, cu cât mai mare autoritate și mai limpede dovadă, chiar prin ei.

3. Însă au venit pe neașteptate Pompeius și Ștefan, confrații noștri care, pentru a ne înștiința, au adus și ei dovezi limpezi

[1] Biserica Universală, în text *catholica*, după grecescul καθολική „în întregime, în întregul ei", cu accent pe solidaritate, fără conotația de astăzi (de după Schismă), utilizat atunci chiar în sinonimie cu ὀρθόδοξος „cu dreaptă învățătură, credință", care cuprinde pe toți drept-credincioșii, în spațiu și timp, din cer și de pe pământ, vii și morți, oameni și îngeri.

și mărturii, pe măsura greutății și încrederii de care se bucură, astfel că nu a fost nevoie să mai fie ascultați și cei care veniseră trimiși de Novațian.

II.1. Deoarece au dat năvală în lăcaș[1], chiar cu batjocură pizmașă și strigăte furtunoase, și cereau stăruitor să fie cunoscute public de către noi și popor nelegiuirile pe care, spuneau ei, le dezvăluiesc și le dovedesc, noi am spus că nu se potrivește autorității noastre să îngăduim ca cei de o dregătorie cu noi, aleși de acum și rânduiți și recunoscuți prin hotărârea vrednică de laudă a celor mulți, să fie batjocoriți, fără a se ține seama de dregătoria lor, prin glasul bârfitor al unor invidioși.

2. Și, după ce au fost respinși și împiedicați în acestea și au fost opriți în încercările lor nelegiuite de a isca o erezie, fiindcă ar fi durat mult timp până să se adune totul într-o scrisoare, le vei auzi amănunțit, pe fiecare în parte, de la Primitivus, coliturghisitorul[2] nostru, când va veni la voi.

III.1. Și, ca nu cumva să înceteze vreodată îndrăzneala lor nebună, se străduiesc chiar și acum, să atragă de partea dezbinării mădularele lui Hristos și să rupă și să sfâșie trupul Lui, cel al Bisericii Universale, astfel încât, alergând din ușă în ușă pe la multe case și din cetate în cetate, își caută părtași la încăpățânarea și la rătăcirea lor schismatică.

2. Acestora le-am dat o dată răspuns și nu încetăm a le face cunoscut, ca să știe că este o dovadă de necredință ca, după îngroparea primejdioasei neînțelegeri și lupte, să-și părăsească ma-

[1] Lăcașul, *statio*, căci credincioșii *stabant*, stăteau în picioare, era locul adunării din preajma altarului.

[2] Coliturghisitor, pentru compresbyter, cuvânt compus din prefix latin pe temă grecească „preot împreună-slujitor".

ma și ca să cunoască bine și să înțeleagă că, după ce un episcop a fost ales și încuviințat prin mărturia și judecata confraților și a poporului, în nici un fel nu se poate numi un altul. Prin urmare, dacă ei mărturisesc că s-au cercetat pe ei înșiși în liniște și cu credință, dacă mărturisesc a fi apărători ai Evangheliei și ai lui Hristos, mai întâi să se întoarcă la Biserică.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii mereu bine sănătos.

SCRISOAREA XLV

Ciprian urează sănătate fratelui Corneliu

I.1. Am făcut ceea ce se cuvenea slujitorilor lui Dumnezeu și, în cea mai mare măsură, unor episcopi drepți și împăciuitori și, frate preaiubit, am trimis de curând pe confrații noștri, Caldonius și Fortunatus, pentru ca, nu atât prin puterea de convingere a scrisorii noastre, cât mai degrabă, prin prezența lor și prin sfatul nostru al tuturor, să se străduiască cât pot de mult și să se ostenească a aduce la unitate mădularele trupului sfâșiat al Bisericii Universale și să înnoade legătura dragostei creștine.

2. Dar cerbicia încăpățânată și de neclintit a părții potrivnice nu numai că a respins inima și îmbrățișarea Bisericii, obârșia și mama ei, ci, mai rău, aprinzând și întețind vrajba, și-a ales sieși episcop[1] și, împotriva tainei rânduielii dumnezeiești, încredințate o dată pentru totdeauna, și a unității universale, și-a făcut o căpetenie uzurpatoare și vrăjmașă, în afara Bisericii. După ce am primit scrisorile, atât a ta, cât și a confraților noștri și, de asemenea, venind unii bărbați și confrați ai noștri foarte dragi mie, Pompeius și Ștefan, prin care ne-au fost adeverite spre bucuria tuturor și dovedite cu tărie toate acestea, ți-am trimis scrisoarea noastră, după cum ne cereau sfințenia tradiției și a rânduielii bisericești și, în egală măsură, adevărul.

3. Ba încă, după ce acestea li s-au adus la cunoștință tuturor confraților din provincia noastră, i-am împuternicit chiar pe ei să trimită mai departe, la rândul lor, frați cu scrisori.

[1] Novațian.

II.1. Cu toate acestea, gândul și propunerea noastră fuseseră împărtășite fraților și întregului popor de aici chiar atunci, când, curând după ce am primit scrisorile, și dintr-o parte și din cealaltă, ți-am citit scrisoarea și am adus la cunoștință fiecăruia în parte recunoașterea episcopatului tău. Ținând seama de cinstea noastră, a tuturor, și păstrând respectul demnității preoțești și al sfințeniei, noi am respins înțepăturile de învinuire adunate în înștiințarea trimisă de partea potrivnică, căci am judecat și am hotărât că trebuie atât citită, cât și ascultată, într-o atât de mare și de cucernică adunare a fraților, în care episcopii lui Dumnezeu ședeau împreună în jurul altarului. Căci nici nu trebuie date ușor la iveală și făcute publice în chip pripit și necugetat cele care, scrise fiind de un condei otrăvit, pot stârni tulburare în ascultători și pot nedumeri, prin vești îndoielnice, pe frații aflați și întemnițați departe, peste mare.

3. Cei care, robiți de nebunia ori de pofta lor și uitând de legea dumnezeiască și de sfințenie, sar în acest timp să arunce lucruri pe care nu le pot dovedi, iar dacă nu au putere să doboare curăția și s-o învingă, au totuși îndeajuns pentru a împrăștia murdării prin zvonuri mincinoase și vești strâmbe, aceștia vor vedea fără îndoială că nouă, întâistătătorilor și preoților, ne revine sarcina ca, atunci când sunt scrise de unii asemenea lucruri, să fie respinse prin noi.

4. Căci unde va fi ceea ce noi înșine aflăm și învățăm și pe alții că s-a scris:

Oprește-ți limba ta de la rău și buzele tale să nu grăiască vicleșugul[1]*?*

De asemenea, în alt loc:

Gura ta a înmulțit răutăți și limba ta împletea vicleșuguri. Șezând, împotriva fratelui tău cleveteai și împotriva fiului maicii tale puneai sminteală.[2]

[1] Psalmi XXXIII, 14. (În ed. românească diferă versetul, fie 12, fie 13.)

[2] Psalmi XLIX, 20-21.

Și la fel spune Apostolul:

Din gura voastră să nu iasă nici un cuvânt rău, ci cel bun spre zidirea credinței, ca să dea har celor ce-l ascultă.[1]

Dimpotrivă, am arătat că acestea trebuie să se întâmple, dacă îndurăm să fie citite la noi asemenea lucruri, scrise prin cutezanța nechibzuită a unora.

5. Și de aceea, preaiubite frate, după ce au ajuns la mine asemenea înscrisuri împotriva ta, și chiar din partea unui confrate ce șade împreună cu tine, am cerut să fie citite clerului și poporului acelea care dădeau glas curăției evlavioase și nu făceau zarvă cu lătratul clevetirilor și al ocărilor.

III.1. Dar, pentru că am dorit înscrisurile confraților noștri, care fuseseră acolo de față la înscăunarea ta, neuitând de vechile obiceiuri[2], căutam ceva nou: căci era de ajuns ca tu să te vestești prin scrisoarea trimisă ca episcop, dacă nu era de cealaltă parte o facțiune potrivnică care, prin născocirile ei nelegiuite și defăimătoare, să tulbure mințile confraților și totodată ale celor mai mulți frați și să le neliniștească inimile. Pentru a potoli lucrurile, am găsit de cuviință să fie prezentată întemeierea puternică și neclintită a confraților noștri care ne-au scris de acolo. Aceștia, aducând mărturiile demne ale scrisorilor lor, pentru purtarea și viața și învățătura ta, chiar și potrivnicilor, care se bucurau, fie de schimbare, fie de strâmbătate, le-au răpit orice pricină de a pune la îndoială și de-a se împotrivi; și, în acord cu hotărârea noastră, cumpănită după o sănătoasă judecată, mințile fraților noștri, care fierbeau în această furtună, au primit deschis și cu tărie alegera ta ca episcop.

[1] Efeseni IV, 29.

[2] Obiceiul din vechime impunea trimiterea unei scrisori de (adeziune) încuviințare și susținere a noului ales în funcție.

2. Pentru acest lucru, frate, ne căznim cât mai mult și trebuie să ne căznim, încât să ne îngrijim a păzi unitatea încredințată de Domnul și prin Apostoli nouă, urmașilor, și, pe cât putem, să adunăm în Biserică oile care behăie și rătăcesc, după ce facțiunea îndărătnică a unora și ispita eretică le-au rupt de mamă, rămânând afară numai acelea care, prin îndărătnicia lor sau prin nebunie, s-au semețit și nu au vrut să se întoarcă la noi; aceștia urmează să dea înșiși socoteală Domnului pentru despărțirea și ruptura făcută de ei și pentru părăsirea Bisericii.

IV.1. Însă, cât privește preoția unora[1] de aici și pricina lui Felicissimus, pentru a ști ce s-a petrecut aici, confrații noștri ți-au trimis scrisori semnate de mâna lor; vei afla din scrisorile lor, ascultându-le, ce au gândit și ce au hotărât.

2. Însă, frate, vei face mai bine de vei porunci fraților de acolo să fie citite chiar copiile scrisorilor pe care, în numele iubirii noastre, ți le trimisesem de curând prin confrații noștri Caldonius și Fortunatus, spre a le citi. Le scrisesem către clerul de aici, ba chiar și către popor, despre același Felicissimus și despre preoția lui și vorbesc și despre înscăunarea ta și despre rostul celor întâmplate, astfel încât comunitatea creștinilor, atât cea de aici, cât și cea acolo, să fie înștiințată prin noi despre toate lucrurile.

3. Dar aceste cópii ți le-am trimis chiar și acum prin ipodiaconul Mettius, trimis de mine, și prin paracliserul[2] Nichifor.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii totdeauna bine sănătos.

---

[1] Adepți ai lui Felicissimus.

[2] Demnitate eclezială inferioară, ca și ipodiaconul.

SCRISOAREA XLVI

Ciprian dorește sănătate lui Maxim și Nicostratus și celorlalți mărturisitori

I.1. Deoarece, preaiubiții mei, ați cunoscut adeseori, din scrisorile mele, ce cinstire am păstrat în cuvântul meu pentru mărturisirea voastră și ce dragoste pentru frăția ce ne leagă, să credeți, rogu-vă, și să vă găsiți liniștea în această scrisoare a mea, în care scriu pentru lucrarea și întru lauda voastră, dar vă și sfătuiesc de-a dreptul și cu bună credință.

2. Căci mă apasă și mă întristează, mă împresoară mâhnirea de nesuportat din pieptul meu rănit și aproape doborât la pământ, după ce am aflat că voi, acolo, împotriva poruncii lui Dumnezeu, împotriva legii Evangheliei, împotriva unității Bisericii Universale, ați hotărât să se aleagă alt episcop, adică, ceea ce nu este îngăduit și nu se cuvine[1] a se face, a se ridica o altă Biserică, a se sfâșia mădularele lui Hristos, a se sfârteca sufletul și trupul cel unul al turmei Domnului, dintr-o pizmă dușmănoasă.

3. Vă cer un lucru, să nu mai stăruie la voi această dezbinare nelegiuită a comunității noastre frățești, ci, amintindu-vă și de mărturisirea voastră și de Sfânta Tradiție, să reveniți la Mama voastră, de unde ați pornit, de unde ați ajuns la slava mărturisirii întru bucuria aceleiași Mame.

[1]Nu este îngăduit de legea divină, nici omenește nu se cuvine.

II.1. Să nu socotiți că voi apărați astfel Evanghelia lui Hristos, în timp ce înșivă vă despărțiți de turma lui Hristos și de pacea și armonia Lui, de vreme ce unor oșteni plini de slavă și buni li se potrivește să rămână mai degrabă în propria lor tabără și, așezați înăuntrul ei, să facă și să întâmpine cele ce trebuie rânduite în comun.

2. Căci, deoarece în nici un chip nu trebuie sfâșiate unirea în simțire și armonia noastră, fiindcă noi nu putem ieși, nici veni la voi, părăsind Biserica, vă cerem și vă rugăm, cu toate îndemnurile cu putință, să reveniți mai degrabă la Biserica-mamă și la comunitatea voastră frățească.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți totdeauna bine sănătoși.

SCRISOAREA XLVII

Ciprian urează sănătate fratelui Corneliu

I.1. Am socotit un fapt de credință față de voi și trebuincios, frate preaiubit, să scriu o scurtă epistolă[1] către mărturisitorii care sunt acolo și s-au depărtat din Biserică, amăgiți de îndărătnicia și ticăloșia lui Novațian și Novatus, o scrisoare prin care, în numele dragostei reciproce, îi chem să se întoarcă la Mama lor, adică la Biserica Universală.

2. Am cerut ca această scrisoare să-ți fie citită mai întâi ție de către ipodiaconul Mettius, ca să nu-și închipuiască cineva că eu am scris altceva decât ceea ce este cuprins în scrisoarea mea. Totuși am cerut tot lui Mettius, trimis de mine la voi, să lucreze după voința ta și, dacă socotești că această scrisoare poate fi încredințată mărturisitorilor, atunci s-o dea.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

[1] Scrisoarea XLVI.

SCRISOAREA XLVIII

Ciprian dorește sănătate fratelui Corneliu

I.1. Frate preaiubit, ți-am citit scrisoarea, pe care mi-ai trimis-o prin Primitivus, coliturghisitorul nostru, din care am aflat că ai fost tulburat, deoarece, dacă scrisorile din colonia Hadrumentum în numele lui Policarp erau îndreptate spre tine, mai apoi, după ce noi, eu și Liberalis, veniserăm în acel loc, scrisorile au început a fi îndreptate către preoți și diaconi[1].

II.1. Ceea ce vreau să știi și să-l iei ca pe un adevăr este că acest lucru nu s-a făcut din ușurință ori ca ocară. Ci, după ce mai mulți confrați, care ne adunaserăm la un loc, am hotărât ca, trimiși fiind la voi soli, confrații noștri Caldonius și Fortunatus, între timp totul să fie păstrat neatins până se întorc la noi acești confrați ai noștri, fie cu cele lucrate acolo pentru pace, fie cu cele aflate pentru adevăr, preoții și diaconii aflați în Hadrumentum, în lipsa confratelui nostru, Policarp, nu cunoșteau ce hotărâre luaserăm noi în comun.

2. Dar, când am ajuns de față, aflându-se hotărârea noastră, chiar și ei au început a respecta ceea ce respectau și ceilalți, pentru a nu fi nici o nepotrivire între bisericile aflate aici.

---

[1] Noi nu avem această scrisoare. Era obiceiul ca scrisorile comunității creștine să se facă în numele episcopului. La fel, scrisorile se adresau nu clerului, ci episcopului, când acesta era în funcție. De aici nemulțumirea lui Corneliu, ales episcop al Romei, căci epistolele de la Soussa erau adresate nu lui, ci clerului din Roma, ca fiind scrise și semnate de clerul local, căci Episcopul de Hadrumentum (azi Soussa) lipsea.

III.1. Totuși unii tulbură uneori mințile și sufletele cu cuvintele lor, atunci când vestesc unele lucruri altfel decât este adevărul. Căci noi, dând fiecăruia care călătorea pe mare[1] sarcină să nu meargă cu vreo smintire, știm că i-am îndemnat să recunoască și să păzească trunchiul și rădăcina Bisericii Universale.

2. Dar, fiindcă provincia noastră este întinsă până departe, căci are în cuprinsul său și Numidia și Mauritania, pentru ca o schismă apărută în Cetate să nu tulbure cu vreo veste neîntemeiată sufletele celor aflați departe, s-a hotărât prin episcopi, ca, după cunoașterea adevărului de către noi și după o mai mare adeverire privitoare la încuviințarea alegerii tale, abia atunci, fiind negreșit lepădată din pieptul fiecăruia toată îndoiala, să se facă scrisori prin toți cei înscăunați aici, precum se și fac, pentru ca toți confrații noștri să te confirme cu tărie și să păstreze comuniunea cu tine, adică unitatea și totodată iubirea Bisericii Universale. Ne bucurăm că acest lucru, cu voia lui Dumnezeu, s-a întâmplat și că planul nostru a reușit, după cum am prevăzut.

IV.1. Căci, astfel, atât adevărul, cât și autoritatea episcopatului tău au fost acum întemeiate în lumina cea mai deplină, cu recunoașterea cea mai lămurită și cea mai puternică, astfel încât, din răspunsurile confraților noștri, care au făcut apoi scrisori către mine, și din legătura și mărturiile confraților în episcopat, Pompeius, și Ștefan, și Caldonius, și Fortunatus, le sunt cunoscute tuturor și temeinicia trebuincioasă și dreapta rânduială și chiar îndreptățirea plină de slavă a înscăunării tale.

2. Să lucrăm împreună și cu ceilalți confrați ai noștri în chip statornic și cu tărie și să păstrăm în totală înțelegere Biserica Universală, aceasta o va face până la capăt ocrotirea dumnezeiască,

[1] Mesagerii trimiși la Roma.

căci Domnul, Care binevoiește să aleagă și să așeze pentru Sine episcopi în Biserica Sa, îi apără pe cei aleși și așezați prin voința Sa și prin ajutorul Său, inspirându-i în cârmuire și dându-le tărie pentru înfrânarea mândriei celor necinstiți și blândețe pentru ușurarea căinței celor căzuți.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

SCRISOAREA XLIX[1]

Corneliu urează sănătate fratelui Ciprian

I.1. Câtă grijă şi tulburare am îndurat cu privire la aceşti mărturisitori, care, prin viclenia şi răutatea unui om iscusit şi viclean[2] fuseseră învăluiţi şi o vreme înşelaţi şi înstrăinaţi de Biserică, tot atâta bucurie am trăit, şi mulţumim lui Dumnezeu Atotputernicul şi Domnului nostru Hristos, când, după ce şi-au cunoscut rătăcirea lor şi după ce au înţeles viclenia acestui om rău, înveninată precum a şarpelui, au venit cu neprefăcută bunăvoinţă la Biserica de care se depărtaseră, precum ei înşişi mărturisesc din inima lor.

2. Şi, în primul rând, chiar fraţi ai noştri, de o credinţă dovedită, iubitori ai păcii, doritori ai unităţii, vesteau că de acum s-a muiat acea semeţie a lor. Totuşi nu aveam încredinţarea că s-au schimbat pe neaşteptate.

3. Însă după aceea, mărturisitorii Urbanus şi Sidonius au venit la coliturghisitorii noştri arătând că mărturisitorul şi preotul Maxim şi totodată Macarie împreună cu el doresc să se întoarcă la Biserică. Dar, fiindcă avuseseră loc mai înainte multe lucruri înfăţişate de ei, lucruri pe care chiar tu le-ai cunoscut de la confraţii noştri de episcopat şi din scrisorile mele, pentru a nu li se

[1] Această scrisoare se referă la lucrarea de reconciliere a celor căzuţi (*lapsi*).

[2] Se face trimitere la Novaţian.

da orbește crezare, s-a hotărât ca cele pe care le vestiseră prin mijlocitori să fie auzite și prin această mărturisire chiar din gura lui[1].

4. După ce au venit, li s-a adus vină de către preoți pentru cele pe care le săvârșiseră, într-un cuvânt, că, „prin toate bisericile fuseseră trimise în numele lor repetate scrisori pline de calomnii și vorbe grele și tulburaseră aproape toate bisericile", aceștia au recunoscut că au fost amăgiți și că nu au știut cele ce sunt cuprinse în aceste scrisori, că ei doar au subsemnat și au făcut acest lucru înșelați fiind de viclenia lui[2]; apoi, pentru că „au fost autori ai schismei și ai ereziei, de vreme ce îi îngăduiau[3] să-și pună mâna (pe capetele lor) ca și cum ar fi fost episcop". După ce le-au fost reproșate acestea și încă altele, au implorat să fie trecute cu vederea și date uitării.

II.1. Fiindu-mi adusă la cunoștință întreaga lucrare, am hotărât să se întrunească soborul preoților[4]. Au venit chiar și cinci episcopi, ca să fie de față și în acea zi să se hotărască prin încuviințarea tuturor, într-o adunare recunoscută, ce anume trebuia să se hotărască în privința lor. Și, ca să cunoști tulburarea tuturor și hotărârea fiecăruia în parte, am hotărât să vă fie aduse la cunoștință chiar părerile noastre, pe care le veți citi adăugate mai jos.

2. Astfel, după ce s-au făcut acestea, au venit la adunarea preoților Maxim, Urbanus, Sidonius și mai mulți frați, care li se alăturaseră, cerând cu foarte mari rugăminți ca faptele pe care le

[1] Este vorba despre Maxim, ca fiind cel mai de seamă între contestatari.

[2] Viclenia lui Novațian.

[3] Același Novațian, ca uzurpator al rangului episcopal, fără dreptul ca, prin punerea rituală a mâinii, să dea binecuvântarea ori să ungă, să consacre preoți (hierotesie ori hierurgie, hirotonie).

[4] Soborul preoților, în latină: *presbyterium.*

făcuseră înainte să fie date uitării, să nu mai fie defel pomenite, ca și cum nu s-ar fi întâmplat și spus nimic, pentru ca, după ce se vor fi iertat toți unii pe alții, să arate de acum lui Dumnezeu inimă nepătată și curată, urmând cuvântului Evangheliei:

Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.[1]

3. Acest lucru era firesc, trebuia ca toată această lucrare să fie adusă la cunoștință poporului, pentru ca să-i vadă așezați în Biserică, chiar pe cei pe care cu jale îi văzuseră de mult timp rătăcind încoace și încolo și umblând nehotărâți. După ce s-a cunoscut voința lor, s-a făcut o mare adunare a fraților creștini. Unul singur era glasul tuturor, al celor care mulțumeau lui Dumnezeu, dovedindu-și cu lacrimi bucuria inimii, îmbrățișându-i pe aceștia ca și cum în acea zi ar fi fost scăpați de pedeapsa temniței.

4. Și, ca să redau propriile lor cuvinte: „Noi știm că, spun ei, Corneliu a fost ales episcop al Preasfintei Biserici universale de către Dumnezeu Atotputernicul și de către Domnul nostru Hristos. Noi mărturisim rătăcirea noastră. Noi am suferit o înșelătorie. Am fost amăgiți cu viclenie și vorbărie înșelătoare. Căci, deși păream a fi avut o anume legătură cu omul acesta schismatic și eretic, totuși inima noastră a fost totdeauna în Biserică. Și nu tăgăduim că este unul singur Dumnezeu, unul Domn Hristos, pe Care L-am mărturisit, unul Sfânt Duh, că trebuie să fie unul episcop în Biserica Universală."

5. Cine nu ar fi mișcat de această mărturisire a lor, încât să le îngăduie a dovedi, așezați fiind în Biserică, ceea ce mărturisiseră față de puterea lumească? Pentru aceasta am poruncit ca preotul Maxim să-și reia locul său. În privința celorlalți, cu încuviințarea deplină a poporului, toate faptele lor dinainte le-am lăsat în seama Atotputernicului Dumnezeu, în a Cărui putere sunt toate.

[1] Matei V, 8.

III.1. Așadar, acestea, frate preaiubit, în același ceas, în aceeași clipă, ți le-am trimis în scris și l-am zorit pe paracliserul Nichifor[1], hotărât să coboare în port spre a lua calea mării îndată către voi, pentru ca, fără de nici o amânare, ca și cum ai fi fost de față între clericii de aici și în adunarea acestui popor, să mulțumești împreună cu noi în egală măsură Atotputernicului Dumnezeu și Domnului nostru Hristos.

2. Noi credem, ba mai mult, suntem pe deplin încredințați de acum că și ceilalți care se află în această rătăcire se vor întoarce în scurt timp la Biserică, de vreme ce vor vedea pe capii lor că lucrează împreună cu noi.

3. Socotesc, preaiubite frate, că tu trebuie să trimiți această scrisoare și celorlalte biserici, pentru ca toți frații să știe că înșelătoria și trădarea acestui schismatic și eretic sunt pe zi ce trece părăsite.

Fii bine sănătos, preaiubite frate!

[1] Niceforus, grafie coruptă pentru *Nichifor* (Νικηφόρος, lat. Victor „aducător de victorie, învingător"), ca și în alte cazuri, posibil datorată copiștilor ulteriori, care nu mai cunoșteau originea greacă și scrierea corectă a numelui (ori contaminare cu verbul latinesc, fero, cu același sens „a purta, a aduce").

SCRISOAREA L

Corneliu dorește sănătate fratelui Ciprian

I.1. Ca să nu lipsească nici o răutate, întru pedepsirea viitoare a acestui om nelegiuit[1], deși doborât la pământ de puterile lui Dumnezeu, după ce Maxim și Longinus și Machaeus au fost alungați de aici, s-a ridicat din nou; și, precum ți-am arătat în scrisoarea de mai înainte, pe care ți-am trimis-o prin mărturisitorul Augendus, cred că Nicostratus și Novatus și Euaristus, Primus și Dionisie au ajuns deja acolo, la voi; vegheați, așadar, să se aducă la cunoștință tuturor confraților noștri episcopi și fraților că:

2. Nicostratus este învinuit de multe fărădelegi și, nu numai că a făptuit fraude și jafuri față de susținătoarea lui materială, ale cărei socoteli le-a ținut, ba mai mult, că a golit vistieria nu neîsemnată a Bisericii, ceea ce i s-a pus deoparte întru veșnică pedepsire; iar în privința lui Euaristus, deoarece fusese capul schismei, a fost așezat Zetus urmaș în locul lui, episcop pentru poporul în fruntea căruia fusese mai înainte. Iar Novatus a dovedit aici, cu răutatea și lăcomia sa nesățioasă, cele pe care le-a arătat mereu și acolo, la voi: ca să știi ce fel de căpetenii și apărători are totdeauna de partea sa schismaticul și ereticul acesta.

Să fii bine sănătos, frate preaiubit!

---

[1] Novațian.

SCRISOAREA LI

Ciprian dorește sănătate fratelui Corneliu

I.1. Mărturisim, preaiubite frate, că noi am mulțumit și mulțumim foarte mult și fără încetare Atotputernicului Dumnezeu și Unsului[1] Său, Domnului și Dumnezeului nostru Mântuitor, pentru că Biserica este astfel ocrotită prin putere dumnezeiască, încât unitatea și sfințenia ei să nu fie vătămate neîncetat și în totalitate, prin îndărătnicia vicleniei și a ticăloșiei eretice. Am citit scrisoarea voastră și am primit cu mulțumire marea bucurie a încuviințării de către toți a faptului că preoții Maxim și Urbanus, mărturisitori împreună cu Sidonius și Macarie, s-au întors la Biserica Universală, adică, după ce s-au lepădat de rătăcire și au părăsit nebunia schismatică, ba, mai mult, eretică, au revenit, cu credința lor sănătoasă, la lăcașul unității și al adevărului, ca să se întoarcă în slavă tot acolo de unde porniseră întru slavă, astfel încât, cei care mărturisiseră pe Hristos să nu părăsească mai apoi tabăra și nici să nu fie amăgiți în credința iubirii și unității, ca unii care nu fuseseră învinși în tărie și bărbăție.

2. Iată că cinstea neatinsă și nepătată a slavei, iată că demnitatea nestricăcioasă și neclintită a mărturisitorilor s-au depărtat de vânzători și fugari, i-au părăsit pe trădătorii credinței și pe vrăjmașii Bisericii Universale. Pe bună dreptate și clerul, și po-

[1] Nu uităm că Hristos nu a fost un nume propriu, ci un atribut, tradus (lat. *Unctus*) după ebraicul *mașiah* „Unsul".

porul, toată comunitatea fraților, i-au primit, precum scrieți, cu foarte mare bucurie pe cei care se reîntorceau, fiindcă în privința mărturisitorilor care-și păzesc slava lor și se reîntorc la unitate, nimeni nu se socotește a nu fi tovarăș și părtaș la slava lor.

II.1. Putem simți după trăirea noastră bucuria acestei zile. Ce va fi fost acolo, căci faptul în sine și bucuria aceasta se petreceau chiar sub ochii tuturor, de vreme ce aici întreaga mulțime a fraților se bucura de scrisoarea voastră, pe care ați trimis-o despre mărturisirea lor și a primit cu foarte mare veselie această veste a bucuriei tuturor! Căci, precum Domnul spune în Evanghelia Sa, că

bucuria este foarte mare în cer pentru un păcătos care se pocăiește[1],

cu cât mai mare este bucuria, atât pe pământ, cât și în cer, pentru mărturisitorii care, cu slava lor și cu laudă, revin la Biserica lui Dumnezeu și, cu dovada credinței și pildei lor, le deschid celorlalți calea de întoarcere!

2. De bună seamă, această rătăcire îi înșelase pe unii frați ai noștri, deoarece li se părea că urmează comuniunea mărturisitorilor. După ce s-a îndepărtat rătăcirea lor, lumina s-a revărsat în piepturile tuturor și s-a arătat că una singură este Biserica Universală și că nu poate fi sfâșiată, nici împărțită. Și de-acum nimeni nu va mai putea fi lesne înșelat de vorbele deșarte ale unui schismatic nebun, de vreme ce s-a văzut că bunii și slăviții oșteni ai lui Hristos nu au putut fi ținuți mult timp în afara Bisericii, prin înșelăciunea și viclenia cuiva.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

[1] Luca XV, 7-10.

SCRISOAREA LII

Ciprian, fratelui Corneliu[1]

I.1. Cu grijă și cu dragoste ai procedat, frate preaiubit, trimițând de îndată la noi pe paracliserul[2] Nichifor, care să ne vestească slăvita bucurie, prilejuită de revenirea la Biserică a mărturisitorilor, și să ne înarmeze pe deplin împotriva noilor și primejdioaselor lovituri ale lui Novațian și Novatus, la adresa Bisericii lui Hristos.

2. Căci, după ce în ajun sosise aici gruparea dăunătoare a ticăloșiei eretice, de acum pierdută ea însăși și urmând a pierde pe alții care i se vor fi alăturat, Nichifor a sosit pe neașteptate a doua zi cu scrisoarea voastră, din care am și aflat, și am început a-i înștiința și a-i pregăti și pe ceilalți, despre faptul că Euaristus, din episcop, nu a rămas nici măcar un simplu credincios laic, că, alungat din scaun și din mijlocul poporului și izgonit din Biserica lui Hristos, rătăcește departe prin alte provincii și că el însuși, înecat în privința adevărului și a credinței, provoacă unora asemănători sieși înecuri pe măsură, că și Nicostratus, după ce a fost îndepărtat din sfânta slujire a diaconiei, căci, printr-o înșelăciune nelegiuită, s-au furat banii Bisericii și au dispărut depunerile pentru văduve și orfani, a vrut nu atât să vină în Africa, cât să fugă de acolo, din Roma, de dezvăluirea jafurilor și păcate-

[1] Formula inițială de salut poate fi prescurtată: s.(alutem), eventual și d.(at), „transmite, urează sănătate".

[2] *Acolūthus* (ἀκόλυθος) este ajutorul preotului în slujire, paracliserul.

lor lui nelegiuite. Iar acum, trădător al Bisericii și fugar, ca și cum a schimba locul ar însemna că s-a schimbat omul, se semețește peste măsură și se proclamă mărturisitor al lui Hristos, el, care a tăgăduit Biserica.

3. Căci atunci când Apostolul Pavel spune:

De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și vor fi amândoi un singur trup, taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică[1],

atunci când, zic eu, fericitul Apostol spune acest lucru și deopotrivă, cu sfânt glasul său, mărturisește unitatea dintre Hristos și Biserică, ținută strâns prin legături de nedesfăcut, cum poate fi împreună cu Hristos cel care nu este cu mireasa lui Hristos și în Biserica Lui? Sau în ce fel ia asupră-și sarcina de a gospodări ori chiverni si Biserica cel care a prădat și a înșelat Biserica lui Hristos?

II.1. Despre Novatus nu trebuia să ni se dezvăluie nimic nouă, căci mai degrabă prin noi trebuie să vă fie arătat vouă Novatus, mereu doritor de schimbări, nebun de boala lăcomiei nesătule, umflat de semeția și prostia unei mândrii trufașe, luat totdeauna în nume de rău de episcopii de aici, osândit întotdeauna ca eretic și viclean prin glasul tuturor arhiereilor, preocupat mereu să trădeze și, pentru aceasta, lingușitor ca să înșele, niciodată credincios ca să iubească, făclie și foc întru aprinderea răzmeriței, vârtej și furtună întru scufundarea credinței, dușman al odihnei, potrivnic al liniștii, vrăjmaș al păcii.

2. În sfârșit, plecat fiind Novatus de-acolo, de la voi, adică după ce s-au îndepărtat furtuna și vârtejul, s-a făcut liniște acolo, în acea parte, și slăviții și bunii mărturisitori[2] care, la îndemnul lui,

[1] Efeseni V, 31-32. Sintagma eu zic... trebuie înțeleasă: vreau să spun..., mă refer la... .

[2] Maxim și ceilalți, amintiți în Scrisoarea XLIX.

se depărtaseră de Biserică, s-au reîntors la Biserică, după ce acela a părăsit Roma. Tot Novatus este cel care, întâia oară, a semănat la noi schisma neînțelegerii și vâlvătaia care a despărțit pe unii frați de aici de episcop, el care, în chiar timpul prigoanei, a fost pentru noi ca o altă prigoană în a sminti mințile fraților.

3. Tot el este cel care, fără a-i îngădui și chiar fără a ști eu, l-a făcut, prin strădania și obrăznicia sa, diacon pe tovarășul său Felicissimus și, înaintând cu furtuna sa, spre a răsturna chiar Biserica Romei, a pus în mișcare acolo lucruri asemănătoare și pe măsură, despărțind de cler o parte a poporului, sfâșiind înțelegerea fraților, care erau strâns uniți și care se iubeau între ei. Și, de bună seamă, fiindcă Roma, prin măreția sa, trebuia să fie mai presus de Cartagina, a făptuit acolo lucruri mai mari și mai grave. Cel care aici făcuse un diacon împotriva voinței Bisericii, acolo a făcut un episcop.

4. Și nu se mire nimeni de acest lucru la unii asemenea lui. Totdeauna cei răi sunt mânați ca scoși din minți de nebunia lor și, după ce au făcut nelegiuirile, sunt împinși mai departe chiar de conștiința minții lor ticăloase. Nu pot rămâne în Biserica lui Dumnezeu cei care nu au păzit învățătura lui Dumnezeu și a Bisericii, nici prin felul lucrării lor, nici prin felul pașnic al felului lor de a fi.

5. Orfanii despuiați de el, văduvele înșelate, chiar și banii furați ai Bisericii cer pentru el aceste pedepse, pe care noi le prevedem pentru nebunia lui. Chiar tatăl lui a murit de foame în mahala și mai apoi, la moarte, nici măcar nu a fost îngropat de el. A lovit cu piciorul pântecele soției sale și, provocându-i un avort, nașterea a devenit pruncucidere. Și acum cutează a osândi mâinile celor care au adus sacrificii, în vreme ce el însuși este mai ucigaș, prin picioarele-i cu care și-a ucis fiul ce urma a se naște!

III.1. De această dezvăluire a ticăloșiilor se temea de multă vreme. Pentru aceasta era încredințat nu numai că va fi scos din rândul preoților, ci și afurisit[1] și, fiindcă frații ne împresurau, amenința să vină ziua cercetării, în care pricina lui ar fi fost adusă înaintea noastră, de n-ar fi venit mai înainte prigoana, pe care acesta, luând-o ca pe un prilej de-a scăpa de osândă și de-a câștiga, a săvârșit toate acestea și le-a răscolit, astfel încât el, care urma să fie alungat și exclus din Biserică, s-o ia înaintea judecății episcopilor, printr-o retragere de bună voie, ca și cum ar fi scăpat de pedeapsă, luând-o înaintea sentinței.

IV.1. Însă, în ceea ce-i privește pe ceilalți frați, pentru care suferim că au fost împresurați de el, ne străduim să scape de legătura primejdioasă a vicleanului, să iasă din lațurile ucigătoare ale pierzătorului, să revină la Biserica din care acela, pe bună dreptate, a fost izgonit, cu voia lui Dumnezeu; și suntem încredințați, că, ajutați de mila Domnului, ei se pot întoarce.

2. Căci nu poate pieri decât cel care este vădit că urmează să piară, după cum spune Domnul în Evanghelia Sa:

Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină.[2]

Cel care nu a fost sădit în învățăturile și poruncile lui Dumnezeu-Tatăl, numai acela se va putea depărta de Biserică, numai acela, după ce și-a părăsit episcopii, va putea rămâne în nebunie cu ereticii și schismaticii. Pe ceilalți însă mila lui Dumnezeu-Tatăl și blândețea Domnului nostru Hristos și răbdarea noastră îi vor uni iarăși cu noi.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii întotdeauna bine sănătos.

---

[1] A excomunica, a afurisi; sintagmă consacrată: *communicatione prohibere* „a opri de la comuniune" după modelul clasicei exilări: *igni et aquā interdicere* „a opri de la foc și apă", adică a izgoni, ca fiind spurcat, blestemat.

[2] Matei XV, 13.

SCRISOAREA LIII

Maxim, Urbanus, Sidonius, Macarie urează sănătate fratelui Ciprian

I.1. Suntem încredințați, preaiubite frate, că și tu, împreună cu noi, te bucuri în egală măsură, că noi, după ce am ținut adunarea pentru treburile Bisericii și, mai ales, chibzuind în pace, trecând cu vederea neînțelegerile și lăsându-le în seama judecății lui Dumnezeu, am făcut pace cu episcopul nostru Corneliu și deopotrivă cu tot clerul. Cu bucuria întregii Biserici și chiar cu dragostea binevoitoare a tuturor, a trebuit să afli acest fapt în chipul cel mai sigur prin această scrisoare a noastră.

Ne rugăm, frate preaiubit, să fii bine întru mulți ani.

SCRISOAREA LIV

Ciprian dorește sănătate preotului Maxim și totodată fraților Urbanus, Sidonius și Macarie

I.1. După ce mi-a fost citită, frați preaiubiți, scrisoarea[1] pe care mi-ați trimis-o despre întoarcerea voastră și despre pacea cu Biserica și despre frățească reîntregire, mărturisesc că eu unul m-am bucurat tot atât de mult, pe cât mă bucurasem și înainte, când am de aflat slava mărturisirii voastre și am primit cu mulțumire izbânda cerească și duhovnicească a luptei voastre.

2. Căci aceasta este altă mărturie a credinței și slavei voastre: a mărturisi că este una singură Biserică, a nu te face părtaș la rătăcirea ori mai degrabă ticăloșia altuia, a reveni în aceeași tabără de unde ați pornit înainte, de unde ați sărit înainte pentru a purta bătălia și pentru a respinge, din toate puterile, vrăjmașul. Căci trofeele din luptă trebuia să fie aduse tot acolo, de unde fuseseră primite armele pentru luptă, pentru ca nu cumva Biserica lui Hristos să nu-i aibă slăviți pe aceia pe care Hristos îi pregătise pentru slavă.

3. Acum însă și voi ați păstrat, prin iertarea Domnului, legătura strânsă care se potrivește credinței voastre și legea dragostei nedespărțite și a înțelegerii și v-ați făcut pentru ceilalți pildă de dragoste și de iertare prin întoarcerea voastră, astfel încât adevă-

[1] Scrisoarea LIII.

rul Bisericii și al Evangheliei și unitatea Tainei, care erau păzite de noi, sunt întărite chiar prin alăturarea și legătura voastră, iar mărturisitorii lui Hristos nu se fac capi ai rătăcirii, ca unii care fuseseră chezașii vrednici de laudă ai bărbăției și cinstei.

II.1. Vor vedea cât de mult vă vor ferici ceilalți sau cât de mult vă vor lăuda fiecare între ei. Eu însă mărturisesc că vă fericesc din plin și mă mândresc mai mult decât ceilalți cu această pașnică întoarcere și dragoste a voastră. Dar, pur și simplu, trebuie să ascultați ce a fost în inima mea. Sufeream foarte tare și mă chinuiam că nu puteam ține legătura[1] cu cei pe care odată începusem a-i iubi.

2. După ce voi, ieșiți fiind din temniță, v-ați prins în rătăcirea schismatică și eretică, se părea că slava voastră a rămas în temniță. Se părea că măreția numelui vostru a rămas acolo, de vreme ce oștenii lui Hristos nu se întorceau la Biserică din închisoarea în care ajunseseră mai înainte cu lauda și mulțumirea Bisericii.

III.1. Căci, deși se pare că este zâzanie[2] în Biserică, totuși nici credința, nici iubirea noastră nu trebuie să fie împiedicate, astfel încât, doar fiindcă vedem că este neghină în Biserică, noi înșine să ne depărtăm de ea. Trebuie doar să ne străduim să putem fi noi grâul, încât, îndată ce grâul a început a fi adunat în hambarele Domnului, să luăm rodul lucrării și străduinței noastre. Spune Apostolul în epistola sa:

Iar într-o casă mare nu sunt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut, iar unele sunt de bună seamă spre cinste, altele spre necinste.[3]

---

[1] A ține legătura, *comunicare*, are, contextual, și sensul de „a fi în comuniune".

[2] Zâzanie, *zizania*, din pildele neotestamentare, neghina sau pirul din grâu, adică „răutatea, discordia, tulburarea", după ζιζάνιον, preluat și el din sumerianul *zizăn*.

[3] II Timotei II, 20.

Noi să ne străduim în lucrarea noastră și, pe cât putem, să ne silim a fi vas de aur și de argint. De altminteri, numai Domnului I s-a dat să spargă vasele de lut, Lui, Căruia I-a fost dată și vergeaua de fier.

2. Nu poate robul fi mai presus de stăpânul său, nici să cearã cineva pentru sine ceea ce Tatăl numai Fiului I-a încredințat, astfel încât să creadă de acum că el poate, fie să aducă lopata la arie spre a vântura și a curăța, fie să aleagă de grâu toată neghina prin judecată omenească. Trufașă este încăpățânarea aceasta și nelegiuită puterea pe care și-o ia nebunia cea strâmbă.

3. Deoarece unii fac mereu mai mult decât cere blânda dreptate, pier din Biserică și, în timp ce se ridică cu trufie, orbiți fiind chiar de semeția lor, pierd lumina adevărului. Pentru aceasta și noi, păstrând măsura potrivită și privind cu luare-aminte cântarul Domnului și cugetând la bunătatea și milostenia lui Dumnezeu-Tatăl, abia după ce îndelung și mult s-a făcut între noi cercetarea, am cântărit cu dreaptă măsură cele ce trebuie făcute.

4. Toate acestea le puteți pătrunde adânc, de veți fi citit cărțuliile mele[1], pe care de curând le citisem aici și, în numele dragostei noastre, vi le trimisesem și vouă spre a le citi, cărticele în care nu lipsește pentru cei căzuți nici mustrarea, care să-i îmboldească, nici leacul care să-i însănătoșească. În mărginirea mea am vorbit, pe cât am putut, și despre unitatea Bisericii Universale; sunt încredințat că această cărțulie vă place acum

[1] *De lapsis* și *De Cath. Ecclesiae Unitate* (cunoscută în timpul lui Fulgentius ca *De simplicitate praelatorum*). Ultima se ocupă de unitatea episcopilor în fiecare biserică și de unitatea din Biserica Universală. Acesta este motivul pentru care Sf. Ciprian vorbește astfel lui Maxim și celorlalți mărturisitori reprimiți în Biserică.

tot mai mult, de vreme ce acum astfel o citiți, încât s-o prețuiți și s-o iubiți, dacă într-adevăr, ceea ce noi am prins în cuvinte, voi împliniți prin fapte, deoarece reveniți la Biserică în unitatea iubirii și a păcii.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți totdeauna bine sănătoși.

SCRISOAREA LV

Ciprian urează sănătate fratelui Antonianus

I.1. Am primit, frate preaiubit, prima ta scrisoare, care păzește cu tărie înțelegerea soborului episcopilor și legătura strânsă cu Biserica Universală și în care ai dat de știre că tu nu intri în comuniune cu Novațian, ci urmezi hotărârea noastră și păstrezi o singură înțelegere, aceea cu Corneliu, confratele nostru întru episcopat.

2. Mi-ai scris chiar să transmit o copie a acestei scrisori confratelui nostru Corneliu, pentru ca, lăsând la o parte toată grija, să știe de acum că tu te afli în comuniune cu el, adică cu Biserica Universală.

II.1. Însă ne-a venit mai pe urmă, pe neașteptate, trimisă prin confratele Quintus, o altă scrisoare a ta, din care am înțeles că sufletul tău, mișcat de scrisoarea lui Novațian, a început să dea înapoi. Căci, după ce mai înainte ți-ai arătat cu tărie hotărârea și încuviințarea, în această scrisoare ai cerut să-ți răspund ce erezie a adus Novațian sau pe ce întemeindu-se Corneliu intră în comuniune cu Trofimus și cu cei care au jertfit.

2. Iar dacă te preocupă tulburarea credinței și, îngrijorat fiind, cauți adevărul într-o pricină încurcată, nu trebuie înăbușită grija stăruitoare a unui suflet mistuit de o sfântă teamă.

III.1. Și, fiindcă văd că, după părerea din prima ta epistolă, ai fost mai pe urmă tulburat de scrisoarea lui Novațian, eu, preaiubite frate, pun pe primul loc un anume lucru: bărbații neclintiți și întemeiați pe stâncă[1] o dată pentru totdeauna, cu statornicie, nu sunt clintiți, nu spun de o adiere ușoară, dar nici de vânt sau de vijelie, astfel încât cugetul, adesea nehotărât și nesigur, nu le este purtat de păreri diferite, ca de suflarea unor vânturi ce dau năvală și nu sunt clintiți din hotărârea lor, atrăgându-și învinuirea de nestatornicie. Pentru ca scrisoarea lui Novațian să nu facă acest lucru cu tine, frate, sau cu oricare altul, îți voi lămuri pe scurt, precum ai dorit, temeiul acestei pricini.

2. Și, în primul rând, fiindcă tu pari, de bună seamă, tulburat chiar de purtarea mea, trebuie lămurite față de tine, atât persoana, cât și poziția mea, ca să nu se creadă că eu am renunțat cu ușurință la hotărârea mea și, cu toate că la început am apărat, în primul rând, asprimea Evangheliei, să pară că mai apoi cugetul meu s-a abătut de la învățătura și neînduplecarea de mai înainte, astfel încât am socotit că trebuie lăsată slobodă iertarea pentru cei care și-au pătat conștiința cu adeverințe de apostazie[2] sau au săvârșit sacrificii nelegiuite. Pentru că nici într-o privință, nici în cealaltă nu am făcut nimic fără o îndelung măsurată și cântărită judecată.

IV.1. Căci, pe când lupta era încă în toi și bătălia slăvitei înfruntări fierbea în clocotul prigoanei, puterile oștenilor trebuiseră îmboldite cu tot îndemnul și deplinul avânt și, mai cu sea-

[1] Stâncă, aluzie evidentă la Sf. Petru, piatra pe care s-a zidit Biserica.

[2] Vezi primele scrisori, unde se dezbate pe larg problema celor căzuți, *lapsi*, care aveau dobândite de la autoritățile păgâne adeverințe, cărticele, *libelli apostasiae*, care-i scoteau din rândul vinovaților de a fi creștini; unii obțineau fraudulos aceste adeverințe „de bună purtare", ferindu-se de fapt să aducă sacrificii idolilor.

mă, trebuiseră însuflețite de răsunetul ca de trâmbiță al glasului nostru cugetele celor căzuți, ca să urmeze calea pocăinței, nu numai prin rugăciuni și plânsete, ci, fiindcă li se dădea prilejul întoarcerii la luptă și al redobândirii mântuirii, să fie încă mai mult mânați în dorința mărturisirii și slava martiriului, mustrați fiind de cuvintele noastre.

2. În sfârșit, după ce preoții și diaconii mi-au scris despre unii că au fost necumpătați și se îmbulzesc spre a primi degrabă comuniunea, răspunzându-le în scrisoarea mea, care se păstrează[1], am adăugat și acest lucru:

„Aceștia, dacă se grăbesc prea mult, au în puterea lor ceea ce-și doresc; însuși momentul le oferă mai mult decât cer, căci bătălia se duce încă și înfruntarea este zilnic reluată. Dacă se căiesc cu adevărat și cu tărie pentru fapta lor și flacăra credinței este destul de puternică, cei ce nu pot fi nimiciți pot fi încununați."

3. Totuși eu am amânat luarea unei hotărâri în privința celor căzuți, pentru ca atunci, când ni se vor fi dat răgazul și liniștea, iar milostenia divină va fi îngăduit episcopilor a se aduna la un loc, atunci abia, după ce se va fi convenit și cumpănit o măsură, în urma înfruntării tuturor, să hotărâm ce se cuvine să facem. Dacă însă cineva va fi vrut în mod nechibzuit să intre în comuniune cu cei căzuți, înaintea întrunirii noastre și înainte de luarea unei hotărâri prin cercetarea tuturor, acesta însuși să fie afurisit.

V.1. Acest lucru eu l-am scris pe larg[2] clerului de la Roma, care pe atunci era fără episcop, și mărturisitorilor, preotului Maxim și celoralți puși sub pază, uniți acum în Biserică împreună cu Corneliu. Ceea ce le-am scris eu poți cunoaște din răspunsurile lor, căci în scrisoarea[3] lor au pus următoarele:

[1] Scrisoarea XIX, 2.

[2] Scrisoarea XXVII.

[3] Scrisoarea XXX, pct. V, 3.

„Cu toate că, într-o pricină atât de însemnată, nouă ne-ar plăcea ceea ce și tu ai lămurit, totuși mai întâi trebuie sprijinită pacea Bisericii, apoi, după ce se va fi făcut astfel o dezbatere a părerilor cu episcopii, cu preoții, cu diaconii, cu mărturisitorii și, în egală măsură, de față cu laicii, să se cerceteze pricina celor căzuți."

2. Chiar atunci, pe când Novațian scria și citea cu glas tare ceea ce scrisese, iar preotul Moise, pe atunci mărturisitor, de acum martir, subscria, s-a adăugat faptul ca celor căzuți, bolnavi fiind și pe moarte, să le fie dată iertarea. Această scrisoare a fost trimisă în toată lumea și a fost adusă la cunoștință tuturor bisericilor și tuturor fraților.

VI.1. Totuși, potrivit cu ceea ce se hotărâse înainte, deoarece, după potolirea prigoanei, avusesem putința de a ne aduna la un loc[1] un mare număr de episcopi, pe care ne-au păzit întregi și teferi credința noastră și ocrotirea Domnului, ne-am reunit și am judecat cu o sănătoasă cumpănire, după ce timp îndelungat s-au cercetat Scripturile în amândouă privințele, pentru ca, pe de o parte, nici să nu fie tăgăduită cu desăvârșire celor căzuți nădejdea comuniunii și iertării, încât să se piardă și mai mult în deznădejdea lor și, pentru că Biserica le este închisă, să trăiască în chip păgân, urmând viața lumească, iar pe de alta, nici să nu fie slăbită asprimea Evangheliei, încât să se îmbulzească cu îndrăzneală spre comuniune, ci să dureze îndelung pocăirea și să se ceară cu lacrimi milostenia Tatălui și să se cerceteze pricinile și dorințele și nevoile fiecăruia în parte, conform cu ceea ce este cuprins în cărticica despre care sunt încredințat că a ajuns la tine și în care s-au consemnat punct cu punct cele mai de seamă hotărâri[2].

2. Și, ca să nu pară că nu este de ajuns numărul episcopilor din Africa, am scris cu privire la acest lucru chiar și la Roma,

[1] Sinodul din primăvara anului 251.

[2] Hotărârile nu s-au păstrat și nici cărțulia *(De lapsis)* care le cuprindea.

confratelui nostru Corneliu, iar el însuşi, după ce s-a ţinut un sinod cu foarte mulţi confraţi episcopi, a luat aceeaşi hotărâre ca şi noi, cu aceeaşi asprime şi sănătoasă cumpătare.

VII.1. A fost nevoie să-ţi scriu acum despre acest lucru, ca să ştii că n-am făcut nimic cu uşurinţă, ci că eu, după cum spusesem înainte în scrisorile mele, le-am supus toate judecăţii comune a sinodului nostru şi că, de bună seamă, nu am intrat mai înainte în comuniune cu nimeni dintre cei căzuţi, de vreme ce până acum orice căzut avea de unde primi nu numai îngăduinţa, ci şi cununa.

2. Totuşi, după aceea, precum o cereau şi înţelegerea soborului şi nevoia de-a aduna comunitatea fraţilor şi de-a obloji rana, am cedat cerinţei vremurilor şi am socotit că trebuie să ne îngrijim de mântuirea celor mulţi, iar acum nu mă îndepărtez de cele ce s-au hotărât o dată pentru totdeauna printr-o înţelegere comună în sinodul nostru, cu toate că multe se vântură prin glasurile multora şi pretutindeni se tot aruncă din gura diavolului minciuni împotriva preoţilor lui Dumnezeu, spre a se rupe armonia unităţii universale.

3. Dar se cuvine ca tu, ca un bun frate şi confrate de episcopat, de aceeaşi simţire, să nu primeşti cu uşurinţă ceea ce spun răuvoitorii şi apostaţii, ci ceea ce fac confraţii tăi, bărbaţi cumpătaţi şi aleşi, să cântăreşti drept în cercetarea vieţii şi învăţăturii noastre.

VIII.1. Ajung de acum, frate preaiubit, la persoana confratelui nostru Corneliu, aşa cum l-ai cunoscut mai cu adevărat împreună cu mine, nu din minciuna răuvoitorilor şi defăimătorilor, ci din judecata lui Dumnezeu, Care l-a făcut episcop, şi din mărturia confraţilor, a căror mulţime, pretutindeni în lumea întreagă, l-a încuviinţat într-o totală înţelegere.

2. Căci, ceea ce îi dă preaiubitului nostru Corneliu o intrare plină de slavă înaintea lui Dumnezeu și a lui Hristos și a Bisericii Lui, la fel și a tuturor confraților, este faptul că el n-a venit la episcopat pe neașteptate, ci, trecut fiind prin toate treptele ierarhice ale Bisericii și slujindu-L pe Domnul mereu în demnități religioase, a urcat până la culmea cea mai de sus a ierarhiei, prin toate treptele slujirii.

3. Apoi, în cele din urmă, n-a cerut, nici n-a voit episcopatul ca atare și nici n-a dat buzna precum ceilalți, pe care-i umflă boala îngâmfării și trufiei lor, ci, îndeobște liniștit și cumpătat și precum ne-au obișnuit a fi cei aleși de Dumnezeu pentru această dregătorie, nu s-a silit precum alții să devină episcop, însă, pentru sfiiciunea înfrânării sale feciorelnice și pentru smerenia bunei cuviințe înnăscute și păstrate, el însuși a fost silit să primească, prin constrângere, episcopatul.

4. Și a fost făcut episcop de cei mai mulți confrați ai noștri, care erau atunci de față în cetatea Romei, care au trimis la noi scrisori de slavă și de laudă și alese prin mărturia cuprinsului lor, în privința alegerii lui. Corneliu însă a fost făcut episcop din judecata lui Dumnezeu și a Hristosului[1] Său, de mărturia aproape a tuturor clericilor, de voința poporului, care a fost atunci de față, de adunarea episcopilor cu vechime și a bărbaților aleși, cum nimeni n-a fost făcut înaintea lui, la o vreme când locul lui Fabian, adică al lui Petru, și treapta scaunului episcopal erau vacante.

5. După ce acest rang a fost ocupat și confirmat, atât din voința lui Dumnezeu, cât și prin încuviințarea noastră a tuturor, oricine va fi vrut de acum să se facă episcop e silit a o face în afară[2] și să nu primească numirea din partea Bisericii, cel care nu păstrează

[1] Hristosului, Unsului.

[2] Din/în afară, *profanus,* „de dincolo de altar" (*fanum* „altar"), „din afara Bisericii, lumesc".

unitatea Bisericii. Oricine va fi fost acela, chiar de se avântă mult cu de la sine putere și cere foarte mult pentru sine, este un profan, este un străin, este în afară. Și, deoarece nu poate fi un al doilea după cel dintâi, oricine a fost făcut după acesta unul, care trebuie să fie singurul, acela este de-acum nu al doilea, ci nici unul.

IX.1. Apoi, după primirea, nu prin stăruințe, nici prin silnicie, a episcopatului, ci din voința lui Dumnezeu, Care face episcopii, cât de mare a fost bărbăția în el însuși, după preluarea episcopatului, cât de mare tăria sufletului, ce fel statornicia credinței, căci noi suntem datori cu inima curată să înțelegem profund și să lăudăm, faptul că el s-a așezat neînfricat în scaunul arhieresc al Romei în acest timp, când un tiran[1], dușman episcopilor lui Dumnezeu, amenința cu lucruri de spus și de nespus, care mai răbdător și mult mai îngăduitor putea auzi că împotriva sa se ridică un alt împărat[2], decât că în fruntea Romei se pune un episcop al lui Dumnezeu.

2. Oare acesta, frate preaiubit, nu trebuie lăudat ca fiind cea mai înaltă mărturie de bărbăție și de credință, oare nu trebuie socotit între slăviții martori și mărturisitori acesta, care a șezut atâta timp așteptând pe călăii trupului său și pe războinicii unui tiran înverșunat, care, fie se năpusteau cu sabia asupra lui Corneliu, căci se împotrivea decretelor sălbatice și nesocotea amenințările și chinurile și uneltele torturii prin tăria credinței, fie răstigneau, fie ardeau cu foc, fie sfâșiau mărunțaiele și trupurile prin tot felul de pedepse? Deși măreția și bunătatea Domnului ocrotitor a vrut să fie episcop acela pe care l-a făcut și l-a ocrotit, totuși Corneliu, în ce privește sacrificiul și spaima lui, a suferit orice a putut suferi și a învins mai întâi prin episcopatul lui pe tiranul, învins mai apoi prin armele războiului[3].

[1] Împăratul Decius, inițiatorul prigoanei anticreștine din anul 250.

[2] Împăratul rival, numit în text *princeps aemulus*.

[3] Tiranul (Decius) a fost ucis, în anul 251, într-o luptă pe malurile Dunării.

X.1. Însă, în ce privește lucrurile rușinoase și răuvoitoare care sunt răspândite despre el, nu vreau să te miri, de vreme ce știi că aceasta este mereu lucrarea diavolului, încât să sfâșie prin minciună pe robii lui Dumnnezeu și să pângărească prin zvonuri neadevărate un nume slăvit, încât, cei ce strălucesc prin lumina conștiinței lor să fie murdăriți prin cârcoteli mincinoase.

2. Dar să știi că frații noștri au cercetat și au aflat în chipul cel mai adevărat că acela nu s-a murdărit nici cu folosirea cărticelei[1], precum îl învinuiesc unii, dar nici nu a legat o comuniune nelegiuită cu episcopii care au adus sacrificii, ci i-a unit cu noi doar pe cei a căror pricină a fost ascultată și a căror nevinovăție a fost recunoscută.

XI.1. Căci și despre Trofimus[2], despre care ai dorit să ți se scrie, adevărul nu este așa cum au ajuns la tine zvonul și minciuna răuvoitorilor. Căci, precum au făcut adesea și înaintașii noștri, fratele nostru preaiubit a căzut de nevoie, pentru ca frații noștri să rămână uniți.

2. Și, fiindcă cea mai mare parte a poporului se îndepărtase împreună cu Trofimus, acum Trofimus revenind la Biserică și dându-i-se ascultare și mărturisind prin căința rugăciunii rătăcirea dinainte și rechemând cu deplină smerenie și supunere pe frați, pe care de curând îi dezbinase, i-au fost ascultate rugămințile și au fost primiți în Biserica Domnului nu numai Trofimus, ci și un număr foarte mare de frați care fuseseră cu Trofimus, care n-ar fi avut de gând nici unul să revină la Biserică, decât însoțiți de Trofimus.

[1] Cărticele: adeverințe sau recomandări date de mărturisitori (chiar din temniță) pentru obținerea de către apostați a iertării; vezi primele scrisori.

[2] Nu i se cunoaște cu precizie identitatea, dar pare a fi fost unul din episcopii care l-au confirmat pe Novațian. (Cf. Eusebiu, *Hist. Eccl.*, XLIII, 10.)

3. Așadar, după ce s-a ținut acolo un sfat cu cei mai mulți confrați, a fost primit Trofimus, fapt prin care se dobândea întoarcerea fraților și mântuirea dată multora. Așadar, Trofimus a fost primit să intre în comuniune ca laic, nu așa cum ți-au vestit scrisorile răuvoitorilor, anume că ar uzurpa demnitatea de episcop.

XII.1. Dar și ceea ce ți s-a vestit, anume că Corneliu intră în comuniune cu cei care au jertfit, chiar și acest lucru se naște din zvonurile plăsmuite ale apostaților. Căci nu ne pot lăuda cei care se îndepărtează de noi, dar nici noi nu trebuie să ne așteptăm a fi pe placul acelora care, neplăcându-ne nouă și răzvrătiți fiind împotriva Bisericii, stăruie în a-i rupe cu silnicie de Biserică pe frați. Pentru aceasta, frate preaiubit, să nu asculți cu ușurință, nici să nu crezi toate zvonurile ce se răspândesc, atât despre Corneliu, cât și despre noi.

XIII.1. Iar dacă unii sunt loviți de boli, să li se dea ajutor în neputință, așa cum s-a hotărât. Totuși, după ce li s-a venit în ajutor și celor în primejdie de moarte li s-a dat iertarea, nu pot fi sufocați de către noi, sau striviți, ori împinși cu forța și cu mâna noastră spre deznodământul morții, ca și cum, de vreme ce iertarea se dă celor care mor, cei care au primit iertarea ar trebui să moară. Ci în aceasta să se vadă mai degrabă un semn al iubirii divine și al blândeții părintești, anume că, după primirea iertării, sunt păstrați în viață. Și de aceea, dacă, după ce au primit iertarea, li se dă un răgaz de la Dumnezeu, nimeni nu trebuie să le aducă vreo vină episcopilor, de vreme ce s-a hotărât, o dată pentru totdeauna, să li se vină în ajutor fraților aflați în primejdie de moarte.

2. Nici să nu socotești, preaiubite frate, precum li se pare unora, că se cuvine ca cei cu cărțulie[1] să fie priviți la fel cu cei care au

[1] Cărțulie, *libellus*, de adeverire a apostaziei, obținută adesea formal, prin mituirea oficialilor, pentru a scăpa de rigorile persecuției. Posesorii acestora, falși aducători de jertfe, sunt numiți *libellatici*. Vezi primele scrisori.

jertfit, de vreme ce, chiar între cei care au jertfit, sunt adesea deosebite atât motivul, cât și speța. Căci nu trebuie puși pe aceeași treaptă acela care s-a avântat îndată, din voința sa, spre sacrificiul nelegiuit și cel care, împotrivindu-se și luptând îndelung, a ajuns de nevoie la acest lucru: acela care s-a trădat și pe sine și pe toți ai săi și cel care, luând asupra sa însuși primejdia în locul tuturor, și-a ocrotit soția și copiii și toată casa, prin asumarea propriei primejduiri; acela care a împins la nelegiuire pe vecinii și pe prietenii săi și cel care și-a apărat vecinii și slugile și chiar a primit în casele și ascunzătorile sale foarte mulți frați, ce se ascundeau bejeniți și fugari, aducând și oferind Domnului multe suflete vii și nevătămate, care să se roage în locul unuia singur căzut.

XIV.1. De vreme ce chiar între cei care au jertfit este o mare deosebire, ce lipsă de înțelegere și ce grozavă împietrire este să-i alături pe cei cu cărțulie celor care au sacrificat, de vreme ce chiar unul pentru care s-a obținut cărțulia spune:

„Citisem mai înainte și aflasem, căci a spus-o episcopul, că robul lui Dumnezeu nu trebuie să sacrifice idolilor, nici să li se închine și, pentru a nu face ceea ce nu e îngăduit, de vreme ce mi se ivise prilejul dobândirii unei cărțulii, pe care eu însumi n-o primeam, de nu mi se dădea prilejul, fie am mers la magistrat, fie am transmis prin altcineva că sunt creștin, că nu-mi e îngăduit să aduc jertfe, că nu mă pot apropia de jertfelnicele diavolului, că pentru aceasta îi dau o sumă[1], ca să nu fac ceea ce nu mi-e îngăduit."

2. Or, acum, acesta, care s-a pătat cu o adeverință, după ce a aflat că noi l-am mustrat, că nu trebuia să facă aceasta, cu toate că are mâinile curate și gura lui n-a murdărit-o nici o atingere a mâncării ucigătoare, dar i-a fost murdărită conștiința, el plânge când ne aude și se jeluiește și, dacă acum este mustrat că

[1] Sumă, în text *praemium*, desigur mita pentru a i se elibera actul (fals) de apostazie.

a păcătuit și a înșelat nu atât prin nelegiuire, cât prin greșeală, mărturisește că de acum înainte este învățat și prevenit.

XV.1. Dacă respingem pocăirea acestora, care au încredințarea unei îngăduințe venite din recunoaștere, îndată, împreună cu soția, cu copiii, pe care-i păziseră neatinși, sunt atrași, la chemarea diavolului, spre erezie și schismă. Și ni se va adăuga ca vină în ziua judecății, că n-am îngrijit oaia rănită și, pentru una singură căzută, am dus la pieire pe cele multe sănătoase; și, de vreme ce Stăpânul, lăsând nouăzeci și nouă sănătoase, a căutat una singură rătăcită și ostenită și, găsind-o, a adus-o pe umerii Săi[1], noi, nu numai că nu-i căutăm pe cei osteniți, dar îi și gonim pe cei ce vin la noi; și, în vreme ce profeții mincinoși nu încetează acum a nimici și a lovi turma lui Hristos, le dăm prilej câinilor și lupilor, să-i pierdem prin împietrirea și neomenia noastră pe cei pe care nu i-a pierdut prigoana ucigașă.

2. Și unde va fi, frate preaiubit, ceea ce spune profetul:

În toate le fac pe plac tuturor, nu căutând ce mi-e mie folositor, ci celor mulți, spre a se mântui. Urmați-mă așadar.[2]

Și iarăși:

M-am făcut neputincios pentru cei neputincioși, ca să-i ajut pe cei neputincioși.[3]

La fel:

Dacă suferă un singur mădular, suferă împreună și celelalte mădulare: și, de se bucură un mădular, se bucură împreună și celelalte mădulare.[4]

XVI.1. Alta este, frate preaiubit, cugetarea filosofilor și stoicilor, care spun că toate păcatele sunt egale și că un bărbat ales nu

[1] Luca XV, 4.

[2] I Corinteni X, 13; XI, 1.

[3] I Corinteni IX, 22.

[4] I Corinteni XII, 26.

trebuie să se încline lesne. Dar între creștini și filosofi e o foarte mare deosebire. Iar dacă Apostolul spune:

Luați seama să nu vă fure cineva cu filosofia și vorbăria deșartă[1],

trebuie să ne ferim de cele ce nu vin din milostenia lui Dumnezeu, ci coboară din însușirea unei filosofii prea împietrite.

2. Iar despre Moise aflăm că se spune în Scripturi:

Și a fost Moise un om cu totul blând.[2]

Și Domnul, în Evanghelia Sa, zice:

Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru milostiv este cu voi.[3]

Și iarăși:

Nu cei sănătoși au nevoie de doctori, ci cei bolnavi.[4]

3. Ce vindecare poate aduce unul care zice:

„Eu îi vindec doar pe cei sănătoși, care n-au nevoie de doctor"?

Celor răniți trebuie să le dăm ajutorul nostru, vindecarea noastră. Să nu-i socotim morți, ci mai degrabă că zac pe jumătate morți, pe cei pe care-i vedem răniți de prigoana ucigătoare: dacă aceștia ar fi cu totul morți, niciodată mai apoi nu s-ar face din ei martori și mărturisitori.

XVII.1. Dar, deoarece în urma pocăinței există în ei ceea ce se poate însănătoși întru credință și bărbăție, iar tăria se înarmează prin pocăință,

2. – căci nu se va putea înarma dacă cineva cade în deznădejde, dacă, îndepărtat fiind cu împietrire și cruzime de Biserică, își întoarce spre păgâni căile și lucrările lumii acesteia, ori, respins fiind de Biserică, trece la eretici și schismatici, acolo unde, deși

[1] Coloseni II, 1.

[2] Numerii XII, 1, 3.

[5] Luca VI, 36.

[6] Matei IX, 12.

va fi fost ucis mai apoi pentru numele lui Hristos, scos fiind în afara Bisericii și depărtat de unitate și iubire, nu va putea fi încununat în moarte –;

3. și pentru aceasta, frate preiubit, am hotărât ca, după cercetarea fiecărei pricini, toți cei cu cărțulie să fie primiți, să se vină în ajutor jertfitorilor aflați pe moarte, pentru că spovedanie la cei de jos nu există și nimeni nu poate fi silit la pocăință de către noi, dacă i se ridică folosul pocăinței. De va fi venit mai înainte înfruntarea[1], se va afla înarmat pentru înfruntare, întărit de noi: dar dacă boala îl va fi urgisit înaintea înfruntării, el se duce cu mângâierea iertării și a împărtășirii.

XVIII.1. Și noi nu judecăm dinainte ceea ce va judeca Domnul, astfel încât, de va găsi deplină și dreaptă pocăința păcătosului, să încuviințeze atunci ceea ce se va fi hotărât de noi aici. Dacă însă cineva ne va fi înșelat cu prefăcută pocăință, Domnul, care nu este amăgit și care pătrunde inima omului, să judece despre cele pe care noi nu le-am văzut și să îndrepte Stăpânul hotărârea robilor. Noi totuși trebuie să ne amintim, frate, că scris este:

2. *Fratele care-și ajută fratele se va înălța.*[2]

Chiar și Apostolul a spus:

Toți cei care luați seama, ca să nu cădeți și voi în ispită, purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos.[3]

Pentru ca iarăși, mustrându-i pe trufași și înfrângându-le semeția, să adauge în epistola sa:

Și cel căruia-i pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă.[4]

Iar în alt loc spune:

---

[1] Înfruntarea, adică martiriul, înaintea morții naturale ori cauzate de boală.

[1] Pilde XVIII, 19. – trimitere greșită.

[2] Galateni VI, 1-2.

[3] I Corinteni X, 12.

Cine eşti tu, ca să judeci pe sluga altuia? Pentru Domnul său stă ori cade. Dar va sta: căci Dumnezeu are putere să-l ţină pe el.[1]

Chiar Ioan va adeveri, că Domnul nostru Iisus Hristos este apărător şi mijlocitor pentru păcatele noastre, zicând:

Copilaşii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuiţi; iar dacă va fi păcătuit cineva, avem Mijlocitor către Tatăl pe Iisus Hristos cel drept, şi Însuşi este rugăciunea pentru păcatele noastre.[2]

Însuşi Apostolul Pavel a pus în epistola sa:

Dacă Hristos a murit pentru noi, pe când eram încă păcătoşi, cu atât mai vârtos acum, îndreptaţi prin sângele Lui, ne vom izbăvi prin El de mânie.[3]

XIX.1. Gândindu-ne la bunătatea şi îndurarea Lui, nu trebuie să fim într-atât de cruzi şi aspri şi neomenoşi în a-i îngriji pe fraţi, ci să suferim cu suferinzii şi să plângem cu cei ce plâng şi, pe cât putem, să-i ridicăm cu ajutorul şi mângâierea dragostei noastre, nici într-atât de neîmblânziţi şi încăpăţânaţi în a nimici pocăinţa lor, şi iarăşi, nici slobozi şi lesnicioşi în a uşura cu nechibzuinţă comuniunea.

2. Iată, fratele zace rănit, lovit în luptă de vrăjmaş. Pe de o parte, diavolul caută să ucidă pe cel pe care l-a rănit, pe de alta, Hristos îl îmbărbătează să nu moară cu totul cel pe care l-a răscumpărat. Căruia dintre cei doi ne alăturăm, de partea cui stăm? Oare îl sprijinim pe diavol, ca să ucidă şi nu-l luăm în seamă pe fratele ce zace fiind pe moarte, precum ierarhii şi leviţii în Evanghelie? Ori, de bună seamă, ca ierarhi ai lui Dumnezeu şi ai lui Hristos, urmând ce a învăţat şi a făcut Hristos, îl smulgem pe cel rănit din fălcile vrăjmaşului şi-l încredinţăm vindecat judecătorului Dumnezeu?

[4] Romani, XIV, 4.

[5] I Ioan II, 1-2.

[6] Romani V, 8-9.

XX.1. Și să nu crezi, preaiubite frate, că de aici se micșorează bărbăția fraților ori lipsesc muceniciile din faptul că se va fi ușurat pocăința pentru cei căzuți și că li se va fi dat pocăiților nădejdea iertării. Tăria credincioșilor rămâne neclintită și, la cei ce se tem și iubesc din toată inima pe Dumnezeu, neclintirea rămâne trainică și puternică.

2. Căci și desfrânaților li se lasă de către noi un răgaz pentru pocăință și li se dă iertarea. Și totuși, pentru aceasta, nu scade în Biserică fecioria, nici nu slăbește, din pricina păcatelor altora, dorința slăvită a înfrânării. Biserica înflorește încununată de atâtea fecioare, iar neprihănirea și sfiala păstrează tăria slavei sale, și puterea înfrânării nu este frântă, pentru că desfrânării i se ușurează pocăința și iertarea.

3. Una este să aștepți pentru iertare, alta să ajungi la slavă, altceva ca cel trimis la închisoare să nu iasă de acolo până nu plătește ultimul bănuț[1], și iarăși una este a primi răsplata credinței și bărbăției, alta ca cel chinuit pentru păcate să se curețe printr-o lungă suferință și să se purifice îndelung prin foc, altceva să fi purificat toate păcatele prin pătimire, una, în sfârșit, a fi în așteptare pentru osânda Domnului în ziua judecății, și iarăși altceva a fi încununat de Domnul.

XXI.1. Printre înaintașii noștri, unii episcopi, aici, în provincia noastră, n-au socotit că trebuie să li se dea iertarea desfrânaților și au închis cu totul calea pocăinței pentru desfrânare. Totuși nu s-au retras din adunarea confraților lor episcopi, nici n-au rupt cu încăpățânarea împietririi ori neclintirii lor unitatea Bisericii Universale, astfel încât, deoarece la unii se acorda iertarea desfrânaților, cei care n-o dădeau să se despartă de Biserică.

[1] Matei V, 26.

2. Păstrându-se legătura unității și păzind în persoană jurământul nedespărțit al Bisericii Universale, fiecare episcop își hotărăște și-și conduce lucrarea, având a da socoteală Domnului pentru alegerea sa.

XXII.1. Mă mir însă că sunt unii atât de îndărătnici, încât socotesc că nu trebuie dată pocăința celor căzuți ori cred că celor ce se pocăiesc trebuie să li se refuze iertarea, cu toate că scris este:

Adu-ți aminte de unde ai căzut și te pocăiește și fă faptele de mai înainte.[1]

Ceea ce de bună seamă se spune aceluia despre care se știe că a căzut și pe care Domnul îl îndeamnă să se ridice iarăși prin lucrări, căci scris este:

Milostenia izbăvește de la moarte[2],

și desigur nu de acea moarte pe care o dată pentru totdeauna a stins-o Sângele lui Hristos și de care slava Botezului mântuitor și a Mântuitorului nostru ne-a izbăvit, ci de cea care mai pe urmă se strecoară prin păcate.

2. La fel, în alt loc, se dă timp pentru pocăință și Domnul mustră pe cel ce nu se căiește:

Am multe, zice, împotriva ta, căci pe soția ta Izabela, care-și zice prorociță, o lași de învață și amăgește pe robii Mei să se desfrâneze și să mănânce din jertfă, și i-am dat timp să se pocăiască și nu voiește să se pocăiască de desfrânare. Iată, o trimit la pat în cea mai mare suferință și pe cei care s-au desfrânat cu ea, de nu se va fi pocăit de faptele sale.[3]

Și, de bună seamă, Domnul nu îndemna la căință, de nu făgăduia îndurare celor ce se pocăiau. Și spune în Evanghelie:

---

[1] Apocalipsa II, 5.

[2] Tobit IV, 10.

[1] Apocalipsa II, 20-22.

Vă spun vouă, că așa și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se căiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți care n-au nevoie de pocăință.[1]

3. Căci, de vreme ce scris este că:

Dumnezeu n-a făcut moartea și nu Se bucură de pieirea celor vii[2],

ca unul Care dorește ca nimeni să nu piară, vrea ca păcătoșii să se pocăiască și, prin pocăință, să revină iarăși la viață. Pentru aceasta, strigă și grăiește prin profetul Ioil:

Și acum, zice Domnul Dumnezeul vostru: „Întoarceți-vă la Mine din toată inima voastră, cu postiri și plâns și tânguire, și sfâșiați inimile și nu veșmintele voastre, și întoarceți-vă către Domnul Dumnezeul vostru, căci milostiv este și îndurător și răbdător și cu multă milă, și Care își schimbă hotărârea de la relele pedepse hotărâte."[3]

4. Chiar în Psalmi citim despre asprimea și totodată îndurarea lui Dumnezeu, Care amenință și în același timp cruță, pedepsește ca să îndrepteze și mântuiește după ce a îndreptat.

Cerceta-voi, zice, cu toiagul fărădelegile lor și cu bătăi păcatele lor; iar mila Mea nu o voi depărta de la ei.[4]

XXIII.1. Domnul Însuși, în Evanghelie, arătând milostenia lui Dumnezeu-Tatăl, spune:

Cine este între voi omul care, de-i va cere fiul pâine, să-i întindă o piatră, ori, de-i va fi cerut pește, să-i întindă un șarpe? Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El![5]

---

[2] Luca XV, 7.

[3] Înțelepciunea lui Solomon I, 13.

[4] Ioil II, 12-13.

[1] Psalmi LXXXVIII, 32-33.

[2] Matei VII, 9-11.

2. Domnul aseamănă aici pe tatăl trupesc cu veşnica şi îndelunga îndurare a lui Dumnezeu-Tatăl. Iar dacă tatăl ăsta de nimic de pe pământ, jignit greu de fiul păcătos şi rău, de-l va fi văzut totuşi mai apoi schimbat şi, părăsind păcatele vieţii de mai înainte, îndreptat cu durerea pocăinţei spre alese şi bune obiceiuri şi lucrarea nevinovăţiei, se bucură şi mulţumeşte şi îmbrăţişează, primind cu învoirea bucuriei părinteşti pe cel pe care mai înainte îl îndepărtase: cu cât mai mult Tatăl acela, unul şi cu adevărat bun şi milostiv şi îndurător, ba însăşi bunătatea şi milostenia şi cucernicia în sine, Se bucură de pocăirea fiilor Săi şi nu ameninţă cu mânie pe cei ce se pocăiesc ori plâng şi se tânguiesc, ci mai degrabă făgăduieşte iertare şi îngăduinţă!

3. Pentru aceasta Domnul îi numeşte în Evanghelie fericiţi[1], căci cel ce plânge cere milostenie, cel ce este mândru şi trufaş îşi pregăteşte pedeapsa judecăţii viitoare.

4. De aceea, frate preaiubit, am socotit că cei ce nu se pocăiesc şi nu dovedesc din toată inima durere pentru păcatele lor, nici mărturisire vădită a jeluirii lor, să fie cu totul opriţi de la nădejdea comuniunii şi iertării, chiar de vor fi început a se ruga în boală, căci pe ei nu căinţa pentru păcat îi împinge a se ruga, ci apăsarea morţii ce-i ameninţă, şi nu e vrednic să primească mângâiere în clipa morţii, cel care nu s-a gândit că este muritor.

XXIV.1. În ceea ce-l priveşte pe Novaţian, despre care, preaiubite frate, ai dorit să ţi se scrie ce anume erezie a adus, să ştii că, în primul rând, noi nu trebuie să fim curioşi ce învaţă el, de vreme ce o face în afară. Oricine şi de orice fel ar fi, nu e creştin cel care nu este în Biserica lui Hristos. Chiar de se mândreşte şi propovăduieşte cu glas semeţ filosofia şi cuvântul său, cel ce n-a păzit nici iubirea frăţească, nici unitatea Bisericii a pierdut chiar şi ce a fost mai înainte.

[1] Cf. Matei V, 5.

2. De nu cumva ți se pare episcop cel care, făcut episcop în Biserică de către șaisprezece confrați episcopi, se străduiește a se face prin lingușire de către cei plecați din Biserică episcop nelegiuit și străin. Cu toate că de la Hristos este una Biserică răspândită în multe mădulare prin toată lumea, de asemenea un singur episcopat împărțit în mulțimea unită a multor episcopi, el, împotriva predaniei lui Dumnezeu, împotriva unității strânse și pretutindeni legate, se silește să facă o biserică omenească și-și trimite prin cele mai multe cetăți noii săi apostoli, ca să așeze temeliile noii sale zidiri; și, în vreme ce, de curând, prin toate provinciile și prin toate cetățile, au fost rânduiți episcopi înaintați în vârstă, curați în credință, încercați în nevoie, exilați în prigoană, el cutează să numească, peste aceștia, alți episcopi mincinoși.

3. De parcă ar putea străbate întreaga lume cu încăpățânarea unei noi încercări ori să sfâșie trupul unit al Bisericii cu sămânța dezbinării sale, neștiind că mereu schismaticii au clocotit la începuturi și nu pot avea spor, nici a mări ceea ce cu nelegiuire au început, ci îndată cad dimpreună cu ticăloasa lor pizmă.

4. Dar nu poate păstra episcopatul, chiar de fusese făcut mai înainte episcop, dacă se leapădă de corpul episcopilor săi și de unitatea Bisericii, de vreme ce Apostolul ne sfătuiește să ne sprijinim unii pe alții, nu să ne depărtăm de unitatea pe care Dumnezeu a întemeiat-o, și spune:

Sprijinindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă îndeajuns să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii.[1]

Prin urmare, cel ce nu păzește nici unitatea Duhului, nici legătura păcii și se desparte de unitatea Bisericii și de soborul ierarhilor nu poate avea nici demnitatea de episcop, ca unul care nu binevoiește a ține nici unitatea, nici pacea episcopatului.

[1] Efeseni IV, 2-3.

XXV.1. Apoi, cătă umflare de semeție, cătă uitare a smereniei și blândeții, cătă mândrie a trufiei este ca cineva fie să îndrăznească, fie să creadă că poate face ceea ce nici Apostolilor nu le-a îngăduit Domnul, să creadă că poate deosebi neghina[1] de grâu, ori, de parcă i s-ar fi dat lui însuși să mânuiască vânturătoarea și să curețe aria, încearcă să despartă pleava de grăunțe.

2. Iar când Apostolul zice:

În casa cea mare sunt nu numai vase de aur și argint, ci și de lemn și de lut[2],

pare că alege vasele de aur și argint, însă le disprețuiește pe cele de lemn și de lut, le aruncă, le osândește, cu toate că numai în ziua Domnului vasele de lemn sunt arse în flacăra focului dumnezeiesc, iar cele de pământ sunt sparte de Acela căruia i s-a dat toiagul de fier.

XXVI.1. Or, dacă se închipuie cercetător și judecător al inimii și rărunchilor, să judece despre toate cu dreptate și, de vreme ce știe că scris este:

Iată, te-ai făcut sănătos; să nu mai păcătuiești, ca să nu ți se întâmple ceva mai rău[3],

să îndepărteze de la sine și din preajma sa pe înșelători și desfrânați, cătă vreme cu mult mai grea și mai rea este pricina unui desfrânat decât a unuia cu cărțulie de apostazie, căci acesta a păcătuit silit fiind, pe când acela de bună voie; acesta, socotind de ajuns să nu aducă sacrificii, a fost înșelat de o rătăcire, pe când acela, distrugător al căsniciei altuia ori intrat în casa de pierzanie la cloaca și prăpastia mocirloasă a gloatei, a siluit trupul sfințit și templul lui Dumnezeu cu nămolul ticălos, după cum spune Apostolul:

---

[2] Neghina, în text *zizania*, după grecul ζιζάνιον, la rândul său din sumerianul zizăn, care însemna „grâu".

[3] II Timotei II, 20.

[1] Ioan V, 14.

Orice păcat pe care-l va fi făcut omul este în afară de trup: dar cel ce se dă desfrânării păcătuiește în trupul său.[1]

2. Totuși, chiar și acestora li se dă pocăința și li se lasă nădejdea de a plânge și de a cere iertare, după cum însuși Apostolul spune:

Mă tem ca nu cumva, venind la voi, să-i deplâng pe mulți dintre aceștia, care au păcătuit mai înainte și nu s-au pocăit de necurățiile și desfrânarea, și necumpătarea, pe care le-au făcut.[2]

XXVII.1. Iar noii eretici să nu se mângâie cu faptul că nu sunt, zic ei, în comuniune cu idolatrii[3], cu toate că sunt la ei desfrânați și înșelători, ceea ce ține de nelegiuirea idolatriei, după cum spune Apostolul:

Să știți aceasta, înțelegând că orice desfrânat ori necurat ori înșelător, ceea ce este idolatrie, nu are moștenire în Împărăția lui Hristos Dumnezeu.[4]

Și iarăși:

Ucideți mădularele voastre cele pământești, lepădând desfrânarea, necurăția, pofta cea rea și lăcomia, care sunt închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu.[5]

2. Căci, de vreme ce trupurile noastre sunt mădularele lui Hristos și fiecare în parte suntem templul lui Dumnezeu, oricine siluiește templul lui Dumnezeu, pe Dumnezeu îl siluiește, iar cel care împlinește voința diavolului slujește demonilor și idolilor. Iar faptele rele nu vin de la Sfântul Duh, ci poftele născute din aţâţarea vrăjmașului și dintr-un duh necurat ne împing să lucrăm împotriva lui Dumnezeu și să slujim diavolului. Așa se face că, dacă ei spun că unul se întinează de păcatul celuilalt și, prin

[2] I Corinteni VI, 18.

[3] II Corinteni XII, 20-21.

[4] Idolatrii, păgânii închinători la idoli (din εἴδολον și λατρεύω „a sluji").

[1] Efeseni V, 5.

[2] Coloseni III, 5-6.

cuvântul lor, se silesc să treacă asupra celui nepăcătos idolatria păcătosului, ei, chiar după cuvântul lor, n-ar putea fi iertați de nelegiuirea idolatriei, de vreme ce se vădește din mărturia Apostolului că desfrânații și înșelătorii, cu care sunt ei în comuniune, sunt idolatri.

3. La noi însă, pe măsura credinței noastre și a frumuseții dumnezeiești date propovăduirii noastre, se află rânduiala adevărului: fiecare este legat de păcatul său și nimeni nu poate fi făcut vinovat pentru altul, de vreme ce Domnul mustră și spune:

Dreptatea celui drept va fi asupra lui, și ticăloșia ticălosului va fi asupra lui.[1]

Și iarăși:

Nu vor muri părinții pentru fii și fiii nu vor muri pentru părinți. Fiecare va muri pentru păcatul său.[2]

De bună seamă, citind și păzind acest lucru, socotim că nimeni nu trebuie îndepărtat de fructul îndurării și de nădejdea iertării, căci cunoaștem atât din încredințarea Sfintei Scripturi, cât și din hotărnicirea și îndemnul lui Dumnezeu Însuși, că păcătoșii sunt chemați la pocăință și că celor ce se pocăiesc nu li se refuză iertarea și îndurarea.

XXVIII.1. Și, vai, ce batjocură adusă spre înșelarea fraților; vai, ce înșelare de-o clipă a tânguirii celor nenorociți; vai, ce nelucrătoare și deșartă învățătură a rânduielii eretice, să îndemni la pocăința îndurării și să lipsești îndurarea de lecuire, să spui fraților noștri:

„Plângi și varsă lacrimi și jeluiește-te zi și noapte și lucrează din plin pentru spălarea și curățirea păcatului tău, dar, după toate acestea, vei muri în afara Bisericii. Vei face totul pentru iertare, dar nu vei primi în nici un chip iertarea pe care o ceri."

[3] Iezechiel XVIII, 20.

[1] Deuteronom XXIV, 16.

Cine nu va pieri pe dată, cine nu se va pierde chiar de lipsa nădejdii, cine nu-și va întoarce sufletul de la gândul jeluirii?

2. Socotești oare, că țăranul va lucra, de-i vei spune:
„Lucrează-ți țarina cu toată priceperea plugarului, veghează-ți cu grijă holdele, dar bucate nu vei secera, nu vei stoarce nici un strugure, nu vei apuca rodul măslinilor tăi, nu vei culege nici o poamă din livadă?"

3. Ori nu este precum dacă, celui pe care-l îndemni spre stăpânirea și folosirea corăbiilor, i-ai spune:
„Frate, cumpără lemn din cele mai bune păduri, întocmește o corabie din stejari puternici și aleși, silește-te să fie înzestrată cu cârmă, odgoane și pânze, dar, după ce vei fi făcut acestea, nu vei vedea folosul drumurilor și călătoriilor ei?"

XXIX.1. A închide și a tăia dinainte drumul durerii și calea pocăinței înseamnă ca, prin împietrirea și cruzimea noastră, să se îndepărteze însăși pocăința, de vreme ce i se ia rodul, cu toate că, în Scriptură, Dumnezeu Se milostivește de cei ce se întorc la El și se pocăiesc[1]. Iar dacă noi aflăm că nimeni nu trebuie oprit de la pocăință și că celor ce se roagă și cer mila Domnului li se poate da iertarea prin ierarhii Lui, după cum El este milostiv și cucernic, trebuie primit geamătul celor ce plâng, iar rodul pocăinței nu trebuie refuzat celor îndurerați.

2. Și, pentru că la cei de jos nu există spovedanie, nici mărturisire[2] nu se poate face acolo, cei care se vor fi pocăit și rugat din toa-

[1] Îndemnul la pocăință și făgăduința iertării lui Dumnezeu, apar adesea în Sfânta Scriptură, fie în parabole, ca cea a fiului risipitor (Luca, XV, 10-32), fie chiar direct.

[2] Spovedanie, mărturisire – aproape cu același sens –, prin doi termeni: *confessio* și *exomologesis*, după ἐξομολόγησις, expresie a preocupării Sfântului Ciprian nu numai pentru conținutul, ci și pentru ținuta mesajului.

tă inima trebuie deocamdată primiți în Biserică și păstrați înăuntrul ei pentru Domnul, Care, urmând a veni la Biserica Sa, va judeca de bună seamă cu privire la cei pe care-i va fi găsit înăuntru.

3. Iar apostații și trădătorii, ori vrăjmașii și potrivnicii, care risipesc Biserica lui Hristos, chiar de vor fi fost uciși afară pentru numele Lui, nu pot fi primiți, după Apostol, la iertarea Bisericii, de vreme ce n-au păzit nici Duhul, nici unitatea Bisericii.

XXX.1. Deocamdată, frate preaiubit, din cele multe, am străbătut pe scurt aceste puține lucruri, prin care să răspund și dorinței tale și să te leg tot mai mult de comunitatea soborului și trupului nostru.

2. Dar, dacă vei avea prilejul și putința de a veni la noi, vom putea vorbi împreună și vom dezbate mai pe îndelete și deplin cele ce duc la înțelegerea mântuitoare.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

SCRISOAREA LVI

Ciprian dorește sănătate fraților săi, Fortunatus, Ahymnus, Optatus, Privatianus, Donatus și Felix

I.1. Mi-ați scris, frați preaiubiți, că, în timp ce voi vă aflați în cetatea Capsa[1] pentru alegerea episcopului, fratele și tovarășul nostru Superius a adus la voi vestea că frații noștri Ninus, Clementinus și Florus, care fuseseră prinși mai înainte, în timpul prigoanei, mărturisind numele Domnului, învinseseră silnicia magistratului și atacul mulțimii furioase, că după aceea, după ce au fost chinuiți înaintea proconsulului[2] cu grele cazne, au fost striviți de grozăvia chinurilor și, de la treapta slavei către care tindeau cu deplina bărbăție a credinței, au cedat chinurilor îndelungi, dar că totuși, nici după această grea cădere, suferită nu de bună voie, ci prin silnicie, nu au încetat a face pocăință timp de trei ani. Despre aceștia ați socotit că trebuie să mă întrebați dacă este oare îngăduit a-i mai primi în comuniune.

II.1. Prin urmare, după dorința sufletului meu, socotesc că nu va lipsi îndurarea Domnului pentru aceștia, despre care se știe că au stat[3] drept în luptă, că au mărturisit numele Domnu-

[1] Cetatea Capsa/Gafsa în Byzacena, regiune a Africii Proconsulare, în zona Tunisiei de astăzi.

[2] Persecuția pare a se fi agravat odată cu sosirea proconsulului, în aprilie.

[3] Au stat, opus, ca peste tot, lui „au șezut" (*stare – sedere*), definește atitudinea demnă, bărbătească, rezistența neclintită (în picioare) în mărturisirea și apărarea credinței.

lui, că au învins silnicia magistraților și atacul gloatei furioase, că, pentru statornicia credinței neclintite, au suferit temnița, că, în mijlocul amenințărilor proconsulului și ale mulțimii aţâţate, care-i înconjura, s-au împotrivit torturilor sfâșietoare și îndelung și repetat chinuitoare: astfel încât ceea ce pare a se fi năruit prin slăbiciunea din urmă a cărnii se înalță prin apărarea faptelor vrednice de mai înainte și este de ajuns pentru asemenea creștini că au pierdut slava; socotesc însă că nu trebuie nici să le închidem calea iertării, nici să-i lipsim de bunătatea părintească și de comuniunea noastră: noi socotim că acestora le poate fi de ajuns spre a dobândi îndurarea Domnului faptul că vreme de trei ani, neîntrerupt și cu durere, după cum scrieți, au plâns într-o amarnică jeluire de căință.

2. De bună seamă, nu socotesc să li se dea iertarea fără luare-aminte și fără temei celor pe care-i vedem că nici mai înainte n-au lipsit din luptă cu bărbăția slujirii lor ca oșteni și că, dacă bătălia chiar va veni din nou, ei își pot recâștiga slava dinainte. Căci, deoarece în sinod[1] s-a hotărât ca celor care se pocăiesc, să li se vină în ajutor și să li se dea iertarea celor aflați în primejdie de moarte, că trebuie astfel să aibă întâietate în primirea iertării cei pe care îi vedem că nu au căzut din nevolnicia sufletului, ci, luptând în bătălie și fiind răniți, nu au putut duce până la capăt cununa mărturisirii lor, din cauza slăbiciunii trupului, mai cu seamă că, deși doreau să moară, nu le era dat să fie uciși, ci, sleindu-le puterile, uneltele torturii îi sfâșiau atât timp, nu până când le învingeau credința, care este de neînvins, ci până le istoveau trupul, care este slab.

III. Totuși, fiindcă ați scris să cercetez în cel mai mic amănunt acest lucru, împreună cu mai mulți confrați, iar o pricină atât de mare cere o cumpănire foarte importantă și grea, în urma reuni-

[1] Sinodul care avea loc primăvara.

rii mai multora, iar acum în preajma sărbătorilor Paștelui aproape toți rămân la ei cu frații, abia după ce vor fi împlinit prăznuirea sărbătorii la ai lor și vor fi început a veni la mine, atunci voi cerceta cu fiecare în parte mai pe deplin, ca să se ia la noi o hotărâre în legătură cu ceea ce ne-ați cerut sfatul și să vi se dea în scris un răspuns limpede, cântărit în adunarea multor episcopi.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

SCRISOAREA LVII[1]

Ciprian, Liberalis, Caldonius, Nicomedes, Ceciliu, Iunius, Marrutius, Felix, Successus, Faustinus, Fortunatus, Victor, Saturninus, alt Saturninus, Rogatianus, Tertullus, Lucian, Sattius, Secundinus, alt Saturninus, Eutyches, Amplus, alt Saturninus, Aureliu, Priscus, Herculaneus, Victoricus, Quintus, Honoratus, Manthaneus, Hortensianus, Verianus, Iambus, Donatus, Pomponius, Policarp, Dimitrie, alt Donatus, Privatianus, Fortunatus, Rogatus și Monnulus transmit sănătate fratelui Corneliu

I.1. Noi, preaiubite frate, de mai înainte, după ce ne-am sfătuit între noi în Sinod[2], hotărârserăm ca cei ce fuseseră doborâți de vrăjmaș în timpul prigoanei și căzuseră și se murdăriseră cu jertfiri rușinoase să facă mult timp pocăință deplină, iar, dacă amenința primejdia unei boli, să primească iertarea înainte de a-i lovi moartea. Căci nu se putea îngădui, nici iubirea părintească și îndurarea dumnezeiască nu puteau lăsa ca Biserica să fie închisă celor ce-i băteau la poartă, iar celor îndurerați și rugători să le fie refuzat ajutorul unei nădejdi mântuitoare, astfel încât, retrăgându-se din lumea aceasta, să fie trimiși la Domnul fără comuniune[3] și iertare, de vreme ce El Însuși a îngăduit și a

[1] Scrisoarea este redactată la Sinodul din 252.

[2] Sinodul din primăvara anului 251.

[3] Comuniune, aici și nu numai, împărtășire.

dat lege ca cele legate pe pământ să fie legate și în cer[1] și, iarăși, să poată fi acolo dezlegate cele care mai înainte vor fi fost dezlegate aici, în Biserică.

2. Dar, cum noi vedem că a început a se apropia din nou ziua altei prigoane[2] și suntem preveniți de semne dese și neîntrerupte, ca să fim înarmați și pregătiți pentru lupta pe care ne-o declară vrăjmașul, să pregătim prin îndemnurile noastre chiar și poporul încredințat nouă, după sfântul nostru rang și fără deosebire, să adunăm în tabăra Domnului pe toți oștenii lui Hristos care doresc armele și cer stăruitor bătălia: siliți fiind, am socotit că acestora, care nu s-au îndepărtat de Biserică și nu au încetat a face pocăință și a plânge și a se ruga la Domnul din prima zi a căderii lor trebuie să li se dea iertarea și că se cuvine să fie înarmați și orânduiți pentru bătălia ce ne amenință.

II.1. Or, de bună seamă, trebuie să dăm ascultare semnelor și înștiințărilor întemeiate, pentru ca oile aflate în primejdie să nu fie părăsite de păstori, ci toată turma să fie adunată laolaltă și armata Domnului să fie înarmată pentru înfruntarea războiului ceresc. Căci, pe bună dreptate, s-ar fi prelungit pentru mai multă vreme pocăința celor îndureraţi, ca să li se vină în ajutor celor bolnavi în clipa morții, într-o vreme când nu lipseau liniștea și pacea, care îngăduiau să se facă simțite timp îndelungat lacrimile celor care plângeau și să se vină târziu în ajutor celor ce mureau fiind bolnavi.

2. Dar acum au nevoie de iertare nu atât cei bolnavi, cât cei puternici, nu celor care mor, ci celor care trăiesc trebuie să li se dăruiască de noi iertarea, astfel încât să nu-i lăsăm neînarmați și goi pe cei pe care îi îmboldim și-i mânăm la luptă, ci să-i întărim

[1] Cf. Matei XVIII, 18.

[2] Este vorba de persecuția din vremea lui Gallus.

cu pavăza Sângelui și Trupului lui Hristos, și, deoarece Euharistia se face anume pentru aceasta, ca să poată fi ocrotire pentru cei ce o primesc, să-i înarmăm cu platoșa dărniciei dumnezeiești pe cei pe care noi îi vrem a fi apărați împotriva vrăjmașului. Căci, în ce fel îi învățăm și-i îndemnăm să-și verse sângele în mărturisirea numelui lui Hristos, dacă celor ce urmează să lupte le refuzăm Sângele lui Hristos? Sau în ce fel îi facem vrednici de paharul muceniciei, dacă noi nu le îngăduim să bea mai întâi, după rânduiala împărtășaniei, Potirul Domnului?

III.1. Trebuie să se facă o deosebire, frate preaiubit, pe de o parte, între cei care au căzut în apostazie și, reîntorși în lumea aceasta la care renunțaseră, trăiesc ca niște păgâni sau, ajunși fugari la eretici, primesc zilnic armele ucigătoare împotriva Bisericii și, pe de alta, aceștia care, neîndepărtându-se de pragul Bisericii și implorând neîntrerupt și cu durere mângâierile dumnezeiești și părintești, mărturisesc că sunt acum pregătiți pentru înfruntare și că stau[1] cu bărbăție și luptă pentru numele Domnului lor și pentru propria mântuire.

2. În acest moment noi dăm iertarea nu celor care dorm, ci celor care veghează, dăm iertarea nu pentru desfătări, ci pentru arme, dăm iertarea nu pentru odihnă, ci pentru bătălie. Dacă, potrivit cu ceea ce îi auzim pe ei și dorim și credem, ei vor sta cu vitejie și, împreună cu noi, vor așterne la pământ dușmanul în bătălie, nu regretăm că am acordat iertarea unor atât de mari viteji. Dimpotrivă, mari sunt cinstea și slava episcopatului nostru că a dat iertarea unor martiri, astfel încât noi, episcopii, care săvârșim zi de zi slujirea lui Dumnezeu, Îi pregătim lui Dumnezeu jertfe și victime. Dacă însă – și întoarcă Domnul aceasta de la frații noștri creștini! – vreunul dintre cei căzuți va înșela, ca să ceară iertarea cu viclenie și să primească comuniunea în timpul luptei ce ne

[1] Stau (în picioare), aici: „sunt gata, pregătiți, stau de veghe".

amenință, neavând de gând să lupte, se înșală și se amăgește, ca unul care una ascunde în inimă și alta rostește cu glasul.

3. Noi, pe cât ne este dat să vedem și să judecăm, vedem fața fiecăruia, nu-i putem scruta inima, nici pătrunde mintea cu ochii. Despre acestea judecă Cel care cercetează și cunoaște cele ascunse, Care va să vie îndată și va să judece ascunzișurile și tainițele inimii. Însă cei răi nu trebuie să dăuneze celor buni, ci mai degrabă cei răi să fie ajutați de cei buni.[1] De aceea nu trebuie refuzată iertarea celor care au de gând să-și asume martiriul, doar fiindcă sunt unii care au de gând să-l refuze, și tocmai pentru aceasta trebuie dată iertarea tuturor care au de gând a lupta, ca să nu fie trecut cu vederea cel care va să fie încununat în luptă.

IV.1. Și nimeni să nu spună: „Cel care ia asupra sa martiriul se botează cu propriul său sânge, nici iertarea nu-i trebuie de la episcop aceluia care urmează să dobândească iertarea slavei sale și care urmează a primi o răsplată mai mare din cinstirea Domnului."

2. În primul rând, nu poate fi potrivit pentru mucenicie cel care nu este înarmat de Biserică pentru luptă și greșește mintea pe care n-o înalță și n-o înflăcărează Euharistia primită. Căci spune Domnul în Evanghelia Sa:

Iar când vă vor da în mâna lor, nu vă îngrijorați ce veți vorbi. Căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți. Fiindcă nu voi sunteți care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru, care vorbește în voi.[2]

Însă, dacă El spune că, în cei dați în mâinile acelora și în cei hotărâți întru mărturisirea numelui lui Hristos, vorbește Duhul Tatălui, în ce fel se poate afla pregătit și potrivit pentru mărtu-

[1] Nu trebuie să generalizăm: din cauza celor răi, nu trebuie să pătimească și cei buni.

[2] Matei X, 19-20.

risire cel care, după ce mai înainte a primit iertarea, nu va primi Duhul Tatălui, Care, întărind pe robii Săi, Însuși vorbește și mărturisește în voi?

3. Apoi, dacă, după ce-și va fi părăsit toate bunurile sale, va fugi și, așezat în ascunzișuri și în singurătate, va cădea din întâmplare între tâlhari sau va muri de friguri sau de boală, oare nu nouă ni se va aduce vină pentru faptul că un oștean atât de bun, care și-a părăsit toate ale sale și, lăsându-și casa, și părinții, și copiii, a ales să urmeze pe Domnul său, moare fără iertare și împărtășanie? Oare nu în seama noastră va fi înscrisă nepăsarea leneșă ori asprimea crudă, în ziua Judecății, pentru că, păstori fiind, nu vom fi voit nici să îngrijim, în timp de pace, oile încredințate și date în grijă, nici să le înarmăm, în bătălie?

4. Oare nu nouă ni se va îndesa pe gât de către Domnul ceea ce strigă și spune prin profetul Său:

Iată, voi mâncați grăsimea și cu lâna vă îmbrăcați; ce e gras tăiați, iar oile mele nu le pașteți; ce a slăbit nu ați întărit;ce-a fost bolnav n-ați vindecat, ceea ce s-a frânt nu ați legat; ceea ce rătăcea n-ați chemat la voi și ceea ce s-a pierdut n-ați căutat, iar ceea ce a fost puternic ați ucis prin povară și s-au risipit oile mele, pentru că nu au păstori, și au ajuns mâncare pentru toate sălbăticiunile câmpului și n-a fost cine să le caute și să le cheme îndărăt. Pentru aceasta zice Domnul: Iată-Mă, Eu vin la păstori și le voi cere înapoi oile Mele din mâinile lor și îi voi opri să pască oile Mele: și nu le vor mai paște și voi smulge oile Mele din gura lor și le voi păstori cu dreptate.[1]

V.1. Așadar, pentru ca oile încredințate nouă să nu ne fie cerute înapoi de Domnul din gura noastră, cu care refuzăm ierta-

[1] Iezechiel XXXIV, 3-6, 10, 16. Textul latin al Sf. Ciprian diferă de cel al „Vulgatei", ca urmare vom avea și o traducere a pasajului citat, deosebită de cea sinodală.

rea, cu care dovedim mai degrabă asprimea cruzimii omenești decât pe cea a bunătății dumnezeiești și părintești, noi, inspirați de Sfântul Duh și îndemnați de Domnul prin semne multe și deslușite, fiindcă ni se vestește dinainte și arată că ne amenință dușmanul, am hotărât să adunăm în tabără oștenii lui Hristos și, după ce vor fi fost cercetate pricinile fiecăruia în parte, să dăm iertare celor căzuți, ba, mai mult, să le acordăm arme celor care au de gând a lupta. Credem că, cu gândul la mila părintească, acest lucru îl veți hotărî și voi.

2. Iar dacă, dintre toți confrații noștri, va fi vreunul care, în vreme ce lupta ne amenință, socotește că nu trebuie să dea iertarea fraților și surorilor, acela va da socoteală Domnului în ziua Judecății, fie pentru hotărârea nepotrivită, fie pentru asprimea sa neomenească. Noi, fapt ce se potrivește credinței și iubirii și purtării de grijă, am făcut cunoscute cele ce erau în cunoașterea noastră: că s-a apropiat ziua înfruntării, că un dușman nestăpânit se ridică îndată împotriva noastră, că nu vine o luptă așa precum a fost, ci cu mult mai grea și mai aspră, că acest lucru ni se arată adesea de la Dumnezeu, că despre aceasta ni se vorbește prin purtarea de grijă și mila Domnului, de ale Cărui ajutor și bunătate, cei care credem în El putem fi încredințați, fiindcă Cel Care, în timpul păcii, vestește dinainte oștenilor Săi bătălia viitoare le va da oștenilor izbânda în luptă.

Îți dorim, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

SCRISOAREA LVIII

Ciprian dorește sănătate poporului locuitor în Thibaris[1]

I.1. Mă gândisem cu adevărat și era o dorință a mea, frați preaiubiți, ca, dacă starea lucrurilor și vremurile îmi îngăduiau, potrivit cu ceea ce deseori și voi ați dorit, să vin eu însumi la voi și, fiind de față acolo, să-i întăresc pe frați, cu îndemnul nostru oricât de mic. Dar, fiindcă suntem ținuți pe loc de treburi atât de apăsătoare, încât nu ne-a fost dat să fim mult timp plecați de aici, nici să fim departe timp îndelungat de poporul căruia, cu mila lui Dumnezeu, îi stau în frunte, am trimis între timp la voi această scrisoare, ca pe un înlocuitor[2] al meu.

2. Căci, deoarece suntem prea adesea împinși și îndemnați de slujirea Domnului, Care ne învață, suntem datori a vă aduce și vouă la cunoștință grija ce stă la temelia îndemnului nostru. Căci trebuie să știți și să credeți și să țineți ca sigur faptul că ziua necazului a început a sta deasupra capului nostru și s-a apropiat căderea lumii acesteia și timpul Antihristului, astfel încât să stăm[3] cu toții pregătiți pentru luptă și la nimic altceva să nu cugetăm decât la slava vieții veșnice și la cununa mărturisirii Domnului, nici să socotim că cele ce vin sunt tot așa precum au fost

[1] Thibaris, în Africa proconsulară, astăzi Thibar, în Tunisia.

[2] Înlocuitor, în text *vicarius*, cu trimitere și la funcția respectivă (vicar episcopal).

[3] Reamintim că *a sta* înseamnă *a veghea, a sta în picioare, pregătit.*

cele care au trecut. Acum ne amenință o luptă mai grea și mai crâncenă, pentru care oștenii lui Hristos trebuie să se pregătească cu credință nezdruncinată și bărbăție neclintită, gândindu-se că pentru aceasta beau zilnic Potirul cu Sângele lui Hristos, ca să-și poată ei înșiși vărsa sângele pentru Hristos.

3. Aceasta înseamnă a vrea să te afli împreună cu Hristos, lucru pe care Hristos l-a învățat și l-a făcut a fi urmat, precum spune Apostolul Ioan:

Cine spune că rămâne în Hristos, trebuie să umble el însuși precum a umblat El.[1]

La fel, Apostolul Pavel îndeamnă și ne învață spunând:

Suntem fii ai lui Dumnezeu. Iar de suntem fii și moștenitori ai lui Dumnezeu, suntem, de bună seamă, împreună-moștenitori cu Hristos, dacă cu adevărat pătimim împreună cu El, ca să și fim slăviți împreună cu El.[2]

II.1. Acum trebuie să le cercetăm pe toate cu atenție, ca nimeni să nu dorească ceva din această lume, care moare de-acum, ci să urmeze lui Hristos, Care trăiește întru veșnicie și înviază pe robii Săi așezați statornic în credința numelui Său. Căci vine vremea, frați preaiubiți, pe care Domnul nostru a vestit-o de mai înainte și a arătat că vine, spunând:

Va veni ceasul când tot cel care vă va ucide să creadă că el împlinește o datorie față de Dumnezeu. Dar vor face aceasta, fiindcă nu au cunoscut nici pe Tatăl, nici pe Mine. Iar acestea vi le-am spus pentru ca, atunci când va fi venit ceasul lor, să vă amintiți că v-am spus.[3]

Și nimeni să nu se mire, că suntem istoviți de prigoane neîncetate și adesea apăsați de necazuri chinuitoare, căci a prezis

[1] II Ioan II, 6.

[2] Romani VIII, 16-17.

[3] Ioan XVI, 2-4.

mai înainte Domnul că vor fi acestea în timpurile de pe urmă și, prin învățătura și îmbărbătarea cuvântului Său, a rânduit slujirea noastră ca oșteni și chiar Petru, Apostolul Său, ne-a învățat, că de aceea se fac prigoane, ca să fim încercați și ca, după dreapta pildă a drepților dinaintea noastră, să fim uniți chiar și prin moarte și suferințe în iubirea lui Dumnezeu. Căci a pus în *Epistola* sa, spunând:

Preaiubiților, nu vă mirați de vâlvătaia care vi se aprinde, care se face pentru încercarea voastră, și nici să nu deznădăjduiți, ca și cum v-ar atinge un lucru nou, ci, ori de câte ori sunteți părtași la pătimirile lui Hristos, bucurați-vă pentru toate, ca să vă veseliți bucurându-vă și în descoperirea ce se va fi făcut a slavei Lui. Dacă sunteți mustrați pentru numele lui Hristos, sunteți fericiți, fiindcă numele măreției și puterii Domnului se odihnește în voi, iar ceea ce la aceia este hulit, la noi este cinstit.[1]

3. Iar Apostolii ne-au învățat cele pe care ei înșiși le-au aflat din preceptele Domnului și din poruncile cerești, căci Domnul Însuși ne întărește și spune:

Nu este nimeni care să-și lase casa ori ogorul, sau părinții sau frații, ori soția ori fiii pentru Împărăția lui Dumnezeu și să nu primească de șapte ori pe atât în vremea aceasta, iar în veacul viitor, viața veșnică.[2]

Și iarăși:

Fericiți, spune, *veți fi când oamenii vă vor urî și vă vor scoate deoparte și vă vor alunga și vor ocărî numele vostru ca pe ceva rău, din pricina Fiului Omului. Bucurați-vă în ziua aceea și vă veseliți, căci, iată, plata voastră multă este în ceruri.*[3]

III.1. Domnul a vrut ca noi să ne bucurăm și să ne veselim în prigoane; când se fac persecuțiile, atunci se dau cununile credin-

[1] I Petru IV, 12-14.

[2] Luca XVIII, 29-30.

[3] Luca VI, 22-23.

ţei, atunci sunt încercaţi oştenii lui Dumnezeu, atunci martirilor li se deschid cerurile. Căci nu astfel ne-am dăruit în numele slujirii ostăşeşti, ca să trebuiască să gândim numai pacea şi să ocolim şi să refuzăm îndatorirea de oştean, deoarece chiar în această slujire ostăşească Domnul a umblat cel dintâi, Învăţător al smereniei şi îngăduinţei şi al pătimirii, ca să facă mai întâi El ceea ce a învăţat să se facă şi, Cel care ne îndeamnă să pătimim, El Însuşi, să pătimească înaintea noastră.

2. Să avem înaintea ochilor, fraţi preaiubiţi, faptul că Cel care singurul a primit toată judecata de la Tatăl şi Care va să vie ca să ne judece, a înfăţişat de acum hotărârea judecăţii Sale şi a recunoaşterii viitoare, vestind dinainte cu martori, că va să mărturisească înaintea Tatălui Său pe cei care-L mărturisesc şi va să tăgăduiască pe cei care-L tăgăduiesc. De-am putea scăpa de moarte, ne-am putea teme pe bună dreptate de moarte. Însă, negreşit, de vreme ce este de neocolit ca cel muritor să moară, să îmbrăţişăm prilejul care vine din făgăduinţa şi bunăvoinţa lui Dumnezeu şi să suferim împlinirea morţii cu răsplata nemuririi şi să nu ne temem că vom fi ucişi, deoarece ştim că, atunci când suntem ucişi, suntem încununaţi.

IV.1. Şi nimeni, fraţi preaiubiţi, când va vedea poporul nostru hăituit şi risipit de teama prigoanei, să nu fie tulburat, că nu vede frăţia creştină adunată şi nici nu aude pe episcopi învăţându-i. Atunci nu pot fi împreună toţi aceia, cărora nu le este îngăduit să ucidă, dar trebuie să fie ucişi. Oriunde va fi în acele zile oricare din fraţi, despărţit o vreme de turmă, prin silnicia vremii, cu trupul, nu cu duhul, să nu fie tulburat de grozăvia acelei hăituiri, nici să nu se îngrozească, retras fiind şi ascuns în singurătatea vreunui loc pustiu. Nu este singur cel căruia Hristos îi este tovarăş în bejenie. Nu este singur cel care, păzind templul lui Dumnezeu, oriunde se va fi aflat, nu este fără Dumnezeu.

2. Și, dacă pe cel care fuge în singurătăți și în munți îl va vătăma vreun tâlhar, îl va ataca vreo fiară, îl vor doborî foamea sau setea sau frigul, sau pe cel care zorește pe mări într-o călătorie primejdioasă îl vor scufunda vremea rea și furtuna, Hristos îl vede pe oșteanul Său, oriunde luptă, și celui care moare din cauza prigoanei pentru cinstirea numelui Său îi întoarce răsplata pe care a făgăduit că i-o va da la înviere. Și nu este mai mică slava martiriului dacă n-a pierit în mod public și între mulți, de vreme ce pricina pieirii este că piere pentru Hristos. Este de ajuns pentru dovedirea martiriului său acel Martor, Care-i încearcă pe martiri și-i încununează.

V.1. Să urmăm, frați preaiubiți, pe dreptul Abel, cu care s-a făcut începutul martiriilor, de vreme ce el, cel dintâi, este ucis pentru dreptate. Să urmăm pe Avraam, cel iubit de Dumnezeu, care n-a șovăit să aducă jertfă manilor[1] săi pe propriul fiu, atunci când s-a supus lui Dumnezeu, cu dăruirea credinței. Să urmăm pe cei trei tineri, Anania, Azaria și Misael, care nici de vârstă înfricoșați, nici de robie frânți, după ce Iudeea a fost învinsă și Ierusalimul înrobit, au învins pe rege prin curajul credinței, chiar în regatul său, ei care, poruncindu-li-se să se închine la statuia pe care o făcuse regele Nabucodonosor, au rămas mai tari și decât amenințările regelui și decât flăcările, strigându-și înaintea lui și dovedindu-și credința, prin aceste cuvinte:

Rege Nabucodonosor, noi n-avem nevoie să-ți dăm răspuns la acest cuvânt![2] Căci Dumnezeu, Căruia îi slujim, ne poate scăpa din cuptorul cu foc aprins și ne va elibera din mâinile tale. Și, chiar dacă nu [o va face], să-ți fie cunoscut că nu slujim dumnezeilor tăi și nu ne-nchinăm chipului de aur pe care l-ai înălțat.[3]

[1] Mani, *manes*, vechi divinități italice, suflete ale strămoșilor, duhuri bune, beneficiind de un cult al lor.

[2] Este răspunsul la întrebarea pusă de rege: care anume zeu îi va salva din foc.

[3] Daniel III, 16-18.

Aceia credeau că pot scăpa, dar au adăugat și *chiar dacă nu*, ca să știe regele că ei pot să și moară pentru Dumnezeul Căruia-I slujeau.

2. Căci aceasta este tăria bărbăției și a credinței, să crezi și să știi că Dumnezeu te poate scăpa de moartea ce te amenință și totuși să nu te temi de moarte și să nu cedezi, ca mai puternic să-ți poată fi încercată credința. S-a revărsat prin gura lor tăria nepieritoare și neînvinsă a Sfântului Duh, ca să se vădească a fi adevărate cele pe care le-a dezvăluit Domnul în Evanghelia Sa, spunând:

Iar când vă vor prinde, nu vă îngrijorați ce veți vorbi. Căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți. Fiindcă nu voi sunteți care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru, care vorbește în voi.[1]

A spus că ni se dă nouă în acel ceas de la Dumnezeu și ni se oferă ceea ce putem vorbi și răspunde și că atunci nu noi suntem cei care vorbim, ci Duhul lui Dumnezeu-Tatăl. El, Care nu Se îndepărtează și nu Se desparte de mărturisitori, El Însuși vorbește și este încununat în noi. Precum Daniel, care, pe când era silit să se închine la idolul Bel, pe care îl slujeau atunci poporul și regele, a izbucnit cu toată credința și îndrăzneala întru apărarea Dumnezeului său, spunând:

Eu nu slujesc nimic [altceva] decât pe Domnul Dumnezeul meu, care a zidit cerul și pământul.[2]

VI.1. Chinurile grele ale fericiților martiri din Cartea Macabeilor și feluritele cazne ale celor șapte frați, și mama care-și întărește copiii în chinuri și care însăși moare cu copiii nu sunt oare dovezile unei mari bărbății și credințe și, prin pătimirile lor,

[1] Matei X, 19-20.

[2] Daniel XIV, 4; sursa Sf. Ciprian diferă de *Vulgata,* unde avem: *Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit caelum et terram et habet potestatem omnis carnis* „căci nu slujesc idoli făcuți de mâna [omului], ci pe Dumnezeul viu, Care a făcut cerul și pământul și are puterea peste tot trupul [carnea]" [Cf. în *Septuaginta*, capitolele finale separate Βηλ καὶ Δράκων].

nu ne îndeamnă pe noi spre izbânda martiriului? Oare la ce [ne îndeamnă] profeții, pe care Sfântul Duh i-a inspirat întru prestiința celor viitoare? Oare la ce [ne îndeamnă] Apostolii, pe care Domnul i-a ales? Oare nu ne-au învățat ca și noi să murim ori de câte ori cei drepți sunt uciși pentru dreptate?

2. Nașterea lui Hristos își are începutul odată cu martiriul pruncilor, căci erau uciși din pricina numelui Său cei care fuseseră de doi ani și mai puțin. O vârstă nepotrivită încă pentru luptă s-a arătat potrivită pentru cunună. Ca să se vadă că sunt nevinovați cei care sunt uciși pentru Hristos, a fost ucisă din pricina numelui Său pruncimea neprihănită. S-a arătat că nimeni nu este scutit de primejdia prigoanei, de vreme ce și unii ca aceștia au suferit martiriul.

3. Însă cât de greu poate fi faptul, ca un rob cu numele de creștin să nu vrea să pătimească, cu toate că mai întâi a pătimit Stăpânul[1], și ca noi să nu vrem să pătimim pentru păcatele noastre, în vreme ce Acela, neavând un păcat propriu al Său, a pătimit pentru noi! Fiul lui Dumnezeu a pătimit, ca să ne facă pe noi fiii lui Dumnezeu, iar fiul omului nu vrea să pătimească pentru a rămâne fiul lui Dumnezeu! Dacă noi ne nevoim cu ura veacului acestuia, ura acestui veac a îndurat-o mai întâi Hristos. Dacă noi îndurăm în această lume batjocurile, bejenia, chinurile, mai grele lucruri a suferit Creatorul și Stăpânul lumii, Care ne și povățuiește, spunând:

Dacă lumea vă urăște, amintiți-vă că întâi M-a urât pe Mine. Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al ei; dar, pentru că nu

[1] Stăpânul, în text *Dominus*, aluzie la realitatea vremii: robii erau solidari cu stăpânul căzut în dizgrație, erau supuși (cel puțin) acelorași cazne. *Cu numele de creștin* – robii (chiar eliberați) purtau numele stăpânului – *Christianus* de la *Christus* (după modelul *Ovidius – Ovidianus, Terentius – Terentianus, Lucius –Lucianus* etc.).

sunteți din lume, ci Eu v-am ales din lume, de aceea vă urăște lumea. Amintiți-vă cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este robul mai presus de stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni.[1]

Domnul și Dumnezeul nostru a și făcut ceea ce a învățat, ca să nu se poată dezvinovăți ucenicul care învață și nu face.

VII.1. Nici unul dintre voi, frați preaiubiți, să nu se înspăimânte de teama prigoanei ce va să vie sau de venirea de neînlăturat a lui Antihrist, astfel încât să nu fie găsit înarmat pentru orice cu îndemnurile și învățăturile Evangheliei, cât și cu povețele cerești. Vine Antihristul, dar vine îndată Hristos. Bântuie și se năpustește cu sălbăticie vrăjmașul, dar îndată urmează Domnul, pentru a răzbuna pătimirile și rănile noastre. Se mânie dușmanul și amenință, dar este cu noi Cel care ne poate izbăvi din mâinile aceluia.

2. Trebuie să ne temem de Acela de a Cărui mânie nimeni nu va putea scăpa, căci Însuși ne amintește și ne spune:

Nu vă temeți de cei ce pierd trupul, dar sufletul nu-l pot pierde. Ci mai degrabă temeți-vă de Cel ce poate și trupul și sufletul să le piardă în gheena.[2]

Și iarăși:

Cel care-și iubește viața o va pierde, iar cel care-și urăște viața în lumea aceasta o va păstra pentru viața veșnică.[3]

Și Apocalipsa ne învață și ne previne spunând:

Dacă cineva se-nchină fiarei și chipului ei și primește semnul pe fruntea și mâna sa, va bea el însuși din vinul mâniei lui Dumne-

[1] Ioan XV, 18-20.

[2] Matei X, 28.

[1] Ioan XII, 25; textul prezintă *animam*, tradus de noi cu „viața" (corespunzător lui ψυχή), căci aici nu este vorba de „suflet", redat, de regulă, prin *animus* (πνευμα).

zeu, amestecat în potirul mâniei Lui, şi va fi pedepsit cu foc şi pucioasă sub ochii sfinţilor îngeri şi sub ochii Mielului, iar fumul din chinurile lor se va înălţa în vecii vecilor, şi nu vor avea odihnă nici ziua, nici noaptea cei care se-nchină fiarei şi chipului ei.[1]

VIII.1. Oamenii se gătesc şi se pregătesc pentru lupta lumii acesteia şi socotesc mare slava cinstirii lor, dacă li s-a întâmplat să fie încununaţi sub privirile poporului şi în prezenţa împăratului. Iată înalta şi măreaţa luptă, slăvită prin răsplata cununii cereşti, ca să ne privească pe noi Dumnezeu luptându-ne şi, aţintindu-Şi ochii asupra celor pe care a binevoit a-i face fiii Săi, să Se bucure până la capăt de vederea luptei noastre. Dumnezeu ne priveşte bătându-ne şi luptând în înfruntarea pentru credinţă, ne privesc şi îngerii Lui, ne priveşte şi Hristos. Cât de mare este recunoaşterea slavei, cât de mare este fericirea de-a lupta avându-L în frunte pe Dumnezeu, şi de-a fi încununaţi avându-L judecător pe Hristos!

2. Să ne înarmăm, fraţi preaiubiţi, din răsputeri şi să ne pregătim pentru înfruntare cu mintea netulburată, cu credinţa neştirbită, cu bărbătească dăruire. Păşească înainte oastea lui Dumnezeu, spre înfruntarea ce ni se arată. Cei drepţi să se înarmeze, să nu piardă cel drept ceea ce până de curând a susţinut. Să se înarmeze şi cei căzuţi, ca şi cel căzut să primească iarăşi ceea ce a pierdut. Să-i mâne la luptă pe cei drepţi cinstea, pe cei căzuţi durerea.

3. Fericitul Apostol ne învaţă să ne înarmăm şi să ne pregătim, spunând:

Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva domniilor şi stăpânitorilor lumii acesteia şi ai întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în locurile cerului. Pentru aceea, îmbrăcaţi toate armele, ca să vă puteţi împotrivi în ziua cea rea, pentru ca atunci, când veţi fi împli-

[2] Apocalipsa XIV, 9-11.

nit toate acestea, să staţi încinşi cu adevărul peste coapsele voastre, îmbrăcaţi cu platoşa dreptăţii şi încălţaţi în picioare cu aşteptarea Evangheliei păcii, apucând scutul credinţei, în care să puteţi stinge toate săgeţile aprinse ale celui prearău, şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu.[1]

IX.1. Să luăm aceste arme, să ne întărim cu aceste paveze duhovniceşti şi dumnezeieşti, pentru ca, în ziua cea rea, să ne putem împotrivi şi să putem respinge ameninţările diavolului. Să îmbrăcăm platoşa dreptăţii, ca pieptul să ne fie întărit şi apărat împotriva săgeţilor duşmanului. Picioarele să ne fie încălţate şi înarmate cu învăţătura Evangheliei, pentru ca atunci, când şarpele va începe a fi călcat şi strivit de noi, să nu ne poată muşca, nici împiedica. Să purtăm cu vitejie scutul credinţei, sub a cărui acoperire, să poată fi stinsă orice armă aruncată de vrăjmaş.

2. Să primim şi coiful Duhului pentru acoperirea capului, să ne fie apărate urechile, ca să nu audă edictele nelegiuite, să ne fie întăriţi ochii, ca să nu vadă statuile respingătoare, să fie întărită fruntea, ca să se păstreze teafăr semnul [crucii] lui Dumnezeu, să ne fie apărată gura, ca limba biruitoare să-L mărturisească pe Domnul ei, Hristos. Să ne înarmăm şi dreapta cu sabia Duhului, ca să respingă cu bărbăţie jertfirile ucigătoare, pentru ca, aducându-şi aminte Euharistia, care primeşte Trupul Domnului, să-L îmbrăţişeze pe El Însuşi, ca una care va să primească mai apoi răsplata cununilor cereşti de la Domnul.

X.1. O, în ce fel şi cât de mare va veni, fraţi preaiubiţi, ziua aceea, când Domnul va începe a număra om cu om poporul Său şi a-Şi aminti faptele fiecăruia prin cercetarea cunoaşterii dumnezeieşti, a-i trimite în gheenă pe cei vătămători, a-i osândi pe prigonitorii noştri în arderea veşnică a focului pedepsitor, a ne da însă nouă răsplata credinţei şi dăruirii jertfelnice! Ce slavă va

[1] Efeseni VI, 12-17.

fi și cât de mare bucuria, să fii îngăduit a-L vedea pe Dumnezeu, să fii socotit vrednic a dobândi împreună cu Hristos, Domnul Dumnezeul tău, bucuria mântuirii și-a luminii veșnice, să vezi pe Avraam, și pe Isac, și pe Iacob, și pe toți Patriarhii, și Apostolii, și pe profeți, și pe martiri, să te bucuri în Împărăția cerurilor, împreună cu cei drepți și dragi lui Dumnezeu, de desfătarea nemuririi primite în dar, să ai parte acolo de *ceea ce nici ochiul nu a văzut, nici la inima omului n-a urcat.*[1]

2. Căci Apostolul predică, spunând că noi primim lucruri mai mari decât ceea ce fie lucrăm, fie pătimim aici:

Nu sunt vrednice pătimirile acestei vremi de stălucirea ce va să vie, care se va descoperi întru noi.[2]

Când va veni descoperirea aceea, când strălucirea lui Dumnezeu va străfulgera peste noi, vom fi atât de fericiți și bucuroși, că am fost socotiți vrednici de cinstirea lui Dumnezeu, pe cât de vinovați vor rămâne și nefericiți cei care, lepădându-se de Dumnezeu ori răzvrătiți împotriva Lui, au făcut voia diavolului, astfel încât trebuie ca ei să fie supuși, odată cu acela, chinurilor focului nestins.

XI. Acestea, frați preaiubiți, să se întipărească în inimile voastre. Acestea să fie pregătirea armelor voastre, acestea să fie cugetarea de zi și noapte; să aveți înaintea ochilor și să frământați totdeauna în cuget și simțiri chinurile celor nedrepți și răsplățile și darurile celor drepți, cu ce pedeapsă îi mustră Domnul pe cei care-L tăgăduiesc, ce slavă făgăduiește în schimb celor care-L mărturisesc. Dacă va veni peste noi, cei care judecăm și cugetăm, acea zi a prigoanei, oșteanul lui Hristos, învățat prin sfaturile și îndemnurile Lui, nu se înspăimântă să intre în luptă, ci este pregătit pentru cunună.

Vă doresc, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

[1] I Corinteni II, 9.

[2] Romani VIII, 18.

SCRISOAREA LIX

Ciprian dorește sănătate fratelui Corneliu

I.1. Am citit, frate preaiubit, scrisoarea pe care mi-ai trimis-o prin fratele nostru Saturus, paraclisierul, plină pe de-a-ntregul de dragoste frățească, de învățătură bisericească și de judecată de ierarh, prin care mi-ai făcut cunoscut faptul că Felicissimus, dușmanul lui Hristos, afurisit nu de acum, ci de mai dinainte, pentru nelegiuirile sale foarte multe și foarte grele, și osândit nu numai prin hotărârea mea, ci și a celor mai mulți confrați episcopi, a fost alungat de tine de acolo;

2. și că, după ce a venit, însoțit fiind de o ceată și de o mulțime de deznădăjduiți, cu puterea deplină cu care trebuie să acționeze episcopii, a fost alungat din Biserica din care de mai înainte fusese izgonit împreună cu cei de teapa lui, cu puterea înaltă a lui Dumnezeu și asprimea Domnului și Judecătorului nostru Hristos, pentru ca, autorul schismei și dezbinării, jefuitorul banilor încredințați lui, corupătorul fecioarelor, pustiitorul și stricătorul a multe căsnicii, să nu mai siluiască mireasa neprihănită, sfântă și cuviincioasă a lui Hristos, prin rușinea prezenței lui și prin atingerea lui nerușinată și spurcată.

II.1. Dar, frate, după ce am citit cealaltă scrisoare, pe care ai adăugat-o la sfârșitul celei dintâi, m-am mirat mult, după ce am luat seama că tu ai fost întrucâtva tulburat de amenințările

menite a te înfricoșa, ale celor care veniseră la Roma, de vreme ce, potrivit celor ce mi-ai scris, te-au atacat, amenințându-te cu foarte mare furie că, de nu vei primi scrisorile pe care ți le aduseseră, ei le vor citi în public și vor dezvălui multe lucruri rușinoase și defăimătoare, vrednice de gura lor.

2. Iar dacă astfel stau lucrurile, frate preaiubit, încât să ne temem de îndrăzneala celor mai răi și ca cei răi să obțină, prin cutezanță și nebunie, ceea ce nu pot după lege și dreptate, dacă s-a pus la îndoială tăria episcopatului și puterea înaltă și dumnezeiască a Bisericii cârmuitoare, dacă s-a ajuns la acest lucru, încât să ne îngrozim de amenințările și vicleșugurile unor oameni pierduți, nu mai putem dura ori exista pe mai departe ca și creștini.

3. Căci și păgânii, și iudeii, și ereticii ne amenință, și toți, cei ale căror inimi și minți le-a subjugat diavolul, mărturisesc zilnic cu glas furios mânia lor înveninată. Totuși nu trebuie să dăm înapoi, fiindcă potrivnicul și dușmanul amenință sau ar fi mai mare decât Hristos prin aceea că pretinde și obține atât de mult pentru sine în această lume. De partea noastră trebuie să rămână, frate preaiubit, tăria neclintită a credinței și bărbăția statornică și nezdruncinată și trebuie să se împotrivească precum stânca ce rezistă cu putere și statornicie tuturor atacurilor și năvalei talazurilor dezlănțuite.

4. N-are importanță de unde vin, fie spaima, fie primejdia unui episcop, care trăiește supus spaimelor și primejdiilor și totuși ajunge a fi slăvit chiar de pe urma spaimelor și primejdiilor. Căci noi nu trebuie să ne gândim și să privim numai la amenințările păgânilor și iudeilor, de vreme ce vedem că Însuși Domnul a fost prins de frați și vândut de cel pe care Însuși îl alesese între Apostoli, de vreme ce, și la începuturile lumii, pe dreptul Abel nu l-a ucis altul decât fratele său, apoi tot fratele l-a urmărit cu

îndârjire pe Iacob care fugea să scape, iar Iosif, copil fiind, a fost vândut, vânzători fiind înșiși frații lui. Chiar în Evanghelie citim că a fost prezis că în primul rând cei ai casei vor fi dușmani, iar cei care mai înainte fuseseră uniți prin jurământul înțelegerii depline se vor vinde unul pe altul. N-are nici o importanță cine trădează sau înnebunește, atunci când Dumnezeu îngăduie ca cineva să fie trădat și încununat. Nici pentru noi nu este o înjosire să pătimim din partea fraților ceea ce a pătimit Hristos, și nici pentru aceia nu este o slavă să facă ceea ce a făcut Iuda.

5. Cât [de mare] este însă semețirea de sine, fala îngâmfată și umflată și deșartă, a celor care amenință, să mă amenințe acolo în lipsă, cu toate că mă au prezent aici la îndemână!

6. Nu ne temem de ocările lor, prin care se sfâșie zilnic pe ei și viața lor, nu ne înspăimântăm de ciomegele, și pietrele, și săbiile pe care le aruncă cu vorbele lor ucigătoare. Dacă acest lucru este în ei, asemenea oameni sunt ucigași în ochii lui Dumnezeu. Totuși nu pot ucide decât dacă Domnul le va fi îngăduit să ucidă. Și, cu toate că noi trebuie să murim odată, totuși aceia, prin ura și vorbele, și faptele lor rele, ne ucid zilnic.

III.1. Dar, frate preaiubit, nu trebuie părăsită învățătura Bisericii sau slăbită asprimea ierarhilor, pentru că suntem împroșcați cu ocări ori pentru că suntem loviți de spaime, căci Sfânta Scriptură ne iese în întâmpinare și ne povățuiește, zicând:

Iar cel care îndrăznește și este trufaș, bărbatul ce se umflă de sine, nu va împlini nimic, el care și-a mărit inima [semeția] precum iadul.[1]

Și iarăși:

[1] Avacum II, 5; avem în Vulgata: *sic erit vir superbus et non decorabitur qui non dilatavit quasi infernum animam suam*, iar în varianta română: „cel mândru nu stă liniștit, ci lărgește gura ca locuința morților."

Și de cuvintele omului păcătos să nu vă temeți, fiindcă slava lui va fi în gunoi și-n viermi. Astăzi se va înalța și mâine nu se va mai afla, fiindcă s-a întors în țărâna sa și în cugetarea lui va pieri.[1]

Și din nou:

L-am văzut pe necredincios semețindu-se și ridicându-se peste cedrii Libanului: și am trecut și, iată, nu a fost și l-am căutat și nu s-a aflat locul său.[2]

2. Semețirea, îngâmfarea, fala umflată și trufașă, nu se naște din învățătura lui Hristos, care învață smerenia, ci din suflarea lui Antihrist, pe care Domnul îl mustră prin profet și îi spune:

Tu însă ai spus în cugetul tău: „Ridica-mă-voi la cer și mai presus de stelele lui Dumnezeu voi așeza jilțul meu! Ședea-voi pe muntele cel înalt peste munții cei înalți la miazănoapte. Sui-mă-voi deasupra norilor și voi fi asemenea Celui Prea Înalt."[3]

Și adaugă zicând:

Și acum tu te pogori în iad, în cele mai de jos ale pământului. Și cei ce te vor vedea se vor mira de tine.[4]

De aceea și Sfânta Scriptură îi amenință cu o pedeapsă egală pe cei de acest fel și zice în alt loc:

Căci [fi-va] ziua Domnului Savaot peste tot cel mândru și trufaș și peste tot cel semeț și îngâmfat.[5]

3. Și astfel, din gura și din vorbele sale se trădează îndată fiecare și, dacă în inimă Îl are pe Hristos sau dimpotrivă pe Antihrist, se arată când vorbește, după cum spune Domnul în Evanghelia Sa:

---

[2] I Macabei II, 62-63, pasaj similar în *Vulgata* Fericitului Ieronim.

[3] Psalmi XXXVI, 35-36, după Septuaginta; ușor diferit în varianta românească (Ps., XXXVII).

[4] Isaia XIV, 13-14.

[1] Isaia XIV, 15-16.

[2] Isaia II, 12.

Pui de năpârci, cum puteți grăi lucruri bune, odată ce sunteți răi? Căci din prisosul inimii grăiește gura. Omul bun scoate cele bune din vistieria bună, iar omul rău din vistieria rea scoate cele rele.[1]

De aceea și pentru bogatul acela păcătos, care cere ajutor de la Lazăr, cel așezat la răcoare în sânul lui Avraam, atunci când, supus fiind la cazne, este ars de vâlvătăile flăcării arzătoare, între toate părțile trupului său, plătesc pedepsele mai mult gura și limba, fiindcă negreșit păcătuise mai mult cu limba și cu gura sa.

IV.1. Căci, de vreme ce scris este:

Nici defăimătorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu[2]

și iarăși Domnul spune în Evanghelia Sa:

Oricine va zice fratelui său „prostule" și oricine-i va zice „nebunule", vinovat va fi de gheena focului[3],

în ce fel pot scăpa de asprimea răzbunării Domnului cei care aruncă asemenea vorbe nu numai împotriva fraților, ci și împotriva episcopilor, cărora o atât de mare cinstire le este dată din slujirea lui Dumnezeu, încât oricine nu s-ar supune ierarhului său și celui care judecă aici pentru o vreme poate fi îndată ucis? În Deuteronomul, Domnul Dumnezeu vorbește și spune:

Și orice om se va purta în mândria sa astfel, încât să nu asculte pe preotul sau pe judecătorul care va fi fost în zilele acelea, va muri omul acela, și tot poporul care va fi auzit se va teme și nu se vor mai purta cu necredință.[4]

2. De asemenea, lui Samuel, pe când era disprețuit de iudei, Dumnezeu îi spune:

---

[3] Matei XII, 34-35.

[4] I Corinteni VI, 10.

[5] Matei V, 22; cu „nebunule" s-a tradus aramaicul *racha*, păstrat ca atare în textul latinesc (și grecesc).

[1] Deuteronomul XVII, 12-13.

Nu pe tine te-au disprețuit, ci pe Mine M-au disprețuit[1],

și chiar Domnul zice în Evanghelie:

Cine vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă și pe Cel care M-a trimis pe Mine, și cine se leapădă de voi se leapădă de Mine și de Cel care M-a trimis pe Mine[2],

iar, după ce a curățit pe lepros:

Mergi și arată-te preotului.[3]

Și, după ce mai apoi, în timpul pătimirii, a primit o palmă de la slujitorul preotului, care I-a spus: „Așa răspunzi Marelui Preot?", Domnul nu a grăit nimic de ocară împotriva Marelui Preot și nu a scăzut nimic din cinstirea preotului, ci, întărind și arătând mai degrabă nevinovăția Sa, a zis:

Dacă am vorbit rău, mustră-Mă pentru rău, însă dacă am vorbit bine, de ce mă lovești?[4]

3. De asemenea, mai apoi, în *Faptele Apostolilor,* Fericitul Apostol Pavel, deoarece i se spusese: „Așa sari tu cu ocară împotriva preotului lui Dumnezeu?", cu toate că, Domnul fiind deja răstignit, aceia au început a se arăta nelegiuiți și fără de credință și doritori de sânge și nu mai aveau de-acum nimic din cinstea și ținuta unui ierarh, totuși Pavel, ținând seama de însuși numele de preot, chiar gol și abia o umbră, a zis:

Fraților, nu știam că este arhiereu. Căci scris este: pe mai marele poporului tău să nu-l vorbești de rău.[5]

V.1. Dacă există de mai înainte aceste atât de mari și de multe exemple prin care, de pe urma slujirii lui Dumnezeu, se întăresc autoritatea și puterea episcopală, ce fel socotești că sunt aceștia

[2] I Regi VIII, 7.

[3] Luca X, 16.

[4] Matei VIII, 4.

[4] Ioan XVIII, 23.

[5] Faptele Apostolilor XXIII, 5.

care, fiind dușmani ai episcopilor și răzvrătiți împotriva Bisericii Universale, nu se înspăimântă nici de amenințarea Domnului, care-i mustră, nici de pedeapsa judecății viitoare? Căci nu din altă parte s-au ivit ereziile ori s-au născut schismele, decât de acolo de unde nu este supunere față de arhiereul lui Dumnezeu și nu se cugetă că, în Biserică, el este pentru un timp episcopul și pentru un timp judecătorul în locul lui Hristos.

2. Dacă, potrivit învățăturilor dumnezeiești, toți frații creștini i s-ar supune acestuia, nimeni n-ar mișca nimic împotriva soborului episcopilor, nimeni, după judecata dumnezeiască, după exprimarea voinței poporului, după înțelegerea confraților episcopi, nu s-ar mai face pe sine judecător nu numai al episcopilor, ci chiar al lui Dumnezeu, nimeni nu ar sfâșia Biserica lui Hristos, prin dezbinarea unității, nimeni, după pofta sa și îngâmfându-se, nu ar mai întemeia aparte, afară, o nouă erezie, numai dacă cineva este de-o cutezanță atât de nelegiuită și cu mintea atât pierdută, încât să socotească că se poate face episcop, fără de hotărârea lui Dumnezeu, de vreme ce Domnul în Evanghelia Sa spune:

Oare nu se vând două vrăbii pe un ban și nici una din ele nu cade pe pământ fără voia Tatălui?[1]

Când El spune că nici cele mai mici lucruri nu se fac fără voia lui Dumnezeu, socoate cineva că lucrurile cele mai înalte și mărețe se fac în Biserica lui Dumnezeu fie fără să știe, fie fără să îngăduie Dumnezeu? Iar arhiereii, adică împuterniciții Lui, vor fi rânduiți altfel decât prin hotărârea Lui?

3. Aceasta înseamnă a nu avea credința cu care trăim, aceasta înseamnă a nu da cinstire lui Dumnezeu, prin a Cărui încuviințare și hotărâre știm și suntem încredințați că sunt toate conduse și cârmuite. În mod negreșit, nu se fac episcopi din voia lui

[1] Matei X, 29.

Dumnezeu, ci se fac în afara Bisericii, cei care se fac împotriva rânduielii și tradiției Evangheliei, precum Însuși Domnul adaugă și spune în *Cei doisprezece profeți*:

Și și-au pus rege, și nu prin Mine.

Și iarăși:

Jertfele lor sunt ca o pâine de jale, toți, cei care le vor mânca, se vor molipsi.[1]

Și prin Isaia, chiar Duhul Sfânt strigă și zice:

Vai vouă, feciori răzvrătiți, acestea le zice Domnul: ați hotărât fără Mine și ați făcut înțelegere, nu în Duhul Meu, ca să grămădiți păcate peste păcate.[2]

VI.1. De altminteri – și vorbesc fiind provocat, vorbesc fiind îndurerat, vorbesc fiind silit –, când un episcop este pus în locul altuia decedat, când este ales în timp de pace prin voința întregului popor, când este ocrotit în vreme de prigoană cu ajutorul lui Dumnezeu, unit fiind în credință cu toți confrații, încercat fiind de poporul său timp de patru ani, slujind în vreme liniștită învățăturii, proscris fiind în timp de furtună, căci episcopatul a fost alăturat și legat de numele său[3], fiind de-atâtea ori căutat pentru a fi aruncat în circ la lei, cinstit în amfiteatru prin mărturisirea slujirii Domnului și chiar în aceste zile, în care scriu această scrisoare către tine, cerut din nou pentru leii din circ de strigătul mulțimii, din pricina jertfelor pe care, prin edictul dat, i se poruncește poporului[4] să le facă peste tot;

[1] Osea VIII, 4 și IX, 4.

[2] Isaia XXX, 1.

[3] *Dacă cineva deține ceva din bunurile lui Caecilius Cyprianus, episcopul creștinilor...* (Scr. LXVI, pct. IV, 1).

[4] Se pare că este vorba de sacrificii aduse lui Apollo Salvatorul. (Cu numele acestuia împărații Gallus și Volusianus au bătut monede în 252, în vremea ciumei ce bântuia atunci.) Fiindcă Ciprian și creștinii au refuzat să ia parte, populația a avut pretext să strige: „La lei cu Ciprian", tocmai ca la începutul prigoanei.

2. când se vede, frate preaiubit, că un asemenea [episcop] este atacat de niște deznădăjduiți și pierduți și aflați în afara Bisericii, se vădește cine este cel ce atacă, negreșit nu Hristos, Care fie așază episcopii, fie îi ocrotește, ci acela care, potrivnic fiind lui Hristos și vrăjmaș Bisericii Lui, prigonește prin atacul său pe cel pus în fruntea Bisericii, pentru ca, după ce va fi fost îndepărtat cârmaciul, să purceadă în chip mai sălbatic și mai silnic la distrugerea Bisericii.

VII.1. Pe nici un credincios care are în minte Evanghelia și păzește poruncile date de Apostol nu trebuie să-l tulbure, frate preaiubit, faptul că, în vremurile de pe urmă, niște trufași și îndărătnici și dușmani ai episcopilor lui Dumnezeu fie se îndepărtează de Biserică, fie lucrează împotriva Bisericii, deoarece și Domnul și Apostolii Săi au prezis dinainte că vor fi acum astfel de oameni.

2. Nici să se mire cineva că slujitorul pus în frunte este părăsit de unii, de vreme ce pe Domnul Însuși, Care făcea lucruri mărețe și cele mai mari minuni și Care adeverea puterile minunate ale lui Dumnezeu-Tatăl, cu mărturia faptelor Sale, L-au părăsit propriii ucenici. Și totuși El nu i-a mustrat pe cei care dădeau înapoi, sau nu i-a amenințat greu, ci, mai mult întorcându-Se către Apostolii Săi, a spus:

Oare și voi vreți să plecați?,

păzind de bună seamă legea după care omul, lăsat în seama libertății sale și cârmuit de propria sa judecată, își caută el însuși, fie moartea, fie izbăvirea.

3. Totuși Petru, pe care fusese clădită de către Domnul Însuși Biserica, vorbind el singur pentru toți și răspunzând prin glasul Bisericii, spune:

Doamne, la cine vom merge? Tu ai cuvântul vieții veșnice, iar noi credem și am cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu[1],

[1] Ioan VI, 67-69.

vestind de bună seamă și arătând că cei care se vor fi îndepărtat de Hristos pier din vina lor, că totuși Biserica, care crede în Hristos și care totodată păzește ceea ce a cunoscut, defel nu se îndepărtează niciodată de El și că Biserica sunt aceștia care rămân în casa lui Dumnezeu. Însă răsadul sădit de Dumnezeu-Tatăl nu sunt cei pe care-i vedem lipsiți de statornicia neclintită a grâului și sunt vânturați ca pleava în suflarea spulberătoare a vrăjmașului, despre care vorbește și Ioan în epistola sa:

Dintre noi au ieșit, dar nu au fost dintre noi; căci, dacă ar fi fost dintre noi, ar fi rămas cu noi.[1]

4. De asemenea, Pavel ne sfătuiește să nu fim tulburați atunci când cei răi pier din Biserică, nici să ne împuținăm credința când cei vicleni[2] se îndepărtează:

Căci ce dacă unii dintre ei s-au îndepărtat de credință, oare necredința lor a secătuit credința în Dumnezeu? Nicidecum; căci Dumnezeu este nemincinos, numai omul e mincinos.[3]

VIII.1. În ceea ce ne privește, frate, ține de conștiința noastră să ne silim ca nimeni să nu se depărteze de Biserică din vina noastră; dacă însă cineva, de la sine și din voia sa, se va fi îndepărtat și nu va vrea să se pocăiască și să se întoarcă la Biserică, vom fi învinovățiți în ziua Judecății și noi, care ne îngrijim de mântuirea lor, însă numai ei vor rămâne a fi supuși pedepselor, cei care nu se vor fi vrut vindecați prin sfatul nostru mântuitor.

2. Nici nu trebuie să ne tulbure ocările unor pierduți, ca nu cumva să ne depărtăm de calea cea dreaptă și de rânduiala curată, de vreme ce și Apostolul ne învață, când spune:

[1] I Ioan II, 19.

[2] Vicleni, pentru *perfidi*, adică „trădători", ori mai vechii „hicleni, haini", cu același sens.

[3] Romani III, 3-4.

De-aș face pe plac oamenilor, n-aș fi slujitorul lui Hristos.[1]
Are însemnătate dacă cineva dorește să-i câștige pe oameni, sau pe Dumnezeu. Dacă se face pe plac oamenilor, este supărat Domnul. Dacă însă ne străduim și ne silim pentru acest lucru, anume să putem fi pe plac lui Dumnezeu, trebuie să disprețuim și ocările, și cuvintele grele ale oamenilor.

IX.1. Iar dacă nu ți-am scris îndată despre Fortunatus, acest[2] episcop mincinos, pus de puțini și îndârjiții eretici, nu aceasta era, frate preaiubit, pricina ce trebuia a-ți fi adusă degrabă la cunoștință, ca un lucru însemnat sau de temut, mai cu seamă că până acum tu cunoscuseși îndeajuns numele lui Fortunatus, care este unul din cei cinci preoți fugiți mai demult din Biserică și afurisiți de curând prin hotărârea multor confrați ai noștri de episcopat și a unor bărbați aleși, care, încă de acum un an, ți-au scris o scrisoare asupra acestui lucru[3]; de asemenea, pe Felicissimus, stegarul răzvrătirii, l-ai putea cunoaște, căci este cuprins și el în aceeași scrisoare a confraților noștri întru episcopat, făcută către tine mai înainte: e cel care a fost afurisit nu numai aici de către aceștia, ci a fost îndepărtat de curând din Biserică și acolo, de către tine.

2. Deoarece eram încredințat că acestea îți erau cunoscute și știam hotărât că rămân prins în amintirea și duhul învățăturii tale, nu am socotit trebuincios să ți se vestească repede și neîntrerupt prostiile ereticilor. Căci nu este pe potriva măreției și nici a demnității Bisericii Universale ceea ce pune la cale, acolo la ei, îndrăzneala ereticilor și schismaticilor. Se spune că și partida lui

[3] Galateni I, 10.

[4] Ăsta, *iste*, termen folosit intenționat peiorativ de autor.

[1] Nu s-a păstrat această scrisoare sinodală, nici lista episcopilor semnatari. Cât despre cei cinci preoți eretici, amintiți mai sus, se pare că au fost: Gaius de Dida (Ep. XXXIV), Donatus, Fortunatus, Novatus și Gordius (Scr. XIV, pct. IV).

Novațian și l-a făcut acum aici pseudoepiscop pe Maxim, preotul trimis de curând cu solie la noi de către Novațian și alungat de comunitatea noastră.

3. Totuși nu despre aceasta îți scrisesem, căci toate acestea sunt disprețuite de noi și ți-am trimis foarte de curând numele episcopilor rânduiți aici, care, întregi și sănătoși, stau în fruntea fraților creștini în Biserica Universală. De aceea, noi am hotărât, în adunarea noastră a tuturor, să-ți scriem, ca să se afle o cale scurtă de-a desluși greșeala și de-a privi cu pătrundere adevărul și ca să cunoașteți tu și confrații noștri, cărora se cade să le scrii și de la care, la rândul tău, trebuie să primești scrisori; dacă însă cineva în afară de aceștia, pe care i-am cuprins în epistola noastră, ar îndrăzni să vă scrie, ați putea ști că acela s-a pătat, ori prin jertfă, ori prin cărticică, sau este unul dintre eretici, de bună seamă prefăcut și din afară[1].

4. Având totuși prilejul de a întâlni un om foarte apropiat și cleric în persoana paracliserului Felicianus, pe care-l trimiseseși cu Perseus, confratele nostru, între celelalte lucruri care trebuiseră să-ți fie aduse de aici la cunoștință, ți-am scris chiar și despre acest Fortunatus. Dar, în timp ce Felicianus, fratele nostru, fie că a întârziat aici din pricina vântului neprielnic[2], fie că a fost ținut pe loc de noi pentru a primi alte scrisori, Felicissimus, grăbindu-se către voi, i-a luat-o înainte. Căci așa se grăbesc întotdeauna nelegiuirile, ca prin grabă să aibă câștig împotriva nevinovăției.

X.1. Iar prin Felicianus ți-am adus la cunoștință, frate, că a venit la Cartagina Privatus[3], un vechi eretic din colonia Lambesa, condamnat cu mulți ani înainte pentru multe și grele păcate

[1] *Profanus,* „de dincolo de altar", în greacă ἔξωθεν, cu același sens.

[2] Călătoria pe mare depindea, la acea dată, de starea atmosferică.

[3] Privatus de Lambesa; vezi Scr. XXXVI, pct. IV.

prin hotărârea a nouăzeci de episcopi, chiar dinaintea noastră, ceea ce nu a scăpat cunoașterii voastre, fiind foarte aspru înfierat în scrisorile lui Fabian și Donatus; așadar, el, deoarece spunea că vrea să-și susțină cauza înaintea noastră în sinodul pe care l-am avut la ultimele Ide ale lui Mai[1], dar nu a fost primit, l-a făcut pe acest Fortunatus pseudoepiscop, vrednic de soborul său.

2. Mai venise cu acela și un oarecare Felix, pe care el însuși, în erezie, îl rânduise odinioară episcop mincinos în afara Bisericii. Dar au fost de față și Iovinus și Maxim, însoțitori ai ereticului Privatus, condamnați fiind de nouă dintre confrații noștri, pentru jertfele ticăloase și nelegiuirile dovedite împotriva lor și din nou afurisiți de mai mulți dintre noi în sinodul din anul de mai înainte.

3. Însă acestora patru li s-a alăturat și Repostus din Satunurca[2] care, nu numai că a căzut el însuși în timpul prigoanei, dar, prin pilda sa nelegiuită, a făcut să cadă și cea mai mare parte a poporului său. Aceștia cinci, cu alții puțini la număr, fie murdăriți de jertfe, fie având conștiința pătată, și l-au ales ca episcop mincinos pe Fortunatus, pentru ca, regăsindu-se într-unul singur toate nelegiuirile, conducătorul să fie de bună seamă la fel ca cei conduși.

XI.1. De aici, frate preaiubit, poți cunoaște de acum și celelalte minciuni, pe care le-au vânturat pe acolo niște oameni deznădăjduiți și pierduți, astfel încât, de vreme ce, împreună cu cei pătați de jertfe sau cu ereticii, n-au fost mai mult de cinci pseudoepiscopi, care să vină la Cartagina și să-l aleagă pe Fortunatus părtaș al nebuniei lor, totuși aceia, ca fii ai diavolului și plini de minciună, au îndrăznit, precum scrii, să răspândească zvonul că

[1] Idele lui Mai, conform sistemului calendaristic actual: 15 mai.

[2] *Satunurcensis,* „din Satunurca", localitate neidentificată.

au fost de față douăzeci și cinci de episcopi. Această minciună au răspândit-o mai înainte și aici, printre frații noștri, spunând că urmau să vină din Numidia douăzeci și cinci de episcopi, care să le facă un episcop.

2. Mai apoi, după ce au fost descoperiți și confruntați cu această minciună a lor, căci s-au adunat numai cinci rătăciți și excomunicați de noi, au plutit pe mare spre Roma cu încărcătura lor de minciuni, ca și cum adevărul nu putea pluti în urma lor, ca să fie învinse limbile mincinoase prin dovedirea adevărului. Iar acest lucru, frate, este o adevărată nebunie, anume să nu te gândești și să nu știi că minciunile nu înșală timp îndelungat, că e noapte numai până începe a străluci ziua, însă, după ce s-a luminat de ziuă și după ce a răsărit soarele, întunericul și negura se retrag dinaintea luminii și încetează tâlhăriile ce se puneau la cale în timpul nopții.

3. În sfârșit, dacă le-ai cere nume, n-ar avea să dea decât unele plăsmuite. Atât de mare este la ei lipsa chiar și de oameni răi, încât nu li se pot alătura douăzeci și cinci dintre cei pătați de jertfe și eretici. Și totuși, pentru a înșela urechile celor simpli și ale celor ce n-au fost de față, prin minciună este umflat numărul, ca și cum, cu toate că acesta este numărul adevărat, Biserica ar putea fi învinsă pe calea dreptății, fie de eretici, fie de cei nedrepți.

XII.1. Și nici nu trebuie, frate preaiubit, ca eu să fac acum lucruri asemenea lor și să arăt în cuvântul meu cele pe care le-au făptuit și le făptuiesc chiar și acum, câtă vreme noi trebuie să privim cu grijă, ce anume se cuvine să rostească și să scrie episcopii lui Dumnezeu și că la noi trebuie să vorbească nu atât durerea, cât măsura, ca nici să nu pară că eu, lăsându-mă provocat, iau în seamă mai mult vorbele grele decât nelegiuirile și păcatele.

2. Și, astfel, eu tac cu privire la înșelăciunile făptuite împotriva Bisericii, trec cu vederea uneltirile, desfrânările și feluritele nelegiuiri: singurul lucru din nelegiuirea lor, în care pricina nu este a mea, nici a oamenilor, ci a lui Dumnezeu, despre care socotesc că nu trebuie să se păstreze tăcerea, este faptul că îndată, din prima zi a prigoanei, pe când erau în clocot ultimele nelegiuiri ale celor în greșeală și fumegau de jertfele ticăloase nu numai altarele diavolului, ci chiar și mâinile și gurile celor căzuți, ei n-au încetat să fie în comuniune cu cei căzuți și să se împotrivească pocăinței, pe care trebuia s-o facă aceia. Strigă Dumnezeu:

Cel care jertfește altor dumnezei, afară de unuia Domnul, se va pierde.[1]

Și spune Domnul în Evanghelie:

Iar de acela care se va fi lepădat de Mine, Mă voi lepăda de el.[2]

Și în alt loc, supărarea și mânia dumnezeiască nu tac, spunând:

Lor le-ai turnat daruri de băutură și lor le-ai adus jertfe! Nu Mă voi mânia pentru acestea? spune Domnul.[3]

Și ei se împotrivesc să ne rugăm lui Dumnezeu, Care Însuși dă mărturie că este supărat! Se împotrivesc să-L înduplecăm pe Hristos prin rugăciuni și mulțumiri, pe El Care mărturisește deschis că-l tăgăduiește pe cel care L-a tăgăduit pe El.

XIII.1. Noi, chiar în timpul prigoanei, am trimis scrisori cu privire chiar la acest fapt[4] și nu am fost ascultați. La sinodul ținut cu un număr mare de episcopi, am hotărât, nu numai cu duhul blândeții noastre, ci și cu amenințare, ca frații să facă penitență, ca nimeni să nu dea iertarea în mod nechibzuit celor care nu se pocăiesc. Însă acei nelegiuiți potrivnici lui Dumnezeu, cutezători cu furie lipsită de credință împotriva episcopilor lui Dumnezeu, îndepărtându-se de Biserică și ridicând împotriva

[1] Ieșirea XXII, 20.

[2] Matei 10, 33.

[3] Isaia LVII, 6.

[4] Scrisoarea XLIII. Este vorba de sinodul din primăvara anului 251.

Bisericii arme ucigătoare, lucrează pentru ca răutatea să-i împlinească diavolului lucrarea, pentru ca îndurarea lui Dumnezeu să nu vindece în Biserica Sa pe cei răniți.

2. Prin înșelăciunea minciunilor lor, strică pocăința nefericiților, ca să nu îmbuneze pe Dumnezeu Cel supărat, ca să nu caute pe Hristos, Domnul său, cel care fie s-a rușinat mai înainte că este creștin, fie s-a temut mai apoi și să nu se întoarcă la Biserică cel care se îndepărtase de Biserică. Se lucrează pentru a nu se răscumpăra păcatele prin mulțumiri și cuvenite plânsete, pentru ca rănile să nu fie spălate cu lacrimi. Adevărata iertare este răpită prin minciuna iertării înșelătoare, sânul izbăvitor al mamei este închis de o meșteră ce se pune piedică în cale, pentru a nu fi auzite plânsul și geamătul din pieptul și gura celor căzuți.

3. Ba, mai mult de atât, cei căzuți sunt împinși să rostească ocări împotriva episcopilor, cu limbile și gura cu care mai înainte păcătuiseră pe Capitoliu[1]. Pe mărturisitori și fecioare, și pe cei drepți, și pe toți cei aleși întru lauda credinței și slăviți în Biserică îi urmăresc cu ocări și cu cuvinte grele. Dar, de către aceștia nu sunt rănite cumpătarea, și smerenia, și sfiala noastră, pe cât sunt sfâșiate nădejdea și viața lor înșile. Căci nu cel care aude, ci acela care aduce ocara este vrednic de plâns, nu cel care e pălmuit de frate, ci cel care lovește pe frate este păcătos după lege; iar când cei ce vatămă fac o nedreptate celor nevinovați, tocmai aceia suferă nedreptatea care cred că ei o fac.

4. În sfârșit, de aici au ei mintea suferindă și sufletul amorțit și cugetul rătăcit: este mânia lui Dumnezeu, a nu-ți înțelege greșelile, a nu urma calea pocăinței, precum scris este:

Și Dumnezeu le-a dat lor duh de adormire[2],

[1] Ceremoniile în cadrul cărora se aduceau jertfe divinităților păgâne aveau loc în public, pe Capitoliu.

[2] Isaia XXIX, 10; aici duh, *spiritus transpunctionis*, este simpla suflare adormitoare, toropitoare.

de bună seamă, ca să nu-și revină, și să se îngrijească, și să se însănătoșească în urma păcatelor, prin rugăciuni stăruitoare și cuvenite mulțumiri. Apostolul Pavel adaugă și spune într-o epistolă a sa:

N-au avut iubirea adevărului, ca să se mântuiască; și de aceea Dumnezeu le va trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă în minciună, ca să fie osândiți toți cei ce n-au crezut în adevăr, ci le place în nedreptate.[1]

Prima treaptă a fericirii este de a nu păcătui, a doua de-a-ți recunoaște păcatele. De-acolo pornește nevinovăția întreagă și neatinsă, care te poate păzi; de aici urmează leacul care te poate însănătoși. Aceștia le-au pierdut, și pe una, și pe cealaltă, mâniindu-L pe Dumnezeu, astfel încât s-a pierdut și harul, dobândit din sfințenia Botezului, și nu s-a asumat nici pocăința, prin care se lecuiește vinovăția. Oare socotești, frate, că sunt ușoare nelegiuirile împotriva lui Dumnezeu, greșeli mici și neînsemnate, când prin aceia nu se face rugăciune la măreția lui Dumnezeu cel mâniat, când nu există teamă de mânia, și focul, și ziua Domnului, când, cu toate că amenință Antihristul, este dezarmată credința poporului care luptă, câtă vreme sunt înlăturate tăria și teama de Hristos?

5. Să ia seama laicii[2] în ce fel se vor îngriji de acest lucru: episcopilor le revine strădania mai mare în apărarea și îngrijirea măreției lui Dumnezeu, ca să nu părem a trece ceva cu vederea în această privință, de vreme ce Domnul ne mustră și spune:

Și acum către voi se îndreaptă această poruncă, o, preoților: dacă voi nu veți fi ascultat și nu veți fi pus în inima voastră să dați slavă numelui Meu, zice Domnul, voi trimite peste voi blestemul și voi blestema binecuvântarea voastră.[3]

[1] II Tesaloniceni II, 10-12.

[2] Laicii, *laici*, adică cei din popor, poporeni, după λαικός (λαός „popor").

[3] Maleahi II, 1-2.

6. Oare I se dă cinstire lui Dumnezeu atunci când sunt astfel disprețuite măreția și asprimea Lui, precum atunci când El spune că Se supără și Se mânie pe cei ce au jertfit și când amenință cu pedepse veșnice și cu chinuri neîntrerupte, ori când se vrea de către nelegiuiți și se spune să nu ne gândim la mânia lui Dumnezeu, să nu ne temem de judecata Domnului, să nu batem la poarta Bisericii lui Hristos, ci, fără de pocăință și de vreo mărturisire a păcatului, disprețuind și călcând în picioare pe episcopi, se vestește iertarea în cuvintele mincinoase ale preotului, astfel încât cei căzuți să nu se ridice ori cei puși în afară să nu se întoarcă în Biserică, iar comuniunea să fie dată de cei care n-au comuniune?

XIV.1. Și încă acestora nu le-a fost de ajuns că s-au îndepărtat de Evanghelie, că le-au luat celor căzuți nădejdea de a aduce mulțumire și de a se pocăi, faptul că pe cei încurcați în înșelăciuni sau pe cei pătați în desfrânări, ori pe cei spurcați de atingerea nelegiuită a jertfelor i-au întors de la orice rodire și cuget de pocăință, ca să nu se roage lui Dumnezeu, să nu facă mărturisirea păcatelor lor în Biserică; că și-au alcătuit în afara Bisericii și împotriva Bisericii adunarea unei erezii pierdute, în care să se strângă gloata celor cu conștiința încărcată precum ei și care nu vor să-L implore pe Dumnezeu și să-I aducă mulțumire. Ba, mai mult, după ce a mai și fost ales un pseudoepiscop de către eretici, îndrăznesc să treacă marea și, de la schismatici și profani, să ducă scrisori la scaunul lui Petru și la întâia Biserică, de unde a ieșit unitatea episcopală, și să nu gândească că aceia sunt romanii a căror credință a fost lăudată pe când propovăduia Apostolul, cei la care viclenia nu poate avea intrare.

2. Care este însă pricina venirii și vestirii, că s-a rânduit un pseudoepiscop împotriva voinței episcopilor? Sau, în sfârșit, le este pe plac ce-au făcut și stăruiesc în nelegiuirea lor, sau, dacă nu le este pe plac și dau înapoi, știu încotro să se întoarcă. Căci,

de vreme ce s-a hotărât de către noi toți și este în egală măsură potrivit și drept să fie ascultată pricina fiecăruia acolo unde a fost făptuită nelegiuirea, și fiecărui păstor i-a fost încredințată o parte a turmei, pe care fiecare s-o conducă și s-o cârmuiască, având a da socoteală Domnului de lucrarea sa, se cade de bună seamă ca aceștia, în fruntea cărora stăm, să nu alerge de colo-colo, nici să zdruncine înțelegerea ierarhilor, prin cutezanța lor vicleană și înșelătoare, ci să-și susțină pricina acolo unde pot avea și acuzatori, și martori ai nelegiuirii lor: afară numai dacă li se pare câtorva deznădăjduiți și pierduți că este prea mică autoritatea episcopilor rânduiți în Africa, care au mai judecat în privința lor și au osândit de curând, cu greutatea judecății lor, conștiințele legate în multe lanțuri ale păcatelor. Pricina lor este de acum cunoscută, s-a rostit de acum sentința în privința lor, și nu se potrivește ținutei episcopilor să fie acuzați de ușurătatea unui suflet schimbător și nestatornic, deoarece Domnul învață și spune:

Cuvântul vostru să fie: da da și nu nu.[1]

XV.1. Dacă se socotește numărul celor care, în anul trecut, împreună cu preoții și diaconii, au judecat în privința lor, au fost atunci de față la judecată și cercetare mai mulți decât toți aceștia care par a fi acum alături de Fortunatus. De bună seamă, trebuie să știi, frate preaiubit, că el, după ce a fost făcut pseudoepiscop de către eretici, a fost de acum părăsit aproape de către toți. Iar cei cărora în trecut le erau puse în față amăgeli și li se ofereau cuvinte înșelătoare, căci li se spunea că urmează să revină la Biserica lor, după ce au văzut că acolo a fost pus un fals episcop, și-au dat seama că au fost amăgiți și înșelați și din nou aleargă zilnic și bat la ușa Bisericii, așa că noi, cei care trebuie să dăm socoteală Domnului, cântărim cu grijă și cercetăm cu atenție cine trebuie să fie reprimit și îngăduit în Biserică.

[1] Matei V, 37.

2. Căci într-atât unora fie le stau împătrivă nelegiuirile lor, fie li se opun fraţii cu încăpăţânare şi hotărîre, încât nu pot fi primiţi în nici un chip decât cu tulburare şi primejdie din partea celor mai mulţi. De bună seamă, nu trebuie adunate orice putreziciuni, astfel încât să fie vătămate cele ce sunt întregi şi sănătoase şi nu este cu folos sau înţelept păstorul care amestecă astfel în turmă oi bolnave şi molipsite, ca să molipsească toată turma cu plaga bolii căpătate.

3. O, de te-ai putea afla, frate preaiubit, aici, împreună cu noi, când aceşti păcătoşi şi stricaţi se întorc din schismă! Ai vedea ce osteneală depun ca să-i conving de răbdare pe fraţii noştri, pentru ca, după ce li s-a domolit mânia sufletului, să fie îngăduitori cu primirea şi vindecarea celor bolnavi. Căci, după ce se bucură şi se veselesc când se întorc cei ce pot fi primiţi şi mai puţin vinovaţi, tot astfel, dimpotrivă, murmură şi se împotrivesc ori de câte ori cei de neîndreptat şi neruşinaţi, şi spurcaţi fie în destrăbălări, fie în jertfiri, iar pe deasupra până acum şi trufaşi, revin la Biserică, ca să strice sufletele bune dinăuntru. Abia îmbunez poporul, ba, mă şi chinui, ca să îngăduie a fi primiţi unii ca aceştia.

4. Şi a fost cu atât mai îndreptăţită durerea fraţilor creştini, cu cât unul sau altul, primiţi fiind prin bunăvoinţa mea, cu toate că poporul se opunea şi grăia împotrivă, s-au arătat mai răi decât fuseseră înainte şi nici nu au putut păstra făgăduinţa de pocăinţă, fiindcă nici nu veniseră cu adevărată căinţă.

XVI.1. Dar ce să mai spun despre aceştia, care au trecut marea acum la tine împreună cu Felicissimus, vinovat de toate nelegiuirile, ca soli trimişi de pseudoepiscopul Fortunatus, aducându-ţi scrisori, tot pe atât de false, pe cât de fals este însuşi cel ale căruia sunt ele, pe cât aceştia au conştiinţa plină de păcate, pe cât de ticăloasă, pe cât de ruşinoasă le este viaţa, încât, deşi sunt în Biserică, unii ca aceştia ar fi trebuit scoşi din Biserică?

2. În sfârșit, fiindcă ei își cunosc conștiința lor, nu îndrăznesc să vină sau să se apropie de pragul Bisericii, ci rătăcesc afară, prin provincie[1], dând târcoale fraților și jefuindu-i, și, fiind de acum îndeajuns de cunoscuți tuturor și pretutindeni alungați pentru fărădelegile lor, ajung peste mare și acolo, la voi. De bună seamă, nu pot avea neobrăzarea de a se apropia de noi sau de a stărui la noi, deoarece sunt prea crunte și prea grele nelegiuirile de care sunt învinovățiți de către frați.

3. Dacă ei vor dori să se supună judecății noastre, să vină. De altfel, dacă pot aduce vreo dezvinovățire în apărare, să vedem ce înțelegere au asupra rugăminții, ce rod al pocăinței aduc. Nici aici Biserica nu-i este închisă nimănui, nici un episcop nu-i întoarce nimănui spatele. Cei ce vin au îndată parte de răbdarea și bunăvoința, și omenia noastră. Doresc ca toți să revină în Biserică, doresc ca toți tovarășii noștri de luptă să fie cuprinși laolaltă în tabăra lui Hristos și în lăcașurile lui Dumnezeu-Tatăl. Iert totul, trec cu vederea multe, din strădania și dorința de-a aduna la un loc pe frații creștini. Nici chiar pe cele care au fost făptuite împotriva lui Dumnezeu nu le cercetez cu judecata deplină a credinței. Aproape că păcătuiesc eu însumi în iertarea mai mult decât se cuvine a unor păcate. Îmbrățișez cu dragoste deschisă și deplină pe cei care se întorc cu căință, mărturisindu-și păcatul cu mulțumire smerită și curată.

XVII.1. Însă, dacă sunt unii, care cred că pot reveni la Biserică nu prin rugăciuni, ci prin amenințări, sau socotesc să-și facă intrarea nu prin plânsete și mulțumiri, ci prin fapte silnice, să știe că, fără îndoială, în fața unor astfel de oameni, Biserica Domnului rămâne închisă și că nici tabăra neînvinsă și puternică a lui Hristos și întărită, prin purtarea de grijă a Domnului, nu

[1] Provincie; termenul definește întreaga Africă, nu numai cea proconsulară, ci și Numidia și Mauretania, opuse în bloc sintagmei „acolo, la voi", adică la Roma.

dă înapoi în fața amenințărilor. Ierarhul Domnului, care păzește Evanghelia, precum păzește învățăturile lui Hristos, poate fi ucis, dar nu învins. Ne aduce și pune înainte pilde de bărbăție și credință Zaharia, Marele Preot al lui Dumnezeu, el care, neputând fi înspăimântat prin amenințări și lovituri cu pietre, a fost ucis în templul lui Dumnezeu, strigând și spunând totodată ceea ce și noi strigăm și spunem împotriva ereticilor:

Acestea le spune Domnul: Ați părăsit căile Domnului și Domnul vă va părăsi pe voi.[1]

2. Prin urmare, deoarece câțiva necugetați și nerușinați părăsesc căile cerești și mântuitoare ale Domnului și, nelucrând cele sfinte, sunt părăsiți de Sfântul Duh, pentru aceasta nu trebuie să uităm și noi de sfânta tradiție, încât să socotim că nelegiuirile celor nebuni sunt mai presus decât hotărârile unui ierarh, sau să credem că au mai mare putere sforțările omenești în a ne lovi decât este în stare purtarea de grijă a lui Dumnezeu în a ne ocroti.

XVIII.1. Oare pentru acest fapt, frate preaiubit, trebuie părăsite slujirea Bisericii Universale și credința măreață și nestricată a poporului adunat înăuntrul ei, ba chiar rânduiala și puterea episcopală, ca să spună că ei vor ca, în privința întâistătătorului Bisericii, să judece ereticii aleși în afara Bisericii, în privința celui sănătos cei bolnavi, în privința celui întreg cei răniți, în privința celui statornic cei căzuți, în privința judecătorului cei vinovați, în privința ierarhului cei lipsiți de credință[2]? Ce mai rămâne decât ca Biserica să cedeze Capitoliului[3] și, în timp ce ierarhii se

[1] II Paralipomena XXIV, 20.

[1] Ierarh – în opoziție cu cel lipsit de credință, nelegiuit: *sacerdos – sacrilegus*: joc de cuvinte greu de redat în română; *sacer-dos* este persoana care dă/împărtășește cele sfinte, pe când *sacri-legus* este cel care le fură, le profanează, nelegiuitul.

[2] Capitoliul, *Capitolium*, centrul și simbolul vieții (politico-)religioase a romanilor (păgâni), cuprinzând citadela Cetății și templul lui *Jupiter Optimus Maximus*, divinitatea supremă a triadei celor din vechime.

vor retrage și altarul Domnului va fi dat la o parte, în locul de adunare sfânt și vrednic de închinare al clerului nostru, să treacă statuile și idolii cu altarele lor, iar lui Novațian să i se pună la îndemână mijloace mai întinse și mai bogate spre a cuvânta împotriva noastră și spre a ne mustra, dacă cei care au jertfit[1] și L-au tăgăduit public pe Hristos vor începe nu numai a fi îmbiați și primiți, fără pocăința împlinită, ci, mai mult de atât, vor începe a se înstăpâni prin puterea silniciei lor.

2. Dacă cer pacea[2], să lase deoparte armele. Dacă cer îngăduință[3], de ce amenință? Sau, dacă amenință, să știe că ierarhilor lui Dumnezeu nu le este teamă de ei. Nici chiar Antihristul, când se va porni să vină, nu va intra în Biserică, fiindcă amenință, iar aceasta nu se dă înapoi dinaintea armelor și silniciei lui, doar fiindcă el vestește că are de gând să-i nimicească pe cei ce i se împotrivesc. Ereticii mai mult ne înarmează, în timp ce socotesc că ne îngrozesc cu amenințările lor, nici nu ne așternem cu fața la pământ, ci mai degrabă ne ridică și ne înflăcărează, câtă vreme le oferă fraților noștri o pace mai grea decât însăși prigoana.

3. Și noi chiar dorim ca ceea ce spun la nebunie să nu împlinească prin nelegiuire, ca cei ce păcătuiesc prin vorbe viclene și crude să nu păcătuiască și prin fapte. Ne rugăm și-I cerem lui Dumnezeu, pe care aceia nu încetează a-L supăra și îndurera, să îmblânzească inimile lor, astfel încât, lăsând la o parte nebunia, să se întoarcă la sănătatea minții, ca piepturile lor, deschise întunericului păcatelor, să cunoască lumina pocăinței și mai degrabă să ceară a fi revărsate pentru ei rugămințile și rugăciunile întâistătătorului[4] decât ca ei înșiși să verse sângele ierarhului.

[3] Au jertfit idolilor, *id est,* la statuile zeilor capitolini ori ale împăratului divinizat.

[4] Pacea – de cele mai multe semnifică *iertarea.*

[5] *Satisfacere,* „a face pe plac pentru a mulțumi, a cere îngăduință".

[1] Întâistătătorul, în text *antistes* „Marele Preot ", aici Episcopul Romei (de la *antisto,* calc după προστάτης).

Însă, de vor rămâne până la capăt în nebunia lor și vor stărui cu cruzime în capcanele și amenințările lor ucigașe, nici un ierarh al lui Dumnezeu nu este atât de slab, într-atât de căzut și ticălos, atât de neputincios în slăbiciunea nimicniciei sale omenești, încât să nu se ridice prin însuflețire divină împotriva vrăjmașilor și a celor ce-L atacă Dumnezeu, ale cărui smerenie și slăbiciune să nu fie însuflețite de puterea și tăria Domnului, Care-l ocrotește. Pentru noi nu are importanță de mâna cui sau când pierim, de vreme ce urmează să primim de la Domnul răsplata morții și a sângelui: este vrednică de plâns și de jeluire starea celor pe care diavolul îi orbește astfel, încât, necugetând la veșnicele chinuri ale gheenei, se nevoiesc să urmeze venirea Antihristului, care, de-acum, se apropie.

XIX.1. Și, deși eu știu, frate preaiubit, că în numele iubirii, pe care ne-o datorăm și ne-o arătăm unul altuia, tu citești întotdeauna scrisorile noastre clerului preastrălucit de a colo, ce stă în frunte împreună cu tine, cât și poporului atât de cucernic și atât de numeros, totuși acum te și îndemn și îți și cer ca, ceea ce altă dată faci din voința ta și fără a fi dator, s-o faci chiar pentru că eu ți-o cer, anume ca, după ce vei fi citit această scrisoare a mea, dacă vreo molimă a cuvântului înveninat și a însămânțării ciumei se va fi strecurat într-acolo, aceasta toată să fie scoasă din urechile și inimile fraților, iar dragostea neatinsă și curată a celor buni să fie curățată de toate murdăriile clevetirii eretice.

XX.1. Iar pe de altă parte, frații noștri preaiubiți să se îndepărteze cu hotărâre și să se ferească de vorbele și convorbirile cu cei *al căror cuvânt șerpuiește ca un rac*[1], precum spune Apostolul:

Convorbirile prea rele strică obiceiurile bune.[2]

[1] II Timotei II, 17: *șerpuiește ca un rac* sau *se întinde ca o cangrenă*; lat. *cancer* are ambele sensuri: „rac" și „cancer" (boala).

[2] I Corinteni XV, 33, în lectura Sfântului Ciprian; convorbire, *confabulatio* și în continuare *colloquium*, preiau ceva și din sensul lui ὁμιλία „întovărășire" etc.

Și iarăși:

De omul eretic, după o singură mustrare, ferește-te, știind că unul ca acesta s-a abătut și păcătuiește și este singur de sine osândit.[1]

Și prin Solomon grăiește Sfântul Duh:

Vicleanul poartă în gura sa pieirea și pe buzele lui pregătește focul.[2]

Și iarăși ne sfătuiește, spunând:

Îngrădește cu spini urechile tale și să nu asculte limba rea.[3]

Și iarăși:

Cel rău ia aminte la limbile celor nedrepți, dar cel drept nu dă ascultare buzelor rele.[4]

2. Cu toate că îi știu pe frații noștri de acolo întăriți, pe de o parte, prin grija ta, dar, pe de alta, destul de prevăzători prin înșăși vegherea lor, pentru a nu putea fi prinși, nici amăgiți de otrăvurile ereticilor și că, tot atât de mare putere au la aceia sfintele învățături și porunci, pe câtă teamă au față de Dumnezeu, totuși, dintr-un prisos, fie grija noastră, fie dragostea ne-a îndemnat să vă scriem aceste lucruri, pentru ca nici un fel de legături să nu se închege cu unii ca aceștia, nici un fel de ospeții sau convorbiri să nu se lege cu cei răi și să fim tot atât de despărțiți de ei, pe cât sunt aceia fugari din Biserică, fiindcă scris este:

Dacă însă va disprețui Biserica, să fie pentru tine ca un păgân și ca un vameș.[5]

Și fericitul Apostol nu numai că ne îndeamnă, dar ne și poruncește să ne îndepărtăm de asemenea oameni:

Vă poruncim, zice, *în numele Domnului Iisus Hristos, să vă depărtați de orice frate care umblă în neorânduială și nu după predania pe care a primit-o de la noi.*[6]

---

[3] Tit III, 10-11.

[4] Pilde XVI, 27.

[5] Înțelepciunea lui Iisus fiul lui Sirah XXVIII, 28.

[6] Pilde XVII, 4.

[1] Matei XVIII, 17.

[2] II Tesaloniceni III, 6.

Nu poate fi nici o tovărășie între credință și viclenie[1]. Cel care nu este cu Hristos, care este potrivnicul lui Hristos, care este vrăjmaș unității și păcii Lui, nu se poate fi alături de noi. Dacă vin cu rugăminți și cereri de îngăduință, să fie ascultați. Dacă aruncă blesteme și amenințări, să fie alungați.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii mereu bine sănătos.

[3] *Perfidia*, ca peste tot, „hiclenie, hainie" ori, mai nou, „trădare".

SCRISOAREA LX

Ciprian dorește sănătate fratelui Corneliu

I.1. Am cunoscut, frate preaiubit, slăvitele mărturii ale credinței și bărbăției voastre[1] și am primit cu atâta bucurie cinstita voastră mărturisire, încât ne socotim și noi părtași și tovarăși la meritele și laudele voastre. Căci, de vreme ce noi avem o singură Biserică și cuget unit și înțelegere de nedespărțit, oare care episcop nu s-ar bucura de laudele confratelui său de episcopie ca de propriile sale laude, sau care frați nu s-ar veseli oriunde de bucuria fraților lor?

2. Nu se poate spune îndeajuns câtă bucurie a fost aici și câtă veselie, după ce am aflat despre voi vești bune și de bărbăție, anume că tu ai fost acolo conducător al fraților întru mărturisire, astfel încât, pășind înainte spre slavă, pe mulți i-ai făcut tovarăși întru slavă și ai îndemnat poporul să depună mărturia, câtă vreme însuți ai fost gata să mărturisești înaintea tuturor; astfel, nu știm ce trebuie să lăudăm mai întâi la voi: credința ta deschisă și neclintită, sau dragostea de nedespărțit a fraților. S-a dovedit acolo în public bărbăția episcopului care mergea în frunte; s-a arătat unitatea fraților care-l urmau. Câtă vreme sunteți într-un singur duh și un singur glas, înseamnă că a mărturisit întreaga Biserică Romană.

[1] Corneliu și-a mărturisit credința în timpul persecuției lui Gallus (*Gallus Gaius Vibius Trebonianus*), împărat pentru doi ani după Decius și mort în 253.

II.1. A strălucit, frate preaiubit, credința, despre care vorbise mai înainte Fericitul Apostol cu privire la voi. Această laudă a bărbăției și neclintire a tăriei el o prevedea în duh încă de atunci și, luând vrednicia voastră drept vestire a celor viitoare, în timp ce-i lăuda pe părinți, îi îndemna pe fii. Cât timp sunteți într-un duh, cât timp sunteți tari, dați și celorlalți frați măreațe pilde de unitate și tărie. Cu măreție ne-ați învățat să ne temem de Dumnezeu, să ne legăm puternic de Hristos, ca poporul, în primejdie, să fie unit cu episcopii, ca în prigoană frații să nu se despartă de frați, că, pe de o parte, unirea strânsă nu poate fi în nici un chip învinsă, că, pe de alta, Dumnezeul păcii dăruiește făcătorilor de pace orice I se cere de către toți în unire.

2. Vrăjmașul se avântase să tulbure tabăra[1] lui Hristos cu o grozavă silnicie. Dar a fost respins cu același avânt cu care venise și a găsit tot atâta bărbăție și tărie, câtă spaimă și groază a adus. Crezuse că el poate iarăși doborî la pământ pe robii lui Dumnezeu și să-i izbească după năravul său obișnuit, ca pe niște începători[2] și nepricepuți, de bună seamă mai puțin pregătiți și mai puțin prevăzători. Repezindu-se mai întâi asupra unuia, încercase să-l despartă, precum desparte lupul oaia de turmă, precum șoimul porumbița de stolul de păsări. Căci, cel ce nu are destulă putere împotriva tuturor, caută a-i împresura pe cei singuratici.

3. Dar, stăvilit de credința și, în egală măsură, tăria unei oștiri unite, a înțeles că oștenii lui Hristos sunt treji, că stau de-acum de veghe și înarmați pentru bătălie, că nu pot fi învinși, că pot muri și că, tocmai de aceea, sunt neînvinși, fiindcă nu se tem să moară, și că nu răspund cu lovitură celor care-i lovesc, deoarece

[1] Creștinii din vremea persecuțiilor se socoteau luptători, oșteni ai lui Hristos, *milites Christi*, Χριστοῦ ἀθληταί, ceea ce motivează folosirea termenului militar *castra*, „tabără", pentru comunitatea, *reduta* lor, mereu asaltată.

[2] Începători, *tirônes*, „recruți", fără experiența luptei.

nu este îngăduit celor nevinovați să ucidă, nici chiar pe cel care-i vatămă, ci să-și dea deschis și viața, și sângele, pentru ca, deoarece în lumea aceasta bântuie atâta răutate și cruzime, să se retragă cât mai repede dintre cei răi și cruzi.

4. Ce privelişte plină de slavă a fost sub ochii lui Dumnezeu aceea, ce bucurie a Bisericii Lui sub privirea lui Hristos, că la lupta pe care încercase să o ducă dușmanul, au pornit oștenii, nu unul câte unul, ci în același timp toată tabăra. Se vădește, de bună seamă, că toți ar fi avut de gând să vină, de-ar fi putut auzi, deoarece au alergat în grabă și au venit toți cei care au auzit.

5. Câți din cei căzuți au fost recâștigați acolo prin mărturisire! Au stat cu bărbăție și, prin chiar durerea căinței, au devenit mai tari în vederea luptei: astfel încât se vede că adineauri au fost luați pe neașteptate și au tremurat de teama unui lucru nou și neobișnuit, că mai apoi însă și-au revenit, că și-au întărit statornic și puternic adevărata credință și puterile lor strânse întru toată răbdarea din teama de Dumnezeu și că de-acum nu stăruiesc întru iertarea păcatului, ci pentru cununa pătimirii.

III.1. Dar, frate preaiubit, ce face în această vreme Novațian? Se leapădă oare de rătăcire? Sau, dimpotrivă, după năravul celor ieșiți din minți, a fost încă mai mult împins la nebunie chiar de reușitele și izbânzile noastre și, cu cât mai mult crește aici slava dragostei și credinței, cu atât se întețește acolo nebunia dezbinării și invidiei? Și nenorocitul nu se îngrijește de propria lui rană, ci tot mai greu se rănește, și pe sine, și pe ai săi, bălmăjind cu limba sa spre primejduirea fraților și aruncând săgețile vorbăriei sale otrăvite, mai degrabă încrâncenat în strâmbătatea filosofiei lumești, decât pașnic în blândețea înțelepciunii Domnului, ca un fugar din Biserică, vrăjmaș al milostivirii, ucigaș al căinței, învățător într-ale trufiei, stricător al adevărului, pierzător al iubirii.

2. Oare de-acum nu mai cunoaște care este episcopul lui Dumnezeu, care este Biserica, casa lui Hristos, care sunt robii lui Dumnezeu, pe care-i strică diavolul, care sunt creștinii pe care-i lovește Antihristul? Căci nu-i caută pe cei pe care i-a supus deja, nici nu se grăbește a-i doborî pe cei pe care mai înainte i-a făcut de-ai lui. Neprietenul și vrăjmașul Bisericii îi disprețuiește ca pe niște ostatici și învinși și-i lasă deoparte pe aceia pe care i-a înstrăinat și i-a scos din Biserică; se pornește a-i hărțui pe aceștia, în care vede că locuiește Hristos.

IV. Și, chiar dacă vreunul dintre aceștia va fi fost prins, nu are pentru ce a se mândri ca de mărturisirea numelui lui Hristos, deoarece este limpede că, dacă cei uciși în acest fel vor fi fost în afara Bisericii, nu este vorba de cununa credinței, ci mai degrabă de pedeapsa trădării, și nici gând să locuiască în casa lui Dumnezeu, printre cei aflați într-un duh, aceia pe care-i vedem că s-au îndepărtat cu nebunia vrajbei de sfânta casă dătătoare de pace.

V.1. Pentru dragostea prin care suntem legați unii de alții, pentru că suntem pregătiți prin purtarea de grijă a Domnului, Care ne povățuiește, și suntem preveniți prin sfaturile mântuitoare ale milei lui Dumnezeu că se apropie de acum ziua înfruntării și luptei noastre, vă îndemnăm deschis, după putința noastră, frate preaiubit, să nu încetăm a stărui în postiri, privegheri și rugăciuni împreună cu tot poporul. Să ne nevoim în plânsete stăruitoare și rugăminți neîncetate. Căci acestea sunt armele noastre cerești, care ne fac să stăruim și să ne ținem cu bărbăție; acestea sunt pavăza duhovnicească și săgețile dumnezeiești, care ne ocrotesc.

2. Să ne pomenim unii pe alții, în bună înțelegere și într-un duh, de o parte și de cealaltă să ne rugăm mereu unii pentru alții, să ușurăm apăsările și strâmtorările prin iubirea pe care ne-o

purtăm unii altora, iar dacă vreunul dintre noi va pleca de-aici printr-o grabnică chemare a lui Dumnezeu, dragostea noastră să stăruie pe lângă Domnul, să nu înceteze rugăciunea întru milostivirea Tatălui pentru fraţi şi surori.

Îţi doresc, frate preaiubit, să fii mereu bine sănătos.

SCRISOAREA LXI

Ciprian și confrații urează sănătate fratelui Lucius

I.1. Într-adevăr și noi, frate preaiubit, te-am fericit de curând, atunci când, cu îndoită cinstire, mărturisitor și totodată episcop, chemarea dumnezeiască te-a așezat la conducerea Bisericii Sale. Dar și acum nu mai puțin te fericim pe tine, pe confrații tăi și pe toți frații, ceea ce cu aceeași slavă și lauda voastră, când veți reveni la ai voștri, va face buna și nesfârșita ocrotire a Domnului,

2. pentru ca păstorul să fie înapoiat spre păstorirea turmei, cârmaciul să fie redat spre cârmuirea corăbiei, învățătorul să fie redat spre îndrumarea poporului și ca să se vadă că alungarea voastră a fost astfel hotărâtă de la Dumnezeu, încât episcopul relegat[1] și izgonit să nu lipsească din Biserică, ci mai mare să se întoarcă în ea.

II.1. De bună seamă, nu a fost mai mică slava martiriului la cei trei tineri, fiindcă, scăpați din moarte, au ieșit teferi din cuptorul de foc, sau pentru că Daniel, rămas neatins spre lauda sa, cu toate că fusese dat pradă leilor, ocrotit fiind de Domnul, a trăit întru slavă. La mărturisitorii lui Hristos, martiriile neîmplinite nu micșorează vrednicia mărturisirii, ci vădesc măreția ocrotirii dumnezeiești.

2. Noi vedem înfățișat în cazul vostru ceea ce au rostit înaintea regelui curajoșii și vestiții tineri, anume că „ei sunt hotărâți să

[1] În text *relegatio,* formă atenuată a exilului. Episcopul Lucius a reușit să revină în biserica sa.

ardă în flăcări, ca să nu slujească dumnezeilor lui, nici să se închine chipului[1] pe care acela îl ridicase, că totuși Dumnezeu, pe Care Îl cinsteau și pe care și noi Îl cinstim, are putere să-i scoată din cuptorul de foc și să-i scape din mâinile regelui și de pedepsele care-i amenințau". Acest lucru îl găsim săvârșit acum în credința mărturisirii voastre și în ocrotirea Domnului, întrucât, atunci când voi fuseserăți pregătiți și gata să suferiți tot chinul, Domnul v-a ferit totuși de pedeapsă și v-a păstrat pentru Biserică.

3. Prin întoarcere voastră, nu s-a micșorat la episcop slava mărturisirii sale, ci mai mult a crescut autoritatea lui, pentru că la altarul lui Dumnezeu stă un întâistătător, care, nu prin vorbe, ci prin fapte, să îndemne poporul spre a lua armele mărturisirii și spre a făptui martiriul, iar, la amenințarea Antihristului, să pregătească oștenii pentru luptă, nu numai cu imboldul cuvântului și gurii, ci și prin pilda de credință și bărbăție.

III.1. Înțelegem, frate preaiubit, și luăm seama cu toată lumina inimii noastre la hotărârile mântuitoare și sfinte ale măreției dumnezeiești, din ce pricină s-a ridicat acolo de curând neașteptata prigoană, din ce cauză puterea lumească s-a năpustit deodată împotriva Bisericii lui Hristos și împotriva fericitului Episcop martir Corneliu și împotriva voastră, a tuturor: pentru ca, având a-i amăgi pe eretici și a-i zdrobi, Domnul să arate care este Biserica și care este singurul ei episcop, ales prin sfânta rânduială, care sunt preoții uniți cu episcopul în cinstire ierarhică și care este poporul lui Hristos, unit și adevărat, legat prin dragostea Domnului turmei, cine sunt cei pe care îi lovise dușmanul și care, dimpotrivă, cei pe care diavolul îi cruță, ca fiind ai săi.

2. Căci potrivnicul lui Hristos nu prigonește și nu lovește decât tabăra și oștenii lui Hristos. Pe ereticii așternuți la pământ și pe tovarășii lor îi disprețuiește și-i trece cu vederea, dar caută să-i doboare pe aceștia, pe care-i vede că rezistă neclintiți.

[1] Chipul, *imago*, este în cazul de față statuia unui zeu păgân.

IV.1. O, frate preaiubit, de-am avea acum putința de-a fi acolo între voi, cei care vă întoarceți, am putea, ca unii care vă iubim cu aceeași dragoste ca și voi, să gustăm și noi, de față cu ceilalți, din fructul preaplăcut al revenirii voastre. Ce bucurie va fi acolo printre toți frații, cum vor alerga unii în întâmpinarea altora și se vor îmbrățișa unii pe alții! Cu greu pot fi de ajuns sărutările celor care se îmbrățișează, cu greu se pot sătura înseși privirile și ochii poporului, văzând bucuria venirii voastre. Acolo frații încep a cunoaște ce fel și cât de mare va să fie bucuria ce va însoți venirea lui Hristos; și, tocmai fiindcă sosirea Lui este foarte apropiată, a avut loc la voi mai înainte această privelişte, încât, așa cum, venind Ioan[1], deschizătorul de drum și înaintemergătorul Lui, a vestit că Hristos a venit, tot așa acum, când revine episcopul mărturisitor și preotul Domnului, pare că în curând se întoarce și Domnul.

2. Însă, ca să ne ţină locul, eu şi confraţii şi toţi fraţii vă trimitem, frate preaiubit, această scrisoare și, înfățișându-vă prin ea bucuria noastră, vă arătăm dovezile de încredere ale iubirii noastre, neîncetând nici aici, în jertfele și rugăciunile noastre, a aduce mulțumiri lui Dumnezeu-Tatăl și Domnului nostru Hristos, Fiul Lui, și totodată a ne ruga și a-I cere ca El, Care este desăvârșit și desăvârșește, să păzească și să desăvârșească în voi slăvita cunună a mărturisirii voastre: poate că El v-a rechemat și pentru acest lucru, anume să nu fie tăinuită slava, dacă martiriile mărturisirii voastre se vor fi săvârșit în afară[2]. Căci cel sortit jertfirii[3], care dă fraților creștini pildă de bărbăție și credință, trebuie să se jertfească în prezența fraților.

Îți dorim, frate preaiubit, să fii totdeauna bine sănătos.

---

[1] Este Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul și vestitorul Domnului.

[2] În afară, *foris,* ἔξω „în afara [Bisericii]", ori pur și simplu „în altă parte"; martiriul în afara Bisericii rămâne fără valoare în perspectiva mântuirii.

[3] Cel sortit jertfirii, *victima*, în vechime animalul de sacrificiu, aici persoana sortită jertfirii.

SCRISOAREA LXII

Ciprian salută pe fraţii Ianuarius, Proculus, Maxim, Victor, Modianus, Nemesianus, Nampulus şi Honoratus

I.1. Cu cea mai adâncă tânguire de durere în sufletul nostru şi nu fără lacrimi, fraţi preaiubiţi, citim scrisoarea voastră, pe care ne-aţi scris-o din grija pe care o arată dragostea voastră, cu privire la întemnițarea fraţilor şi surorilor noastre[1]. Căci cine oare nu se îndurerează în necazuri de felul acesta, sau cine nu socoteşte durerea fratelui ca pe a sa proprie, precum vorbeşte Apostolul Pavel şi spune:

Dacă suferă un singur mădular, suferă împreună şi celelalte mădulare: şi dacă se bucură un singur mădular, se bucură împreună şi celelalte mădulare.[2]

Şi în alt loc:

Cine este slab, zice, *şi eu nu sunt slab?*[3]

2. Pentru aceasta, acum şi noi trebuie să socotim întemnițarea fraţilor ca pe întemnițarea noastră şi durerea celor care se află în primejdie trebuie socotită drept durerea noastră; de vreme ce negreşit chiar trupul unităţii noastre este unul singur, nu numai dragostea, ci şi credinţa să ne îndemne şi să ne întărească spre a răscumpăra mădularele fraţilor noştri.

---

[1] Arestările s-au făcut în urma lăsării la vatră a Legiunii a III-a Augusta, din Lambesa.

[2] I Corinteni XII, 26.

[3] II Corinteni XI, 29.

II.1. Căci, cum din nou spune Apostolul Pavel:

Nu știți că sunteți Templul lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?[1],

deși dragostea ne-ar mâna mai puțin spre a aduce ajutor fraților, totuși a trebuit să luăm seama în acest loc că sunt temple ale lui Dumnezeu cei care au fost întemnițați și că noi nu trebuie să îndurăm, într-o îndelungată întârziere și neluare în seamă a durerii, ca templele lui Dumnezeu să fie mult timp întemnițate, ci să ne străduim din toate puterile și să ne grăbim ca, prin ajutorul nostru, să fim vrednici de Hristos, Judecătorul și Domnul Dumnezeul nostru.

2. Căci, după cum spune Apostolul Pavel:

Toți care v-ați botezat în Hristos, cu Hristos v-ați îmbrăcat[2],

în frații noștri întemnițați trebuie să-L vedem pe Hristos și să-L răscumpărăm din primejdia întemnițării pe El, Care ne-a răscumpărat din primejdia morții, pentru ca Cel care ne-a scos din fălcile diavolului, El Însuși, Care stăruiește și locuiește în noi, să fie scos acum din mâinile barbarilor și să fie răscumpărat cu o sumă de bani, El, Care ne-a răscumpărat pe noi cu crucea și cu Sângele Său: pentru aceea îngăduie să se întâmple acestea în vremea din urmă, ca să fie încercată credința noastră, [să vadă] dacă fiecare face pentru celălalt ceea ce ar vrea să se facă pentru sine, dacă el însuși ar fi ținut întemnițat la barbari.

3. Căci cine, aducându-și aminte de omenie și îndemnat de dragoste, dacă este tată, nu ar socoti că acolo sunt acum fiii săi? Dacă este soț, cine n-ar socoti deopotrivă cu durere și cu dragostea legăturii dintre soți, că acolo este ținută întemnițată soața sa? Însă cât de mari sunt pentru noi toți tristețea și chinul iscate de primejduirea fecioarelor care sunt ținute acolo, pentru care tre-

[1] I Corinteni III, 16.

[2] Galateni III, 27.

buie deplânsă nu numai pierderea libertății și a cinstei lor, nu atât lanțurile barbarilor, pe cât trebuie jelite silniciile codoșilor și lupanarelor, ca nu cumva trupurile închinate lui Hristos și juruite, cu virtute feciorelnică, veșnicei înfrânări, să fie pângărite prin atingerea poftei batjocoritorilor!

III.1. Frații noștri, cugetând aici, în urma scrisorii voastre, și cercetând cu durere toate acestea, au adunat îndată toți, cu avânt și cu dărnicie, ajutoare bănești pentru frați, fiind de bună seamă totdeauna pregătiți, potrivit cu tăria credinței lor, spre lucrarea lui Dumnezeu, dar acum încă mai mult spre lucrările mântuitoare, aprinși de vederea unei atât de mari suferințe. Căci, dacă spune Domnul în Evanghelia Sa:

Bolnav am fost și ați venit să Mă vedeți[1],

cu cât mai mare va fi răsplata, când are să spună:

Întemnițat am fost și M-ați răscumpărat,

cu cât mai mult este când va începe să spună:

În temnița închisorii am fost și închis și înlănțuit, la barbari am zăcut și din temnița aceea a robiei M-ați slobozit, voi, care, în ziua judecății, răsplată urmează să primiți de la Domnul.

2. În sfârșit, vă aducem cele mai mari mulțumiri pentru că ați voit să fim părtași la grija voastră și la o atât de bună și folositoare lucrare, pentru că ne oferiți ogoare rodnice, în care să punem semințele nădejdii noastre, urmând să așteptăm secerișul celor mai mari roade, ce se ivesc de pe urma acestei cerești și mântuitoare lucrări. Iar noi v-am trimis o sută de mii de sesterți[2], care s-au strâns aici, în Biserica căreia cu îngăduința Domnului îi stau

[1] Matei XXV, 36.

[2] Sesterț, *sestertius*, monedă curentă (inițial) de argint, cu greutate și voloare variabile, în funcție de epocă. În perioada imperială este din alamă și echivalează cu doi ași și jumătate, notat fiind IIS(emis), ori chiar patru ași. Suma este considerabilă, având în vedere că, pentru a face parte din ordinul

în frunte, prin dania clerului și poporului alăturat nouă, bani pe care-i veți împărți acolo, după cum veți crede de cuviință.

IV.1. Și dorim, de bună seamă, ca nimic de felul acesta să nu se mai întâmple vreodată și ca frații noștri, ocrotiți de înalta putere a lui Dumnezeu, să scape neatinși de primejdiile de acest fel. Dacă totuși se va mai întâmpla așa ceva, spre a se încerca dragostea din sufletul nostru și a se cerceta credința inimii noastre, nu zăboviți a ne vesti acestea printr-o scrisoare a voastră, fiind încredințați și știind că Biserica noastră și toți frații de aici cer în rugăciunile lor, ca acestea să nu se mai întâmple, iar dacă se vor fi întâmplat, cu bucurie și dărnicie să dea ajutor.

2. Însă, pentru ca frații noștri și surorile noastre, care s-au îngrijit îndată și cu bucurie de această lucrare atât de folositoare, să se îngrijească totdeauna, să-i aveți în minte în rugăciunile voastre și, ca să le întoarceți la rândul vostru bunul ajutor în jertfe și rugăciuni, v-am dat mai jos numele fiecăruia. Dar chiar numele confraților episcopi și ale preoților noștri, care, fiind înșiși de față, au adunat și ei în numele poporului lor câte ceva, după puteri, le-am adăugat și, pe lângă partea mea proprie, am notat și am trimis și micile lor danii. Pe toți aceștia, precum o cer credința și dragostea, trebuie să-i pomeniți în rugăciunile și rugămințile voastre.

Vă dorim, frați preaiubiți, să fiți totdeauna bine sănătoși în Domnul și să ne pomeniți.

---

cavalerilor, averea censitară trebuia să se situeze între 400.000 și 1.000.000 de sesterți.

SCRISOAREA LXIII

Ciprian dorește sănătate fratelui Ceciliu

I.1. Deși cunosc, frate preaiubit, faptul că cei mai mulți episcopi, puși în toată lumea, prin buna voință a lui Dumnezeu, în fruntea bisericilor Domnului, păzesc rânduiala adevărului Evangheliei și al învățăturii Domnului și nu se îndepărtează, prin vreo omenească și nouă învățătură, de ceea ce Hristos Învățătorul a învățat și a făptuit, totuși, fiindcă unii, fie din necunoaștere, fie din ușurință, la sfințirea Potirului Domnului și în slujirea poporului, nu fac ceea ce a făcut și a învățat Iisus Hristos Domnul și Dumnezeul nostru, întemeietor și învățător al acestei jertfe, am socotit că este deopotrivă cucernic și necesar lucru să vă scriu despre aceasta, pentru ca, dacă cineva se ținea până acum în această greșeală, după ce va fi cunoscut lumina adevărului, să se întoarcă la rădăcina și obârșia predaniei Domnului.

2. Și să nu socotești, frate preaiubit, că noi scriem din voința noastră omenească sau cutezăm a lua asupra noastră din proprie voință acest lucru, de vreme ce ne păstrăm totdeauna smerenia, într-o cumpătată și cuviincioasă măsură. Dar când se învață ceva, din insuflarea și porunca lui Dumnezeu, trebuie ca robul credincios să dea ascultare stăpânului, îndreptățit înaintea tuturor, căci nu-și asumă nimic de la sine cel care este împins de teama de a nu-și supăra stăpânul, dacă nu face ce i se poruncește.

II.1. Să știi însă că noi am fost preveniți ca, la oferirea Potirului, să fie păstrată învățătura Domnului și să nu se facă altceva

de către noi decât ceea ce afăcut cel dintâi pentru noi Domnul, încât Potirul ce se oferă întru pomenirea Lui să fie oferit amestecându-se în el apă cu vin. Căci, după cum spune Hristos:

Eu sunt viața cea adevărată[1],

Sângele lui Hristos nu este nicidecum apă, ci vin.

2. Nici nu se poate vedea că Sângele Lui, cu care am fost răscumpărați și înviați, se află în Potir, dacă lipsește din Potir vinul, care înfățișează Sângele lui Hristos, propovăduit de taina și mărturia tuturor Scripturilor.

III. Căci găsim și în *Facerea* cu privire la taină faptul că Noe a preînchipuit-o și a apărut atunci prefigurarea pătimirii Domnului, că a băut vin, că s-a îmbătat, că s-a dezbrăcat în casa sa, că a zăcut întins pe spate cu coapsele goale și dezvelite, că goliciunea aceea a tatălui a fost cunoscută de fiul mijlociu, dar vestită și în afară, însă acoperită de cei doi fii, cel mare și cel mic, și altele pe care nu trebuie să le amintim, căci este de ajuns să se înțeleagă acest singur lucru, anume că Noe, înfățișând semnul adevărului viitor, nu a băut apă, ci vin, și astfel a preînchipuit imaginea pătimirii Domnului.

IV.1. La fel, prin preotul Melchisedec, vedem dinainte arătată taina jertfei Domnului, potrivit cu ceea ce mărturisește și spune Sfânta Scriptură:

Și Melchisedec, împăratul Salemului, i-a adus pâine și vin, iar el a fost preotul Dumnezeului Celui Preaînalt și a binecuvântat pe Avraam.[2]

Iar faptul că Melchisedec purta pecetea lui Hristos, aceasta o dezvăluie în *Psalmi* Sfântul Duh, Care spune din partea Tatălui, către Fiul:

[1] Ioan XV, 1.

[2] Facerea XIV, 18-19.

Mai înainte de luceafăr Te-am născut. Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec.[1]

De bună seamă, această rânduială este venită aici de la jertfa aceea şi este coborâtă din faptul că Melchisedec a fost preotul Dumnezeului Celui Preaînalt, că a oferit pâine şi vin, că a binecuvântat pe Avraam. Dar cine a fost mai mare preot al Dumnezeului Preaînalt decât Domnul nostru Iisus Hristos, Care a oferit jertfă lui Dumnezeu-Tatăl şi a oferit acelaşi lucru pe care-l oferise Melchisedec, adică pâine şi vin, vezi bine, Trupul şi Sângele Său?

2. Şi binecuvântarea aceea premergătoare, în privinţa lui Avraam, se potrivea poporului nostru. Căci, dacă Avraam a crezut pe Dumnezeu şi i s-a socotit lui spre dreptate, de bună seamă oricine crede pe Dumnezeu şi trăieşte cu credinţă este găsit drept şi se arată a fi binecuvântat şi îndreptăţit dinainte în credinciosul Avraam, precum dovedeşte Fericitul Apostol Pavel, spunând:

Avraam a crezut pe Dumnezeu şi i s-a socotit lui ca dreptate. Să ştiţi deci că cei ce sunt cu credinţă, aceştia sunt fii ai lui Avraam. Iar Scriptura, prevăzând că Dumnezeu îndreptează neamurile cu credinţă, a binevestit dinainte lui Avraam că se vor binecuvânta în el toate neamurile. Deci cei ce sunt cu credinţă sunt împreună binecuvântaţi cu credinciosul Avraam.[2]

De aceea aflăm în Evanghelie că din pietre sunt treziţi, adică din neamuri sunt culeşi fiii lui Avraam şi, în timp ce lăuda pe Zaheu, Domnul a răspuns şi a spus:

Astăzi s-a făcut mântuirea casei acesteia, căci şi acesta este fiul lui Avraam.[3]

3. Dacă, aşadar, în *Facerea*, prin preotul Melchisedec, binecuvântarea a putut fi dată după datină în privinţa lui Avraam, es-

[1] Psalmi CIX, 4.

[2] Galateni III, 6-9.

[3] Luca XIX, 9.

te veche închipuirea jertfei alcătuite din pâine și vin: Domnul, săvârșind și împlinind aceasta, a oferit pâinea și potirul cu vin amestecat, și Cel care este Desăvârșirea a împlinit adevărul închipuirii dinainte arătate.

V.1. Dar și prin Solomon, Sfântul Duh a arătat dinainte modelul jertfei Domnului, făcând numirea ofrandei aduse ca jertfă și a pâinii și vinului, dar și a altarului și Apostolilor.

Înțelepciunea și-a zidit casă și a pus dedesupt șapte stâlpi. Și-a înjunghiat vitele, și-a amestecat vinul în cratér[1] *și și-a pregătit masa,*

2. *a trimis slugile să cheme cu înaltă strigare la cratér, spunând: „Cine este neînțelept să intre la mine." Și celor lipsiți de buna chibzuință le-a zis: „Veniți și mâncați din pâinile mele și beți vinul pe care vi l-am amestecat."*[2]

Vinul amestecat vădește, adică vestește dinainte, cu glas de profet Potirul Domnului, în care se amestecă apa cu vinul, astfel încât se vede că în pătimirea Domnului s-a făcut cee a ce se vestise dinainte.

VI.1. Chiar și în binecuvântarea lui Iuda se vădește același lucru, căci și acolo este redat chipul lui Hristos: că avea să fie lăudat și cinstit de frații Săi, că avea să lovească tare spatele dușmanilor, care dădeau înapoi și fugeau, cu mâinile cu care a purtat crucea și a învins moartea și că Însuși este leul din semințiа lui Iuda și stă culcat, dormind în pătimire, și Se ridică și este chiar El nădejdea neamurilor.

2. La acestea, Sfânta Scriptură adaugă și spune:

Își va spăla în vin haina și în sângele strugurelui mantia sa.[3]

[1] Cratér, vas special pentru pregătirea vinului, amestecat cu apă; din grecul κρατήρ.

[2] Pilde IX, 1-5.

[1] Facerea XLIX, 11.

Iar când se vorbește de sângele strugurelui, ce altceva se arată decât vinul din Potirul cu Sângele Domnului?

VII.1. De bună seamă, și la Isaia același lucru îl dovedește despre pătimirea Domnului Sfântul Duh, Care spune:

Pentru ce ai îmbrăcămintea și veșmintele tale roșii, ca de la călcarea teascului plin și călcat?[1]

Oare apa poate înroși veșmintele, sau în teasc este apă, care să fie călcată cu picioarele ori apăsată cu teascul? Desigur, de aceea se numește vinul, ca prin vin să se înțeleagă Sângele Domnului, și să se vestească de profeți ceea ce mai apoi s-a arătat în Potirul Domnului.

2. Chiar și călcarea și stoarcerea teascului este prețuită: fiindcă, în ce fel se poate ajunge la băutul vinului decât numai dacă ciorchinele este călcat mai înainte și este strivit, și, tot astfel, nici noi n-am putea bea Sângele lui Hristos dacă Hristos n-ar fi fost mai întâi călcat și zdrobit și n-ar fi băut mai întâi El Potirul, ca să-l închine credincioșilor.

VIII.1. Iar, atunci când, în Sfintele Scripturi, este numită apa singură, este vorba de Botez, precum vedem că este prevestit el la Isaia:

Nu vă mai amintiți de cele trecute și nu mai luați în seamă cele de altădată: iată, Eu fac lucruri noi, care acum se vor ivi și le veți cunoaște, și voi face cale în deșert și râuri în loc secetos, ca să adăp neamul Meu cel ales, poporul Meu, pe care l-am chemat, ca să vestească faptele Mele.[2]

Dumnezeu a prevestit acolo prin profet faptul că la neamuri[3], în locurile care mai înainte fuseseră secetoase, aveau să se reverse

[2] Isaia LXIII, 2.

[1] Isaia XLIII, 18-21.

[2] Neamuri, *gentes*, *τά ἔθνη*; reamintim că termenul desemna „păgânii" politeiști, după ebraicul *goyim*.

mai apoi râuri și să adape neamul ales al lui Dumnezeu, adică pe cei deveniți fiii lui Dumnezeu, prin renașterea Botezului.

2. De asemenea, iarăși se prezice și se prevestește, că iudeii, de vor înseta și vor căuta pe Hristos, vor bea la noi, adică vor putea dobândi harul Botezului.

Și nu vor suferi de sete, le va aduce apă, din piatră le-o va scoate; se va despica stânca și va curge apa și va bea poporul Meu.[1]

Aceasta se împlinește în Evanghelie când Hristos, Care este stânca, este despicat de lovitura suliței la vremea pătimirii.

3. El, amintindu-ne ce s-a vestit înainte prin profet, strigă și spune:

Dacă cineva însetează, să vină și să bea. Cel care crede în Mine, precum spune Scriptura, râuri de apă vie vor curge din trupul lui.[2]

Și, ca să se poată cunoaște deslușit că nu despre Potir vorbește acolo Domnul, ci despre Botez, Scriptura a adăugat, spunând:

Iar acest lucru l-a spus despre Duhul, pe care aveau să-l primească cei care credeau în El.

Iar prin Botez este primit Sfântul Duh și, după ce vor fi fost astfel botezați și vor fi dobândit Sfântul Duh, se ajunge să se bea Potirul Domnului[3].

4. Însă pe nimeni să nu tulbure faptul că, atunci când Sfânta Scriptură vorbește despre Botez, spune că noi însetăm și bem, de vreme ce și Domnul spune în Evanghelie:

Fericiți cei care însetează și flămânzesc de dreptate[4],

---

[3] Isaia XLVIII, 21.

[4] Ioan VII, 37-38; *de ventre eius,* „din pântecele, măruntaiale lui", am tradus, mai aproape de română, prin „din trupul lui".

[1] Este vorba de Sfânta Împărtășanie, *communio,* „comuniune".

[2] Matei V, 6.

fiindcă, ceea ce se ia cu poftă nesăţioasă şi însetată se soarbe mai deplin şi mai îmbelşugat. Aşa cum şi în alt loc Domnul vorbeşte femeii samaritence, spunând:

Oricine va bea din apa aceasta va înseta iarăşi, dar cel care va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac.[1]

Chiar prin acest fapt se înţelege Botezul mântuitor al apei, pentru că, neîndoios, este luat o singură dată şi nu mai este reînnoit; pe de altă parte, Potirul Domnului este totdeauna cu sete cerut şi băut în Biserică.

IX.1. Nu este nevoie de foarte multe dovezi, frate preaiubit, pentru a arăta că întotdeauna, prin numirea apei, se înţelege Botezul şi că astfel trebuie să înţelegem şi noi, deoarece Domnul, când a venit, a făcut cunoscut adevărul Botezului şi al Potirului, El, Care ne-a învăţat că acea apă a credinţei, apa vieţii veşnice, este dată în Botez celor care cred, iar prin pilda învăţăturii Sale, a arătat că Potirul este amestecat prin unirea vinului şi a apei.

2. Într-adevăr, primind Potirul în preziua pătimirii, a binecuvântat şi a dat ucenicilor Săi, spunând:

Beţi toţi din acesta. Căci acesta este sângele legământului, care pentru mulţi se va vărsa, spre iertarea păcatelor. Vă spun, nu voi mai bea de-aici încolo din acest rod al viţei, până în ziua aceea, în care îl voi bea nou împreună cu voi în Împărăţia Tatălui Meu.[2]

În acest loc aflăm că Potirul, pe care Domnul l-a oferit, a fost amestecat şi că a fost vin, ceea ce El a numit sânge.

3. De aici se vădeşte că nu se oferă Sângele lui Hristos dacă din Potir lipseşte vinul şi că nici jertfa Domnului nu se prăznuieşte după datina legiuită, dacă ofranda şi jertfa noastră nu vor

[3] Ioan IV, 13-14.

[1] Matei XXVI, 28-29.

răspunde pătimirii. Însă, în ce fel vom bea vinul nou, din rodul viței, împreună cu Hristos în Împărăția Tatălui, dacă, în jertfa pentru Dumnezeu-Tatăl și pentru Hristos, nu oferim vin și nu amestecăm Potirul Domnului după învățătura Lui?

X.1. Chiar și Fericitul Apostol Pavel, ales de Domnul și trimis și făcut propovăduitor al adevărului Evangheliei, spune aceleași lucruri în Epistola sa:

Domnul Iisus, în noaptea în care avea să fie vândut, a luat pâine și a mulțumit și a frânt și a zis: „Acesta este trupul Meu, care pentru voi este. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea." La fel, a luat și paharul, după ce a cinat, zicând: „Acest pahar este noul legământ în sângele Meu, aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea. Căci, de câte ori veți mânca această pâine și veți bea paharul, vestiți moartea Domnului, până când va veni [El]."[1]

2. Iar dacă aceasta se poruncește de către Domnul, dacă același lucru este întărit și împărtășit și de către Apostolul Său, anume ca, ori de câte ori vom bea, să facem întru pomenirea Domnului ceea ce a făcut și Domnul, vedem că nu se păzește de către noi ceea ce s-a poruncit, dacă nu facem și noi aceleași lucruri pe care le-a făcut Domnul și, neamestecând Potirul după aceeași rânduială, ne despărțim de dumnezeiasca învățătură.

3. Însă, că nu trebuie să ne îndepărtăm în nici un chip de învățăturile Evangheliei și că înșiși ucenicii trebuie să observe[2] și să facă aceleași lucruri pe care le-a făcut și le-a învățat Învățătorul, acest lucru ne învață Apostolul, când spune:

Mă mir că, de la cel ce v-a chemat întru har, treceți așa degrabă la altă Evanghelie, căci nu este alta, decât că sunt unii care vă tul-

[2] I Corinteni XI, 23-26.

[1] A observa, *ob-servare*, în sensul corect etimologic și în accepțiunea bisericească: „a păzi, a păstra, a respecta".

bură și vor să schimbe Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema! Precum v-am spus mai înainte, vă spun și acum iarăși: Dacă vă propovăduiește cineva altceva decât ați primit, să fie anatema![1]

XI.1. Așadar, deoarece nici Apostolul însuși și nici îngerul din cer nu poate vesti sau învăța altfel decât ceea ce odată a învățat Hristos și au propovăduit Apostolii Săi, mă mir mult, de unde a fost luat pe nedrept acest lucru, anume ca, împotriva învățăturii Evangheliei și Apostolilor, prin anumite locuri, să se ofere în Potirul Domnului apă, care singură nu poate da Sângele lui Hristos.

2. Taina acestui lucru nici în *Psalmi* nu o trece sub tăcere Sfântul Duh, atunci când pomenește de Potirul Domnului și spune:

Potirul Tău, care îmbată, cât se poate de bun.[2]

Însă potirul care îmbată a fost negreșit amestecat cu vin. Căci apa nu poate îmbăta pe nimeni.

3. Iar Potirul Domnului astfel îmbată, precum s-a îmbătat și Noe, în *Facerea*, bând vin. Dar beția de la Potirul și Sângele Domnului nu este așa cum este beția de la vinul lumesc, deoarece, când Sfântul Duh spune în *Psalmi: Potirul Tău, care îmbată*, a adăugat *cât se poate de bun*, pentru că, negreșit, Potirul Domnului astfel îmbată, încât să-i facă treji, încât să aducă mințile la înțelepciune duhovnicească, încât fiecare să revină, de la gustul acesta[3] lumesc, la cunoașterea lui Dumnezeu și, după cum, prin vinul acesta obișnuit, mintea este dezlegată și inima este descă-

[2] Galateni I, 6-9; *anatema*, ἀνάθεμα (ἀνά și τίθημι), ofrandă zeilor păgâni, de unde: lucru „blestemat, afurisit".

[3] Psalmi XXII, 5.

[1] Ăsta, *iste*, e utilizat rar, dar dinadins aici și în alte cazuri, cu valoare depreciativă.

tușată și se leapădă toată tristețea, tot astfel, prin Sângele băut al Domnului și Potirul mântuitor, se leapădă amintirea omului vechi și se face uitarea vieții lumești de până atunci și pieptul, îndurerat și trist, care mai înainte era apăsat de păcate chinuitoare, este izbăvit prin bucuria iertării lui Dumnezeu. Tocmai aceasta îl poate face bucuros atunci pe cel care bea în Biserică, dacă ceea ce se bea păzește adevărul Domnului.

XII.1. Însă cât este de strâmb și cât este de potrivnic ca, în vreme ce Domnul la nuntă a făcut din apă vin, noi să facem din vin apă, când chiar taina acelei lucrări trebuie să ne îndemne și să ne învețe ca, în jertfele aduse Domnului, să oferim mai degrabă vin. Căci, fiindcă la iudei lipsise harul duhovnicesc, a lipsit și vinul: de bună seamă, casa lui Israel este via Domnului Savaot[1].

2. Însă Hristos învățând și arătând, că vine din urmă poporul neamurilor și că, în locul pe care-l pierduseră iudeii, ajungem după aceea noi, învredniciți de credință, a făcut din apă vin, adică a arătat că la nunta lui Hristos cu Biserica, deoarece iudeii au pregetat, venea și se aduna mai degrabă mulțimea neamurilor. Faptul că apele în *Apocalipsă* înseamnă popoarele o vădește Sfânta Scriptură, căci spune:

Apele pe care le-ai văzut, deasupra cărora șade desfrânata aceea, sunt popoare, și gloată, și neamuri de păgâni și limbi.[2]

Aceasta, prin urmare, vedem noi că se înfățișează și prin taina Potirului.

XIII.1. De bună seamă, fiindcă pe noi toți ne purta Hristos, Care purta și păcatele noastre, vedem că prin apă se înțelege poporul, iar prin vin ni se înfățișează Sângele lui Hristos. Iar când în Potir apa este amestecată cu vinul, poporul se unește cu Hris-

[2] Savaot, *sabaoth*, „al oștirilor (cerești)", Σαβαώθ, de origine ebraică.

[1] Apocalipsa XVII, 15.

tos și mulțimea credincioșilor se leagă și se alătură Aceluia, în Care a crezut.

2. Această legătură și alăturare a apei cu vinul se amestecă în Potirul Domnului, astfel încât amestecul acela nu poate fi despărțit de nici o parte. De aceea Biserica, adică poporul adunat cu credință în Biserică și stăruind cu tărie în ceea a crezut, nici un lucru n-o va putea despărți de Hristos, încât iubirea stăruiește veșnic și rămâne de nedespărțit.

3. Așa că, în sfințirea Potirului Domnului, nu se poate oferi doar apă, după cum nici vinul nu poate fi oferit singur. Căci, dacă cineva oferă numai vin, Sângele lui Hristos începe a fi fără de noi. Iar dacă apa este singură, mulțimea începe a fi fără de Hristos. Când însă sunt amestecate amândouă și, după ce s-a petrecut unirea, se leagă între ele, atunci se împlinește taina duhovnicească și cerească. Și astfel, Potirul Domnului nu este numai apă, sau numai vin, ci numai dacă se amestecă amândouă, după cum Trupul Domnului nu poate fi făina singură, ori apa singură, ci numai dacă vor fi fost unite și legate amândouă și întărite în alcătuirea unei singure pâini.

4. Prin însăși această taină, poporul nostru se arată unit, pentru ca, după cum multele boabe de grâu, strânse la un loc și măcinate și amestecate, fac o singură pâine, tot așa în Hristos, Care este pâinea cerească, să știm că este un singur Trup, de care este legată și cu care este unită mulțimea noastră.

XIV.1. Așadar, frate preaiubit, este de neîngăduit să socotească cineva că trebuie urmată obișnuința unora, care în trecut au socotit că, în Potirul Domnului, trebuie oferită numai apă: așadar, trebuie să se cerceteze pe cine au urmat ei înșiși. Căci, dacă în jertfa pe care a oferit-o Hristos nu trebuie urmat decât Hris-

tos, se cade de bună seamă ca noi să facem ascultare și să facem ceea ce a făcut Hristos și ce ne-a poruncit că trebuie să facem, de vreme ce El Însuși spune în Evanghelie:

Dacă veți fi făcut ce vă poruncesc, nu vă mai numesc robi, ci prieteni.[1]

Și că singur Hristos trebuie ascultat, chiar Tatăl din ceruri dă mărturie, spunând:

Acesta este Fiul Meu preaiubit, în Care am binevoit, de El să ascultați.[2]

2. Pentru aceasta, dacă singur Hristos trebuie ascultat, nu trebuie să luăm seama la ce va fi socotit altul înaintea noastră că trebuie făcut[3], ci la ce a făcut mai întâi Hristos, Care este înainte de toți. Căci, de bună seamă, nu se cade să urmăm o rânduială a omului, ci adevărul lui Dumnezeu, de vreme ce Dumnezeu vorbește prin Isaia profetul și spune:

În zadar Mă cinstesc, învățând datini și rânduieli ale oamenilor[4]

și, iarăși, Domnul în Evanghelie reia același lucru când spune:

Voi lepădați porunca lui Dumnezeu, ca să țineți datina voastră.[5]

Dar și în alt loc adaugă și spune:

Cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, și-i va învăța așa pe oameni, foarte mic se va chema în Împărăția cerurilor.[6]

3. Iar dacă nu e îngăduit a nesocoti nici cea mai mică dintre poruncile Domnului, cu cât mai mult nu este îngăduit a strica lu-

[1] Ioan XV, 14-15.

[2] Matei XVII, 5.

[3] S-a văzut mai sus (I.1) că unii nu respectau tradiția de a amesteca vinul cu apă în administrarea Sfintei Euharistii (împărtășanie, cuminecare).

[4] Isaia XXIV, 13.

[5] Marcu VII, 9.

[6] Matei V, 19.

cruri atât de mari, atât de măreţe, atât de legate de taina Domnului şi a răscumpărării noastre sau, printr-o datină omenească, să le schimbăm în altceva decât ceea ce s-a învăţat de la Dumnezeu?

4. Căci, dacă Hristos Iisus Domnul şi Dumnezeul nostru Însuşi este cel mai mare preot al lui Dumnezeu-Tatăl şi S-a adus cel dintâi pe Sine Însuşi jertfă Tatălui şi a învăţat ca acest lucru să se facă spre pomenirea Sa, de bună seamă că acel episcop care urmează ceea ce a făcut Hristos împlineşte cu adevărat în locul lui Hristos şi aduce jertfă adevărată şi deplină lui Dumnezeu-Tatăl în Biserică, atunci când astfel începe a aduce potrivit cu ceea ce vede că Însuşi Hristos a adus.

XV.1. De altfel, se răstoarnă învăţătura oricărei credinţe şi a adevărului de nu se păstrează cu credinţă ceea ce se învaţă în chip duhovnicesc, măcar dacă cineva, în jertfele de dimineaţă, se teme ca nu cumva, de la gustarea vinului, să răspândească mirosul Sângelui lui Hristos[1]. Prin urmare, aşa încep fraţii a da înapoi în prigoană şi de la pătimirea lui Hristos, în vreme ce în ofrande încep a se ruşina de Sângele Lui şi de vărsarea de sânge.

2. Însă, mai departe, spune Domnul în Evanghelie:
Cel ce se va ruşina de Mine, Fiul Omului Se va ruşina de el.[2]
Chiar şi Apostolul vorbeşte şi spune:
Dacă aş vrea să plac oamenilor, nu aş fi robul lui Hristos,[3]
Dar în ce fel ne putem vărsa sângele pentru Hristos noi, cei care ne ruşinăm să bem Sângele lui Hristos?

XVI.1. Oare este încântat cineva de gândul că, deşi dimineaţa pare că se aduce numai apă, totuşi, când venim la vremea

[1] Este vorba de Sfânta Împărtăşanie, cu pâine şi vin amestecat cu apă; cf. pct. VIII, 3 (şi nota).
[2] Marcu VIII, 38.
[3] Galateni I, 10.

cinei[1], aducem Potirul amestecat? Dar, când cinăm, nu putem chema mulțimea la ospățul nostru, pentru a cinsti adevărul tainei, în prezența tuturor fraților.

2. Dar, desigur, nu dimineața, ci după cină, a adus Domnul Potirul amestecat. Așadar, nu cumva trebuie să pomenim jertfa Domnului după cină, ca astfel să aducem Potirul amestecat, întru cinstirea celor ale Domnului? Trebuia ca Hristos să-l aducă spre seara zilei, pentru ca însuși ceasul jertfei să arate apusul și amurgul lumii, precum scris este în *Ieșirea*:

Și-l vor înjunghia [mielul] tot poporul adunării lui Israel înspre seară.[2]

Și iarăși în Psalmi:

Ridicarea mâinilor mele ca jertfă de seară.[3]

Noi însă prăznuim dimineața Învierea Domnului.

XVII.1. Și, fiindcă facem pomenirea pătimirii Lui în toate jertfele, căci pătimirea Domnului este jertfa pe care o aducem, nu trebuie să facem nimic altceva decât ceea ce a făcut El. Căci spune Scriptura ca, ori de câte ori aducem Potirul întru pomenirea Domnului și a pătimirii Lui, să facem ceea ce se cunoaște că a făcut Domnul.

2. Și va da seama, frate preaiubit, oricine dintre înaintașii noștri care, fie din necunoaștere, fie din ușurătate, nu a observat și nu a ținut ceea ce Domnul ne-a învățat prin pilda și învățătura Sa; ușurinței lui i se poate da iertare prin milostenia Domnului; nu ni se va putea însă ierta nouă, care suntem acum îndrumați și învățați de Domnul să aducem Potirul Domnului amestecat, după cum l-a adus Domnul, și să trimitem chiar despre aceasta

[1] La cină, adică seara.

[2] Ieșirea XII, 6.

[3] Psalmi CXL/CXLI, 2.

o scrisoare către confraţii noştri, ca peste tot să se păstreze legea Evangheliei şi învăţătura Domnului şi să nu se îndepărteze de ceea ce Domnul a învăţat şi a şi făcut.

XVIII.1. A le disprețui pe acestea în continuare şi a stărui într-o veche rătăcire, ce altceva este decât a te împotrivi dojanei Domnului, Care mustră în *Psalmi* şi spune:

Pentru ce istoriseşti tu dreptăţile Mele şi iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învăţătura şi ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta. De vedeai un fur, alergai cu el şi-ţi puneai partea cu cel desfrânat.[1]

Căci a povesti îndreptările şi legământul Domnului şi a nu face acelaşi lucru pe care l-a făcut Domnul, ce altceva este decât a lepăda şi a disprețui învăţătura Domnului şi a făptui furturi şi desfrânări, nu pământeşti, ci duhovniceşti? Când cineva fură din adevărul Evangheliei cuvintele şi faptele Domnului nostru, strică şi necinsteşte sfintele învăţături.

2. Precum scris este la Ieremia:

„Ce legătură poate fi între paie şi grâu?", zice Domnul. „De aceea, iată, Eu, zice Domnul, sunt împotriva prorocilor, care fură cuvântul Meu unul de la altul, şi abat poporul Meu cu amăgirile şi cu rătăcirile lor."[2]

De asemenea, tot la el, în alt loc:

Şi s-a desfrânat cu lemnul şi piatra şi, în toată această vreme, nu s-a întors la Mine.[3]

Trebuie să ne ferim cu grijă şi cu teamă şi să luăm seama cu credinţă ca acest furt şi necinstire să nu cadă şi asupra noastră,

3. căci, dacă suntem ierarhii lui Dumnezeu şi ai lui Hristos, nu găsesc pe cine trebuie să urmăm mai mult decât pe Dumnezeu şi pe Hristos, mai cu seamă că El Însuşi, în Evanghelie, spune:

[1] Psalmi XLIX, 17-19.

[2] Ieremia XXIII, 28, 30, 32.

[3] Ieremia III, 9-10; subiectul este ţara lui Iuda, personificată.

Eu sunt lumina lumii; cel ce Îmi va urma Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții.[1]

Așadar, ca să nu umblăm în întuneric, trebuie să-L urmăm pe Hristos și să păzim învățăturile Lui, fiindcă tot El a spus în alt loc, când i-a trimis pe Apostoli:

Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergeți și învățați-i pe toți, ungându-i în numele Tatălui și Fiului și al Sfântului Duh, învățându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă.[2]

4. De aceea, de vrem să umblăm în lumina lui Hristos, să nu ne îndepărtăm de învățăturile și poruncile Lui, mulțumindu-I, că, în timp ce ne învață ce trebuie să facem în viitor, ne iartă din trecut ceea ce am greșit din ușurință. Și, fiindcă de acum se apropie de noi a Doua Venire a Lui, din ce în ce mai mult binefăcătoarea și nesfârșita Lui măreție să lumineze inimile noastre cu lumina adevărului.

XIX. Așadar, frate preaiubit, ține de credința noastră și de teama și de însuși rangul și îndatorirea slujirii noastre ca, amestecând [apă și vin] în Potirul Domnului și aducându-l, să păzim adevărul învățăturii Domnului și, sub îndrumarea Lui, să îndreptăm ceea ce se pare că a fost greșit la unii mai înainte, pentru ca atunci, când Se va porni să vină în strălucirea și măreția Sa cerească, să ne afle că ținem ceea ce ne-a poruncit, că păzim ceea ce ne-a învățat, că facem ceea ce a făcut El.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii mereu bine sănătos.

---

[1] Ioan VIII, 12.

[2] Matei XXVIII, 18-20.

SCRISOAREA LXIV

Ciprian și ceilalți confrați care au fost de față la Sinod, în număr de șaizeci și șase, salută pe fratele Fidus

I.1. Am citit scrisoarea ta, frate preaiubit, în care ne-ai vestit despre Victor, cândva preot, că acestuia, înainte de a fi făcut pocăință deplină și de a fi împăcat pe Domnul, împotriva Căruia păcătuise, Therapius, confratele nostru, cu nechibzuință i-ar fi dat iertarea înainte de împlinirea timpului și în pripă. Acest lucru ne-a supărat mult, anume că s-a îndepărtat de prevederea hotărârii noastre, astfel că, înainte de timpul rânduit și împlinit al îndreptării și fără cererea și cunoștința poporului, nefiind apăsat de nici o boală, nici constrâns de vreo nevoie, i s-a acordat acestuia iertarea.

2. Dar, după ce adunarea noastră a cântărit îndelung, am socotit îndeajuns să mustrăm pe confratele nostru Therapius că a făcut acest lucru cu nechibzuință și să-l învățăm să nu mai facă așa ceva de acum înainte: totuși am socotit că nu trebuie ridicată iertarea, oricum îi va fi fost dată de către un episcop al lui Dumnezeu și, pentru aceasta, i-am îngăduit lui Victor să se bucure de comuniunea acordată.

II.1. Însă, cât privește pricina pruncilor, despre care ai spus că nu trebuie botezați mai înainte de a doua sau a treia zi de la naștere și că trebuie luată în seamă rânduiala vechii circumcizii[1], că

[1] Circumcizia este tăierea împrejur, operată asupra trupului, ca semn al legământului cu Dumnezeu, la evrei. Această prefigurare devine adevăr odată

prin urmare socotești că nou-născutul nu trebuie botezat și sfințit înainte de ziua a opta, cu totul altfel s-a judecat în adunarea noastră. Căci nimeni nu a încuviințat felul în care socoteai tu că trebuie să se facă, ci toți am judecat mai degrabă că nici unui om născut nu trebuie să-i fie refuzate mila și harul lui Dumnezeu.

2. De vreme ce Domnul spune în Evanghelia Sa:
Fiul omului a venit nu ca să piardă sufletele oamenilor, ci să le mântuiască[1],
pe cât ține de noi, dacă se poate face acest lucru, nici un suflet nu trebuie pierdut. Căci, ce-i lipsește celui care odată a fost alcătuit în pântecele mamei, de mâinile lui Dumnezeu? Desigur, nouă și ochilor noștri ni se pare că cei care s-au născut capătă împlinirea în cursul lumesc al zilelor[2]. De fapt, cele ce se fac de la Dumnezeu sunt desăvârșite prin măreața lucrare a Creatorului.

III.1. În sfârșit, că la toți, fie ei prunci, fie mai mari ca vârstă, există o egalitate a harului dumnezeiesc, ne-o vădește credința Sfintei Scripturi, când Elisei s-a întins deasupra pruncului, fiul văduvei, care zăcea mort, implorând astfel pe Dumnezeu, încât capul i se lipea de cap și fața de față și mâinile lui Elisei, întins deasupra, se potriveau cu fiecare mână a copilașului, iar picioarele cu picioarele.

2. Dacă se judecă acest lucru după felul cum ne-am născut și după măsura trupului, un prunc nu ar putea fi egal unui adult și unuia înaintat în vârstă, nici membrele mărunte nu s-ar putea lipi, nici atinge de unele mai mari. Dar acolo se arată egalitatea

---

cu venirea lui Hristos, prin circumcizia duhovnicească, adică prin Botez, ca semn al legământului cu Dumnezeu.

[1] Luca IX, 56.

[2] Fătul este om, în deplinul înțeles al cuvântului, încă de la naștere (ba chiar dinainte), nu se constituie în timp.

în Dumnezeu și în Duh[1], anume că toți oamenii sunt asemenea și egali, de vreme ce au fost făcuți odată de Dumnezeu și, că, după vârsta noastră, am putea avea o deosebire în mărimea trupurilor în lumea aceasta, însă nu la Dumnezeu: numai dacă harul însuși, care se dă și celor botezați după vârsta celor care-l primesc, se împarte osebit, fie mai mic, fie mai mare; dar Sfântul Duh este oferit egal tuturor, nu după măsură, ci după dragostea și bunătatea Părintelui. Căci Dumnezeu, după cum nu privește persoana, tot astfel nici vârsta, deoarece Se oferă tuturor, cu egalitate bine cântărită, ca un tată, pentru dobândirea harului ceresc.

IV.1. Cât despre faptul că ai spus că talpa unui prunc, în primele zile după nașterea sa, nu este curată, pentru că fiecare dintre noi se teme încă s-o sărute, socotim că nici acest lucru nu trebuie să fie o piedică pentru a i se oferi harul ceresc. Căci scris este:

Toate sunt curate pentru cei curați.[2]

2. Și nici unul dintre noi nu trebuie-să se teamă de ceea ce Dumnezeu a binevoit să facă. Căci, cu toate că pruncul e nounăscut, totuși nu este astfel încât cineva să trebuiască a se teme să-l sărute, în timp ce i se dă harul și se face iertarea, de vreme ce în sărutul pruncului, fiecare dintre noi, după credința sa, trebuie să-și închipuie înseși mâinile încă proaspete ale lui Dumnezeu, pe care le sărutăm oarecum în omul abia alcătuit și de curând născut, deoarece îmbrățișăm ceea ce a făcut Dumnezeu.

3. Iar dacă, la iudei, era ținută ziua a opta în circumcizia trupească, legământul este în umbră și preînchipuit, dar împlinit cu adevărat prin venirea lui Hristos. Căci, fiindcă a opta zi, adică prima după Sabat, era ziua viitoare, în care avea să învie Domnul și

[1] Se observă refuzul de a lua strict *literal* cele conținute în Sfânta Scriptură, făcându-se apel la o interpretare mai largă, *alegorică*, o înțelegere, nu mărginită la *literă*, ci însușită în *spirit (duh)*.

[2] Tit I, 15.

să ne învieze pe noi și să ne dea circumcizia duhovnicească, această a opta zi, adică prima după Sabat și a Domnului[1], a fost mai întâi ca preînchipuire. Această prefigurare a încetat când mai apoi a venit adevărul și ni s-a dat nouă circumcizia duhovnicească.

V.1. Pentru aceasta, noi socotim că nimeni nu trebuie împiedicat de la dobândirea harului prin această rânduială, care tocmai s-a hotărât, nici ca tăierea împrejur duhovnicească să fie împiedicată de tăierea împrejur a cărnii, ci toți, în orice chip, trebuie primiți la harul lui Hristos, de vreme ce și Apostolul Petru vorbește în *Faptele Apostolilor* și spune:

Dar mie Domnul mi-a spus că nici un om nu trebuie numit spurcat și necurat.[2]

2. De altfel, dacă ceva i-ar putea împiedica pe oameni de la dobândirea harului, mai degrabă i-ar putea împiedica pe adulți și pe cei înaintați și mai mari în vârstă păcatele mai grele. Însă, mai mult, dacă chiar celor mai împovărați păcătoși și celor care înainte păcătuiau mult împotriva lui Dumnezeu, în măsura în care mai apoi vor fi devenit credincioși, le este dată iertarea păcatelor și nimeni nu este oprit de la Botez și de la har, cu atât mai mult nu trebuie oprit pruncul care, abia născut, n-a păcătuit cu nimic, decât că, născut fiind trupește după Adam, a atras asupra sa atingerea morții din vechime, de la întâia naștere, dar care, prin chiar acest fapt, ajunge mai ușor la primirea iertării păcatelor, pentru că lui îi sunt iertate nu propriile păcate, ci ale altora.

VI.1. Și de aceea, frate preaiubit, în acest sinod sobor s-a luat hotărârea că nimeni nu trebuie oprit prin noi de la Botez și de la harul lui Dumnezeu, Care cu toți este milostiv, îndurător și iubitor.

[1] În text *dominicus dies* „ziua Domnului", adică Duminica.

[2] Faptele Apostolilor X, 28.

2. Deoarece acest lucru trebuie observat și păstrat față de toți, socotim apoi că trebuie păzit mai ales cu privire la prunci și la nou-născuți, care, prin chiar acest fapt, merită mai mult ajutorul nostru și harul lui Dumnezeu, pentru că îndată, în prima clipă a nașterii lor, țipând și plângând, nu fac nimic altceva decât să se roage fierbinte.

Îți dorim, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

SCRISOAREA LXV

Ciprian dorește sănătate fratelui său Epictet și poporului care locuiește în Assura[1]

I.1. Greu și amarnic m-am supărat, frați preaiubiți, când am aflat că Fortunatus, cândva episcop la voi, după marea greșeală a căderii sale, vrea acum s-o ia de la capăt și a început a pretinde episcopatul pentru sine.

2. Acest lucru m-a întristat, întâi pentru el însuși, care, nefericit sau cu totul orbit de întunericul diavolului, ori înșelat de sfatul nelegiuit al unora, cu toate că trebuia să ceară iertare și să se nevoiască zile și nopți în lacrimi, rugăciuni și tânguieli, pentru a-L împăca pe Domnul, mai îndrăznește a pretinde pentru sine arhieria pe care a trădat-o, ca și cum ar fi îngăduit a te apropia de altarul lui Dumnezeu, venind de la altarele diavolului, sau nu ar atrage împotriva sa o mai mare mânie și supărare a Domnului, în ziua judecății, cel care, cu toate că nu le-a putut fi fraților îndrumător întru credință și bărbăție, se face învățător al trădării și cutezanței și nechibzuinței, și cel care nu i-a învățat pe frați să stăruiască cu tărie în luptă, îi învață pe cei învinși și căzuți la pământ să nu se roage, deși spune Domnul:

3. *Lor le-ați vărsat ofrande de băutură și lor le-ați închinat jertfe, iar pentru aceasta nu Mă voi mânia? spune Domnul*[2]

[1] Assura, undeva în Hispania.

[2] Isaia LVII, 6.

și în alt loc:

Cine jertfește altor dumnezei, decât singur Domnului, va fi nimicit.[1]

La fel Domnul grăiește din nou și spune:

S-au închinat la cei ce i-au făcut degetele lor, iar omul a fost încovoiat și bărbatul a fost umilit, și nu le voi ierta lor.[2]

Citim chiar și în *Apocalipsă* despre mânia Domnului, Care amenință și spune:

Cine se închină fiarei și chipului ei și primește semnul ei pe fruntea sa și pe mâna sa va bea și el din vinul mâniei lui Dumnezeu, amestecat în potirul mâniei Lui, și va fi pedepsit în foc și pucioasă, sub ochii sfinților îngeri și sub ochii Mielului. Și fumul cazanelor se va înălța în vecii vecilor. Și nu vor avea odihnă, nici ziua, nici noaptea, cei ce se închină fiarei și chipului ei.[3]

II.1. Așadar, de vreme ce Domnul amenință cu aceste cazne, cu aceste chinuri în ziua Judecății, pe cei care se supun diavolului și jertfesc idolilor, în ce fel crede el că poate sluji ca ierarh al lui Dumnezeu, el care s-a supus și a slujit preoților diavolului, sau în ce fel socotește că poate fi întinsă spre jertfa lui Dumnezeu și ruga Domnului mâna sa, care va fi fost robită nelegiuirii și păcatului, de vreme ce, în Sfintele Scripturi, Dumnezeu oprește a se apropia pentru jertfă pe preoții aflați într-un păcat chiar mai ușor și spune în *Levitic*:

Omul care va fi avut vreo meteahnă ori vreo pată să nu se apropie ca să aducă daruri lui Dumnezeu.[4]

De asemenea, în *Ieșire*:

Iar preoții, care se apropie de Domnul Dumnezeu, să fie sfințiți, ca nu cumva să-i lovească Domnul.[5]

---

[1] Ieșirea XXII, 20.

[2] Isaia II, 8-9.

[3] Apocalipsa XIV, 9-11.

[4] Leviticul XXI, 17.

[5] Ieșirea XIX, 22.

Şi iarăşi:

Şi cei care se apropie să slujească la altarul Celui Sfânt nu vor aduce păcatul cu ei, ca să nu moară.

2. Aşadar, cei care au adus păcate grele cu ei, adică cei care au făcut jertfe nelegiuite, sacrificând idolilor, nu pot cere pentru sine preoţia lui Dumnezeu, nici nu pot face rugă pentru fraţi înaintea Lui, de vreme ce scris este în Evanghelie:

Dumnezeu nu ascultă pe păcătos, dar dacă cineva va cinsti pe Dumnezeu şi va face voia Lui, pe acela îl ascultă.[1]

Negura adâncă a întunericului pătruzător a orbit inimile unora, astfel încât nu îngăduie nici o lumină venită din învăţăturile mântuitoare, ci, odată abătuţi de la calea dreaptă a adevăratului drum, sunt atraşi cu capul înainte în prăpastie, de noaptea şi rătăcirea păcatelor lor.

III.1. Nu este de mirare că cei care s-au lepădat de Domnul, resping acum sfaturile noastre sau poruncile Lui. Doresc venituri şi danii şi foloase, pentru care mai înaite se repezeau nesătui, dar chiar şi acum râvnesc la cine şi ospeţe, al căror preaplin de mâncare şi băutură îl vomitau nemistuit zile în şir, până de curând, dovedind acum în chipul cel mai limpede, că ei, chiar înainte, nu credinţei, ci mai degrabă pântecelui şi câştigului au slujit cu lumească lăcomie.

2. De aici vedem şi suntem încredinţaţi, că a venit şi aspra hotărâre a lui Dumnezeu de a nu rămâne la altar şi de a nu se mai atinge desfrânaţii de sfiiciune, trădătorii de credinţă, profanii de religie[2], cei pământeşti de cele dumnezeieşti, nelegiuiţii de cele sfinte.

---

[1] Ioan IX, 31.

[2] Religia, întregul sistem menit a sluji credinţa, *id est* Biserica, privită ca instituţie.

3. Trebuie să veghem cu tărie, ca unii ca aceştia să nu mai revină la pângărirea altarului şi la molipsirea fraţilor; trebuie să ne străduim din toate puterile pentru ca, pe cât putem, să-i stăvilim pe aceştia în cutezanţa nelegiuirii lor, ca să nu mai încerce a sluji ca episcopi unii care, aruncaţi la hotarele morţii, s-au prăvălit dincolo de căderile laicilor, sub povara mai marii lor prăbuşiri.

IV.1. Dacă însă, la cei nesănătoşi, va stărui nebunia de nelecuit şi, părăsiţi fiind de Sfântul Duh, orbirea care i-a cuprins va stărui cu noaptea ei, noi vom hotărî să ferim pe toţi fraţii de înşelătoria lor şi, pentru ca nimeni să nu cadă în laţurile rătăcirii, să-i depărtăm de atingerea lor, deoarece nici o ofrandă nu poate fi sfinţită acolo unde nu este Sfântul Duh, şi nimănui Domnul nu-i este de folos, la rugăciunile şi rugămintile celui care însuşi a necinstit pe Domnul.[1]

2. Iar dacă Fortunatus, fie nemaiamintindu-şi de păcatul său, din pricina orbirii venite de la diavol, fie făcându-se slugă şi rob al diavolului, spre înşelarea fraţilor, va stărui în această nebunie a sa, voi, din toate puterile şi în acest întuneric al diavolului crud, opriţi de la rătăcire minţile fraţilor, ca să nu primească cu uşurinţă nebunia altora, nici să se facă părtaşi la nelegiuirile unor deznădăjduiţi, ci să ţină neabătută calea mântuirii lor şi neîntreruptă tăria credinţei păstrate şi păzite de ei.

V.1. Iar cei căzuţi, cunoscând mărimea păcatului lor, să nu înceteze a se ruga stăruitor la Domnul, nici să nu părăsească Biserica Universală, care este una şi singura rânduită de Domnul, ci, stăruind în rugăminţi şi implorând mila Domnului, să bată la uşa Bisericii, ca să poată fi primiţi acolo unde au fost, şi să se întoarcă la Hristos, de Care s-au îndepărtat, şi să nu-i asculte pe

[1] Sfântul Ciprian condiţionează aici primirea harului divin de vrednicia celui care-l administrează. Supralicitare, exagerare cauzată de contextul dat.

cei care se-nșală printr-o mincinioasă și ucigătoare amăgire, de vreme ce scris este:

Nimeni să nu vă înșele cu vorbe deșarte, căci din pricina acestor lucruri vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Prin urmare, nu vă întovărășiți cu ei.[1]

Așadar, nimeni să nu se însoțească cu cei neascultători și care nu se tem de Dumnezeu și se îndepărtează cu totul de Biserică.

2. Iar dacă cineva nu va fi avut răbdare spre a se ruga Domnului, Care a fost rănit, nici va vrea să ne dea ascultare, ci va urma niște deznădăjduiți și pierduți, singur se va învinovăți când va veni ziua Judecății. Căci, în ce fel va putea implora pe Domnul, în acea zi, cel care mai înainte a tăgăduit pe Hristos, iar acum chiar și Biserica Lui și, nesupunându-se episcopilor sănătoși și întregi și în viață, s-a oferit pe sine soț și tovarăș celor care mor?

Vă doresc, fraților preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

[1] Efeseni V, 6-7.

SCRISOAREA LXVI

Ciprian, numit și Thascius[1], către fratele Florentius, numit și Puppianus

I.1. Eu crezusem, frate, că în sfârșit tu te căiești de-acum pentru că, în trecut, fie ai ascultat, fie ai crezut cu nechibzuință despre noi lucruri atât de nemaipomenite, atât de rușinoase și atât de blestemate chiar și pentru niște păgâni. Însă chiar acum, în scrisoarea ta bag de seamă că, pe mai departe, tu ești încă același care fuseseși mai înainte și crezi aceleași lucruri despre noi și stăruiești în ceea ce ai crezut și, ca nu cumva măreția renumelui și martiriului tău să fie pătată de legătura cu noi, tu vrei să cercetezi în amănunt purtarea noastră și, după Dumnezeu judecătorul, care face episcopi, să te pronunți, nu voi zice cu privire la mine – căci, cât de mare sunt eu? –, ci la judecata lui Dumnezeu și a lui Hristos.

2. Aceasta înseamnă a nu crede în Dumnezeu, aceasta înseamnă a te răzvrăti împotriva lui Hristos și a Evangheliei Lui, astfel încât, atunci când El spune:

Oare nu se vând două vrăbii pe un ban și nici una din ele nu cade pe pământ fără vrerea Tatălui?[2],

---

[1] Se pare că Thascius, ca supranume al lui Ciprian, este echivalentul punic al unui cuvânt asemănător, *Capreanus* (*thaisch* = *caper*), iar Puppianus poate fi apropiat de *pupa* „fată, pupilă".

[2] Matei X, 29.

iar măreția și adevărul Lui dovedesc faptul că, fără cunoștința și îngăduința lui Dumnezeu, nu se fac nici cele mai mici lucruri, tu să socotești că episcopii lui Dumnezeu sunt rânduiți în Biserică fără știrea Lui. Căci a crede că cei ce sunt rânduiți sunt nevrednici și necurați, ce altceva este decât a susține cu tărie că nu de Dumnezeu și nici prin Dumnezeu sunt așezați episcopii Lui în Biserică.

II.1. Socotești, oare, că este mai bună mărturia mea despre mine decât cea a lui Dumnezeu, de vreme ce Domnul Însuși ne învață și spune că mărturia nu este adevărată dacă cineva este însuși martor despre sine, pentru că fiecare este, de bună seamă, părtinitor cu sine însuși și nimeni nu dă la iveală împotriva sa însuși lucruri neprielnice și învinuitoare, însă este o mărturie demnă de crezare a adevărului dacă, în vorbirile despre noi, altul este vorbitorul și martorul?

Dacă eu mărturisesc despre Mine însumi, zice, *mărturia Mea nu este adevărată. Căci Altul este Cel care este martor despre Mine.*[1]

2. Iar dacă Însuși Domnul, Care va să le judece mai apoi pe toate, nu a vrut să se creadă astfel despre mărturia Sa cu privire la Sine, ci a ales să fie prețuit după judecata și mărturia lui Dumnezeu-Tatăl, cu atât mai mult trebuie să respecte acest lucru robii Lui, care, prin judecata și mărturia lui Dumnezeu, sunt nu numai prețuiți, ci chiar slăviți. Însă la tine, împotriva hotărârii lui Dumnezeu, împotriva cunoașterii noastre, sprijinite pe puterile credinței în El, a avut mai multă putere născocirea dușmanilor și răuvoitorilor, ca și cum la cei căzuți și profani și scoși în afara Bisericii, din ale căror piepturi S-a depărtat Sfântul Duh, poate fi altceva, decât o minte strâmbă, și o limbă înșelătoare, și ură înveninată, și minciuni nelegiuite: cel care le dă acestora crezare trebuie să se găsească împreună cu ei când va veni ziua Judecății.

[1] Ioan V, 31-32.

III.1. Cât despre vorba ta, anume că episcopii trebuie să fie smeriți, fiindcă și Domnul și Apostolii Lui au fost smeriți, smerenia mea o cunosc foarte bine și o iubesc toți frații mei, ba chiar și păgânii; și chiar tu o cunoșteai și o prețuiai când erai încă în Biserică și erai în comuniune cu mine.

2. Însă care din noi este departe de smerenie, oare eu, care slujesc zilnic fraților și-i primesc cu bunăvoință, și cu dorință, și bucurie pe toți cei ce vin la Biserică, sau tu, care singur te-ai făcut episcop al Episcopului și judecător al Judecătorului dat pentru o vreme de Dumnezeu, de vreme ce spune Domnul Dumnezeu în *Deuteronomul*:

Și oricare om se va purta cu trufie, încât să nu asculte pe preotul ori judecătorul, care va fi fost în zilele acelea, omul acela să moară și tot poporul, când va auzi, se va teme și nu se vor mai purta cu necredință.[1]

Și iarăși grăiește către Samuel și spune:

Nu pe tine te-au disprețuit, ci pe Mine M-au disprețuit.[2]

Și mai apoi, în Evanghelie, după ce I se spusese: *Așa răspunzi Marelui Preot?*, păzind și învățând că trebuie păstrată cinstirea arhierească, nu va spune nimic împotriva Marelui Preot, ci, numai apărându-Și nevinovăția, Domnul a răspuns și a zis:

Dacă am vorbit rău, mustră-Mă pentru ce este rău, dar dacă am vorbit bine, de ce Mă lovești?[3]

3. De asemenea, Fericitul Apostol, după ce i se spusese: *Așa te repezi tu cu ocări la arhiereu?*, nu a spus nimic jignitor împotriva arhiereului, deși s-ar fi putut ridica cu tărie împotriva celor care-L răstigniseră pe Dumnezeu și care de acum pierduseră pe

[1] Deuteronomul XVII, 12-13.

[2] I Regi VIII, 7; la Sfântul Ciprian: *spreverunt*, „te-au disprețuit", față de *abiecerunt*, „te-au lepădat", din Vulgata.

[3] Ioan XVIII, 23.

Domnul și pe Hristos și Templul și preoția, ci, cu toate că era între niște preoți mincinoși și goi, totuși, cugetând la însăși umbra[1], chiar goală, a numelui de arhiereu, a spus:

Nu știam, fraților, că este Marele Preot. Căci scris este: Pe căpetenia norodului[2] tău să n-o vorbești de rău.[3]

IV.1. Numai că, pentru tine am fost episcop doar înainte de prigoană, pe când erai în comuniune cu mine, iar după persecuție am încetat a-ți mai fi episcop. Căci, venind urgia, pe tine te-a ridicat la cea mai înaltă culme a martiriului, pe mine însă m-a strivit cu povara exilului, pe când se citea în public:

„Dacă cineva deține, păstrează ceva din bunurile lui Caecilius Cyprianus, episcopul creștinilor...", astfel încât, chiar cel care nu credea că Dumnezeu m-a rânduit episcop, poate crede că diavolul m-a proscris ca episcop[4].

2. Și nu spun acestea cu îngâmfare, ci le rostesc îndurerat, de vreme ce te faci judecător al lui Dumnezeu și al lui Hristos, Care le spune Apostolilor și, prin aceasta, tuturor întâistătătorilor, care urmează Apostolilor într-un șir de înscăunări:

Cine vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă. Și cine Mă ascultă pe Mine, ascultă pe Cel ce M-a trimis pe Mine. Și cine vă nesocotește pe voi, pe Mine Mă nesocotește și pe Cel ce M-a trimis pe Mine.[5]

V.1. Și de aici s-au ivit și răsar schisme și erezii, atunci când episcopul, care este unul singur și stă în fruntea Bisericii, este disprețuit prin prejudecata trufașă a unora și omul socotit vred-

[1] Umbra, *umbra*, de fapt rangul, funcția de sacerdot, simbolul reprezentat.

[2] *Plebs*, „mulțimea, norodul", nu are unitatea pe care o presupune *populus* „poporul".

[3] Faptele Apostolilor XXIII, 4-5.

[4] Însuși actul de proscriere consacra calitatea de episcop a Sf. Ciprian.

[5] Luca X, 16.

nic de slujirea lui Dumnezeu este judecat ca nevrednic de oameni. Căci, ce este această înfumurare trufașă, această semețire a sufletului, această înfoiere a minții, să chemi pe întâistătători și pe preoți pentru cercetare? Și, dacă nu vom găsi dreptate înaintea ta și nu vom fi despovărați prin hotărârea ta, iată, se fac șase ani de când nici frații nu vor avea episcop, nici poporul întâistătător, nici turma păstor, nici Biserica cârmuitor, nici Hristos locțiitor, nici Dumnezeu preot.

2. Să ne vie în ajutor Puppianus și să rostească o sentință care să urmeze hotărârea lui Dumnezeu și a lui Hristos, pentru ca un număr atât de mare de credincioși, care au fost chemați în timpul episcopatului nostru, să nu pară că au rămas fără nădejdea mântuirii și a iertării, ca să nu se creadă că poporul de noi credincioși n-a dobândit prin noi nici un har al Botezului și al Sfântului Duh, pentru ca iertarea dată și comuniunea acordată de noi, după o cercetare amănunțită, atâtor căzuți și pocăiți, să nu le fie șterse prin puterea judecății tale. În sfârșit, încuviințează și binevoiește a da o hotărâre în legătură cu noi, a întări episcopatul nostru, prin puterea cercetării tale, pentru ca Dumnezeu și Hristosul Său să-ți poată mulțumi, pentru că, prin tine, s-a înapoiat altarului întâistătătorul și, totodată, poporului Lor îndrumătorul.

VI. Albinele au un rege[1] și turmele de oi un păstor și au în el încredere; tâlharii se supun căpeteniei cu deplină și smerită ascultare: cu cât mai neajutorate și mai bune decât noi sunt turmele fără judecată și dobitoacele fără grai și tâlharii și hoții, chiar însetați de sânge, în mijlocul săbiilor și armelor! Acolo, cel din frunte este recunoscut și temut, cu toate că nu l-a așezat o hotărâre a lui Dumnezeu, ci l-au primit o clică pierdută și o gloată de răufăcători.

[1] Rege sau regină, de fapt matca; cei vechi îi spuneau *rege*: cf. Vergilius, *Georgice*, IV, 68, 75.

VII.1. Ai spus, de bună seamă, că trebuie să-ți iei de pe suflet o temere în care ai căzut. Ai căzut, dar printr-o ușurință lipsită de credință. Ai căzut, dar prin mintea și voința ta nelegiuite. În timp ce asculți cu ușurință și crezi cu mulțumire lucrurile ticăloase, nelegiuite și groaznice spuse împotriva unui frate, împotriva unui episcop, îți însușești minciunile altora, ca pe ale tale proprii și personale, și nu-ți amintești că scris este:

Îngrădește-ți urechile cu gard de spini și nu asculta limba rea.

și iarăși:

Cel rău ascultă limba celor răi, însă cel drept nu se pleacă spre buzele mincinoase.[1]

2. De ce nu au căzut în această temere martirii plini de Duhul Sfânt și foarte apropiați de-acum prin suferință de fața lui Dumnezeu și a Hristosului Său, care din temniță au îndreptat scrisori „către Episcopul Ciprian", recunoscându-l ca ierarh al lui Dumnezeu și mărturisind pentru el? De ce nu au căzut în această temere atâția episcopi, confrați ai mei, care, fie au fost proscriși, retrăgându-se dintre noi, fie au fost prinși și înlănțuiți în temniță, fie, aflați în exil, au plecat la Domnul pe această cale strălucită, fie, îndreptându-se spre alte ținuturi, au dobândit cununile cerești prin slăvirea Domnului? De ce nu au căzut în această temere cei din mulțimea aceasta[2] a noastră, care este cu noi și ne-a fost încredințată nouă, prin împuternicire de la Dumnezeu, apoi atâția mărturisitori cercetați și torturați și slăviți de amintirea rănilor fără seamăn și a cicatricelor, atâtea fecioare neprihănite, atâtea văduve vrednice de laudă, în sfârșit, toate bisericile din lumea întreagă, strânse în jurul nostru prin legătura unității?

[1] Cf. Înțelepciunea lui Iisus fiul lui Sirah XXVIII, 24 etc.

[2] Mulțimea asta a noastră, *ista plebs nostra*, autodepreciere ironică, căci Sf. Ciprian este apropiat de ea și se include în această *gloată*, desconsiderată de pretențiile elitiste ale falșilor episcopi și judecători.

3. Numai că aceştia, cu toţii, fiind în comuniune cu mine, potrivit cu ceea ce ai scris, au fost murdăriţi, prin gura noastră murdară, şi au pierdut nădejdea vieţii veşnice, prin molipsirea de pe urma legăturii cu noi: doar cinstitul, nepângăritul, sfântul, ruşinosul Puppianus, care n-a vrut să se amestece cu noi, va locui singur în Rai şi în Împărăţia cerurilor![1]

VIII.1. Ai scris chiar şi că Biserica are, din pricina mea, o parte a ei în risipire acum, când tot poporul Bisericii este adunat şi unit şi legat printr-o armonie de nezdruncinat şi numai aceia au rămas pe din afară care, chiar dacă ar fi înăuntru, ar trebui izgoniţi; şi Domnul, ocrotitor şi apărător al poporului Său, să nu îngăduie a se risipi grâul bun de pe aria Sa, ci să poată fi îndepărtată din Biserică numai pleava, de vreme ce şi Apostolul spune:

2. *Căci ce dacă unii dintre ei s-au îndepărtat de credinţă? Oare necredinţa lor va nimici credinţa lui Dumnezeu? Cu neputinţă. Căci Dumnezeu este adevărat, însă tot omul este mincinos.*[2]

Şi chiar, în Evanghelie, atunci când Domnul, părăsit de ucenici pe când le vorbea, întorcându-Se către cei doisprezece, a întrebat:

Voi nu vreţi să plecaţi?,

Petru Îi răspunde, zicând:

Doamne, la cine vom merge? Tu ai cuvântul vieţii veşnice şi noi credem şi am cunoscut că Tu eşti Fiul Dumnezeului celui viu.[3]

3. Acolo grăieşte Petru, pe care se clădise Biserica, învăţând în numele Bisericii şi arătând că, deşi pleacă mulţimea îndărătnică şi trufaşă a celor ce nu vor să dea ascultare, totuşi Biserica

[1] Atac, iarăşi ironic, la adresa lui Puppianus; şi joc de cuvinte: *pupa,* fiind „fetiţă, păpuşă", devine „feciorelnicul".

[2] Romani III, 3-4; credinţa lui Dumnezeu, *fides Dei,* este credibilitatea, credincioşia pe care o are doar Dumnezeu, încrederea de care Se bucură numai El.

[3] Ioan VI, 67-69.

nu se îndepărtează de Hristos și că aceia sunt Biserica, mulțimea unită în jurul episcopului și turma legată de păstorul ei. De aici trebuie să știi că episcopul este în Biserică și Biserica în episcop și, dacă cineva nu este cu episcopul, nu este în Biserică și zadarnic se amăgesc cei care, neavând iertarea prin episcopii lui Dumnezeu, se strecoară și cred că intră pe furiș în comuniune cu unii, în vreme ce Biserica, care este una singură universală, nu este sfâșiată, nici dezbinată, ci este astfel unită și legată prin comuniunea episcopilor, care se țin strâns uniți între ei.

IX.1. De aceea, frate, de te vei gândi la măreția lui Dumnezeu, Care rânduiește episcopii lui Hristos, de vei privi stăruitor spre Hristos, Care, prin judecata și voința și prezența Sa, cârmuiește și pe întâistătători și Biserica împreună cu întâistătătorii ei, de te vei fi încredințat de nevinovăția episcopilor, nu cu ura omenească, ci cu judecata dumnezeiască, de vei începe, fie și cu întârziere, să arăți căință pentru cutezanța și trufia și îndărătnicia ta, dacă tu vei cere iertare Domnului și Hristosului Său, Cărora le slujesc și Cărora, atât în timpul prigoanei, cât și în vreme de pace, cu gură curată și nepătată, le aduc neîncetat jertfe, am putea avea în vedere comuniunea cu tine, fără ca noi să pierdem totuși rușinea și teama de judecata lui Dumnezeu,

2. și voi întreba mai întâi pe Domnul meu dacă îngăduiește, prin arătarea și încuviințarea Sa, să ți se dea iertarea și să fii primit în comuniunea Bisericii Sale.

X.1. Căci, îmi amintesc ce mi s-a mai arătat, ba mai mult, ce mi s-a poruncit, ca unui rob ascultător și temător, despre rânduiala Domnului și a lui Dumnezeu. Între celelalte, pe care a binevoit a mi le arăta și a mi le dezvălui, a adăugat și aceasta:

Astfel, cine nu-I crede lui Hristos Cel care rânduiește pe episcop, va începe mai apoi să creadă lui Hristos Cel care răzbună pe episcop.

2. Dar știu, că visele le par unora vrednice de tot râsul, iar vedeniile prostești, și, de bună seamă, mai degrabă celor care aleg să creadă împotriva episcopilor, decât în episcopi. Dar nu e nimic de mirare, de vreme ce despre Iosif și frații săi au spus:

Iată, vine visătorul acela de vise, veniți așadar acum, să-l ucidem[1],

și mai apoi s-a întâmplat ce visase visătorul și ucigașii și vânzătorii s-au rușinat, încât cei ce nu crezuseră în vorbe mai înainte au crezut după aceea în fapte.

3. Însă, cu privire la cele pe care tu le-ai făcut, fie în timpul prigoanei, fie în timp de pace, este o prostie să vreau a te judeca, de vreme ce mai degrabă tu te-ai făcut judecător al nostru. Și ți-am răspuns pentru conștiința curată a sufletului meu și pentru credința în Domnul și Dumnezeul meu. Tu ai scrisoarea mea, iar eu pe a ta. În ziua judecății, înaintea jilțului lui Hristos, vor fi citite cu glas tare și una și cealaltă!

[1] Facerea XXXVII, 19-20.

SCRISOAREA LXVII

Ciprian, Ceciliu, Primus, Policarp, Nicomedes, Lucian, Successus, Sedatus, Fortunatus, Ianuarius, Secundinus, Pomponius, Honoratus, Victor, Aureliu, Sattius, Petru, celălalt Ianuarius, Saturninus, celălalt Aureliu, Venantius, Quietus, Rogatianus, Tenax, Felix, Faustus, Quintus, celălalt Saturninus, Lucius, Vincențiu, Libosus, Geminius, Marcel, Iambus, Adelphius, Victoricus și Pavel doresc sănătate preotului Felix și poporului credincios din Legio și Asturica[1], de asemenea diaconului Aelius și poporului din Emerita[2], statornici în Domnul

I.1. După ce ne-am întrunit[3], am dat citire scrisorii voastre, frați preaiubiți, pe care ne-ați trimis-o prin Felix și Sabin, confrații noștri episcopi, pentru curăția credinței voastre și din teama de Dumnezeu, vestind că Vasilide și Martialis, pătați de dovezile idolatriei[4] și înlănțuiți de cunoașterea unor fapte nelegiuite, nu trebuie să primească episcopatul, nici să slujească ca arhierei ai lui Dumnezeu. Și ați dorit să vi se răspundă în scris la acestea și să vă fie ușurată grija îndreptățită și totodată de neînlăturat, atât prin mângâierea, cât și prin ajutorul hotărârii noastre.

[1] Legio și Asturica, în Hispania, ulterior Leon și Asturia (Astorga), în Spania.

[2] Emerita (Augusta), azi Mérida, în Spania.

[3] Este vorba de sinodul din toamna anului 254.

[4] Dovezile, *libelli idololatriae,* eliberate de autoritățile păgâne, cărțulii, adeverințe ce atestă închinarea la idoli a unor creștini căzuți, *lapsi*, în apostazie și scăpați astfel de urmările persecuțiilor (vezi primele Scrisori).

2. Însă, dorinței acesteia a voastre răspund nu atât sfaturile noastre, cât sfintele învățături, prin care demult s-a poruncit prin glas ceresc și se scrie prin Legea lui Dumnezeu, cine și ce fel de oameni trebuie să slujească la altar și să împlinească sfintele jertfe. Căci și în *Ieșirea*, Dumnezeu grăiește către Moise și îi poruncește, spunând:

Preoții care se apropie de Domnul Dumnezeu să se sfințească, ca nu cumva să-i părăsească Domnul.[1]

Și din nou:

Și când se apropie să slujească la altarul Celui Sfânt, să nu aducă în ei păcatul, ca să nu moară.[2]

De asemenea, în *Levitic*, Domnul poruncește și zice:

Omul în care va fi pată și meteahnă să nu se apropie ca să aducă daruri lui Dumnezeu.[3]

II.1. Deoarece acestea ne-au fost propovăduite și deslușite nouă, trebuie ca ascultările noastre să se pună în slujba poruncilor dumnezeiești și nimeni să nu fie primit cu părtinire în lucrări de acest fel: căci îngăduința omenească nu poate dărui ceva cuiva, acolo unde se află și a dat lege porunca lui Dumnezeu. Căci nu trebuie să uităm ce a grăit Domnul către iudei, prin profetul Isaia, dojenindu-i și mâniindu-Se pe ei, pentru că, disprețuind ei poruncile lui Dumnezeu, urmau învățături omenești:

Poporul acesta[4], zice, *Mă cinstește cu buzele lui, însă inima lui s-a îndepărtat mult de Mine. Dar fără rost Mă cinstesc, învățând rânduieli și învățături ale oamenilor.*[5]

De asemenea, Domnul ia din nou acest lucru și îl spune în Evanghelia Sa:

---

[1] Ieșirea XIX, 22.

[2] Ieșirea XXX, 20-21.

[3] Levitic XXI, 17.

[4] Ăsta, *iste*, iarăși depreciativ și cu mustrare.

[5] Isaia XXIX, 13.

Lepădați porunca lui Dumnezeu, ca să țineți datina voastră.[1]

2. Avându-le pe acestea înaintea ochilor și luând seama cu grijă și credință la înscăunarea episcopilor, trebuie să alegem doar întâistătători nepătați și curați, care, atunci când aduc cu sfințenie și vrednicie jertfe lui Dumnezeu, să poată fi ascultați în rugăciunile, pe care le fac pentru mântuirea mulțimii Domnului, de vreme ce scris este:

Dumnezeu nu ascultă pe păcătos, ci cel care va fi cinstit pe Dumnezeu și va fi făcut voia Lui, pe acela îl ascultă.[2]

Pentru aceasta se cuvine ca, pentru preoția lui Dumnezeu, să fie aleși cu toată grija și cu o cercetare curată, cei despre care se știe că sunt ascultați de Dumnezeu.

III.1. Iar mulțimea să nu se mângâie cu gândul, că ar putea rămâne neatinsă de molima păcatului, fiind în comuniune cu un episcop păcătos și dându-și încuviințarea pentru slujirea nedreaptă și nelegiuită ca episcop a întâstătătorului ei, de vreme ce prin profetul Osea, asprimea lui Dumnezeu amenință și spune:

Jertfele lor ca o pâine de jale; toți cei ce mănâncă din ea se vor molipsi[3],

învățând, de bună seamă, și arătând că sunt cu totul prinși de păcat toți cei care se vor fi molipsit de ofranda unui episcop profan[4] și nelegiuit.

2. Aflăm că, de asemenea, acest lucru este arătat deslușit în *Numerii*, când Core și Datan și Abiron au cerut pentru ei înșiși, în pofida preotului Aaron, îngăduința de-a jertfi. Acolo chiar

[1] Marcu VII, 9.

[2] Ioan IX, 4.

[3] Osea IX, 4.

[4] Profan, *pro fanum*, „de dincolo de altar", prin urmare (căci, în vechime, altarul se afla înaintea templului) „din afara Bisericii".

prin Moise porunceşte Domnul ca poporul să se îndepărteze de ei, pentru ca, legat fiind de ticăloşi, să nu fie el însuşi cuprins de aceeaşi ticăloşie.

Feriţi-vă de corturile acestor oameni prea nelegiuiţi, zice, *şi nu vă atingeţi de toate ce sunt ale lor, ca să nu pieriţi împreună în păcatul lor.*[1]

Pentru aceasta, mulţimea, supunându-se poruncilor Domnului şi temându-se de Dumnezeu, trebuie să se depărteze de întâistătătorul păcătos şi să nu se lase amestecată în jerfele unui preot nelegiut, mai cu seamă că ea însăşi are mare putere, atât de a alege episcopi vrednici, cât şi de a-i îndepărta pe cei nevrednici.

IV.1. Noi vedem că şi acest lucru îşi are obârşia în rânduiala lui Dumnezeu, anume ca episcopul, să fie ales sub ochii tuturor, înaintea mulţimii, şi să fie socotit vrednic şi potrivit printr-o judecată şi mărturie obştească, precum Domnul îi porunceşte, în *Numerii*, lui Moise, spunând:

Ia pe fratele tău Aaron şi pe Eleazar, fiul lui, şi suie-i pe munte înaintea întregii adunări, şi dezbracă-l pe Aaron de veşmântul său şi îmbracă-l pe fiul lui, Eleazar, şi Aaron, alăturându-se alor săi, să moară acolo.[2]

2. Dumnezeu porunceşte ca episcopul să fie rânduit în faţa întregii adunări, adică a învăţat şi a arătat că înscăunările episcopilor nu trebuie făcute decât cu ştirea poporului aflat de faţă, pentru ca, fiind de faţă mulţimea, să se dezvăluie păcatele celor răi sau să vestească înaintea tuturor faptele vrednice ale celor buni, şi înscăunarea să fie dreaptă şi legiuită, ca fiind încuviinţată prin voinţa şi judecata tuturor. Aceasta se păstrează mai apoi, potrivit sfintelor învăţături, în *Faptele Apostolilor*, când Petru vorbeşte mulţimii cu privire la înscăunarea unui episcop[3], în locul lui Iuda:

[1] Numerii XVI, 26.

[2] Numerii XX, 25-26.

[3] De fapt, apostol.

S-a sculat, zice, *Petru în mijlocul ucenicilor; iar mulțimea era la un loc...*[1]

3. Și vedem că Apostolii au păzit acest lucru, nu numai în înscăunările episcopilor și preoților, ci și în ale diaconilor, fapt despre care s-a scris în *Faptele* lor:

Și au chemat, zice, *cei doisprezece toată mulțimea ucenicilor și le-au spus.*[2]

4. Iar acest lucru se făcea, prin chemarea cu atâta grijă și atâta prevedere a întregii mulțimi, ca să nu se strecoare cineva nevrednic la slujirea altarului ori la dregătoria de episcop. Căci faptul de a fi aleși uneori niște nevrednici, nu cu voia lui Dumnezeu, ci după părerea oamenilor, și faptul că nu sunt plăcute lui Dumnezeu cele care nu vin dintr-o rânduială legiuită și dreaptă, Dumnezeu Însuși le arată limpede, spunând prin profetul Osea:

Și-au pus ei înșiși rege, și nu prin Mine.[3]

V.1. Prin urmare, trebuie păstrat ceea ce vine din sfânta tradiție și din observarea Apostolilor și trebuie ținut ceea ce este ținut chiar la noi și aproape în toate provinciile, astfel încât, pentru împlinirea după rânduială a înscăunărilor, la acea mulțime, pentru care se înscăunează un întâistătător, să se adune și episcopii cei mai apropiați din acea provincie, iar episcopul să fie ales în prezența poporului, care știe pe deplin viața oricăruia și a cunoscut lucrarea fiecăruia, din traiul împreună cu el.

2. Am văzut că aceasta s-a făcut la voi, la înscăunarea confratelui nostru Sabin, astfel încât, ca urmare a voinței tuturor fraților și a hotărârii episcopilor, care fuseseră de față și care făcuseră

[1] Faptele Apostolilor I, 15.

[2] Faptele Apostolilor VIII, 2.

[3] Osea VIII, 4.

către voi scrisori despre el, i s-a încredințat episcopatul și a fost hirotonit[1] în locul lui Vasilide.

3. Și nu poate tăgădui o înscăunare săvârșită după lege, pentru că Vasilide, după ce i-au fost vădite nelegiuirile și dezvăluite prin chiar mărturisirea propriei conștiințe, călătorind la Roma, l-a înșelat pe confratele nostru Ștefan, aflat departe și necunoscător al faptelor și adevărului, căci îi cerea să fie repus fără drept în episcopatul din care fusese pe bună dreptate depus. Prin aceasta se ajunge nu atât acolo, încât să fie șterse, cât înmulțite păcatele lui Vasilide, căci la păcatele de mai înainte ale lui s-a adăugat și ticăloșia înșelătoriei și nesocotinței.

4. Și, de bună seamă, nu trebuie găsit vinovat atât cel căruia i-a scăpat din nebăgare de seamă, cât trebuie blestemat cel care s-a strecurat pe furiș. Însă, dacă Vasilide s-a putut strecura la oameni, apoi la Dumnezeu nu poate, căci scris este:

Dumnezeu nu Se lasă batjocorit.[2]

Dar nici Martialis nu poate avea folos prin înșelătorie, căci, fiind însuși încurcat în greșeli grele, nu trebuie nici el să păstreze episcopatul, de vreme ce Apostolul sfătuiește și spune:

Se cuvine ca episcopul să fie fără de păcat, ca un iconom al lui Dumnezeu.[3]

VI.1. De aceea, așa cum scrieți voi, frați preaiubiți, și precum susțin confrații noștri Felix și Sabin, și după cum anunță în scrisoarea sa celălalt Felix, din Caesaraugusta[4], cinstitor al credinței și apărător al adevărului, Vasilide și Martialis sunt pângăriți prin nelegiuita dovadă de idolatrie.

---

[1] A fost hirotonit, în text: *manus ei impositus est,* „i s-a pus mâna pe creștet", gestul ritual, după grecescul χειροτονία (τείνω), „punerea, întinderea mâinii".

[2] Galateni VI, 7.

[3] Tit I, 7.

[4] Caesaraugusta, astăzi Saragossa, în Spania.

2. Ba, mai mult, Vasilide, pe lângă murdăria cărțuliei, în timp ce zăcea bolnav, a hulit împotriva lui Dumnezeu și a mărturisit că a hulit și, urmare a rănii din conștiința sa, părăsind de bună voie episcopatul, s-a întors spre a se pocăi, implorând pe Dumnezeu și mulțumind mult, de i se îngăduia să revină în comuniune măcar ca laic. Iar Martialis, lăsând la o parte ospețele rușinoase și dezgustătoare ale păgânilor, la care a luat parte mult timp într-o breaslă[1], și pe fiii lui, îngropați în morminte păgâne, după obiceiul păgânilor din afară, aflați în aceeași breaslă, și înmormântați cu străinii[2], a depus mărturie, chiar în adunare publică ținută înaintea procuratorului ducenar[3], că el s-a supus idolatriei și că s-a lepădat de Hristos. Și, deoarece sunt alte multe și grele păcatele în care sunt prinși Vasilide și Martialis,

3. zadarnic încearcă unii ca aceștia să uzurpe pentru sine episcopatul, de vreme ce este prea limpede că astfel de oameni nu pot sta în fruntea Bisericii lui Hristos și nici nu trebuie să aducă jertfe lui Dumnezeu, mai cu seamă deoarece, cu foarte mult timp înainte, împreună cu noi și împreună cu toți episcopii rânduiți în toată lumea, chiar confratele nostru Corneliu, episcop împăciuitor și drept și învrednicit cu martiriul chiar din bunăvoința Domnului, a hotărât că oameni de acest fel pot fi primiți doar pentru pocăință, dar sunt opriți de la rânduiala clerului și de la rangul episcopal.

VII. Să nu vă tulbure, fraților preaiubiți, dacă la unii, în timpurile mai de pe urmă, fie credința se poticnește șovăitoare, fie

[1] Breaslă, în text *collegium*, formă veche de asociere (a laicilor) pe criteriul ocupației, meseriei, în scopul întrajutorării, de exemplu, pentru asigurarea locurilor de veci în cimitire comune. În alte locuri apare *collegium episcoporum* – tradus de noi „soborul episcopilor".

[2] Creștinii aveau cimitire proprii, separate de ale păgânilor.

[3] Procurator ducenar, *ducenarius,* magistrat remunerat cu 200 de mii de sesterți pe an (ex. Pontius Pilatus).

teama de Dumnezeu se clatină necucernică, fie nu stăruie înțelegerea aducătoare de pace. Au fost vestite dinainte acestea, că au să vină la sfârșitul veacului și s-a fost prezis, prin glasul Domnului și prin mărturia Apostolilor, că, lumea fiind de acum pe sfârșite și apropiindu-se Antihristul, cele bune sfârșesc, dar sporesc cele rele și potrivnice.

VIII.1. Deși suntem în timpurile cele mai de pe urmă și, fie a căzut tăria Evangheliei, fie a slăbit puterea bărbăției creștinești, ori a credinței, totuși în Biserica lui Dumnezeu nu este astfel, încât să nu rămână o parte a episcopilor care cedează prea puțin la aceste prăbușiri ale lucrurilor și la nenorocirile credinței, ci, puternici și statornici, apără slava măreției lui Dumnezeu și rânduiala preoțească, prin deplina păstrare a fricii de Dumnezeu.

2. Ne amintim și nu uităm că, deși ceilalți au căzut, Mattathia a apărat cu bărbăție legea lui Dumnezeu, că, deși iudeii trădau și se depărtau de credința în Dumnezeu, Ilie a rămas neclintit și a luptat cu măreție, că Daniel, neabătut nici de pustietatea ținutului străin, nici de lovitura prigoanei stăruitoare, a vădit adesea și cu bărbăție slăvite mărturii, că, de asemenea, cei trei tineri, neînfrânți nici de nevârstă, nici de amenințări, au stat cu credință împotriva flăcărilor din Babilon și au învins pe regele biruitor, în pofida robiei lor.

3. Va vedea mulțimea mincinoșilor ori a trădătorilor, care acum, în Biserică, au început a se ridica împotriva Bisericii și a ruina deopotrivă credința și adevărul, că la cei mai mulți stăruie cugetul curat și credința neprihănită, iar sufletul, dăruit numai Domnului și Dumnezeului lor, nu împinge la prăbușire credința creștină prin viclenia altora, ci mai mult o întărește și o înalță spre izbândă, după cum îndeamnă și spune Fericitul Apostol:

Căci ce este dacă unii s-au îndepărtat de credința lor? Oare necredința acelora a golit credința lui Dumnezeu? Nicidecum. Căci Dumnezeu grăiește adevărat, însă tot omul este mincinos.[1]

Însă, dacă tot omul este mincinos și singur Dumnezeu este adevărat, ce altceva trebuie să facem noi, robii și mai cu seamă preoții, decât să părăsim rătăcirile și minciunile omenești și, păzind învățăturile Domnului, să rămânem în adevărul lui Dumnezeu?

IX.1. Astfel, frați preaiubiți, pentru că au apărut unii confrați ai noștri care socotesc că trebuie lăsată deoparte învățătura îndumnezeitoare și intră în chip necugetat în comuniune cu Vasilide și Martialis, lucrul ăsta nu trebuie să tulbure credința noastră, de vreme ce, în *Psalmi*, Sfântul Duh amenință asemenea oameni, spunând:

Tu însă ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta. De vedeai furul, alergai cu el și cu desfrânații părticica ta puneai.[2]

El arată, că se fac tovarăși și părtași la păcatele altora cei ce se vor fi întovărășit cu păcătoșii.

2. Dar chiar și acest lucru îl scrie și-l spune Apostolul Pavel:

Grăitori de rău, hulitori, urâtori de Dumnezeu, ocărâtori, trufași, lăudăroși, născocitori de rele: care, deși au cunoscut dreptatea lui Dumnezeu, nu au înțeles că cei ce fac asemenea lucruri sunt vrednici de moarte, nu numai că fac rele, ci le și încuviințează celor care le fac acestea. Fiindcă cei care fac asemenea lucruri, zice, *sunt vrednici de moarte.*[3]

Arată limpede și dovedește că sunt vrednici de moarte și ajung la pedeapsă nu numai cei care fac răutăți, ci chiar și aceia care încuviințează pe cei ce fac asemenea lucruri, care, în timp ce

[1] Romani III, 3-4.

[2] Psalmi XLIX, 18-19.

[3] Romani I, 30-32.

se amestecă într-o comuniune nelegiuită cu cei răi și cu cei păcătoși și cu cei care nu se pocăiesc, se spurcă prin atingerile cu cei vătămători și, după cum se leagă în vinovăție, tot astfel nu se despart nici în pedeapsă.

3. Pentru aceea, frați preaiubiți, lăudăm și, deopotrivă, încuviințăm grija pioasă a cinstei și credinței voastre și, pe cât putem, vă îndemnăm, prin scrisoarea noastră, să nu vă amestecați, printr-o comuniune nelegiuită, cu episcopii pătați din afara Bisericii, ci, cu teamă cucernică, să păstrați neatinsă și curată tăria credinței voastre.

Vă dorim, frați preaiubiți, să fiți mereu bine sănătoși.

SCRISOAREA LXVIII

Ciprian salută pe fratele său, Ştefan

I.1. Faustinus, confratele nostru statornic, din Lugdunum[1], frate preaiubit, mi-a scris o dată şi apoi iarăşi, înştiinţându-mă despre cele ce ştiu că ţi-au fost vestite şi ţie, atât de către el însuşi, cât şi de către ceilalţi confraţi ai noştri de episcopat, înscăunaţi în aceeaşi provincie, anume că Marcianus, aflător la Arelate[2], s-ar fi alăturat lui Novaţian şi s-ar fi îndepărtat de adevărul Bisericii Universale şi de înţelegerea corpului nostru bisericesc şi episcopal, îmbrăţişând cea mai grozavă strâmbătate a prejudecăţii eretice, astfel ca robilor lui Dumnezeu, pocăiţi şi îndureraţi şi care, cu lacrimi şi cu tânguire şi cu durere, bat la uşa Bisericii, să li se refuze mângâierea şi ajutorul iubirii lui Dumnezeu şi al îngăduinţei Părintelui, astfel încât, răniţi fiind, să nu fie primiţi pentru a li se uşura rănile, ci, părăsiţi fără nădejdea iertării şi comuniunii, să fie aruncaţi hrană lupilor şi pradă diavolului.

2. În această situaţie, cade în sarcina noastră, frate preaiubit, să ne sfătuim şi să le venim în ajutor noi, cei care, având în cuget bunătatea lui Dumnezeu şi ţinând cumpăna în cârmuirea Bisericii, dovedim păcătoşilor astfel tăria asprimii, încât totuşi nu tă-

[1] Lugdunum, azi Lyon, în Franţa.

[2] Numele lui Marcianus nu figurează în dipticul bisericii din Arelate, ca urmare a excomunicării sale. Arelate este actualul Arles, în *Provincia* (Gallia Transalpină romană), regiunea Provence, din sud-estul Franţei actuale.

găduim leacul bunătății și milei lui Dumnezeu, spre a-i ridica pe cei căzuți și spre a-i îngriji pe cei răniți.

II.1. De aceea, trebuie să faci scrisori foarte amănunțite către confrații noștri înscăunați în Gallia, să nu mai rabde ca îndărătnicul și trufașul și dușmanul iubirii lui Dumnezeu și al izbăvirii fraților, Marcianus, să înfrunte soborul nostru, pe motiv că încă nu pare a fi fost afurisit de noi, el, care de mult timp te lovește din toate părțile și vestește faptul că, luând partea lui Novațian și urmând îndărătnicia acestuia, s-a despărțit de comuniunea cu noi, deoarece însuși Novațian, pe care-l urmează, a fost odinioară afurisit și osândit ca dușman al Bisericii. Și, după ce a trimis soli la noi, în Africa, dorind a fi primit în vederea comuniunii cu noi, de aici, de la sinodul a foarte mulți episcopi care eram de față, s-a întors cu hotărârea, că din acea clipă el se află în afara Bisericii și că nimeni dintre noi nu poate intra în comuniune cu el, care, în vreme ce Corneliu era episcop în Biserica Universală, înscăunat prin hotărârea lui Dumnezeu și a clerului și prin voința mulțimii, a încercat să ridice un altar în afara Bisericii și să așeze în loc un Scaun străin și să aducă jertfe în locul adevăratului episcop; prin urmare, de-ar vrea să-și revină și să se întoarcă la judecata unei minți sănătoase, s-ar căi și s-ar întoarce cu rugăminți la Biserică.

2. Ce deșertăciune este, frate preaiubit, faptul că, după ce Novațian a fost de curând stăvilit și respins și în toată lumea afurisit de episcopii lui Dumnezeu, răbdăm ca lingușitorii să-și bată joc de noi încă și acum și să judece cu privire la măreția și slava Bisericii.

III.1. Să fie trimisă în Provincia și poporului din Arelate, rămas credincios, o scrisoare din partea ta, prin care, după afurisirea lui Marcianus, să fie numit altul în locul lui și turma lui Hris-

tos, care, risipită astăzi de acela și rănită, este disprețuită, să fie adunată la un loc. Ajungă faptul că mulți frați ai noștri au pierit acolo în acești din urmă ani, fără a primi iertarea. Să li se vină în ajutor măcar celorlalți, care mai sunt în viață și plâng zile și nopți în șir și, implorând milostivirea lui Dumnezeu-Tatăl, cer stăruitor mângâierea ajutorului nostru.

2. Desigur, de aceea, frate preaiubit, bogat este corpul episcopilor strâns în înțelegere reciprocă prin legătura și lanțul unității, încât, dacă cineva din soborul nostru ar încerca să pricinuiască vreo erezie și să sfâșie și să nimicească turma lui Hristos, vin ceilalți în ajutor și, precum niște păstori de ispravă și miloși, adună la un loc în turmă oile Domnului.

3. Și ce, dacă un port la mare, distruse fiindu-i unele întăriturI, a început a fi neprimitor și primejdios pentru corăbii, oare corăbierii nu le conduc pe acestea spre alte porturi apropiate, unde pătrunderea să fie sigură și intrarea ușoară și șederea fără primejdie? Sau, dacă, pe un drum, un adăpost a început a fi atacat și împresurat de tâlhari, astfel încât oricine va fi intrat să fie prins de lovitura celor pătrunși acolo, oare călătorii, auzind zvonul, nu caută în drumul lor alte hanuri mai sigure, unde găzduirea să fie de încredere și sălașurile neprimejdioase pentru ei?

4. Trebuie ca acest lucru să existe la noi, frate preaiubit, pentru ca pe frații noștri care, ocolind stâncile lui Marcianus, se îndreaptă spre porturile mântuitoare ale Bisericii să-i primim la noi cu omenie binefăcătoare și fără de zăbavă și să oferim adăpost călătorilor, așa cum este în Evanghelie, pentru ca, cei loviți și răniți de tâlhari să poată fi primiți, și oblojiți, și apărați de hangiu.

IV.1. Căci ce preocupare mai mare și mai bună au întâistătătorii decât a se îngriji cu râvnă plină de iubire și leac tămăduitor

de oblojirea și păzirea mântuitoare a oilor, de vreme ce Domnul grăiește și spune:

Ceea ce a slăbit n-ați întărit și ceea ce a avut boală n-ați vindecat și ceea ce a fost rănit n-ați oblojit și ceea ce a rătăcit n-ați chemat înapoi, și ceea ce s-a pierdut n-ați căutat. Și risipite sunt oile Mele, pentru că acolo nu sunt păstori și au ajuns hrana tuturor fiarelor câmpului și nu a fost cine să le caute și să le cheme înapoi. De aceea, acestea le spune Domnul: Iată Eu vin la păstori și voi cere oile Mele din mâinile lor și-i voi opri pe ei să mai pască oile Mele. Și de acum nu le vor mai paște și le voi smulge din gura lor și le voi paște cu dreptate.[1]

2. Prin urmare, dacă așa amenință Domnul pe asemenea păstori, de care oile lui Dumnezeu sunt neîngrijite și pier, ce altceva trebuie să facem noi, frate preaiubit, decât să arătăm deplină grijă în a aduna și a obloji oile lui Hristos, și să folosim leacul iubirii părintești spre tămăduirea rănilor celor căzuți, de vreme ce Însuși Domnul, în Evanghelie, poruncește și spune:

Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi.[2]

Cu toate că suntem păstori mulți, totuși păstorim o singură turmă și trebuie să adunăm și să oblojim toate oile pe care Hristos le-a strâns cu prețul Sângelui și al pătimirii Sale, și să nu îngăduim ca frații noștri, rugători și îndurerați, să fie disprețuiți cu cruzime și să fie călcați în picioare de prejudecata trufașă a câtorva,

3. de vreme ce scris este:

Însă bărbatul acela, care este trufaș și mândru de sine, cu nimic nu va spori el, care și-a întins sufletul cât iadul[3],

și pe toți de felul acestuia Domnul îi învinovățește și îi osândește în Evanghelia Sa, spunând:

---

[1] Iezechiel XXXIV, 4-6, 10.

[2] Matei IX, 12.

[1] Avacum II, 5: *dilatauit tamquam inferi animam suam*, după: ἐπλάυσεν καθὼς ὁ ἅδης τὴν ψυχὴν αὐτου.

Voi sunteți cei care vă faceți înșivă drepți înaintea oamenilor. Dumnezeu însă cunoaște inimile voastre, pentru că ceea ce este înalt la oameni, urâciune este înaintea lui Dumnezeu.[1]

Spune că blestemați și vrednici de ură sunt cei care-și plac lor înșiși, care, umflați și îngâmfați, cer cu trufie ceva pentru sine. Dacă Marcianus a început a se număra printre aceștia și, întovărășindu-se cu Novațian, s-a făcut dușmanul milei și al dragostei, să nu rostească osânda, ci s-o primească, să nu se poarte ca și cum el însuși ar judeca în privința soborului episcopilor, de vreme ce chiar el a fost judecat de către toți episcopii.

V. 1. Prin urmare, trebuie păstrată cinstirea plină de slavă a fericiților martiri de mai înainte, Corneliu și Lucius. Iar dacă noi cinstim amintirea lor, cu mult mai mult, frate preaiubit, trebuie s-o cinstești și s-o păstrezi tu, cu greutatea și puterea celui care a devenit înlocuitor și urmaș al acestora. Căci ei, plini de Duhul Domnului și aleși întru slăvitul martiriu, au hotărât că trebuie să li se dea iertarea celor căzuți și au arătat în scrisoarile lor faptul că, de se vor fi pocăit, nu trebuie să li se refuze fructul comuniunii și al iertării.

2. Acest lucru l-am hotărât cu toții, întru totul și peste tot. Și, de bună seamă, nu putea fi o altă înțelegere la noi, în care este un singur Duh: și de aceea, este limpede că nu păstrează împreună cu ceilalți adevărul Sfântului Duh, cel pe care-l vedem că judecă altfel. Vestește-ne deslușit cine va fi fost pus la Arelate în locul lui Marcianus, ca să știm către cine îndreptăm pe frații noștri și cui trebuie să-i scriem.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii totdeauna bine sănătos.

[2] Luca XVI, 15.

SCRISOAREA LXIX

Ciprian salută pe fiul său Magnus

I.1. Pe măsura râvnei tale pline de credință, m-ai întrebat, fiule preaiubit, în cumpătarea mea, dacă între ceilalți eretici, cei care vin de la Novațian, după îmbăierea[1] în afara legii din partea acestuia, trebuie botezați și sfințiți în Biserica Universală, întru legiuitul și adevăratul și unul Botez al Bisericii. În privința acestui lucru, după cum arată înțelesul credinței noastre și sfințenia și adevărul Sfintelor Scripturi, spunem că de-a valma toți ereticii și schismaticii nu au nici o putere și nici un drept. Pentru aceasta, nici nu trebuie și nici nu se poate îngădui ca Novațian, aflat în afara Bisericii și lucrând împotriva păcii și iubirii lui Hristos, să nu fie el însuși socotit printre potrivnici și antihriști.

2. Căci nici Domnul nostru Iisus Hristos, când mărturisește, în Evanghelia Sa, că dușmanii Săi sunt aceia care nu erau cu El, nu a desemnat o erezie anume, ci a arătat că, de-a valma, toți cei care nu erau cu El și, neadunând, risipeau turma Lui, Îi sunt dușmani, când a spus:

Cel care nu este cu Mine este împotriva Mea și cel care nu adună cu Mine risipește.[2]

De asemenea, nici chiar Fericitul Apostol Ioan nu a deosebit o anumită erezie ori schismă, nici nu a pus deoparte pe unii în

[1] Îmbăierea de către un eretic este în fond doar un simulacru, surogat, fără valoare, al Tainei Sfântului Botez.

[2] Luca XI, 23.

chip deosebit, ci pe toți care ieșiseră din Biserică și care lucrau împotriva Bisericii i-a numit antihriști, căci spunea:

Ați auzit că vine Antihrist, însă acum s-au arătat mulți antihriști. De aici cunoaștem că este ceasul cel de pe urmă. Dintre noi au ieșit, dar n-au fost de-ai noștri. Căci, de-ar fi fost dintre noi, ar fi rămas cu noi.[1]

De aici se vădește că potrivnici ai Domnului și antihriști sunt toți cei despre care se știe că s-au îndepărtat de dragostea și de unitatea Bisericii Universale.

4. Dar chiar Domnul adaugă și spune în Evanghelia Sa:

Însă, dacă va disprețui și Biserica, să-ți fie ție ca un păgân și un vameș.[2]

Dacă însă cei care disprețuiesc Biserica sunt socotiți păgâni și vameși, cu atât mai mult trebuie socotiți între păgâni și vameși, ca răzvrătiți și dușmani, cei care plăsmuiesc altare mincinoase și episcopate în afara legii și jertfe spurcate și nume furate[3], de vreme ce unii care au păcate mai mici, doar că disprețuiesc Biserica, sunt socotiți, prin judecata Domnului, păgâni și vameși.

II.1. Că Biserica este Una, o spune Sfântul Duh în *Cântarea Cântărilor,* spunând din partea lui Hristos:

Una este porumbița mea, desăvârșita mea, una singură este la mama ei, aleasă la născătoarea ei[4],

despre care, de asemenea, spune iarăși:

Ești grădină încuiată, sora mea, mireasă, fântână pecetluită, puț de apă vie.[5]

Dacă însă mireasa lui Hristos, care este Biserica, este grădină încuiată, un lucru închis nu poate fi deschis străinilor și ce-

[1] Ioan II, 18-19.

[2] Matei XVIII, 17.

[3] Nume furate, căci novațienii se autodenumeau καθαροί, „cei curați, puri".

[4] Cântarea Cântărilor VI, 9.

[5] Cântarea Cântărilor IV, 12.

lor dinafară. Iar dacă fântâna e pecetluită, nu poate bea de acolo, nici nu poate fi pecetluit[1] cel ce, aflat afară, nu are intrare la fântână. Iar puțul de apă vie, de vreme ce este unul singur, acela care este înăuntru, chiar de este scos afară, nu se poate da viață și nu se poate sfinți de la apa aceea, pe care numai celor care sunt înăuntru le este îngăduit să o folosească întru totul și să o bea.

2. Acest lucru l-a adăugat și Petru, arătând că Biserica este Una singură și că numai cei care sunt în Biserică pot fi botezați, și a spus:

În arca lui Noe puține, adică opt suflete de oameni s-au mântuit prin apă, precum și pe voi, la fel, Botezul vă va mântui[2],

dovedind și dând mărturie că una singură, arca lui Noe, era preînchipuirea Unei singure Biserici. Dacă ar fi fost cu putință atunci, în acel botez al lumii spășite și curățite, să fie mântuit prin apă cel care nu a fost în arca lui Noe, poate ar putea fi făcut viu și acum, prin Botez, cel care nu este în Biserică, singura căreia i-a fost îngăduit Botezul.

3. Dar și Pavel, arătând același lucru, încă mai deschis și mai lămurit, scrie efesenilor și zice:

Hristos a iubit Biserica și S-a dat pe El Însuși pentru ea, ca s-o sfințească, curățind-o prin baia apei.

Pentru că, dacă una este Biserica cea iubită de Hristos și numai ea este curățită prin baia Lui, în ce fel, cel care nu este în Biserică, poate fi iubit de Hristos, ori spălat și curățit în baia Lui?

III.1. Pentru aceea, cum numai Biserica are apa vieții și puterea de a boteza și de a spăla pe om, cel care zice că cineva poate fi botezat și sfințit de Novațian să arate mai întâi și să dovedească faptul că Novațian este în Biserică ori că stă în fruntea Biseri-

[1] Pecetluit cu întâia mirungere după Botez.

[2] I Petru III, 20-21.

cii. Căci Biserica este una singură și, fiind una singură, nu poate fi atât înăuntru, cât și în afară.

2. Prin urmare, dacă este la Novațian, nu a fost la Corneliu. Dacă însă a fost la Corneliu, care a urmat Episcopului Fabian, prin alegere după rânduială, și pe care, pe lângă rangul episcopatului, chiar Domnul l-a cinstit cu martiriul, Novațian nu este în Biserică și nici nu poate fi socotit episcop, el care, disprețuind învățătura Evangheliei și a Apostolilor, neurmând nimănui, s-a ivit de la sine. Căci în nici un chip nu poate avea sau conduce Biserica cel ce nu este rânduit în Biserică.

IV.1. Că Biserica nu este în afară și nici nu poate fi potrivnică sieși sau dezbinată, ci păstrează unitatea unei case de nedezbinat și de neîmpărțit, o arată limpede credința Sfintei Scripturi, atunci când, despre Taina Paștelui și a mielului, care miel Îl arăta pe Hristos, s-a scris:

Să se mănânce într-o singură casă, să nu aruncați carnea în afara casei.[1]

Același lucru îl vedem cu privire la Rahav, care însăși purta pecetea prefigurată a Bisericii și căreia i se poruncește și i se spune:

Pe tatăl tău și pe mama ta și pe frații tăi și toată casa tatălui tău să-i aduni la tine înșăți, în casa ta, și tot cel care va ieși afară pe ușa casei tale vinovat va fi sieși.[2]

2. Prin această taină se dezvăluie că cei ce urmează să izbândească și să scape de pieirea lumii trebuie să se adune într-o singură casă, adică în Biserică, însă oricine din cei adunați va ieși afară, adică dacă cineva, după ce va fi dobândit harul în Biseri-

[1] Ieșirea XII, 46.

[2] Iosua (Navi) II, 18-19; cu finalul deosebit la Sf. Ciprian: *qui exierit ostium domus tuae foras, reus sibi erit,* față de Vulgata (Ieronim): ... *sanguis ipsius erit in caput eius,* dar, desigur, cu același sens.

că, se va depărta și va ieși din Biserică, va fi vinovat, adică trebuie să se învinuiască pe sine însuși că piere. Acest lucru îl lămurește Apostolul Pavel, când ne învață și ne povățuiește:

Ereticul trebuie ocolit ca un stricat și păcătos și osândit de el însuși.[1]

Căci acesta se va învinovăți pe sine însuși, nu izgonit de episcop, ci fugar de bună voie din Biserică, *osândit de el însuși*, din pricina prejudecății eretice.

V.1. Și de aceea, Domnul, sădind în noi unitatea care vine din puterea dumnezeiască, adaugă și spune:

Eu și Tatăl una suntem.[2]

Îndreptând spre această unitate Biserica Sa, spune din nou:

Și va fi o turmă și un păstor.[3]

Iar dacă una este turma, în ce fel se poate alătura turmei cel ce nu este în mulțimea turmei, sau în ce fel poate fi socotit păstor cel care, în vreme ce adevăratul păstor stăruiește și cârmuiește în Biserica lui Dumnezeu după o înscăunare legiuită, nu urmează nimănui, ci, făcând el însuși începutul, devine străin și în afara Bisericii, dușman al păcii Domnului și al sfintei unități, căci nu locuiește în casa lui Dumnezeu, adică în Biserica lui Dumnezeu, în care nu locuiesc decât cei ce sunt și gândesc într-un duh, precum grăiește în *Psalmi* și spune Sfântul Duh:

Dumnezeu, Care face pe cei într-un duh să locuiască în casă[4]?

2. În sfârșit, chiar jertfele Domnului mărturisesc unirea în cuget a creștinilor, legată între ei de o dragoste statornică și ne-

[1] Tit III, 10-11.

[2] Ioan X, 30.

[3] Ioan XX, 16.

[4] Psalmi LXVII, 6; *într-un duh, unianimes* (μονοτρόπους) e redat în ediția română prin „singuratici", după *unius mori* ori *solitarios*, din variantele latinești după Septuaginta, respectiv Hebraica.

despărțită. Căci, atunci când Domnul numește trupul Său pâine alcătuită din unirea multor boabe de grâu[1], arată poporul nostru unit, pe care-l reprezenta; și, atunci când numește Sângele Său vin stors din ciorchini de struguri și din foarte multe boabe și strâns la un loc, la fel, arată turma noastră, legată prin amestecarea unei mulțimi unite. Dacă Novațian a fost unit cu această pâine a Domnului, dacă și el a fost amestecat în Potirul lui Hristos, se va putea vedea, că poate avea și harul unicului Botez al Bisericii, de se va dovedi că păstrează unitatea Bisericii.

VI.1. În sfârșit, cât de puternică este taina unității și cât de fără nădejde sunt și câtă pieire dobândesc pentru ei înșiși, din supărarea lui Dumnezeu, cei ce aduc dezbinare și, părăsindu-și episcopul, își rânduiesc alt pseudoepiscop din afară, o spune limpede Sfânta Scriptură în *Cărțile Regilor,* unde zece seminții s-au rupt de seminția lui Iuda și Veniamin și, părăsindu-și regele, își rânduiesc alt rege din afară:

Și S-a mâniat, zice, *Domnul pe toată seminția lui Israel și i-a îndepărtat și i-a lăsat pradă jafului, până i-a lepădat de la fața Sa, fiindcă Israel s-a risipit de la casa lui David și și-au rânduit rege pe Ieroboam, fiul lui Nabat.*[2]

A spus că Domnul S-a mâniat și că i-a dat pierzării, pentru că se rupseseră de unitate și-și rânduiseră alt rege.

2. Și atât de mare a fost mânia Domnului împotriva celor care făcuseră dezbinarea, încât, și atunci când a fost trimis la Ieroboam un om al lui Dumnezeu, ca să-l mustre pentru păcatele sale și să-i vestească răzbunarea viitoare, era oprit să mănânce

[1] Didahia celor XII Apostoli, Διγαχή των δώδεκα άποστόλων, IX, 4: „Precum această pâine fărâmată, împrăștiată odinioară prin munți, s-a unit pentru a fi una singură, tot astfel să se unească de la marginile pământului în Împărăția Ta..."

[2] IV Regi XVII, 20-21.

chiar și pâine și să bea apă la ei. Deoarece nu a păzit acest lucru și a prânzit împotriva poruncii lui Dumnezeu, îndată a fost lovit de asprimea judecății lui Dumnezeu, căci întorcându-se de acolo a fost ucis în cale de lovitura și mușcătura unui leu. Și cutează cineva dintre voi a spune că apa izbăvitoare a Botezului și harul ceresc pot fi împărtășite cu schismaticii, cu care nici hrana pământească, nici băutura lumească nu trebuie să fie împărtășite?

3. Și mai adaugă Domnul în Evanghelia Sa și arată limpede, într-o mai mare lumină a înțelegerii, că aceiași, care se rupseseră atunci de tribul lui Iuda și Veniamin și, părăsind Ierusalimul, se retrăseseră în Samaria, erau socotiți între nelegiuți[1] și păgâni. Căci, îndată ce a trimis pe ucenicii Săi întru slujirea mântuirii, a poruncit și a zis:

În calea păgânilor să nu mergeți și în vreo cetate a samarinenilor să nu intrați.[2]

Trimițându-i mai întâi la iudei, mai poruncește ca păgânii[3] să fie ocoliți; adăugând însă că și cetatea Samarinenilor, unde erau schismatici, trebuie ocolită, arată că schismaticii sunt deopotrivă cu păgânii.

VII.1. Iar dacă cineva se împotrivește și spune că Novațian ține aceeași lege pe care o ține Biserică Universală, că botează cu același Simbol ca și noi, că recunoaște același Dumnezeu-Tatăl, același Fiu Hristos, același Sfânt Duh și că, pentru aceasta, el își poate însuși puterea de a boteza, fiindcă pare a nu se deosebi de noi în întrebarea de la Botez, oricine socotește să ne pună înainte acest lucru să știe în primul rând că noi nu avem una și aceeași lege a Simbolului[4] și nici aceeași întrebare cu schismaticii.

[1] Am redat prin „între nelegiuiți și păgâni" pe *inter profanos et gentiles.*

[2] Matei X, 5.

[3] Păgânii, redat în acest pasaj prin doi termeni: *nationes* și *gentiles*, ambii corespunzând grecului ἐθνικοί, „neamurile" (ebr. *goyim*).

[4] Simbolul Apostolic al credinței, consacrat și de sinoadele niceean și constantinopolitan, *Crezul.*

2. Căci, atunci când ei spun: „crezi în iertarea și viața veșnică în Sfânta Biserică?", mint prin întrebare, de vreme ce nu au Biserică. Apoi atunci, prin propriul lor glas, ei mărturisesc că iertarea păcatelor nu poate fi dată decât prin Sfânta Biserică: neavând-o pe aceasta, arată că păcatele nu pot fi iertate acolo, la ei.

VIII.1. Iar faptul că sunt socotiți a recunoaște același Dumnezeu-Tatăl, același Fiu Hristos, același Duh Sfânt ca și noi, nici acest lucru nu-i poate ajuta pe unii ca aceștia. Căci și Core și Datan și Abiron[1] cunoscuseră pe același Dumnezeu împreună cu preotul Aaron și cu Moise, și, trăind în aceeași lege și credință, chemau pe singurul și adevăratul Dumnezeu, Care trebuia cinstit și chemat. Totuși, trecând dincolo de slujirea rangului lor, împotriva preotului Aaron, care primise preoția legiuită prin bunăvoința lui Dumnezeu și rânduiala Domnului, și-au luat îngăduința de a jertfi și, loviți de puterea dumnezeiască, au plătit îndată cu pedepse pentru pornirile neîngăduite și nu au putut fi nici primite, nici folositoare jertfele aduse fără de cuviință și neîngăduite, potrivnice legii sfintei rânduieli.

2. Chiar și cădelnițele, în care se adusese în chip neîngăduit ardere de tămâie, ca să nu fie din nou în folosința preoților, ci mai degrabă să arate, spre îndreptarea urmașilor, amintirea mâniei și răzbunării lui Dumnezeu, topite și curățite prin foc din porunca lui Dumnezeu, sunt alungite în foițe subțiri și prinse pe jertfelnic, după cum spune Sfânta Scriptură:

Ca să fie spre amintire fiilor lui Israel, ca nimeni din alt neam, care nu este din semința lui Aaron, să nu se apropie să aducă tămâiere înaintea Domnului, ca să nu fie precum Core.[2]

[1] Core, Datan și Abiron, din semința lui Ruben, răzvrătiți împotriva lui Moise și Aaron, cf. Numerii XVI.

[2] Numerii XVI, 40.

3. Și totuși, aceia nu făcuseră dezbinare, nu se răzvrătiseră cu nerușinare și dușmănie împotriva preoților lui Dumnezeu, ieșind în afară, ceea ce acum aceștia, sfâșiind Biserica, încearcă și, răzvrătiți împotriva păcii și unității lui Hristos, încearcă să-și rânduiască un scaun [episcopal] și să dobândească întâietatea și să ceară libertatea de a boteza și de a aduce jertfe. În ce fel pot săvârși cele ce fac ori a dobândi ceva de la Dumnezeu prin încercări nelegiuite cei care cutează împotriva lui Dumnezeu, ceea ce nu le e îngăduit? De aceea, cei care-l apără pe Novațian, sau pe ceilalți schismatici de felul acesta, în zadar susțin că cineva poate fi botezat și sfințit cu Botezul mântuitor acolo la ei, unde este limpede că cel ce botează nu are îngăduința de a boteza.

IX.1. Și ca să se poată înțelege mai bine, care este asprimea lui Dumnezeu împotriva unei astfel de cutezanțe, găsim că, într-o ticăloșie de felul acesta, sunt sortiți pedepselor nu numai capii și făptuitorii, ci și părtașii, de nu se vor rupe de legătura cu cei răi, deoarece Domnul poruncește și spune prin Moise:

Feriți-vă de corturile acestor oameni netrebnici și nu vă atingeți de toate ce sunt ale lor, ca să nu pierți împreună în păcatul lor.[1]

Și Domnul a împlinit ceea ce amenințase prin Moise, astfel încât cel care nu s-a depărtat de Core și Nathan și Abiron a plătit îndată cu pedepse pentru legătura nelegiuită.

2. Prin această pildă se arată și se dovedește, că vor fi vinovați și pedepsiți toți cei care s-au amestecat cu nesocotință lipsită de credință cu schismaticii, împotriva întâistătătorilor și preoților. După cum, chiar prin profetul Osea, Sfântul Duh dă mărturie și spune:

Jertfele lor sunt ca o pâine de jale; toți care mănâncă din ea, vor fi necurați[2],

[1] Numerii XVI, 26.

[2] Osea IX, 4.

învățând de bună seamă și arătând că întru totul sunt legați în cazană cu făptuitorii toți cei care se vor fi pângărit de la păcatul acestora.

X.1. Prin urmare, ce merite pot avea înaintea lui Dumnezeu aceștia, pentru care, prin voința lui Dumnezeu, sunt hotărâte chinuri? Sau în ce fel pot îndrepta și sfinți pe cei botezați asemenea oameni care, fiind vrăjmași ai episcopilor, se străduiesc a uzurpa lucruri străine lor, și împotriva rânduielii, și care nu le-au fost îngăduite prin nici o lege? Totuși nu ne mirăm că tocmai ei se îndărătnicesc în strâmbătatea lor. Este dat fiecăruia să ia asupra sa ceea ce face, dar, înfrânți fiind, nu se învoiesc ușor să cadă, deși știu că ceea ce fac nu este îngăduit.

2. Trebuie să ne mire un fapt, ba mai degrabă, trebuie să ne supere și să ne îndurereze, anume că creștinii se alătură antihriștilor și că înșelătorii credinței și trădătorii Bisericii stau[1] înăuntru, chiar în Biserică, împotriva Bisericii. Aceștia, cu toate că sunt îndărătnici, ori chiar nesupuși, mărturisesc totuși că nici unii, fie eretici, fie schismatici, nu-L au pe Sfântul Duh și de aceea, chiar de pot boteza, nu pot da Duh Sfânt. Tocmai în acest lucru sunt prinși de noi, și le arătăm că nu pot în nici un chip boteza, ca unii care nu au Sfântul Duh.

XI.1. Căci, de vreme ce prin Botez îi sunt iertate fiecăruia păcatele, Domnul arată și spune deslușit în Evanghelia Sa că păcatele pot fi iertate numai prin cei care au Duh Sfânt. Într-adevăr, după Învierea sa, trimițând pe ucenicii Săi, grăiește și le spune:

Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi.

După ce a spus aceasta, a suflat asupra lor și le spune:

Luați Duh Sfânt, de veți ierta păcatele cuiva, aceia vor fi iertați; de le veți ține pe ale cuiva, vor fi ținute.[2]

[1] A sta în picioare, a se ridica (împotrivă) este sensul deplin al lui *stare*.

[2] Ioan XX, 21-23.

Arată aici că numai acela care are Duh Sfânt poate boteza și da iertarea păcatelor.

2. În sfârșit, Ioan, care avea să-L boteze pe Însuși Domnul nostru Hristos, a primit înainte Duh Sfânt, în timp ce se afla în pântecele mamei sale, astfel încât era neîndoielnic și limpede că nu pot boteza decât cei care au Duhul Sfânt. Așa că cei care-i apără pe eretici sau schismatici să ne răspundă nouă dacă au ori nu Duh Sfânt.

3. Dacă au, din ce pricină celor botezați acolo, la ei, când vin la noi, le este pusă mâna deasupra creștetului[1] spre a primi Duh, de vreme ce tot astfel ar fi fost primit acolo, unde li s-ar fi putut da, dacă ar fi existat? Dacă însă nici un eretic și schismatic din afară nu dă Duh Sfânt și de aceea le este pusă la noi mâna pe creștet, ca să se primească aici ceea ce acolo nu este și nu li se poate da, este limpede că nici iertarea păcatelor nu poate fi dată prin cei care, vădit lucru, nu au Duh Sfânt. Și de aceea, ca să poată dobândi iertarea păcatelor și să fie sfințiți și să devină temple ale lui Dumnezeu după rânduiala dumnezeiască și adevărul Evangheliei, trebuie fără de greș botezați cu Botezul Bisericii toți cei care vin de la potrivnici și antihriști la Biserica lui Hristos.

XII.1. Ai întrebat chiar, preaiubite fiu, ce părere am cu privire la cei care dobândesc harul lui Dumnezeu în neputință și boală, dacă ei trebuie socotiți creștini adevărați, pentru că nu au fost scăldați în apa mântuitoare, ci doar stropiți. În această privință, după buna cuviință și smerenia noastră, nu hotărâm dinainte pentru nimeni, astfel încât fiecare să gândească după cum socoate și să facă după cum a socotit.

2. Noi, pe cât pricepem în smerenia noastră, socotim că binefacerile dumnezeiești nu pot fi întru nimic ciuntite și slăbite și

[1] Gestul ritual al binecuvântării și transmiterii Duhului Sfânt.

nici nu poate fi vreo scădere acolo unde, cu deplină și desăvârșită credință a celui ce dă și a celui ce ia, este primit ceea ce se revarsă din Sfintele Daruri. Căci, într-adevăr, nu la fel sunt spălate în taina mântuitoare atingerile păcatelor, precum murdăriile pielii și trupului la îmbăierea trupească și lumească, încât să fie nevoie de spumă de salpetru și chiar alte adaosuri, și de scăldătoare, și de piscină, în care trupul firav să poată fi spălat și curățat. Într-un fel se spală pieptul[1] credinciosului, și în alt fel se curăță mintea omului prin vrednicia credinței. În tainele mântuitoare, dacă ne apasă nevoia și dacă Dumnezeu ne dăruiește milostivirea Sa, sfintele căi, chiar scurtate, oferă totul credincioșilor.

3. Și nu trebuie să supere pe nimeni faptul că bolnavii sunt doar stropiți sau udați, când dobândesc harul Domnului, de vreme ce Sfânta Scriptură vorbește și spune prin prorocul Iezechiel:

Și voi stropi peste voi apă curată și vă veți curăți de toate întinăciunile voastre și de toți idolii voștri. Și vă voi curăți și vă voi da inimă nouă și duh nou voi pune în voi.[2]

La fel, în *Numerii:*

Și omul, care va fi fost necurat până seara, acesta se va curăți în a treia și în a șaptea zi, și va fi curat. Dacă însă nu se va fi curățit în a treia și în a șaptea zi, nu va fi curat și omul acela se va stârpi din Israel, fiindcă apa stropirii nu s-a stropit peste el.[3]

Și din nou:

Și a grăit Domnul către Moise, spunând „Ia pe leviți din mijlocul fiilor lui Israel și-i vei curăți pe ei. Și astfel vei face curățirea lor. Vei stropi de jur-împrejurul lor apa curățirii."[4]

Și iarăși:

---

[1] Pieptul, ca parte a trupului. Aici în opoziție: pieptul și mintea, trupul și sufletul.

[2] Iezechiel XXXVI, 25-26.

[3] Numerii XIX, 12-13.

[4] Numerii VIII, 5-7.

Apa de stropire este de curățire.[1]

Se vădește de aici că însăși stropirea cu apă capătă puterea îmbăierii mântuitoare, iar atunci când acestea se fac în Biserică, unde credința este deplină, atât a celui care primește, cât și a celui care dă, toate sunt în putere și pot fi împlinite și desăvârșite prin înalta putere a Domnului și adevărul credinței.

XIII.1. Acum însă, dacă unii numesc nu creștini, ci *clinici*[2] pe cei care au dobândit harul lui Hristos prin apa mântuitoare și credința adevărată, eu nu știu de unde iau ei acest nume; doar dacă cei care au citit lucruri mai multe și mai ascunse i-au aflat pe *clinicii* aceștia la Hipocrate ori Soranus[3].

2. Căci eu, care cunosc *clinicul* din Evanghelie, știu că acelui paralitic și slăbănog, care a zăcut întins în patul său de-a lungul vieții, slăbiciunea nu i-a stat împotrivă să ajungă la deplina sănătate cerească și nu numai că, prin mila Domnului, s-a sculat din pat, ci că el însuși și-a luat patul său, redobândite și înviorate fiindu-i puterile.

3. Și de aceea, pe cât ne este dat nouă să pricepem și să simțim prin credință, părerea mea este aceasta, că un creștin adevărat este socotit oricine a fost în Biserică, dobândind harul dumnezeiesc după rânduiala și legea credinței. Iar dacă cineva socotește că ei n-au dobândit nimic acolo, pentru că au fost doar udați de apa mântuitoare, dacă sunt goi și deșerți, să nu se amăgească că, de se vor boteza, vor scăpa de neajunsul bolii și se vor înzdrăveni. Dacă însă nu pot fi botezați cei care au mai fost sfințiți prin Botezul Bisericii, pentru ce se îndoiesc de credința lor și de bunăta-

[1] Numerii XIX, 9.

[2] Clinici, după grecescul κλινικός, „căzut la pat (bolnav)", de la κλινή „pat, targă".

[3] Hipocrate, vestit medic grec al secolului al V-lea î.Hr., iar Soranus, medic roman din vremea lui Traian, în secolele I-al II-lea d. Hr.

tea Domnului? Oare au dobândit cu adevărat harul Domnului, dar într-o măsură mai puțină și mai mică a darului dumnezeiesc și a Duhului Sfânt, astfel încât, deși sunt socotiți creștini, totuși nu pot fi egali celorlalți?

XIV.1. Numai că Sfântul Duh nu este dat cu măsură, ci este revărsat cu totul asupra credinciosului. Căci, dacă ziua se ivește în mod egal pentru toți și dacă soarele se revarsă cu lumină egală și asemenea peste toți, cu atât mai mult Hristos, soare și zi adevărată în Biserica Sa, dăruiește în egală măsură lumina vieții veșnice. Vedem că taina acestei egalități este pomenită în *Ieșirea*, când din cer se revărsa mana și, prin preînchipuirea celor viitoare, arăta hrana pâinii cerești și mâncarea lui Hristos, Care avea să vină. Într-adevăr, acolo, fără deosebire de sex ori de vârstă, era cules pentru fiecare câte un *gomor*.[1]

2. De aici se vădește că bunătatea lui Hristos și harul ceresc, care avea să vină mai apoi, se împart în mod egal tuturor, fără deosebire de sex, de ani, fără părtinire de persoană. Darul harului duhovnicesc este revărsat peste tot poporul lui Dumnezeu. În chip deslușit același har duhovnicesc, care este primit în mod egal de credincioși prin Botez, prin purtarea și lucrarea noastră este mai apoi fie micșorat, fie sporit, după cum, în Evanghelie, sămânța Domnului este la fel semănată, dar, din pricina pământului deosebit, una este nimicită, alta sporește felurit în bogăție, fie în număr de treizeci, fie de șaizeci, fie de o sută, rodul fiind îmbelșugat. Astfel că, dacă fiecare este chemat pentru un dinar[2], pentru ce să se micșoreze prin lucrare omenească ceea ce este egal împărțit de Dumnezeu?

[1] Gomor (ebr. *omer*), unitate de măsură la vechii evrei, echivalând cu circa trei litre (o litră, din *libra*, circa 300 grame).

[2] Dinar, monedă de argint, ce apare în secolul al III-lea, echivalând cu 2,5 ași (un as, circa 273 g de bronz).

XV.1. Iar dacă cineva se supără pentru că unii din cei ce se botezau, bolnavi fiind, erau încercați încă de duhuri necurate, să știe că ticăloșia îndărătnică a diavolului are putere până la apa mântuitoare, însă la Botez pierde tot veninul ticăloșiei lui. Acest exemplu îl vedem la regele Faraon, care, împotrivindu-se îndelung și stăruind în viclenia sa, s-a putut ține și a putut avea putere până să ajungă la apă: după ce a ajuns la ea, a fost învins și nimicit. Că acea mare[1] a fost în fapt Taina Botezului o mărturisește limpede Fericitul Apostol Pavel, când spune:

Căci nu voiesc, fraților, ca voi să nu știți că părinții noștri au fost toți sub nor și că toți au trecut prin mare și toți întru Moise au fost botezați și în nor și în mare.

Și a adăugat, spunând:

Însă toate acestea au fost pilde pentru noi.[2]

2. Acest lucru se întâmplă chiar și astăzi, ca prin exorciști diavolul să fie biciuit, și ars, și chinuit cu cuvântul omenesc și cu puterea lui Dumnezeu și, chiar de spune adesea că iese și că părăsește pe oamenii lui Dumnezeu, el totuși înșală în cele spuse și, fapt ce s-a întâmplat mai înainte prin Faraon, lucrează cu aceeași minciună a îndărătniciei și înșelăciunii. Totuși, când se ajunge la apa mântuitoare și la sfințirea prin Botez, trebuie să știm și să avem încredere că acolo diavolul este înăbușit, iar omul dăruit lui Dumnezeu se izbăvește prin mila Lui. Căci, dacă scorpionii și șerpii, care au putere pe uscat, chiar de sunt aruncați în apă, pot avea putere sau își pot păstra veninul, de bună seamă și duhurile rele, care sunt numite scorpioni și șerpi și sunt călcate în picioare prin noi de puterea dată de Domnul, mai pot totuși rămâne în trupul omului, în care, după ce a fost botezat și sfințit, începe a locui Sfântul Duh.

[1] Marea Roșie.

[2] I Corinteni X, 1-2, 6.

XVI.1. De altfel, noi cunoaștem acest lucru chiar din fapte, că cei botezați de nevoie, în boală fiind și dobândind harul, sunt scăpați de duhul necurat de care erau tulburați mai înainte și trăiesc în Biserică vrednici de laudă și demni de crezare și în fiece zi înaintează tot mai mult în sporirea harului ceresc și în creșterea credinței, precum adesea, dimpotrivă, unii dintre cei care se botează, sănătoși fiind, dacă vor începe mai apoi a păcătui, sunt loviți de duhul necurat, care se întoarce la ei: astfel încât se vădește că diavolul, deși este alungat la Botez prin credința credinciosului, se întoarce, dacă mai apoi va lipsi credința.

2. Numai că, unora li se pare drept ca aceia care sunt murdăriți de apa nelegiuită din afara Bisericii, la potrivnici și antihriști, să fie socotiți ca botezați, dar ca aceștia[1] care se botează în Biserică să pară a dobândi mai puțin din mila și harul lui Dumnezeu și atât de mare cinstire să se arate ereticilor, încât cei care vin de la ei să nu fie întrebați de sunt scăldați sau stropiți, de sunt *clinici* sau *peripatetici*[2]; dar astfel nouă ni se scade din adevărul întreg al credinței, iar Botezului Bisericii îi sunt încălcate măreția și sfințenia.

XVII. Am dat răspuns scris, preaiubite fiu, scrisorii tale, pe măsura firavei noastre smerenii și am arătat, pe cât am putut, ce simțim noi, neîmpiedicând pe nimeni să hotărască după cum socoate, căci fiecare întâistătător urmează să dea Domnului socoteală pentru faptele sale, potrivit cu ceea ce scrie și spune Fericitul Apostol Pavel în *Epistola* sa *către Romani:*

Și fiecare dintre noi va da seama pentru sine. Așadar, să nu ne judecăm unii pe alții.[3]

Îți doresc, fiule preaiubit, să fii întotdeauna bine sănătos.

---

[1] Cei bolnavi, *clinici,* care primesc Sfântul Botez pe patul morții.

[2] *Peripatetici,* oameni care umblă (sănătoși), după grecul περιπατεῖν, în opoziție cu cei ce zac la pat, *clinici.*

[3] Romani XIV, 12-13.

SCRISOAREA LXX

Ciprian, Liberalis, Caldonius, Iunius, Ceciliu, Policarp, Nicomedes, Felix, Marrutius, Successus, Lucian, Honoratus, Fortunatus, Victor, Donatus, Lucius, Herculanus, Pomponius, Dimitrie, Quintus, Saturninus, Marcus, celălalt Saturninus, celălalt Donatus, Rogatianus, Sedatus, Tertullus, Hortensius și iarăși celălalt Saturninus, Sattius doresc sănătate fraților Ianuarius, Saturninus, Maxim, Victor, celălalt Victor, Cassius, Proculus, Modianus, Cittinus, Gargilius, Eutychianus, celălalt Gargilius, celălalt Saturninus, Nemesianus, Nampulus, Antonianus, Rogatianus, Honoratus

I.1. Fiind împreună în sinod[1], am citit, frați preaiubiți, scrisoarea pe care ați făcut-o despre cei ce par a fi fost botezați la eretici și schismatici, în care întrebați dacă, venind ei la Biserica Universală, care una singură este, trebuie să fie botezați.

2. În această privință, deși voi înșivă păziți acolo adevărul și tăria rânduielii universale, totuși, fiindcă ați socotit că, pentru dragostea pe care ne-o purtăm unii altora, trebuie să fim întrebați, nu vă punem înainte o nouă părere a noastră, ci o aducem aici pe cea luată mai înainte de înaintașii noștri[2] și păstrată de

[1] Este vorba de sinodul din toamna anului 255.

[2] În scrisoarea următoare (LXXI) Sfântul Ciprian amintește pe Agrippinus și episcopii care, la Cartagina, în 220, au hotărât rebotezarea în Biserică a celor botezați la eretici.

noi dimpreună cu voi, în aceeași bună înțelegere, ca unii care socotim și ținem ca fapt sigur că nimeni nu se poate boteza în afara Bisericii, de vreme ce un singur Botez s-a statornicit în Sfânta Biserică și scris este, căci spune Domnul:

M-au părăsit pe Mine, izvorul apei vieții, și și-au săpat lacuri sparte, care nu pot ține apa.[1]

Și iarăși Sfânta Scriptură poruncește și spune:

Înfrânează-te de la apă străină și din izvor străin să nu bei.[2]

3. Mai înainte însă apa trebuie curățită și sfințită de preot, pentru ca cel ce botează să poată spăla prin Botezul său păcatele omului, fiindcă Domnul spune prin Iezechiel:

Și voi stropi peste voi cu apă curată și vă veți curăți de toate întinăciunile voastre și de toți idolii voștri. Și vă voi curăți pe voi, și vă voi da inimă nouă, și duh nou voi pune în voi.[3]

Însă în ce fel poate curăți și sfinți apa cel care însuși este necurat și la care nu este Duh Sfânt? Deoarece Domnul spune în *Numerii:*

Și toate, pe care le va fi atins cel necurat, necurate vor fi.[4]

Sau în ce fel, botezând, poate da cineva altuia iertarea păcatelor ca unul care însuși nu se poate lepăda de păcatele sale în afara Bisericii?

II.1. Dar chiar și întrebarea care se pune la Botez este o mărturie întru adevăr[5]. Căci, atunci când spunem:

---

[1] Ieronim II, 13.

[2] Pildele lui Solomon IX, 18; citatul, în forma dată de Sfântul Ciprian, nu apare în Vulgata, dar este reprodus identic, cu aceeași trimitere, la Fericitul Augustin, *Refutationes,* Scr. CVIII, pct. I, 1.

[3] Iezechiel XXXVI, 25-26.

[4] Numerii XIX, 22.

[5] Pasajul prezintă informații prețioase despre Simbolul de credință și ritualul Botezului; cf. Adhémar d'Arles, *La Théologie de Saint Cyprien,* Paris, 1922, pp. 231-232.

„Crezi în viața veșnică și în iertarea păcatelor prin Sfânta Biserică?",

înțelegem că iertarea păcatelor nu se dă decât în Biserică, iar la eretici, unde nu este Biserica, nu se pot ierta păcatele. Și astfel, cei care susțin pe eretici, ori să-și schimbe întrebarea, ori să primească adevărul, dacă nu cumva ei le dau în seamă și Biserica tot acelora despre care se străduiesc a spune că au Botezul.

2. Cel care se botează trebuie chiar să fie uns, pentru ca, după ce s-a primit ungerea[1], adică *unctio*, să poată fi unsul lui Dumnezeu și să poată avea în sine harul lui Hristos. Iar mai apoi este Euharistia, unde cei botezați sunt unși cu ulei sfințit în altar[2]. Însă nu a putut sfinți uleiul în sine cel care nu a avut nici altar, nici biserică. Prin urmare, la eretici, nu poate exista ungere duhovnicească, deoarece este limpede că nu poate fi sfințit uleiul și, la aceia, nu poate fi săvârșită Euharistia. Însă trebuie să știm și să ne amintim că scris este:

Untdelemnul păcătosului să nu ungă capul meu.[3]

Acest sfat ni l-a dat înainte în *Psalmi* Sfântul Duh, ca nu cumva vreunul, abătându-se și rătăcind la calea adevărului, să fie uns la eretici și la potrivnicii lui Hristos.

3. Dar chiar pentru unul botezat, ce rugăciune poate face un episcop fără de lege și păcătos, de vreme ce scris este:

---

[1] Ungerea, gestul ritual al mirungerii, aici *chrisma*, după χρίσμα, de la χρίω, în latină *unctio*, de la *ung(u)ĕre*. Sfântul Ciprian dă ambii termeni. Evident, *unctus Dei* – ὁ χριστὸς τοῦ Θεοῦ este unsul lui Dumnezeu, de unde (în varianta greacă), Χριστός, de unde *Christus*, numele Mântuitorului.

[2] Este o ungere reală, după cum arată cuvintele *sanctificare olei creaturam* „a sfinți făptura cu ulei", mai jos. *Uleiul este sfințit pe altarul Bisericii*, în cadrul Euharistiei. Ritualul african, ca și cel de la Roma, în sec. III d. Hr., este prezentat de Sf. Ipolit, după Παράδοσις' Αποστολική: *Baptizetur... Et postea cum ascenderit, ungueatur a presbytero de illo oleo quod sanctificatum est, dicente: Ungueo te oleo sancto in nomine Iesu Christi.*

[3] Psalmi CXL, 5.

Dumnezeu nu-l ascultă pe păcătos: dar cel care va cinsti pe Dumnezeu și va face voia Lui, pe acela îl ascultă[1]?

Însă cine poate da ceea ce însuși nu are, sau în ce fel poate aduce cele duhovnicești cel care însuși a pierdut pe Duhul Sfânt? Și pentru aceasta trebuie botezat și înnoit cel care vine necunoscător la Biserică, pentru ca, înăuntru fiind, să fie sfințit prin cei sfinți, căci scris este:

Sfinți să fiți, fiindcă și Eu sunt sfânt, spune Domnul[2],

astfel încât cel care a fost dus în rătăcire și uns în afară să scape în adevăratul Botez al Bisericii, chiar și de acest lucru, adică, de va veni ca orice om la Dumnezeu, căutând un preot, să nu dea peste un nelegiuit cu înșelăciunea rătăcirii.

III.1. De altfel, a primi faptul că aceia ar fi botezat înseamnă a încuviința Botezul ereticilor și schismaticilor. Și nu se poate ca o parte a lucrării lor să fie deșartă, și o altă parte să aibă putere. Dacă a putut boteza, a putut da și Duh Sfânt, dacă însă nu poate da Duh Sfânt, fiindcă cel așezat în afară nu este cu Sfântul Duh, nici nu poate boteza pe cel care vine, de vreme ce și Botezul este unul singur, și Sfântul Duh unul singur, și Biserica una singură, întemeiată de Domnul nostru Hristos pe Petru, temelia și legea unității.

2. Astfel se face că, deoarece la aceia toate sunt deșarte și mincinoase, nimic din ceea ce vor fi făcut ei nu trebuie încuviințat de noi. Oare poate fi luat în seamă și primit la Dumnezeu ceea ce fac cei pe care Domnul îi numește dușmanii și potrivnicii Săi, spunând în Evanghelia Sa:

Cine nu este cu Mine este împotriva Mea; și cine nu culege cu Mine risipește.[3]

---

[1] Ioan IX, 31.

[2] Leviticul X, 2.

[3] Matei XII, 30; același verset, ușor modificat (*aduersus me*), apare în *De unitate ecclesiae* a Sf. Ciprian, iar la Luca XI, 23 (*contra me*); în Vulgata, pentru *colligit* avem *congregat*.

Chiar și Fericitul Apostol Ioan, păzind poruncile și învățăturile Domnului, a pus în *Epistola* sa:

Ați auzit că vine Antihristul. Acum însă s-au făcut mulți antihriști. De aici cunoaștem că e ceasul cel de pe urmă. Dintre noi au ieșit, dar n-au fost de-ai noștri. Căci, dacă ar fi fost de-ai noștri, ar fi rămas cu noi.[1]

3. Prin urmare, și noi trebuie să luăm seama și să judecăm cu grijă, dacă și cei care sunt potrivnicii Domnului și sunt numiți antihriști pot da harul lui Hristos. De aceea, cei ce suntem cu Domnul și păstrăm unitatea Domnului și, din bunăvoința Lui, slujim în Biserică preoția, trebuie să lăsăm și să respingem și să le ținem ca fiind lumești cele pe care le fac potrivnicii Lui și antihriștii și, celor care, venind din rătăcire și stricăciune, recunosc adevărata credință a Bisericii celei una să le dăm, prin toate Tainele sfântului har, adevărul unității și credinței.

Vă dorim, frați preaiubiți, să fiți întotdeauna bine sănătoși.

[1] I Ioan II, 18-19.

SCRISOAREA LXXI

Ciprian salută pe fratele său Quintus

I.1. Preaiubite frate, confratele nostru Lucian m-a înștiințat că ai dorit să-ți facem cunoscut ce gândim despre cei care se pare că au fost botezați la eretici și schismatici. Ca să știi ce au hotărât despre acest lucru, de curând, în sinod, foarte mulți confrați episcopi cu frații preoți, care au fost de față, ți-am trimis o copie a acelei scrisori[1].

2. De fapt, nu știu de ce gând sunt mânați unii din confrații noștri să creadă că, de vor veni la noi cei care au fost stropiți la eretici, nu trebuie botezați, de vreme ce spun că există un singur Botez. De bună seamă că este unul singur în Biserica Universală, fiindcă Biserica este una singură și Botezul nu poate exista în afara Bisericii. Prin urmare, deoarece nu pot fi două botezuri, dacă ereticii botează cu adevărat, au ei înșiși Botezul. Și, cel care, cu puterea dregătoriei sale, le oferă lor acest ajutor, se dă înapoi dinaintea lor și încuviințează ca un dușman și potrivnic al lui Hristos să pară că are puterea de a spăla, și de a curăți, și de a-l sfinți pe om.

3. Noi însă spunem ca aceia care vin de acolo să nu fie rebotezați, ci să fie botezați. Căci ei nu primesc ceva acolo, unde nu este nimic, ci vin la noi, ca să primească aici, unde există și harul,

[1] Este scrisoarea sinodală precedentă – LXX.

și tot adevărul, fiindcă harul și adevărul unul sunt. Pe de altă parte însă, unii din confrații noștri aleg mai degrabă să dea cinstire ereticilor, decât să gândească la fel ca noi și, spunând că este un singur Botez, nu vor să-i boteze pe cei ce vin la noi. Astfel, pe de o parte, îngăduie ei înșiși două botezuri, dacă spun că și la eretici este Botez, pe de alta, ceea ce este de bună seamă mai rău, se silesc să pună înainte și mai presus de Botezul adevărat, și unic, și rânduit al Bisericii Universale murdara și nelegiuita stropire a ereticilor, neluând seama că scris este:

Celui care este botezat de un mort, la ce-i folosește spălarea?[1]

Este însă limpede că cei care nu sunt în Biserica lui Hristos se numără între cei morți și nu pot fi înviați unul de către altul care la rândul lui nu trăiește, de vreme ce Biserica este singura care, dobândind harul vieții veșnice, trăiește veșnic și învie poporul lui Dumnezeu.

II.1. Ei spun că în aceasta urmează o datină din vechime[2], când la cei vechi au fost primele începuturi ale ereziei și schismelor, încât se reveneau la ei cei care se îndepărtaseră de Biserică, dar fuseseră mai înainte botezați aici: așa că nu era atunci nevoie să-i boteze pe cei care se pocăiau și se întorceau la Biserică.

2. Acest lucru îl respectăm chiar și noi astăzi, încât celor despre care e lucru vădit că au fost botezați aici și, de la noi, au trecut la eretici. Dacă mai apoi, recunoscându-și păcatul și depărtându-se de rătăcire, se întorc la adevăr și la sânul Mamei, este de ajuns să li se pună mâna deasupra întru pocăință, pentru ca, fiindcă fusese mai înainte oaie, pe această oaie răpită și rătăcitoare păstorul să o primească în staulul său.

---

[1] Înțelepciunea lui Iisus fiul lui Sirah XXXIV, 30-31; versetele acestea nu apar în traducerile moderne, dar există în Vulgata, la locul indicat.

[2] În Africa era obiceiul, cel puțin până la Sinodul de la Cartagina (220), de a nu reboteza pe ereticii reveniți la Biserică, căci ei fuseseră botezați în Biserică înainte de a trece la erezie.

3. Dacă însă cel care vine de la eretici nu se botezase mai înainte în Biserică, ci a venit întru totul străin și păgân, trebuie botezat, ca să devină oaie, fiindcă una singură este apa din Sfânta Biserică, care face oi. Și deoarece nimic nu poate fi comun minciunii și adevărului, întunericului și luminii, morții și nemuririi, Antihristului și lui Hristos, în toate trebuie să păzim unitatea Bisericii Universale și să nu cedăm vreunei credințe și dușmanilor adevărului.

III.1. Însă nu trebuie să se legiuiască după obiceiuri, ci să se biruie prin judecată[1]. Căci nici Petru, pe care cel dintâi l-a ales Domnul și pe care a clădit Biserica Sa, pe când la o vreme Pavel i se împotrivea cu privire la tăierea împrejur, nu și-a cerut ceva pentru sine cu obrăznicie, nici nu s-a semețit, încât să spună că el are întâietatea și că lui, în primul rând, trebuie să i se dea ascultare de către cei mai tinerei și de către urmași, nici nu a disprețuit pe Pavel, pentru că mai înainte fusese prigonitorul Bisericii, ci a primit îndrumarea adevărului și a înțeles cu ușurință cugetarea întemeiată pe lege, pe care o avea Pavel, dând astfel pildă de înțelegere și de răbdare, așa că, să nu ținem cu încăpățânare la ale noastre, ci pe cele ce, cu folos și izbăvitor, ne sunt puse înainte vreodată de către frații și confrații noștri, dacă sunt adevărate și legiuite, pe acestea mai degrabă să ni le însușim ca ale noastre.

2. Pavel, urmărind acest lucru și sprijinind cu credință înțelegerea și pacea, a adăugat în *Epistola* sa, spunând:

Însă profeții să vorbească în doi sau trei și ceilalți să judece. Iar dacă i se va fi descoperit ceva altuia, care șade, cel dintâi să tacă.[2]

În acest loc, el ne-a învățat și ne-a arătat că multe sunt mai bine descoperite câte unuia în parte și că nimeni nu trebuie să

[1] Pare a se face aluzie la Papa Ștefan, care ar fi dorit să se generalizeze practica Bisericii sale, arogându-și întâietatea (primatul), ca fiind cel mai în vârstă și urmașul lui Petru.

[2] I Corinteni XIV, 29-30.

lupte pentru ceea ce înțelesese el mai înainte și la care ținea cu încăpățânare, ci să primească cu bucurie, de se va fi ivit ceva mai bun și mai de folos. Căci nu suntem biruiți, când ni se oferă lucruri mai bune, ci suntem învățați, mai ales în cele ce țin de unitatea Bisericii și de adevărul nădejdii și credinței noastre: pentru ca, fiind episcopi ai lui Dumnezeu și, prin bunăvoința Lui însuși, întâistătători ai Bisericii Lui, să știm că iertarea păcatelor nu se poate da decât în Biserică, iar potrivnicii lui Hristos nu-și pot însuși nimic din harul Lui.

IV.1. Chiar acest lucru l-a hotărât și Agrippinus, bărbat de bună amintire, împreună cu ceilalți confrați de episcopat ai săi, care în acel timp cârmuiau Biserica Domnului în provincia Africa și Numidia, și l-a întărit, după o cercetare cumpănită din partea soborului. Chiar și noi am urmat hotărârea acestora, cucernică și întemeiată pe lege, izbăvitoare a credinței și potrivită Bisericii Universale.

2. Și, ca să știi, ce scrisoare am făcut în această privință, în numele dragostei ce ne leagă, am trimis o copie a ei spre încunoștiințarea atât a ta, cât și a confraților noștri întru episcopat, care sunt acolo.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii întotdeauna bine sănătos.

SCRISOAREA LXXII

Ciprian și ceilalți doresc sănătate fratelui Ștefan

I.1. Pentru a rândui anumite lucruri și pentru a le lămuri printr-o cercetare în obștească adunare, am fost nevoiți, frate preaiubit, să ne întrunim și, adunându-ne la un loc mai mulți episcopi, să ținem un sinod; prin urmare aici s-au înfățișat și deslușit multe lucruri. Dar, mai ales, a trebuit să-ți scriu ție și să supun pătrunderii și înțelepciunii tale ceea ce ține mai mult de puterea ierarhului și de unitatea Bisericii Universale și, în egală măsură, de rostul ei, care vine din rânduiala poruncii dumnezeiești: anume că cei ce sunt îmbăiați în afara Bisericii și murdăriți la eretici și schismatici de pata rușinoasă a apei lumești, când vor veni la noi și la Biserica, ce una singură este, trebuie să se boteze, pentru că nu este de ajuns să le punem mâna deasupra, spre a primi Duh Sfânt, dacă nu primesc și Botezul Bisericii.

2. De fapt, abia atunci pot fi pe deplin sfințiți și să fie fii ai lui Dumnezeu, dacă se nasc printr-o îndoită taină, căci scris este:

De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu poate intra în Împărăția lui Dumnezeu.[1]

Căci aflăm în *Faptele Apostolilor*[2] că s-a păzit de către Apostoli și s-a păstrat prin adevărul credinței mântuitoare acest lucru, astfel încât, deși în casa sutașului Corneliu, peste păgânii

[1] Ioan III, 5.

[2] Faptele Apostolilor X.

care erau de față acolo arzând de căldura credinței și crezând din tot sufletul în Domnul, a coborât Sfântul Duh, de care umpluți fiind, binecuvântau pe Dumnezeu în felurite limbi, totuși Fericitul Apostol Petru, aducându-și aminte de învățătura dumnezeiască și de Evanghelie, le-a cerut să se boteze, chiar și cei care se umpluseră de Duhul Sfânt, pentru ca nimic să nu pară trecut cu vederea și pentru ca învățăturile Apostolilor să păstreze în toate legea rânduielii lui Dumnezeu și a Evangheliei.

3. Însă, că nu este Botez ceea ce fac ereticii și că nimeni nu poate izbândi prin harul lui Hristos la cei, care sunt împotriva lui Hristos, s-a arătat deslușit de curând în epistola ce i-a fost scrisă cu privire la acest lucru lui Quintus, confratele nostru rânduit în Mauretania[1] și, de asemenea, în cea pe care au făcut-o mai înainte confrații noștri către coepiscopii întâistătători în Numidia; câte o copie și a uneia, și a celeilalte le-am adăugat la sfârșit.

II.1. Adăugăm fără înconjur, frate preaiubit, cu încuviințarea și puterea tuturor, faptul că, și de vor fi fost rânduiți mai înainte preoți sau diaconi chiar în Biserica Universală, iar mai apoi, vicleni și răzvrătiți, s-au ridicat împotriva Bisericii ori, printr-o numire nelegiuită, au fost înălțați la eretici, de către falși episcopi și antihriști, împotriva rânduielii lui Hristos și, înaintea unuia și Sfântului Altar, s-au străduit să aducă afară jertfe mincinoase și nelegiuite, aceștia, când se întorc, trebuie să fie primiți cu această condiție: să intre în comuniune ca laici și să fie mulțumiți că sunt primiți la pace, ca unii care s-au arătat a fi dușmani ai păcii și nici nu trebuie ca aceștia, întorcându-se la noi, să păstreze aceleași arme ale înscăunării și rangului cu care s-au răzvrătit împotriva noastră.

[1] Mauretania și Numidia, provincii nord-vest africane, pe teritoriul actual al Algeriei și Marocului.

2. Prin urmare, potrivit este ca preoții și slujitorii care slujesc altarul și jertfele să fie fără de cusur și nepătați, deoarece Domnul Dumnezeu în *Levitic* grăiește și spune:

Omul în care va fi fost pată și meteahnă să nu se apropie ca să aducă daruri lui Dumnezeu.[1]

De asemenea, în *Ieșirea*, ne poruncește aceleași lucruri și spune:

Iar preoții care se apropie de Domnul Dumnezeu să se sfințească, ca nu cumva să-i lase Domnul.[2]

Și din nou: *Și, când se apropie să slujească la altarul Celui Sfânt, să nu aducă în ei păcatul, ca să nu moară.*[3]

Însă ce păcat poate fi mai mare sau ce pată mai urâtă decât faptul de a se fi ridicat împotriva lui Hristos, decât faptul de a fi destrămat Biserica Lui, pe care El a pregătit-o și a întemeiat-o cu Sângele Său, decât ca, uitând de pacea Evangheliei și de iubire, să fi luptat cu nebunia dezbinării dușmănoase împotriva poporului lui Dumnezeu, unit în suflet și în cuget?

3. Și, chiar dacă aceștia se întorc mai apoi la Biserică, nu-i mai pot întoarce, nici a-i chema la sine pe cei care, înșelați fiind de ei și ajunși de moarte în afara Bisericii, au pierit fără de împărtășanie și iertare și ale căror suflete, în ziua judecății, și le vor cere chiar din mâinile acestora, care s-au dovedit făptașii și capii pierzaniei. Prin urmare, unora ca aceștia, care se întorc, este de ajuns să li se arate îngăduință, dar trădarea nu trebuie poftită în casa credinței. Căci oare ce păstrăm pentru cei buni și nevinovați și care nu s-au depărtat de Biserică, dacă îi cinstim pe cei care s-au despărțit de noi și s-au ridicat împotriva Bisericii?

III.1. Acestea ți le-am adus la cunoștință, frate preaiubit, pentru cinstirea, cât și dragostea curată dintre noi, socotind că și ție,

[1] Leviticul XXI, 21.

[2] Ieșirea XIX, 22.

[3] Ieșirea XXVIII, 43.

pe măsura adevăratei tale cucernicii şi credinţe, îţi sunt pe plac cele ce sunt deopotrivă evlavioase şi adevărate. De altfel, ştim că unii nu vor să părăsească acel ceva, odată dobândit, nici să-şi schimbe lesne ţelul lor, ci, prin legătura nestricată a păcii şi înţelegerii între ei, să păstreze, ca fiind ale lor, unele lucruri pe care şi le-au însuşit pe nedrept cândva.

2. În această pricină, nici noi nu silim şi nu dăm lege cuiva, de vreme ce, în cârmuirea Bisericii, fiecare întâistătător are libertatea voinţei sale şi va da seamă de lucrarea sa înaintea Domnului.

Îţi dorim, frate preaiubit, să fii mereu bine sănătos.

SCRISOAREA LXXIII

Ciprian transmite sănătate fratelui Iubaianus

I.1. Mi-ai scris, preaiubite frate, dorind să ţi se aducă la cunoştinţă gândul sufletului nostru, anume ce părere avem despre botezul ereticilor, care, aşezaţi şi rânduiţi în afara Bisericii, îşi însuşesc un lucru care nu ţine nici de dreptul, nici de putinţa lor. Acest lucru noi nu-l putem socoti nici hotărât, nici legiuit, de vreme ce este limpede că, la ei, acesta este împotriva legii. Şi, fiindcă am mai arătat într-o scrisoare a noastră[1] ce gândim cu privire la aceasta, ca să scurtez, ţi-am trimis o copie a acelei scrisori, cuprinzând ceea ce am hotărât în sinod, când am fost de faţă foarte mulţi şi, de asemenea, ce i-am răspuns mai apoi în scris confratelui nostru Quintus[2], care avea întrebări privitoare la aceeaşi pricină.

2. Chiar şi acum, după ce ne-am întrunit, atât episcopii Provinciei Africa[3], cât şi ai Numidiei, în număr de şaptezeci şi unu, am întărit din nou, prin hotărârea noastră, acelaşi lucru, hotărând că există un singur Botez, care a fost statornicit în Biserica Universală şi, pentru aceasta, nu sunt rebotezaţi, ci botezaţi de noi cei care, venind dintr-o apă străină şi lumească, trebuie spălaţi şi sfinţiţi cu adevărul apei mântuitoare.

---

[1] Scrisoarea LXX.

[2] Scrisoarea LXXI.

[3] Africa şi Numidia, privincii nord-africane, astăzi: Tunisia, Algeria şi, parţial Mauretania.

II.1. Și nu ne tulbură, frate preaiubit, ceea ce ai cuprins în scrisoarea ta[1], anume că novațienii rebotează pe cei pe care-i atrag de la noi, de vreme ce nu ține de noi ce fac dușmanii Bisericii, câtă vreme noi înșine păstrăm cinstea puterii noastre și tăria judecății și adevărului. Căci Novațian, după obiceiul maimuțelor care, deși nu sunt oameni, se iau după cele omenești, vrea să-și însușească autoritatea și adevărul Bisericii Universale, în vreme ce el însuși nu este în Biserică, ba, dimpotrivă, s-a arătat a fi împotriva Bisericii, ca răzvrătit și vrăjmaș. Știind de bună seamă că Botezul este unul singur, tocmai pe acesta unul și-l dorește, ca să spună că Biserica este la el și ca să ne facă pe noi eretici.

2. Noi însă, care ținem capul și rădăcina unei singure Biserici, știm cu siguranță și suntem încredințați că nimic nu-i este îngăduit celui din afara Bisericii și că Botezul, care este unul singur, la noi este, aici unde el însuși fusese mai înainte botezat, pe când păzea și judecata și adevărul sfintei unități. Iar dacă Novațian socotește că cei botezați în Biserică trebuie rebotezați în afara Bisericii, ar fi trebuit să înceapă cu sine însuși, pentru ca cel dintâi să fie rebotezat printr-un botez din afară și eretic el, care socotește că trebuie să fie botezați în afară, în urma Bisericii, ba mai degrabă, împotriva Bisericii.

3. Pentru ce, fiindcă Novațian cutează să facă acest lucru[2], noi să socotim că nu trebuie făcut? Cum așa? Pentru că Novațian dorește a-și însuși pe nedrept Scaunul episcopal, oare pentru aceasta noi trebuie să renunțăm la Scaun? Și fiindcă Novațian se zbate să așeze un altar și să aducă jertfe împotriva a ceea ce este îngăduit, noi trebuie să stăm departe de altar și de jertfe, ca să nu pară că împlinim jertfe asemănătoare cu ale lui? Este de-a dreptul fără de noimă și o prostie ca, deoarece Novațian își însușește

[1] Scrisoarea LXXI.

[2] Rebotezarea.

pe nedrept închipuirea adevărului în afara Bisericii, Biserica să părăsească adevărul.

III.1. Însă la noi nu este un lucru nou sau neașteptat să socotim că cei ce vin la Biserică de la eretici trebuie să se boteze, de vreme ce sunt de acum mulți ani și vreme îndelungată, de când, sub Agrippinus[1], bărbat de bună amintire, întruniți fiind foarte mulți episcopi, am hotărât acest lucru și, de atunci, până în ziua de azi, atâtea mii de eretici, întorși în provinciile noastre la Biserică, nu au refuzat și nici nu au stat la îndoială, ci, dimpotrivă, au primit cu înțelegere și cu bucurie, să dobândească harul îmbăierii dătătoare de viață și al Botezului mântuitor.

2. Căci nici nu-i este greu unui învățător să sădească cele adevărate și legiuite într-unul care, după ce a lepădat ticăloșia eretică și a descoperit adevărul Bisericii, vine pentru a învăța și învață pentru a trăi. Să nu sporim lipsa de simțire a ereticilor prin sprijinul îngăduinței noastre, când ei de bună voie și de îndată se supun adevărului.

IV.1. Aceasta mai cu seamă că am găsit scris deslușit, în scrisoarea[2] a cărei copie mi-ai trimis-o, faptul că nu e de cercetat cine a botezat, de vreme ce acela care s-a botezat a putut primi iertarea păcatelor, după credința sa. Am socotit că nu trebuie trecut cu vederea acest lucru, mai ales când am luat seama că, în aceeași scrisoare, se face vorbire chiar despre Marcion[3] astfel, încât se spune că cei care vin de la el nu trebuie botezați, pentru că ei par a se fi botezat deja în numele lui Hristos.

[1] În jurul anului 220.

[2] Nu se cunoaște adresantul, e posibil să fi fost trimisă de către Sf. Ștefan, de la Roma.

[3] Unul dintre ereziarhii vremii. Avem mai jos un catalog al principalelor erezii care au marcat viața Bisericii, începând cu veacul al III-lea.

2. Prin urmare, trebuie să privim cu luare-aminte credința celor care cred în afara Bisericii, anume dacă, potrivit acelei credințe, pot avea parte de har. Căci, dacă noi și ereticii avem o singură credință, poate fi și un singur har. Dacă patripasienii, antropienii, valentinienii, apeleținenii, ofiții, marcioniții și celelalte molime și săbii ale ereticilor și otrăvuri întru răsturnarea adevărului, mărturisesc împreună cu noi același Tată, același Fiu, același Duh Sfânt, aceeași Biserică, atunci poate fi acolo și un singur Botez, dacă este și o singură credință.

V.1. Și, ca să nu mă lungesc, trecând prin toate ereziile și reluând neroziile ori nebuniile fiecăreia, fiindcă nici nu-mi face plăcere să spun ceea ce fie mă îngrozește, fie mi-e silă să cunosc, să cercetăm acum numai cu privire la Marcion, despre care ai făcut vorbire în scrisoarea trimisă nouă, anume dacă poate sta în picioare rânduiala Botezului său.

2. De bună seamă, Domnul, după Învierea Sa, trimițându-Și ucenicii, îi învață în ce fel trebuie să boteze și le spune:

Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ; mergeți așadar și învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.[1]

Lasă a se înțelege că este Sfânta Treime, cea în a cărei taină să fie botezate neamurile. Oare Marcion ține, păzește, această Treime? Oare mărturisește pe același Dumnezeu-Tatăl Creatorul, ca și noi? Recunoaște el pe același Fiu Hristos, născut din Fecioara Maria, Care, Cuvânt fiind, S-a întrupat, Care a luat asupra Sa păcatele noastre, Care a învins moartea prin moarte, Care, începând cu Sine, cel dintâi, El Însuși a înviat în trup și le-a arătat ucenicilor Săi că a înviat cu același trup.

[1] Matei XXVIII, 18-19; termenul utilizat pentru actul Botezului, *tinguo, tinguĕre*, înseamnă „a uda, scălda, stropi, cufunda".

3. Cu totul alta este la Marcion și la ceilalți eretici credința. Ba, mai mult, la aceia nu este nimic decât viclenie, și blasfemie, și încordare potrivnică curăției și adevărului. Prin urmare, în ce fel poate părea că, prin credința sa, a dobândit iertarea păcatelor și harul milosteniei dumnezeiești cel care se botează la aceia, cel care nu a avut adevărul credinței înseși? Iar dacă, așa cum li se pare unora, cineva a putut primi ceva în afara Bisericii, după credința sa, a primit de bună seamă acel ceva în care a crezut. Crezând însă într-o amăgire, n-a putut primi adevărul, ci, mai degrabă, a primit lucruri străine și lumești, pe măsura celui în care credea.

VII.1. Acest fel de botez profan și păcătos îl atinge cu pătrundere profetul Ieremia, spunând:

De ce cei care mă supără sunt mai puternici? Rana mea este netrecătoare, de unde mă voi vindeca? În vreme ce se face [tot mai mare], mi s-a făcut ca o apă înșelătoare, ce n-are crezare.[1]

Prin profet, Duhul Sfânt face vorbire despre *apa înșelătoare și care nu are crezare.* Ce este această apă mincinoasă și vicleană? De bună seamă, cea care închipuiește Botezul și, sub învăluirea prefăcătoriei, zădărnicește harul credinței.

2. Iar dacă cineva s-a putut boteza în afară și a putut dobândi iertarea păcatelor, după credința strâmbă, după aceeași credință a putut dobândi și Duh Sfânt și nu e nevoie să i se pună mâna deasupra lui, care vine să primească Duh și să fie pecetluit[2]. Căci,

[1] Ieremia XV, 18; în Scrisoarea Sfântului Ciprian găsim astfel versetul: *Ut quid qui contristant me, praevalent. Plaga mea solida est, unde sanabor? Dum fit, facta est mihi quasi aqua mendax non habens fidem.* Textul din Septuaginta, Vulgata și, prin urmare, Biblia sinodală este sensibil diferit; formula finală, subliniată mai sus, poate fi transpusă prin: *care nu prezintă încredere, nevrednică de crezare.*

[2] Pecetea mirungerii.

fie a putut dobândi în afară, cu credința sa, și una și alta, fie nu a primit nici una, nici alta, ca unul care fusese în afară.

VII.1. Se vădește însă unde și prin cine se poate da iertarea păcatelor, care, de bună seamă, se dă la Botez. Căci Domnul, întâi lui Petru, pe care a clădit Biserica și de la care a rânduit și a arătat obârșia unității, i-a dat puterea aceasta, ca ceea ce acela va fi dezlegat pe pământ dezlegat să fie și în cer.

2. Chiar și după Înviere, grăiește Apostolilor, spunând:
Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi.
După ce a spus aceasta, a suflat asupra lor și le-a zis:
Luați Duh Sfânt, de veți fi iertat păcatele cuiva, îi vor fi iertate; de le veți fi ținut pe ale cuiva, ținute vor fi.[1]
De aici înțelegem că numai întâistătătorilor în Biserică și celor așezați după legea Evangheliei și rânduiala Domnului le este îngăduit să boteze și să dea iertarea păcatelor, dar că nu se poate lega ceva, nici dezlega, afară, unde nu este cel care poate fie să lege, fie să dezlege.

VIII.1. Nici acest lucru, frate preaiubit, nu-l propovăduim fără întemeierea Sfintei Scripturi, atunci când spunem că toate sunt de la Dumnezeu rânduite, printr-o lege anume și o rânduială a lor, și că nimeni nu-și poate însuși, împotriva episcopilor și preoților, ceva ce nu stă în dreptul și puterea sa. Căci și Core și Datan și Abiron[2] au încercat împotriva lui Moise și a preotului Aaron să uzurpe pentru ei cinstea de a jertfi și totuși nu au făcut, fără a fi pedepsiți, ceea ce, cu nelegiuire, au cutezat.

2. Și fiii lui Aaron[3], care au așezat foc străin pe altar, au pierit de îndată sub privirile Domnului, care S-a mâniat. Această

[1] Ioan XX, 21-23.
[2] Vezi Numerii XVI.
[3] Vezi Leviticul X.

pedeapsă îi așteaptă pe cei care aduc apă străină într-un botez mincinos, căci judecata dumnezeiască se răzbună și pedepsește pe eretici, dacă săvârșesc împotriva Bisericii ceea ce este îngăduit numai Bisericii.

IX.1. Iar dacă unii spun că celor care fuseseră botezați în Samaria[1], la venirea Apostolilor Petru și Ioan, le-a fost doar pusă deasupra mâna, pentru a primi Duh Sfânt, dar că nu au fost rebotezați, vedem, frate preaiubit, că întâmplarea aceea nu se potrivește în nici un chip pricinii de față. Căci aceia care crezuseră în Samaria și crezuseră cu credință adevărată și înăuntrul Bisericii, care una este și căreia singure îi este îngăduit să dea harul Botezului și să dezlege păcatele, erau dinainte botezați de către diaconul Filip[2], același pe care îl trimiseseră Apostolii. Și de aceea cei care dobândiseră Botezul după rânduială și în Biserică nu mai trebuia să fie botezați, ci s-a făcut de Petru și Ioan numai ceea ce lipsea, astfel încât, printr-o rugăciune pentru ei, după ce li s-a pus mâna deasupra, s-a chemat și s-a revărsat peste ei Duhul Sfânt.

2. Și acum se săvârșește la noi acest lucru, așa că cei ce se botează în Biserică se înfățișează întâistătătorilor Bisericii și, prin rugăciunea noastră și punerea deasupra a mâinii, primesc Duh Sfânt și se împlinesc cu pecetea Domnului[3].

X.1. Așadar, preaiubite frate, nu avem de ce să socotim că trebuie să cedăm ereticilor și că trebuie să le lăsăm lor Botezul, care

[1] Faptele Apostolilor VIII, 14-17.

[2] Faptele Apostolilor VIII, 18.

[3] Este *Confirmatio* după ritualul african al secolului al III-lea, poate și roman, așa cum apare în *Apostolica Traditio* (Ipolit): „Să se boteze... Și, astfel curățindu-se, să se îmbrace de acum cu toții și apoi să intre în biserică. *Iar episcopul, punându-și mâna deasupra, să invoce,* spunând... Și *pecetluindu-i* pe frunte, să-i îmbrățișeze. Cf. Adhémar d'Arlès, *La Théologie de Saint Cyprien,* Paris, 1922, p. 232.

s-a dat doar unei singure Biserici. Ţine de un bun oştean să apere împotriva răzvrătiţilor şi duşmanilor tabăra comandantului său. Ţine de un conducător slăvit să păzească steagurile încredinţate lui. Scris este:

Domnul Dumnezeul tău este Dumnezeu zelos.[1]

2. Noi, cei care am primit Duhul lui Dumnezeu, trebuie să avem zelul sfintei credinţe, râvnă prin care Fineas[2] a plăcut şi, câştigând pe Dumnezeu, a potolit mânia Celui aprins să piardă poporul. De ce luăm în seamă lucruri străine şi stricate şi potrivnice unităţii dumnezeieşti, noi, care nu cunoaştem decât pe unul Hristos şi una singură Biserică a Lui?

3. Biserica, asemenea Raiului, a închis înăuntru, între ziduri-le sale, pomii roditori, dintre care se taie şi se aruncă în foc acela care nu dă rod bun. Aceşti pomi îi udă cu patru râuri, adică patru Evangheliі, prin care dăruieşte harul Botezului într-o mântuitoare şi cerească îmbăiere. Oare poate uda din izvoarele Bisericii cel ce nu se află înăuntru, în Biserică? Oare poate împărţi cuiva băuturile curate şi mântuitoare ale Raiului cel ce, „ticăloşit şi osândit de sine însuşi" şi alungat departe de izvoarele Raiului, s-a veştejit şi a slăbit de uscăciunea setei veşnice?

XI.1. Strigă Domnul ca, cel ce însetează, să vină şi să bea din râurile de apă vie, *care s-au revărsat din pântecele Lui*[3]. Unde va să vină cel care însetează, oare, la eretici, unde izvorul şi revărsarea de apă vie nu există cu desăvârşire, sau la Biserică, care una este şi a fost întemeiată pe unul singur, cel care, prin cuvântul

[1] Deuteronomul IV, 24; Vulgata hieronimiană are: *Dominus Deus tuus ignis consumens est Deus aemulator*, faţă de Sf. Ciprian, doar: *Deus zelans.* Dar îndată apare şi „Cel aprins...".

[2] Numerii XXV.

[3] Vezi Ioan VII, 37-38.

Domnului, a şi primit cheile ei? Aceasta este una singură, care ţine şi păzeşte toată puterea Mirelui şi a Domnului[1] ei.

2. În aceasta, noi suntem în frunte şi luptăm pentru cinstirea şi unitatea ei şi apărăm cu dăruire plină de credinţă harul şi slava ei. Cu îngăduinţa lui Dumnezeu, noi udăm poporul însetat al lui Dumnezeu, noi păzim hotarele izvoarelor vieţii. Dacă păstrăm dreptul asupra stăpânirii noastre, dacă păzim taina unităţii, pentru ce suntem noi cei ce încalcă adevărul, pentru ce suntem trădători ai unităţii? Apa Bisericii, vrednică de crezare, mântuitoare şi sfântă, nu poate fi stricată şi pângărită, precum însăşi Biserica este nestricată şi neprihănită.

3. Dacă ereticii s-au dăruit Bisericii şi s-au aşezat în Biserică, se pot folosi şi de Botez şi de celelalte bunuri mântuitoare. Dacă însă nu sunt în Biserică, ba şi lucrează împotriva Bisericii, în ce fel pot boteza cu Botezul Bisericii?

XII.1. Căci nu mic lucru şi neînsemnat le este dat ereticilor atunci când noi ţinem seama de botezul lor, de vreme ce de aici încep izvorul întregii credinţe, şi intrarea mântuitoare în nădejdea vieţii veşnice, şi bunăvoinţa lui Dumnezeu, întru curăţirea şi învierea robilor Săi.

2. Căci, dacă cineva s-a putut boteza la eretici, tot astfel a putut primi şi iertarea păcatelor. Dacă a dobândit iertarea păcatelor, a fost şi sfinţit, iar dacă a fost sfinţit, a devenit templu al lui Dumnezeu: întreb al cărui Dumnezeu? Dacă al Creatorului, de bună seamă nu a putut cel care nu a crezut în El. Dacă al lui Hristos, nu poate deveni templu al Lui cel care tăgăduieşte pe Hristos Dumnezeu. Dacă al Sfântului Duh, fiindcă Cei Trei una

[1] Domnului; nu uităm că *Dominus* înseamnă „Stăpân, Domn stăpânitor".

sunt, în ce fel Duhul Sfânt poate fi binevoitor cu cel care este vrăjmașul, fie al Fiului, fie al Tatălui?

XIII.1. Prin urmare, în zadar unii, învinși fiind pe tărâmul judecății, ne pun înainte obiceiul, ca și cum obiceiul ar fi mai puternic decât adevărul sau, în cele duhovnicești, nu ar trebui mai degrabă să urmeze ceea ce s-a revelat de către Sfântul Duh. Într-adevăr, se poate ierta celui care rătăcește din neștiință, precum spune despre sine Fericitul Apostol Pavel:

Care mai întâi am fost hulitor și prigonitor și batjocoritor, dar am binemeritat milă, căci am făcut-o din neștiință?[1]

2. Însă, după ce a avut parte de inspirație și revelație, cel care stăruiește în ceea ce greșise, cunoscător fiind și cu bună știință, păcătuiește fără îngăduința neștiinței. Căci el se sprijină pe o prejudecată și o oarecare îndărătnicie, cu toate că este învins de buna judecată.

3. Și nu spună nimeni: „Ceea ce am primit de la Apostoli, aceasta urmăm", deoarece Apostolii nu ne-au lăsat decât una singură Biserică și unul singur Botez, care nu este rânduit decât în aceeași Biserică, și nu găsim pe nimeni care să fi fost primit de Apostoli la același Botez și să fi intrat în comuniune după ce a fost botezat la eretici, încât să pară că Apostolii au îngăduit botezul ereticilor.

XIV.1. Iar dacă unii, ca și cum le-ar fi spre ajutor ereticilor, zic ceea ce a spus Apostolul Pavel:

Însă totuși, fie din fățărie, fie în adevăr, Hristos Se propovăduiește,[2]

noi găsim că acest lucru nu poate fi de nici un folos în apărarea celor ce-i sprijină pe eretici și îi aplaudă.

[1] I Timotei I, 13.

[2] Filipeni I, 18.

2. Căci nu despre eretici sau despre botezul lor vorbea Pavel în epistola sa, încât să se arate că a spus ceva ce privește această pricină. Vorbea despre frații săi, dintre care unii umblau în neorânduială și împotriva învățăturii Bisericii, iar alții păzeau, cu teamă de Dumnezeu, adevărul Evangheliei[1]. El a spus că unii dintre ei au propovăduit statornic și fără teamă cuvântul Domnului, dar alții au căzut în pizmă și dezbinare, că unii au păstrat în jurul lor iubirea binevoitoare, dar că alții au ales dihonia răuvoitoare, însă el, cu toate acestea, le îndură pe toate cu răbdare, numai ca, fie în adevăr, fie din prefăcătorie, numele lui Hristos, pe care-L predica Pavel, să ajungă la cunoașterea cât mai multora, iar sămânța nouă și până atunci nelucrată a cuvântului să încolțească prin predica celor ce-l grăiau. Una este ca cei ce sunt înăuntru, în Biserică, să vorbească în numele lui Hristos, dar cu totul altceva este ca cei care sunt în afară și lucrează împotriva Bisericii să boteze în numele lui Hristos. De aceea, cel care-i sprijină pe eretici să nu se dezvinovățească cu ceea ce a spus Pavel despre frați, ci să arate dacă a socotit că trebuie să se lase ceva ereticilor sau dacă a încuviințat credința și botezul acestora, sau dacă a hotărât că prefăcuții și hulitorii pot primi iertarea păcatelor în afara Bisericii.

XV.1. Dacă însă privim cu luare-aminte ce au gândit Apostolii despre eretici, vom găsi că aceștia blestemă și resping ticăloșia nelegiuită a ereticilor. Căci, de vreme ce ei spun că *cuvântul lor se târăște ca un rac*[2], în ce fel poate da iertarea păcatelor acest cuvânt, care se târăște ca un rac spre urechile ascultătorilor? Și, de vreme ce spun că *nici o însoțire nu este între dreptate și nedreptate, nici o împărtășire între lumină și întuneric*[3], în ce fel poa-

[1] Vezi Filipeni I, 1 și urm.

[2] Vezi II Timotei II, 17; rac, lat. *cancer*, este și denumirea populară pentru *cangrenă*.

[3] Vezi II Corinteni VI, 14.

te întunericul să lumineze, ori nedreptatea să facă dreptate? Iar dacă spun că ei nu sunt de la Dumnezeu, ci de la duhul lui Antihrist[1], în ce fel iau asupră-le cele duhovnicești și dumnezeiești ei, care sunt vrăjmașii lui Dumnezeu și ale căror piepturi le-a împresurat duhul lui Antihrist?

2. De aceea, dacă, părăsind rătăcirile îndărătniciei omenești, ne întoarcem cu credință adevărată și cucernică la întemeierea Evangheliei și la tradiția Apostolilor, înțelegem că nimic în legătură cu harul mântuitor al Bisericii nu este îngăduit celor care, dezbinând și lovind Biserica lui Hristos, sunt numiți de Hristos Însuși vrăjmași, iar de Apostolii Lui, antihriști.

XVI.1. Nu se poate ca cineva, pentru a împresura adevărul creștin, să scoată înainte numele lui Hristos și să spună: „Cei botezați, oriunde și în orice fel, în numele lui Hristos, au dobândit harul Botezului"[2], de vreme ce Hristos Însuși grăiește și spune:

Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor.[3]

Și iarăși ne poruncește și ne învață ca nimeni să nu se lase cu ușurință înșelat, în numele Său, de profeți și hristoși mincinoși.

2. *Mulți*, zice, *vor veni în numele Meu, zicând: „Eu sunt Hristos" și pe mulți îi vor înșela.*

Iar mai apoi adaugă, spunând:

Dar voi luați seama: iată, dinainte v-am spus vouă toate.[4]

De aici se vădește că nu trebuie îndată primite și luate cele ce sunt aruncate în numele lui Hristos, ci cele ce sunt săvârșite în adevărul lui Hristos.

---

[1] Vezi I Ioan IV, 3.

[2] Acest argument, folosit de cei ce admiteau botezul ereticilor, va fi reluat de Firmilianus, Episcopul Cezareii, va fi discutat și în Scrisoarea LXXV, pct. IX.

[3] Matei VII, 21.

[4] Marcu XIII, 6 și 23.

XVII.1. Iar dacă, în Evanghelie și în epistolele Apostolilor, este strecurat, la iertarea păcatelor, numele lui Iisus Hristos, nu este ca și cum Fiul singur, fie fără Tatăl, fie împotriva Tatălui, ar putea fi de folos cuiva, ci ca să se arate iudeilor, care se mândreau că ei Îl au pe Tatăl, că la nimic nu le-ar putea fi de folos lor Tatăl, dacă nu credeau în Fiul, pe Care Acela Îl trimisese – căci cei care-L cunoșteau pe Dumnezeu Creatorul ca Tată trebuiau să-L cunoască și pe Fiul Hristos – și nici nu s-ar amăgi pe ei înșiși și nu s-ar lăuda cu privire la Tatăl singur, fără cunoașterea Fiului Său, Care și spunea:

Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine.[1]

Tot El arată limpede că numai cunoașterea Amândorura este cea care mântuiește, spunând:

Aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis.[2]

Așadar, de vreme ce, din propovăduirea și mărturia lui Hristos Însuși, trebuie cunoscut mai înainte Tatăl, Care a trimis, iar după aceea Hristos, Care a fost trimis, nu poate fi nădejde de mântuire decât după ce au fost cunoscuți Amândoi împreună; în ce fel, fără să-L cunoască pe Dumnezeu-Tatăl, ba chiar hulindu-L, se poate socoti că cei care la eretici se numesc botezați în numele lui Hristos au dobândit iertarea păcatelor?

2. Căci una a fost rânduiala iudeilor în vremea Apostolilor, alta cea privitoare la neamuri. Iudeii, fiindcă primiseră Botezul foarte vechi al Legii și al lui Moise, trebuiau să fie botezați și în numele lui Iisus Hristos, potrivit cu ceea ce, în *Faptele Apostolilor,* grăiește Petru către ei și spune:

Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele Domnului Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor, și veți primi darul Sfântului

[1] Ioan XIV, 6.

[2] Ioan XVII, 3.

Duh. Căci a voastră făgăduința și a fiilor voștri și a tuturor, rând pe rând, pe câți îi va chema Domnul Dumnezeul nostru.[1]

Petru numește pe Iisus Hristos, nu pentru că Tatăl ar fi fost trecut cu vederea, ci pentru ca Tatălui să-I fie alăturat și Fiul.

XVIII.1. Pe de altă parte, atunci când, după Înviere, Apostolii sunt trimiși de Domnul la neamuri, li se poruncește să boteze pe păgâni în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Așadar, cum spun unii că, în afara Bisericii, ba chiar împotriva Bisericii, numai în numele lui Iisus Hristos, oriunde și oricum, păgânul botezat poate dobândi iertarea păcatelor, de vreme ce Însuși Hristos poruncește ca neamurile să fie botezate întru una și desăvârșita[2] Treime?

2. Dacă nu cumva cel care tăgăduiește pe Hristos este tăgăduit de către Hristos, dar cel care-L tăgăduiește pe Tatăl, pe Care Însuși Hristos L-a mărturisit, nu este tăgăduit, și cel care hulește împotriva Celui pe Care Hristos L-a numit Domnul și Dumnezeul Său, răsplătit de Hristos, dobândește iertarea păcatelor și sfințirea Botezului! Însă, cu ce putere poate dobândi la Botez iertarea păcatelor, tăgăduind pe Dumnezeul Creatorul lui Hristos[3], când chiar această putere, prin care suntem botezați și suntem sfințiți, Hristos a primit-o de la același Tată pe Care L-a numit mai mare, de la Care a cerut să fie slăvit, a Cărui voie a împlinit-o, până la ascultarea de a bea paharul și de a suferi moartea?

3. Așadar, ce altceva înseamnă, decât a te face părtaș cu ereticii hulitori, faptul de a vrea să aperi și să susții că cel care hulește greu și păcătuiește împotriva Tatălui și a Domnului și a Dumne-

[1] Faptele Apostolilor II, 38-39.

[2] Una și desăvârșita– pentru *plena et adunata.*

[3] Dumnezeu Creatorul lui Hristos, *Deum creatorem Hristi,* desigur „pe Dumnezeu (ca) Tatăl lui Hristos".

zeului Hristos poate primi iertarea păcatelor în numele lui Hristos? Apoi, cum se face ca cel care tăgăduiește pe Fiul să nu-L aibă nici pe Tatăl, însă cel care-L tăgăduiește pe Tatăl să pară a-L avea pe Fiul, în vreme ce Însuși Fiul dă mărturie și spune:

Nimeni nu poate veni la Mine, dacă nu i-a fost dat aceluia de la Tatăl[1]?

Astfel, încât este limpede că, în Botez, nu se poate primi de la Fiul nici o iertare a păcatelor, pe care este vădit că nu a dat-o Tatăl, mai cu seamă că tot El reia și spune:

Orice răsad, pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc, va fi smuls din rădăcină.[2]

XIX.1. Iar dacă ucenicii lui Hristos nu vor să învețe de la Hristos, cătă preamărire și cinstire se datorează numelui Tatălui, să învețe măcar din pilde pământești și lumești și să știe că, nu fără cea mai mare mustrare, a spus Hristos:

Fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți decât fiii luminii.[3]

În veacul acesta, dacă cineva va aduce ocară tatălui cuiva, dacă, jignitor și nerușinat, îi va răni cinstea și numele cu gura-i blestemată, fiul se supără și se mânie și poate încerca din toate puterile să răzbune ocara adusă tatălui său. Oare tu socotești că Hristos lasă nepedepsiți pe necredincioși și nelegiuiți și pe cei ce hulesc împotriva Tatălui Său și că, în Botez, iartă păcatele celor despre care știe că, după ce s-au botezat, aruncă iarăși aceleași ocări împotriva Tatălui, că păcătuiesc prin ticăloșia necontenită a limbii lor blestemate? Oare un creștin, un rob al lui Dumnezeu, poate gândi acest lucru în mintea sa, ori să-l creadă în credința sa, ori să-l grăiască în cuvântul său?

2. Și unde sunt sfintele învățături ale Legii, care spun:

[1] Ioan VI, 65.

[2] Matei XV, 13.

[3] Luca XVI, 8.

Cinstește pe tatăl și pe mama ta[1]?

De bună seamă, numele tatălui, care se cere a fi cinstit la om, nu poate fi încălcat fără de pedeapsă la Dumnezeu! Unde va fi ceea ce Hristos Însuși spune în Evanghelie:

Cine va blestema pe tată sau pe mamă, cu moarte să sfârșească.[2]

Iar Cel care poruncește ca cei ce-și hulesc părinții trupești să fie pedepsiți și să fie uciși, îi stârnește El Însuși pe cei care hulesc împotriva Tatălui ceresc și duhovnicesc și pe vrăjmașii Bisericii, mama lor!?

3. Dimpotrivă, se susține de către unii un lucru de blestemat și de respins, când se spune că Acela care amenință cu osândă veșnică pentru păcat pe cel ce a hulit împotriva Sfântului Duh, tot El sfințește în Botezul mântuitor pe cei ce hulesc împotriva lui Dumnezeu-Tatăl. Iar cei ce socotesc că trebuie să se intre în comuniune cu astfel de oameni, veniți la Biserică fără Botez, oare nu socotesc că se fac părtași la păcatele altora, ba chiar veșnice, primindu-i pe cei ce nu se pot lepăda de păcatele blasfemiilor lor decât în Botez?

XX.1. Pe de altă parte, cât de nelalocul lui și strâmb lucru este, ca, atunci când înșiși ereticii, respingând greșeala ori nelegiuirea în care fuseseră mai înainte, primesc adevărul Bisericii, noi să ciuntim legile și tainele acestui adevăr și să spunem celor ce vin și se căiesc că au dobândită iertarea păcatelor, cu toate că înșiși mărturisesc că au păcătuit și că pentru aceasta vin la îndurarea Bisericii?

2. De aceea, frate preaiubit, trebuie să păzim cu tărie și să propovăduim credința și adevărul Bisericii Universale și, prin toate învățăturile Evangheliei și ale Apostolilor, să arătăm rânduiala sfintei porunci și a unității.

[1] Ieșirea XX, 12.

[2] Matei XV, 4.

XXI.1. Nu cumva puterea Botezului este mai mare sau mai tare decât mărturisirea, decât suferința aceea, când cineva mărturisește pe Hristos înaintea oamenilor, când se botează cu propriul sânge? Și totuși nici acest Botez nu este de folos ereticului, căci, deși L-a mărturisit pe Hristos, a fost ucis în afara Bisericii: nici dacă sprijinitorii și apărătorii ereticilor îi numesc martiri pe ereticii uciși în timpul mincinoasei mărturisiri a lui Hristos și le atribuie slava și cununa pătimirii, împotriva mărturiei Apostolului, care spune că aceștia, deși arși și uciși, nu pot avea nici un folos[1].

2. Iar dacă ereticului nu-i poate fi de folos pentru mântuire nici Botezul mărturisirii publice și al sângelui, fiindcă nu există mântuire în afara Bisericii, cu cât mai mult nimic nu-i va fi de folos acestuia, dacă, în ascunzișul și peștera tâlharilor, atins de molima apei stricate, nu numai că nu s-a lepădat vădit[2] de vechile păcate, ci a mai adăugat și altele noi, și mai mari?

3. De aceea, Botezul nu ne poate fi comun nouă și ereticilor, cu care nu ne este comun nici Dumnezeu-Tatăl, nici Hristos Fiul, nici Sfântul Duh, nici credința, nici Biserica însăși. Și, pentru aceasta trebuie să se boteze cei care vin de la erezie la Biserică, pentru ca cei care, prin Botezul legiuit și adevărat și unic al Sfintei Biserici, se pregătesc pentru Împărăția lui Dumnezeu să se nască și printr-o taină, și prin cealaltă, căci scris este:
Dacă nu se va fi născut cineva din apă și din Duh, nu poate intra în Împărăția lui Dumnezeu.[3]

XXII.1. În acest loc unii, ca și cum, prin presupuneri omenești, ar putea goli de adevăr propovăduirea Evangheliei, ni-i

[1] Vezi I Corinteni XIII, 3.

[2] S-a lepădat vădit: *exponere* trimite la vechea practică a mărturisirii publice a păcatelor.

[3] Ioan III, 5.

pun în înainte pe catehumeni[1], întrebând dacă vreunul dintre aceștia, înainte de a se fi botezat în Biserică, prins fiind și ucis în timpul mărturisirii numelui lui Hristos, pierde oare nădejdea mântuirii și răsplata mărturisirii, pentru că nu a mai apucat a renaște prin apă.

2. Prin urmare, astfel de oameni, susținători și apărători ai ereticilor, să știe în primul rând, că acei catehumeni păstrează în întregime credința și adevărul Bisericii și că, pentru a înfrunta diavolul, ei pornesc din tabăra lui Dumnezeu cu deplina și deschisa cunoaștere a lui Dumnezeu-Tatăl și a lui Hristos-Fiul și a Sfântului Duh, apoi, că nu sunt lipsiți de Taina Botezului, ca unii botezați cu cel mai slăvit și cel mai măreț Botez, despre care și Domnul spunea că *El are a fi botezat cu alt Botez*[2]; însă că, botezați fiind prin sângele lor și sfințiți prin pătimire, se desăvârșesc și dobândesc harul făgăduinței lui Dumnezeu o spune deslușit în Evanghelie Însuși Domnul, atunci când, în chiar timpul pătimirii Sale, grăiește tâlharului, care crede și mărturisește, și căruia îi făgăduiește că *va fi împreună cu El în Rai.*

3. De aceea noi, cei ce stăm în fruntea credinței și adevărului, nu trebuie să-i amăgim, nici să-i înșelăm pe cei care vin la credință și adevăr și, căindu-se, cer cu stăruință să le fie iertate păcatele, ci, îndreptați fiind și schimbați de noi, să-i pregătim, prin învățăturile cerești, pentru Împărăția cerurilor.

XXIII.1. Dar zice cineva: „Ce va fi cu cei care, venind de la erezie la Biserică, au fost primiți în trecut fără Botez?" Domnul, în milostivirea Sa, are puterea de a îngădui să nu-i despartă de răsplata Bisericii Sale nici pe cei care, primiți fiind pur și simplu în Biserică, au adormit în Biserică.

[1] *Catec(h)umeni* sau, ca aici, *catechumini*: cei aflați în curs de inițiere în vederea creștinării prin Botez, κατηχούμενοι de la κατηχέω „a învăța, a catehiza".

[2] Vezi Luca XII, 50.

2. Căci, dacă s-a greșit odinioară pentru aceasta, nu trebuie totuși să se greșească mereu, deoarece se potrivește mai mult celor înțelepți și cu frică de Dumnezeu să se supună de bună voie și fără de întârziere adevărului vădit și dovedit, decât să lupte cu înverșunare și îndărătnicie pentru eretici, împotriva fraților și episcopilor.

XXIV.1. Și nimeni să nu socotească că ereticii, pentru că le este cerut Botezul, fiind tulburați cu pricina unui al doilea botez, sunt împiedicați să vină la Biserică.

2. Ba, dimpotrivă, sunt chiar mai mult îmboldiți în nevoia de a veni, tocmai de această mărturie a adevărului, ce li s-a vădit și dovedit lor. Dar, de vor fi văzut că acest lucru, prin judecata și hotărârea noastră, se cercetează și se rânduiește astfel, încât este socotit drept și legiuit Botezul, prin care s-au botezat acolo la ei, vor socoti că ei au pe drept și legiuit chiar Biserica și celelalte daruri ale Bisericii și că nu vor avea motiv de a veni la noi, de vreme ce, având Botezul, par a le avea și pe celelalte. Acum însă, când recunosc că nu există nici un Botez în afară și că iertarea păcatelor nu se poate da în afara Bisericii, mai dornici și mai grăbiți se zoresc spre noi și cer stăruitor răsplata și darurile Bisericii-mame, încredințați că nu pot ajunge în nici un chip la făgăduința adevărată a harului dumnezeiesc de nu vor fi venit mai întâi la adevărul Bisericii. Nici nu se vor împotrivi a se boteza la noi, cu Botezul legiuit și adevărat al Bisericii, de vor fi aflat de la noi că au fost botezați și de Pavel cei care mai înainte se botezaseră prin Botezul lui Ioan[1], precum citim în *Faptele Apostolilor.*

XXV.1. Și acum, la unii dintre noi este susținut Botezul ereticilor și, poate dintr-o oarecare pizmă de a boteza din nou, se so-

[1] Este o trimitere la Sfântul Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului. Ucenicii lui au primit mai apoi și Botezul lui Hristos.

cotește neîngăduit faptul de a boteza în urmă dușmanii lui Dumnezeu, deși aflăm că au fost botezați cei pe care Ioan[1] îi botezase mai înainte, acel Ioan, socotit mai mare între profeți, cel umplut de harul dumnezeiesc încă din pântecele mamei sale, cel sprijinit de duhul și puterile minunate ale lui Ilie, care nu a fost potrivnicul Domnului, ci Înaintemergător și propovăduitor, care, nu numai că a vestit dinainte pe Domnul, dar L-a și arătat ochilor, care L-a botezat pe Hristos Însuși, prin Care se botează ceilalți.

2. Iar dacă un eretic a putut dobândi dreptul de a boteza, numai fiindcă a botezat mai înainte, Botezul nu va mai fi al celui ce-l are pe drept, ci al celui care și-l însușește pe nedrept și, deoarece Biserica și Botezul nu pot fi în nici un chip despărțite una de alta, cel care a putut apuca mai întâi Botezul și-a însușit deopotrivă și Biserica, și celui care a ajuns înainte, începi a-i părea eretic tu, care, deși ai fost mai înainte, ai rămas al doilea, tu care, cedând și întinzându-i mâna[2], ai pierdut dreptul pe care-l primiseși.

3. Însă cât de primejdios este ca, în treburile dumnezeiești, cineva să dea înapoi de la dreptul și puterea sa o spune limpede Sfânta Scriptură, atunci când, în *Facerea*, Isav[3] și-a pierdut întâietatea și nu a mai putut primi ceea ce a pierdut odată.

XXVI.1. Ți-am scris pe scurt aceste lucruri, ca răspuns, pe potriva smereniei noastre, frate preaiubit, nesilind pe nimeni și nejudecând dinainte, astfel încât fiecare episcop în parte să facă, după cum judecă, având puterea neîngrădită a judecății sale.

2. Noi, pe cât ne stă în putință, nu ne certăm din pricina ereticilor cu confrații noștri episcopi, cu care păstrăm înțelegerea și pacea Domnului, mai cu seamă că și Apostolul spune:

[1] Vezi Matei XXXIII,11 și 59.

[2] Întinzându-i mâna/dându-i mâinile, *„manus dando"*, în semn de reconciliere.

[3] Vezi Facerea XXVII, 7 și 59; întâietatea sau primatul.

Iar dacă cineva va fi socotit să caute pricină, noi nu avem asemenea obicei, nici Biserica lui Dumnezeu.[1]

Se păzesc de către noi, cu răbdare și cu blândețe, iubirea sufletească, cinstea soborului, legătura credinței, buna înțelegere între ierarhi. Pentru aceasta, pe cât am putut în smerenia noastră, cu voia și insuflarea Domnului, ți-am scris chiar și cărticica de acum – *Despre folosul răbdării*[2] –, pe care ți-am trimis-o, pentru dragostea pe care ne-o putăm.

Îți doresc, frate preaiubit, să fii întotdeauna bine sănătos.

[1] I Corinteni XI, 16.

[2] Tratatul XII în ediția Hartel. *De bono patientiae* este o adaptare după *De patientia* a lui Tertulian. Cu excepția începutului și sfârșitului, proprii Sfântului Ciprian, cuprinsul dezvoltă cam aceleași teme, dar este mai bine proporționat, fără digresiunile lui Tertulian, abundent în citate biblice, preocupat de instruirea, mai cu seamă practică, a cititorului (Ed. Paul Monceaux, III, p. 312).

SCRISOAREA LXXIV

Ciprian salută pe fratele său Pompeius[1]

I.1. Deși, frate preaiubit, în scrisorile ale căror copii ți le-am trimis, am cuprins pe deplin cele ce au trebuit spuse despre Botezul ereticilor, totuși, fiindcă ai dorit să ți se aducă la cunoștință, ce mi-a răspuns la scrisoare[2] fratele nostru Ștefan, ți-am trimis o copie a acestui răspuns scris. De îndată ce o vei citi, vei înțelege tot mai mult greșeala lui, căci se străduiește să apere cauza ereticilor împotriva creștinilor și împotriva Bisericii lui Dumnezeu.

2. Căci printre alte lucruri, pe care le-a scris cu nepricepere și lipsă de înțelepciune, fie pline de semeție, fie fără de legătură cu pricina, ori potrivnice lui însuși, a ajuns chiar să spună:

„Așadar, dacă unii vin la voi de la vreo erezie, să nu se înnoiască nimic, față de ceea ce s-a transmis, să se pună mâna peste ei[3] întru pocăință, de vreme ce înșiși ereticii nu botează într-un fel al lor pe cei ce trec de la unii la alții, ci pur și simplu îi primesc în comuniune."[4]

---

[1] Probabil Episcopul de Sabrata, în Tripolitania (Libia actuală). Cf. *Sententiae Episc. LXXXIII-LXXXV.*

[2] Scrisoarea LXXII, pare-se, la care face aluzie Episcopul de Cirta (*Sent. Episc.* 8), ca fiind citită la sinodul din 1 septembrie 256.

[3] Reamintim că punerea mâinii, χειροτονία, χειροθεσία, este gestul ritual al binecuvântării și transmiterii Duhului Sfânt.

[4] Pasajul este controversat; în contextul Botezului, formula apare în Scr. XXXIII, pct. II; XXX, pct. VIII: *nihil innovari, innovetur, innovandum.*

II.1. S-a împotrivit să se boteze în Biserică „cel care vine de la vreo erezie", adică, a socotit că botezurile tuturor ereticilor sunt drepte și după lege. Și, cum toate ereziile luate în parte își au botezurile și feluritele lor păcate, el, intrând în comuniune cu botezul tuturor, a adunat păcatele tuturor, îngrămădite în inima sa.

2. Și a poruncit ca *să nu se înnoiască nimic față de ceea ce s-a lăsat moștenire*, ca și cum înnoiește cel care, păzind unitatea, cere pentru Biserica cea una un singur Botez, iar nu acela care, uitând de unitate, își însușește astfel minciunile și molimele îmbăierii lumești. *Nimic să nu se înnoiască,* zice, *față de ceea ce s-a lăsat moștenire.* De unde este moștenirea asta? Este oare cea care coboară din întemeierea Domnului și a Evangheliei ori vine din învățăturile și epistolele Apostolilor?

3. Că trebuie să se facă cele ce sunt scrise, o mărturisește și o spune dinainte Dumnezeu, grăind către Iisus Navi:

Nu se va depărta cartea acestei legi de gura ta și vei cugeta la ea zi și noapte, ca să iei seama ca să faci toate cele scrise în ea.[1]

De asemenea, Domnul, trimițând pe Apostolii Săi, le poruncește ca neamurile să fie botezate și învățate să păzească toate câte le-a poruncit El.[2] Prin urmare, dacă se poruncește în *Evanghelie* ori în epistolele Apostolilor, sau este cuprins în *Faptele Apostolilor,* ca *cei care vin de la vreo erezie* să nu fie botezați, ci *numai mâna să fie pusă deasupra lor întru pocăință*, să se păzească această dumnezeiască și sfântă tradiție. Dacă însă, peste tot, ereticii nu sunt numiți nimic altceva decât vrăjmași și antihriști, dacă sunt vădiți tuturor ca unii de ocolit *și ticăloși, care înșiși s-au osândit*[3], cum se face că par a nu trebui osândiți de noi aceia care, e limpede în mărturia Apostolilor, că s-au osândit ei înșiși?

[1] Iosua I, 8.

[2] Vezi Matei XXVIII, 20.

[3] Tit I, 10.

4. Astfel încât nu trebuie să-i defăimeeze pe Apostoli, ca și cum ei ar fi încuviințat botezurile ereticilor, ori ar fi intrat în comuniune cu aceia, fără de Botezul Bisericii, de vreme ce asemenea lucruri au scris Apostolii despre eretici; și aceasta, când încă nu se răspândiseră ciumele eretice mai primejdioase, și încă nu ieșise din Pont Marcion Ponticul, al cărui învățător, Cerdon, a venit la Roma în timpul Episcopului Hyginus, care a fost al nouălea în Cetate. Urmându-l pe acesta și adăugând încă alte nelegiuiri la cele dinainte, Marcion a început a huli încă mai nerușinat și mai cutezător decât ceilalți împotriva lui Dumnezeu-Tatăl Creatorul și a sprijinit cu mai multă nelegiuire și răutate nebunia eretică, răzvrătită împotriva Bisericii.

III.1. Iar dacă mai apoi s-a vădit că au apărut erezii mai multe și mai rele și dacă în urmă niciodată nicăieri nu s-a dat învățătura, nici nu s-a scris, ca ereticului să-i fie pusă mâna numai spre pocăință și astfel să se intre în comuniune cu el, și dacă nu este decât un singur Botez, care este la noi și este înăuntru și, din bunăvoința lui Dumnezeu, a fost încredințat numai unei singure Biserici, ce este îndârjirea sau prejudecata asta, să pui datina omenească mai presus de porunca lui Dumnezeu și să nu înțelegi că Dumnezeu Se supără și Se mânie ori de câte ori datina omenească strică și nesocotește învățăturile dumnezeiești, precum strigă și spune prin profetul Isaia:

Poporul ăsta Mă cinstește cu buzele, însă inima lor este departe de Mine. Dar fără rost Mă cinstesc, învățând rânduieli și datini omenești.[1]

2. De asemenea, Domnul, la fel dojenind și mustrând, adaugă și spune în Evanghelie:

Lepădați poruncile lui Dumnezeu, ca să statorniciți datina voastră.[2]

[1] Isaia XXIX, 13.

[2] Marcu VII, 13.

Amintind această învățătură, chiar Fericitul Apostol Pavel ne previne și ne învață, spunând:

Dacă cineva învață altfel și nu se mulțumește cu cuvintele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și ale învățăturii Lui, semețit de prostie și neștiind nimic, depărtează-te de unul ca acesta.[1]

IV.1. De bună seamă, strălucită și legiuită datină ni se pune înainte, prin învățătura fratelui nostru Ștefan, care ne dă nouă întemeierea potrivită! Căci în același loc al scrisorii sale a adăugat: „De vreme ce nici ereticii înșiși nu botează într-un fel anume al lor pe cei care trec de la unul la altul, ci doar îi primesc în comuniune." Într-atât de rău a fost prăvălită Biserica lui Dumnezeu, mireasa lui Hristos, încât să urmeze pildele ereticilor, lumina să ia învățătură de la întuneric spre a săvârși tainele cerești, iar creștinii să facă ceea ce fac antihriștii!?

2. Însă ce orbire a sufletului este aceasta, ce ticăloșie, a nu voi să cunoști unitatea credinței ce vine de la Dumnezeu-Tatăl și din predania lui Iisus Hristos, Domnul și Dumnezeul nostru? Căci, dacă la eretici pentru aceasta nu este Biserică, fiindcă este una singură și nu poate fi împărțită și, dacă pentru aceasta acolo nu este Duh Sfânt, fiindcă este unul singur și nu poate fi la profani și la cei de afară: de bună seamă și Botezul, care este strâns în aceeași unitate, nu poate fi la eretici, fiindcă nu poate fi despărțit nici de Biserică, nici de Duhul Sfânt.

V.1. Sau, dacă ei pun puterea Botezului în seama măreției numelui, astfel încât cei care se botează în numele lui Iisus Hristos, oriunde și oricum, sunt socotiți a fi înnoiți și sfințiți în numele aceluiași Hristos și acolo se pune mâna deasupra celui botezat întru primirea Sfântului Duh: pentru ce aceeași măreție a aceluiași nume nu are în punerea mâinii aceeași putere pe care se pretind că o are în sfințirea Botezului?

[1] I Timotei VI, 3-5.

2. Iar dacă cel care s-a născut în afara Bisericii poate deveni templu al lui Dumnezeu, pentru ce nu S-ar putea revărsa Duhul Sfânt asupra acestui templu? Căci cel care s-a sfințit prin mărturisirea păcatelor la Botez și s-a schimbat duhovnicește într-un om nou s-a învrednicit să primească Sfântul Duh, de vreme ce Apostolul spune:

Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat.[1]

3. Dacă cel care, botezându-se la eretici, poate îmbrăca pe Hristos, cu atât mai mult poate primi Duhul Sfânt, pe Care L-a trimis Hristos. Altfel, Cel care a fost trimis va fi mai mare decât Acela care trimite, de vreme ce cineva, botezat în afară, a apucat să-L îmbrace pe Hristos, dar n-a putut cuprinde în sine Duhul Sfânt, aceasta dacă Hristos ar putea fi îmbrăcat fără de Duhul, ori Duhul ar putea fi despărțit de Hristos.

4. E o prostie chiar și să se spună că cineva se poate naște duhovnicește la eretici, unde nu se îngăduie Duhul, de vreme ce este duhovnicească a doua naștere, în care ne naștem întru Hristos, prin îmbăierea renașterii. Căci singură apa nu poate curăți păcatele, nici sfinți pe om, dacă nu are Duh Sfânt. De aceea, trebuie să primească: fie că este Duhul acolo unde spun ei că este Botez, fie că nu este Botez acolo unde nu este Duhul, fiindcă nu poate fi Botez fără de Duhul.

VI.1. Însă ce noimă are să spui și să te încăpățânezi a spune că pot fi fiii lui Dumnezeu cei care nu sunt născuți[2] în Biserică? Faptul că Botezul este cel în care moare omul vechi și se naște cel nou îl arată limpede și o dovedește Fericitul Apostol, când spune:

El ne-a mântuit, prin îmbăierea nașterii din nou.[3]

[1] Galateni III, 27.

[2] Este desigur vorba de [re]nașterea duhovnicească, prin Botez.

[3] Tit III, 5.

2. Iar dacă în îmbăiere, adică în Botez, este naşterea din nou, în ce fel poate naşte fii lui Dumnezeu prin Hristos erezia, care nu este Mireasă a lui Hristos? Căci Biserica este singura care, legată şi unită duhovniceşte cu Hristos, naşte fii, de vreme ce iarăşi spune acelaşi Apostol:

Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească, curăţind-o prin îmbăierea apei.[1]

Aşadar, dacă aceasta este iubita şi mireasa, care ea singură este sfinţită de Hristos şi singură este curăţită prin îmbăierea Lui, este limpede că erezia, care nu este Mireasa lui Hristos, nu poate fi nici curăţită, nici sfinţită prin îmbăierea Lui, nu poate naşte fii lui Dumnezeu.

VII.1. Însă, pe de altă parte, nu prin punerea mâinii se naşte cineva, când primeşte Duhul Sfânt, ci la Botez, pentru ca cel de acum născut să primească Duhul, precum s-a făcut la întâiul om, la Adam. Dumnezeu mai înainte l-a plăsmuit, apoi a suflat în faţa lui suflare de viaţă[2].

2. Căci Sfântul Duh nu poate fi primit dacă mai întâi nu a fost cine să-L primească. Însă, de vreme ce naşterea creştinilor este în Botez, iar naşterea şi sfinţirea Botezului sunt numai la Mireasa lui Hristos, care poate zămisli duhovniceşte şi naşte fii lui Dumnezeu, unde şi din ce şi cui i s-a născut cel care nu este fiu al Bisericii? Ca să-L poată avea cineva pe Dumnezeu ca Tată, să aibă mai întâi Biserica drept Mamă!

3. Însă, deoarece în nici un chip nici o erezie, dar nici vreo schismă, nu poate avea în afară sfinţirea Botezului mântuitor, într-atât a izbucnit îndărătnicia neclintită a fratelui nostru Şte-

[1] Efeseni V, 25-26.

[2] A insuflat în faţa lui suflare de viaţă, *„insufflavit in faciem eius flatum vitae"*.

fan, încât se încăpățânează a spune că și din botezul lui Marcion și, de asemenea, din cel al lui Valentin și Apelles și al celorlalți, care hulesc împotriva lui Dumnezeu-Tatăl, se nasc fii lui Dumnezeu, și spune că se dă iertarea păcatelor *în numele lui Iisus Hristos*[1], acolo unde se huleşte împotriva Tatălui și împotriva Domnului Dumnezeului Hristos!

VIII.1. Aici trebuie să cercetăm, frate preaiubit, după credință și rânduiala dregătoriei bisericești pe care o avem, dacă, un episcop al lui Dumnezeu va putea da seamă în ziua Judecății, când el susține și încuviințează și lasă în seama hulitorilor Botezurile, de vreme ce Domnul mustră și spune:

Și acum învățătura aceasta este către voi, preoților, dacă nu veți auzi și nu veți pune în inima voastră, ca să dați cinstire numelui Meu, spune Domnul Atotputernic, *voi trimite împotriva voastră blestemul și voi blestema binecuvântarea voastră.*[2]

2. Oare dă cinstire lui Dumnezeu, cel care intră în comuniune cu botezul lui Marcion? Oare dă cinstire lui Dumnezeu cel care socotește că se dă iertarea păcatelor la cei care hulesc împotriva lui Dumnezeu? Oare dă cinstire lui Dumnezeu cel care spune că se nasc fii lui Dumnezeu în afară, dintr-o stricată și desfrânată? Oare dă cinstire lui Dumnezeu cel care, nepăzind unitatea și adevărul, ce vin din legea lui Dumnezeu, apără ereziile împotriva Bisericii? Oare dă cinstire lui Dumnezeu cel care, prieten al ereticilor și dușman al creștinilor, socotește că trebuie afurisiți episcopii lui Dumnezeu, cei care apără adevărul lui Hristos și unitatea Bisericii?

---

[1] În numele lui Iisus Hristos, este doar o prescurtare a formulei ce cuprinde toate Persoanele Treimii. Deci nu se poate trage concluzia că Papa Ștefan nu respecta întru totul formula baptismală. Dar se combat ceilalți eretici (*De Rebaptismate,* X); vezi – *in nomine Christi* – Scrisoarea LXXV, pct. VIII-IX și XVIII.

[2] Citatul pare a nu fi din Sfânta Scriptură.

3. Dacă astfel se dă cinstire lui Dumnezeu, dacă așa se păstrează, de către slujitorii și episcopii Lui, teama de Dumnezeu și învățătura Lui: să aruncăm armele, să întindem mâinile întru robie, să lăsăm diavolului rânduiala Evangheliei, porunca lui Hristos, măreția[1] lui Dumnezeu, să fie rupte jurămintele oștirii lui Dumnezeu, să fie lepădate steagurile taberei cerești, Biserica să cadă și să dea înapoi înaintea ereticilor, lumina să lase loc întunericului, credința vicleniei[2], nădejdea deznădejdii, buna judecată rătăcirii, nemurirea morții, dragostea urii, adevărul minciunii, Hristos lui Antihrist.

4. Și astfel, pe bună dreptate, se ridică pe zi ce trece schismele și ereziile, se înalță mai multe și mai viguroase, astfel încât, înmulțindu-se cu pletele pline de șerpi, scot împotriva Bisericii, cu puteri sporite, tăria veninului lor, cât timp, cu sprijinul unora, li se dau puterea și statornicirea, cât timp le este apărat botezul, în vreme ce credința, în vreme ce adevărul sunt trădate, iar ceea ce se săvârșește afară, împotriva Bisericii, se apără înăuntru, chiar în Biserică.

IX.1. Iar dacă la noi, frate preaiubit, este teamă de Dumnezeu, dacă statornicia credinței are putere, dacă păzim poruncile lui Hristos, dacă apărăm nestricată și neatinsă sfințenia miresei Lui, dacă stăruie în cugetele și inimile noastre cuvintele Domnului:

Socotești că atunci, când va veni Fiul Omului, va găsi credință pe pământ?[3],

ca oșteni credincioși ai lui Dumnezeu, care luptăm pentru Dumnezeu cu credință și dăruire adevărată, să păzim cu bărbăție plină de credință tabăra încredințată nouă.

2. Nici obiceiul, care s-a statornicit pe nesimțite la unii, nu trebuie să împiedice adevărul să iasă deasupra și să învingă. Căci

[1] Măreția, *maiestas*, poate mai adecvat: „înalta putere" a lui Dumnezeu.

[2] Viclenia, *perfidia*, este numele uneltirii și trădării, în româna veche *hiclenie*.

[3] Luca XVIII, 8.

obiceiul fără adevăr, este o rătăcire îmbătrânită.[1] Pentru aceea, lepădându-ne de greșeală, să urmăm adevărul, știind că și la Ezdra adevărul învinge, precum scris este:

Adevărul rămâne și este tare în veac și trăiește și stăpânește în vecii vecilor. Nu caută la fața oamenilor și nu părtinește, ci face cele ce sunt drepte și, în judecata lui, nu este nimic nedrept. Este tăria, împărăția, mărirea și puterea tuturor veacurilor. Binecuvântat este Dumnezeul adevărului.[2]

Arătându-ne Adevărul acesta, Hristos spune în Evanghelia Sa:

Eu sunt Adevărul.[3]

Pentru aceea, dacă suntem în Hristos și-L avem pe Hristos în noi și dacă rămânem în Adevăr, iar Adevărul rămâne în noi, să păstrăm cele ce sunt adevărate.

X.1. Se întâmplă însă, prin îndărătnicia prejudecății și încăpățânării, ca cineva să apere mai degrabă cele strâmbe și mincinoase ale sale, decât să îngăduie cele drepte și adevărate ale altuia. Prevăzând acest lucru, Fericitul Apostol Pavel îi scrie lui Timotei și îi arată că un episcop nu trebuie să fie certăreț și nici cârcotaș, ci blând și ascultător[4]. Ascultător însă este acela care este domol și cu blândețe în răbdarea de a învăța de la alții. Căci se cade ca episcopii, nu numai să învețe pe alții, ci să și învețe de la alții, fiindcă și acela învață mai bine pe altul, care zilnic crește și sporește, învățând de la alții lucruri mai bune.

2. Chiar acest lucru îl învață același Apostol Pavel, îndemnând ca:

---

[1] Contrar argumentației Sfântului Ciprian, hotărârea Papei avea de partea sa adevărul și tradiția.

[2] III Ezdra IV, 38-40.

[3] Ioan XIV, 6.

[4] Vezi II Timotei II, 24.

Dacă altuia, care şade, i se va fi dezvăluit mai bine, cel dintâi să tacă.[1]

Însă mai scurtă este calea, la minţile cucernice şi curate, atât să părăsească greşeala, cât şi să găsească şi să scoată la iveală adevărul. Căci, dacă ne întoarcem spre capătul şi obârşia tradiţiei dumnezeieşti, încetează rătăcirea omenească şi, după ce s-a fost pătruns rostul tainelor cereşti, tot ce zăcea ascuns sub negura şi norul întunericului se descoperă în lumina adevărului. La fel, dacă canalul ce aduce apa, care curgea mai înainte din belşug şi cu dărnicie, se opreşte dintr-odată, oare nu se porneşte spre izvor, ca să se afle acolo pricina stricăciunii, dacă nu cumva canalul s-a uscat, fiindu-i secate puterile la izvor, ori dacă, întreg acolo şi curgând din plin mai departe, s-a pierdut pe drum. Astfel încât, dacă, prin vreo stricăciune de întrerupere sau spargere a canalului, s-a întâmplat ca apa să nu mai curgă din belşug şi fără întrerupere, după ce canalul va fi fost refăcut şi întărit, apa adunată pentru folosul cetăţii şi pentru băut vine din nou fără pierdere şi cu acelaşi belşug, cu care pleacă de la izvor.

3. Acest lucru trebuie să-l facă acum şi arhiereii lui Dumnezeu, care păzesc sfintele învăţături, astfel încât, dacă adevărul va şovăi şi se va clătina vreodată, să ne întoarcem atât la izvorul Domnului, cât şi la tradiţia *Evangheliei* şi Apostolilor şi, de acolo, să se pornească rânduiala lucrării noastre, de unde a pornit atât şirul, cât şi începutul nostru.

XI.1. Căci ni s-a lăsat că unul este Dumnezeu, şi unul Hristos, şi una singură nădejdea, şi credinţa, şi una singură Biserica şi unul singur Botezul, rânduit numai în Biserica cea una, şi de a cărei unitate cine s-a depărtat trebuie să se găsească împreună cu ereticii. Dacă-i apără pe aceştia împotriva Bisericii, atunci lovesc taina predaniei lui Dumnezeu.

[1] Vezi I Corinteni XIV, 30.

2. Taina acestei unități o vedem arătată chiar și în *Cântarea Cântărilor,* ca din partea lui Hristos, Care spune:

Ești grădină încuiată, sora mea, mireasă, izvor pecetluit, fântână de apă vie, rai cu rod de poame.[1]

Iar dacă Biserica Lui este grădină încuiată și izvor pecetluit, în ce fel poate intra în această grădină sau poate bea din izvorul ei cel care nu este în Biserică?

3. Chiar și Petru, arătând și apărând unitatea, ne-a încredințat și ne-a amintit, că nu ne putem mântui decât printr-unul Botez, cel al Bisericii celei una.

În arca lui Noe, zice el, *puțini, adică opt suflete de oameni, s-au mântuit prin apă, Botez care vă va mântui și pe voi.*[2]

Prin această cale scurtă și duhovnicească a arătat limpede taina unității, căci, precum în acel Botez al lumii, prin care s-a curățit veche nelegiuire, cel care nu a fost în corabia lui Noe nu s-a putut mântui prin apă, tot astfel, nici acum, nu se poate socoti mântuit prin Botez cel care nu s-a botezat în Biserica, cea întemeiată pe unitatea în Domnul, întru taina corăbiei unice.

XII. Astfel, frate preiubit, se păzește de noi și se ține, prin adevărul dovedit și bine cunoscut, ca toți cei care se întorc de la erezie la Biserică să se boteze cu unul și legiuitul Botez al Bisericii, lăsându-i deoparte pe cei ce apucaseră a se boteza mai înainte în Biserică și trecuseră astfel la eretici. Prin urmare, trebuie ca aceștia, când se întorc, după ce se vor fi pocăit, să fie primiți numai prin punerea mâinii și să fie puși iarăși de către păstor în staulul de unde se depărtaseră.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

---

[1] Cântarea Cântărilor I, 12.

[2] I Petru III, 20-21.

SCRISOAREA LXXV

Firmilianus[1] dorește sănătate fratelui în Domnul, Ciprian

I.1. Am primit prin preaiubitul nostru diacon Rogatianus, trimis de voi, scrisoarea pe care ne-ai scris-o, frate preaiubit, și am mulțumit foarte mult lui Dumnezeu, pentru că am avut parte ca, cei ce suntem despărțiți trupește unul de celălalt, să fim împreună în duh, nu ca și cum am locui într-un singur ținut, ci în același timp, în una și aceeași casă.

2. Pentru că trebuie s-o și spunem, că și casa duhovnicească a lui Dumnezeu una singură este.

Căci, în zilele cele de pe urmă, zice, *se va arăta muntele Domnului și casa Domnului peste vârfurile munților.*[2]

În aceasta se adună cei care vin cu bucurie, după cum într-un psalm i se cere acest lucru Domnului, anume, să locuim în casa lui Dumnezeu în toate zilele vieții. Aici, ca și în alt loc, s-a arătat deslușit că la cei sfinți este mare dorința de-a se aduna împreună.

Iată, spune, *ce lucru bun și plăcut este ca frații să locuiască împreună.*[3]

II.1. Într-adevăr, unirea, și pacea, și înțelegerea fac cea mai mare plăcere, nu numai oamenilor credincioși și care cunosc

[1] Episcop în Cezareea Capadociei.

[2] Isaia II, 2.

[3] Psalmi CXXI, 1.

adevărul, ci chiar și îngerilor din cer, care, spune cuvântul lui Dumnezeu, au bucurie pentru un singur păcătos care se pocăiește[1] și se întoarce la legătura unității.

2. De bună seamă, acest lucru nu s-ar spune despre îngerii care își au sălășluirea în ceruri, dacă n-ar fi uniți cu noi chiar ei înșiși, care se bucură de unirea noastră, precum, dimpotrivă, tot astfel se întristează când văd mințile despărțite și voințele potrivnice ale unora, ca și cum nu ar chema pe unul și același Dumnezeu, ci, certați și despărțiți unii de alții, n-ar mai putea avea nici o înțelegere sau un cuvânt între ei.

3. Numai că noi îi putem fi recunoscători lui Ștefan[2] pentru un lucru, și anume pentru că, prin neomenia lui, s-a întâmplat să avem acum dovada credinței și înțelepciunii voastre. Și totuși, chiar dacă noi am căpătat acest har al binefacerii din pricina lui Ștefan, totuși el nu a săvârșit lucruri vrednice de binefacere și de slavă. Căci nici Iuda, în viclenia sa și în trădarea săvârșită în chip ticălos împotriva Mântuitorului, nu poate fi socotit vrednic, ca și cum el însuși ar fi oferit pricina unor atât de mari binefaceri, încât datorită lui lumea și mulțimea neamurilor a fost izbăvită prin pătimirea Domnului.

III.1. Dar, deocamdată, să fie lăsate deoparte cele săvârșite de Ștefan, pentru ca, în vreme ce ne amintim de îndrăzneala și obrăznicia lui, să nu ne pricinuim o tristețe mai îndelungată din cauza faptelor săvârșite în chip necinstit de către el. Însă, în privința voastră, cunoscând faptul că ați hotărât după rânduiala adevărului și înțelepciunea lui Hristos acest lucru, care se cercetează acum, am tresăltat cu mare bucurie și am mulțumit lui Dumnezeu, căci am aflat la frați așezați atât de departe o atât de mare unitate a credinței și adevărului.

[1] Vezi Luca XV, 7.

[2] În text: *Ștefan.*

2. Căci harul lui Dumnezeu are putere să alăture și să unească, prin legătura iubirii și unității, chiar și cele ce par că sunt despărțite de o prea mare întindere de pământ, după cum și odinioară pe Iezechiel și Daniel, mai târzii în timp, despărțiți prin vremuri de Iov și Noe, care fuseseră mai înainte, lucrarea minunată a lui Dumnezeu i-a unit cu legătura simțirii într-un duh, astfel încât, deși erau depărtați la mari răstimpuri, gândeau totuși la fel, datorită inspirației dumnezeiești.

3. Acest lucru îl aflăm acum și la voi, anume că, deși sunteți despărțiți de noi în cele mai îndepărtate ținuturi, dovediți totuși că sunteți uniți cu noi în cuget și în duh. Pentru că tot acest lucru se face prin dumnezeiasca unitate. De vreme ce unul și același este Domnul, Care locuiește în noi, El peste tot unește și alătură pe ai Săi, prin legătura unității. De aici a ieșit pe tot pământul glasul acestora, care aleargă repede în duhul unității, fiindcă au fost trimiși de Domnul: de asemenea, nu le e de nici un folos unora că își sunt foarte apropiați și legați trupește, dacă cu sufletul și cu mintea sunt despărțiți, de vreme ce în nici un chip nu pot fi adunate la un loc sufletele, care s-au rupt de unitatea lui Dumnezeu.

Căci iată, zice, *cei care se depărtează de Tine vor pieri.*[1]

4. Dar asemenea oameni vor ajunge sub judecata Domnului, din vina lor, îndepărtându-se de cuvintele Lui, Care roagă stăruitor pe Tatăl pentru unitate și spune:

Tată, precum Eu și cu Tine una suntem, fă ca tot astfel să fie și aceștia în noi.[2]

IV.1. Noi însă, pe cele scrise de voi, le-am luat ca fiind ale noastre și nu le-am citit în fugă, ci, reluându-le adesea, le-am

[1] Psalmi LXXII, 26.

[2] Ioan XVII, 21.

păstrat în amintire[1]. Căci nu dăunează mântuirii nici să descoși aceleași lucruri pentru a întări adevărul, nici chiar să adaugi altele pentru a întregi dovada.

2. Iar dacă va fi fost adăugat ceva de către noi, nu s-a adăugat pentru că s-ar fi spus de către voi prea puțin, ci, deoarece cuvântul dumnezeiesc întrece firea umană și mintea noastră nu poate cuprinde întregul și desăvârșirea. Pentru aceasta este atât de mare numărul profeților, pentru ca felurita și dumnezeiasca înțelepciune să fie propovăduită de mai mulți. De aceea, se și poruncește primului vorbitor să tacă în prorocie, dacă unui al doilea i s-a dezvăluit [mai mult].[2]

3. Din această cauză, se întâmplă negreșit la noi că, în fiecare an, preoții bătrâni[3] și întâistătătorii ne adunăm la un loc, pentru a rândui cele lăsate în grija noastră, astfel încât, dacă sunt lucruri prea grele, să fie hotărâte în adunarea obștească, să se caute leac prin pocăință, chiar și pentru cei căzuți și cei răniți de diavol, după îmbăierea mântuitoare, nu ca și cum ar dobândi iertarea păcatelor de la noi, ci ca prin noi să se întoarcă la înțelegerea greșelilor lor și să fie îndemnați să dea mai deplină mulțumire Domnului.

V.1. Însă, fiindcă împuternicitul trimis de voi se grăbea să se întoarcă la voi și îl silea timpul iernii, am răspuns în scris, pe cât am putut, celor scrise de voi.

2. De bună seamă, cu privire la ceea ce a spus Ștefan, anume că Apostolii au oprit să fie botezați cei care vin din erezie și au

[1] Dovadă că Firmilianus a fost puternic marcat de poziția Sfântului Ciprian și a episcopilor africani.

[2] Vezi I Corinteni XIV, 30.

[3] Termenul, *seniores*, utilizat de Firmilianus, episcop în Cezareea Capadociei, în Orientul grec, traduce pe πρεσβύτεροι (de unde prezbiteri), cu sensul de „preoți (bătrâni)".

transmis urmaşilor că trebuie să păzească aceasta, voi aţi răspuns foarte bine, că nimeni nu este atât de neghiob, încât să creadă că Apostolii au lăsat aceasta, de vreme ce este limpede că înseşi aceste erezii blestemate şi respingătoare au apărut după aceea. Se poate astfel afla că şi Marcion[1], ucenicul lui Cerdon, târziu după Apostoli şi la multă vreme după ei, a introdus o datină nelegiuită împotriva lui Dumnezeu, şi chiar şi Apelles, alăturându-se la blasfemia acestuia, a adăugat multe alte noi şi mai grele lucruri potrivnice credinţei şi adevărului. Dar se cunoaşte bine şi timpul lui Valentin şi Vasilide[2], pentru că şi aceştia s-au răzvrătit prin minciunile lor ticăloase împotriva Bisericii lui Dumnezeu, la multă vreme după Apostoli.

3. Este lucru ştiut, că şi ceilalţi eretici au adus mai târziu sectele[3] lor ticăloase şi născocirile lor viclene, fiecare cu rătăcirea ei: este ştiut că toţi aceştia s-au osândit ei înşişi şi că, încă înaintea Zilei Judecăţii, au rostit împotriva lor înşile o sentinţă ce nu îngăduie iertare. Cel care încuviinţează botezul acestora ce altceva face, decât să se alăture lor şi să se osândească el însuşi, făcându-se tovarăş cu asemenea oameni?

VI.1. Însă faptul că cei care se află la Roma nu observă[4] întru totul cele ce le-au fost lăsate tuturor de la început şi caută în zadar întemeierea în Apostoli îl poate şti oricine chiar din aceea că, în privinţa prăznuirii zilelor Paştelui[5] şi în privinţa multor

[1] Marcion, născut la începutul veacului al II-lea, a fost combătut de Tertulian în *Adversus Marcionem*. Mentorul său, Cerdon, rămâne necunoscut.

[2] Valentin a trăit la Roma în timpul Papei Hyginus, pe la 140. Pare că Vasilide a murit în 130.

[3] Secte, *sectae* (din *secare)*, „tăieturi, rupturi, sfâşieri", corespunzător lui „haereseis", după αἱρέσεις „erezii."

[4] Observă, *ob-servare,* „a păzi, a păstra".

[5] La Roma şi în Apus se sărbătorea Paştele în Duminica de după 14 martie; în Răsărit se sărbătorea chiar la această dată.

altor taine ale credinței, vede că la aceia sunt anumite deosebiri și că acolo nu sunt păzite întocmai toate care sunt ținute la Ierusalim. Astfel, chiar la ceilalți și în foarte multe provincii, multe lucruri sunt deosebite după felurimea locurilor și oamenilor, dar din această cauză nu s-a făcut vreodată îndepărtare de pacea și unitatea Bisericii Universale.

2. Ștefan a cutezat acest lucru, rupând de voi pacea, pe care întotdeauna înaintașii lui au păzit-o împreună cu voi prin iubire și cinstire împărtășită, ba chiar defăimând pe Fericiții Apostoli Petru și Pavel, ca și cum ar fi lăsat acest lucru tocmai ei, care au blestemat în Epistolele lor pe eretici și ne-au îndemnat să ne ferim de ei. De aici se vădește faptul că aceasta este o datină omenească, ce apără pe eretici și pretinde că ei au Botezul, care nu este decât al uneia singure Biserici.

VII.1. Dar ați dat bun răspuns și pentru acea parte din scrisoare unde Ștefan a spus că „până și ereticii înșiși se înțeleg în botez" și că „cei ce vin la ei, trecând de la o sectă la alta, nu se botează, ci doar intră în comuniune", ca și cum și noi ar trebui să facem acest lucru.

2. În acest loc, cu toate că voi ați dovedit de acum îndeajuns că este de tot râsul ca cineva să urmeze pe cei care rătăcesc, totuși noi adăugăm, pe lângă acestea, că nu este de mirare dacă ereticii fac așa, ei care, deși se deosebesc în unele lucruri mai mărunte, totuși, în acesta, care este cel mai însemnat, păstrează una și aceeași înțelegere, anume să hulească pe Creator, plăsmuindu-și anumite vise și nălucirea unui Dumnezeu necunoscut. De bună seamă, această înțelegere în privința zădărniciei Botezului lor este la fel cu cea privitoare la respingerea adevărului Dumnezeirii.

3. Fiindcă ar dura mult să răspunsul la fiecare dintre acestea, fie ele nelegiuiri, fie lucruri deșarte, ajunge să spun pe scurt, în-

tr-un cuvânt, un singur lucru, anume că cei ce nu-L au pe Tatăl adevărat Domn nu pot ține nici adevărul Fiului și nici pe al Sfântului Duh, după cum chiar aceia, care sunt numiți catafrigieni și se străduiesc a aduce cu de-a sila noi profeții, nu-L pot avea nici pe Fiul ori pe Sfântul Duh. De-i întrebăm pe aceștia, pe Care Hristos Îl propovăduiesc, vor răspunde că pe Cel care a trimis Duhul prin Montanus și a grăit prin Prisca. Când băgăm de seamă că la aceștia nu a fost Duhul adevărului, ci al rătăcirii, cunoaștem că cei care primesc profeția lor mincinoasă împotriva credinței lui Hristos nu-L pot avea pe Hristos.

4. Dar nici ceilalți eretici de orice fel, dacă s-au despărțit de Biserica lui Dumnezeu, nu pot avea nici putere, nici har, de vreme ce toată puterea și harul au fost așezate în Biserică, unde stau în frunte cei cu mai multă vechime, care au puterea și de a boteza, și de a pune mâna deasupra și de a rândui[1]. Căci, precum nu-i este îngăduit ereticului să rânduiască, nici să pună mâna deasupra, tot astfel nu e slobod nici să boteze, nici să săvârșească ceva cu sfințenie și în chip duhovnicesc, de vreme ce este străin de sfințenia duhovnicească și îndumnezeitoare.

5. Noi, cei întruniți mai înainte la Iconiu[2], care este un loc în Frigia, adunându-ne împreună din Galatia și Cilicia și din celelalte ținuturi foarte apropiate, am întărit tocmai aceasta, anume că trebuie să ne ținem neclintiți și să ne apărăm împotriva ereticilor, atunci când acest lucru este pus la îndoială de către unii.

VIII.1. Și, fiindcă Ștefan și cei care-l încuviințează pretind că iertarea păcatelor și a doua naștere pot avea loc la cei care înșiși mărturisesc că nu au Duh Sfânt, să ia seama și să înțeleagă faptul

[1] A rândui, *ordinare*, a numi și a unge, a înscăuna preoți și episcopi.

[2] La acest sinod (în 220), ca și la cel de la Cartagina, s-a pus aceeași problemă. În Răsărit, ca și în Africa, exista tradiția ținerii unor sinoade anuale.

că naşterea duhovnicească nu poate fi fără de Duhul, după cum şi Fericitul Apostol Pavel, pe cei care fuseseră botezaţi de Ioan, mai înainte de a fi fost trimis de Domnul Duhul Sfânt, i-a botezat din nou cu Botezul duhovnicesc şi a pus astfel mâna deasupra lor, ca să primească Duh Sfânt.

2. Dar cum e cu putinţă ca, de vreme ce vedem că Pavel, după Botezul lui Ioan, a botezat din nou pe ucenicii săi, noi să stăm la îndoială în a-i boteza pe aceştia, care vin de la erezie la Biserică şi după ungerea lor în afara legii şi profană? Dacă nu cumva Pavel a fost mai mic decât aceşti episcopi de acum, încât ei, numai prin simpla punere a mâinii deasupra, pot da Duh Sfânt ereticilor care vin, iar Pavel nu a fost vrednic să dea Duh Sfânt prin punerea mâinii asupra celor botezaţi de Ioan, decât după ce i-a botezat mai înainte chiar prin Botezul Bisericii.

IX.1. Este lipsit de noimă chiar şi acel lucru, anume să creadă că nu trebuie să se întrebe cine este cel care a botezat[1], pentru că cel care s-a botezat ar fi dobândit harul prin invocarea Treimii de nume a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh. Prin urmare, aceasta va fi înţelepciunea, despre care scrie Pavel că se află în cei desăvârşiţi[2], astfel încât cel care este în Biserică desăvârşit şi înţelept fie să apere acest lucru, fie să-l creadă, anume că această invocare a numelor este singură de ajuns, pentru iertarea păcatelor şi sfinţirea în Botez, când, de bună seamă, acestea au loc atunci când şi cel care botează are Duh Sfânt, iar Botezul însuşi nu este rânduit fără Duhul.

2. Dar ei spun că cel care se botează în orice fel în afară poate dobândi harul Botezului prin mintea şi credinţa sa. Chiar

[1] Firmilianus ignoră parcă (voit) îndreptăţirea Botezului: *ex opere operato*, „prin faptul în sine", independent de vrednicia celui care-l administrează..

[2] Vezi I Corinteni II, 6.

și acest lucru este fără îndoială de tot râsul, ca și cum, mintea strâmbă poate aduce la sine din cer sfințirea celor drepți, ori credința mincinoasă adevărul celor credincioși. Însă că nu toți cei ce invocă numele lui Hristos pot fi ascultați și invocația lor poate dobândi har o arată Însuși Domnul, când spune:

Mulți vor veni în numele Meu, zicând: „eu sunt Hristosul" și vor amăgi pe mulți.[1]

În sfârșit, nu este nici o deosebire între profetul mincinos și eretic. Căci, precum acela amăgește în numele lui Dumnezeu sau al lui Hristos, tot astfel înșală acesta în Taina Botezului. Și unul și celălalt se sprijină pe minciună pentru a înșela nădejdile oamenilor.

X.1. Dar vreau să vă vorbesc despre o poveste ce s-a întâmplat la noi, privitoare tocmai la acest fapt. Înainte cu aproape douăzeci și doi de ani, în vremurile de după împăratul Alexandru[2], s-au petrecut aici multe nenorociri și necazuri, fie de-a valma împotriva tuturor oamenilor, fie numai împotriva creștinilor: au fost chiar foarte multe și dese cutremure de pământ, încât, atât prin Capadocia, cât și prin Pont, multe s-au prăbușit, chiar și unele cetăți au fost înghițite în adânc, trase în hăul pământului despicat, încât de aici s-a iscat împotriva noastră și această prigonire grea a numelui, care, după lunga pace din ultima vreme, ivită pe neașteptate de pe urma unui rău neprevăzut și neobișnuit, s-a făcut mai înspăimântătoare în a tulbura poporul nostru. Atunci a fost guvernator în provincia noastră Severianus, un prigonitor crud și înspăimântător.

2. Și, în timp ce credincioșii se aflau în această prigoană și fugeau care încotro de teama persecuției și își părăseau ținuturile strămoșești, plecând în alte părți (căci aveau putința de-a scă-

[1] Marcu XIII. 6.

[2] Este vorba de Alexandru Sever, după moartea căruia, în 235, s-a declanșat persecuția din vremea lui Maximinus (cf. Eusebiu, *Hist. Eccl.* VI, 28).

pa, deoarece prigoana aceea nu a fost în toată lumea, ci locală), s-a ivit aici pe neașteptate o femeie care, aflată în extaz, se arăta a fi proroci ță și se purta ca și cum era plină de Sfântul Duh. Și într-atât era stăpânită de lucrarea unor demoni de seamă, căci, pentru lung timp, a îngrijorat și a înșelat pe frații creștini, săvârșind unele lucruri năucitoare și ciudate, și făgăduia că va face să se cutremure pământul. Dar asta, nu pentru că demonul ar fi avut o atât de mare putere, încât să fie în stare a cutremura pământul, sau a zgâlțâi vreo stihie prin forța lui, ci pentru că uneori duhul cel rău, prestiutor și cunoscător al faptului că avea să fie un cutremur de pământ, se prefăcea că va face chiar el acest lucru, pe care-l vedea că se va întâmpla.

3. Prin aceste minciuni și lăudăroșenii supusese mințile unora, încât îi dădeau ascultare și-l urmau, oriîncotro le poruncea și-i ducea; o făcea pe acea femeie să meargă, chiar în sălbatica iarnă, cu picioarele goale prin zăpezile aspre, fără a fi vătămată în vreun fel sau rănită în acea alergare; spunea chiar că se grăbește spre Iudeea și Ierusalim, scornind faptul că ar fi venit de acolo.

4. A înșelat și un preot de țară, la fel și pe un altul, diacon, ca să aibă legături necurate cu aceeași femeie: lucrul acesta a fost descoperit la puțin timp după aceea. Dar, pe neașteptate, îi apăru în față un exorcist, bărbat încercat și foarte priceput în ce privește învățătura credinței, care, mânat chiar de rugămintea foarte multor frați, ce se arătau a fi ei înșiși tari în credință și vrednici de laudă, s-a ridicat împotriva acelui duh rău, spre a-l învinge. Acesta, printr-o iscusită înșelătorie, vestise, chiar cu puțin înainte, că va veni unul potrivnic și ispititor, care nu-l crede. Totuși acel exorcist, inspirat de harul lui Dumnezeu, i-a stat împotrivă cu bărbăție și a arătat că acela, care mai înainte era socotit un sfânt, este un duh cu totul necurat.

5. Ei bine, acea femeie, care mai înainte, prin urzelile și înșelătoriile demonului, punea la cale multe lucruri spre amăgirea credincioșilor, între altele, prin care înșelase pe foarte mulți, a îndrăznit în repetate rânduri chiar și acest lucru, anume să se prefacă că ea, chiar prin invocația neschimbată[1], sfințește pâinea și face Euharistia și aduce Domnului jertfă, nu fără taina obișnuitei rostiri cu glas tare, ba chiar că botează pe mulți, însușindu-și fără drept cuvintele folosite și legiuite ale întrebării, încât părea că nu se depărtează cu nimic de rânduiala Bisericii.

XI.1. Așadar, ce vom spune despre Botezul acestuia, cu care, prin femeie, a botezat demonul cel necurat? Oare nu-l îndreptățesc Ștefan și cei care-l încuviințează, mai cu seamă că nu i-a lipsit Simbolul[2] Treimii și nici întrebarea legiuită în Biserică? Se poate crede dată iertarea păcatelor sau săvârșită după rânduială nașterea din nou prin îmbăierea mântuitoare acolo, unde toate, deși sub chipul adevărului, totuși s-au înfăptuit printr-un demon? Numai dacă cei care susțin botezurile ereticilor pretind că

[1] Cuvintele lui Firmilianus, care pot părea pleonastice în exprimarea anaforei euharistice, se pot explica cunoscând ritualul slujbei [messa], ori cele mai vechi texte în domeniu. Astfel, anafora, ἀναφορά, propriu-zisă este precedată de un fel de epicleză, *invocatio,* ἐπίκλησις, care invocă coborârea Sfântului Duh asupra pâinii și vinului, pentru a le preschimba în Trupul și Sângele Mântuitorului; de aici formula *invocatione non contemptibili sanctificare panem,* aflată la început. Apare îndată redarea cinci, cu Hristos, εὐχαριστήσας, dând harul, în această ordine și la Firmilianus: *panem sanctificare* apoi *eucharistiam facere.* Apoi, după sfințire, are loc jertfa (anafora Sfântului Marcu): σοί ἐκ τῶν σῶν δώρων προεθήκαμεν; *offerimus tibi hunc panem et calicem,* de unde, în final, la Firmilianus: *sacrificium Domino offeret.* Sintagma *non sine sacramento solitae praedicationis* indică respectarea întocmai a ritualului, rostirea cu voce tare *praedicatio,* κήρυγμα, păstrat în liturgia răsăriteană. (Cf. Batiffol, *Et. d'histoire et de théologie positive,* pp. 327-384; apud L.C. Bayard, *Saint Cyprien, Correspondence,* Les Belles Lettres, Paris, 1925, vol.II, pp. 297-298).

[1] Simbolul Treimii, aici *symbolum Trinitatis,* este acel σύμβολον τῆς πίστεως, *regula fidei,* numit și *Crezul Apostolic* și rostit după rânduială în Biserica Universală cea una.

și demonul a dat harul Botezului în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. La ei este fără îndoială aceeași rătăcire, este însăși înșelătoria demonilor, de vreme ce la ei nu este în nici un chip Sfântul Duh.

XII. Oare ce fel de lucru este acela pe care-l vrea Ștefan? Vrea oare ca prezența și sfințenia lui Hristos să fie în aceia care se botează la eretici? Dacă nu cumva Apostolul minte când spune:

Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat[1],

de bună seamă, cel care s-a botezat acolo în Hristos a îmbrăcat pe Hristos. Însă, dacă a îmbrăcat pe Hristos, a putut primi și Sfântul Duh, care a fost trimis de Hristos, și în zadar celui care vine la noi îi este pusă mâna deasupra, pentru a primi Duhul: afară numai dacă despart Duhul de Hristos, astfel încât Hristos să fie într-adevăr la eretici, însă să nu fie acolo la ei Sfântul Duh.

XIII.1. Să trecem însă pe scurt și prin celelalte, care ne-au fost spuse din belșug și foarte cuprinzător de către voi, căci preaiubitul nostru diacon Rogatianus se grăbește foarte tare spre voi.

2. Urmează acel lucru despre care trebuie să-i întrebăm pe cei care-i apără pe eretici, anume dacă Botezul lor este trupesc sau duhovnicesc. Căci, dacă este trupesc, cu nimic nu se deosebesc de iudei prin Botezul de care aceia se folosesc, astfel încât în acea îmbăiere comună și lumească, se spală numai murdăriile. Dacă însă este duhovnicesc, în ce fel poate fi duhovnicesc Botezul la aceia la care nu este Sfântul Duh? Și, prin acest fapt, apa cu care sunt udați este pentru aceia numai o îmbăiere trupească, nu Taina Botezului.

XIV.1. Iar că, dacă Botezul ereticilor poate avea renașterea celei de-a doua nașteri, cei care se botează la aceia nu trebuie socotiți eretici, ci fii ai lui Dumnezeu, căci a doua naștere, care este

[2] Galateni III, 27.

în Botez, naște fiii lui Dumnezeu. Dacă însă Mireasa lui Hristos este una singură, care este Biserica Universală, aceasta însăși este singura care naște fii lui Dumnezeu. Iar miresele lui Hristos nu sunt mai multe, de vreme ce Apostolul spune:

V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos, fecioară sfântă[1] și

Ascultă, fiică, și vezi și pleacă urechea ta și uită de poporul tău, căci a poftit împăratul frumusețea ta[2] și

Vino din Liban, mireasa mea, și sosind vei trece de începutul credinței[3] și

Am intrat în grădina mea, mireasa mea.[4]

Vedem că peste tot este înfățișată o singură persoană, fiindcă mireasa este una singură.

2. Nu este însă una cu noi sinagoga[5] ereticilor, fiindcă nici mireasa nu este o păcătoasă și o desfrânată. De aceea nu poate naște fii lui Dumnezeu. Iar dacă, după cum îi pare lui Ștefan, erezia naște într-adevăr și leapădă, atunci Biserica îi ridică pe cei lepădați și îi hrănește ea însăși ca pe ai săi pe cei pe care nu i-a născut, cu toate că nu poate fi mamă a unor fii străini! Și de aceea Domnul nostru Hristos, arătând că una este Mireasa Sa și proclamând taina unității ei, spune:

Cel ce nu este cu mine este împotriva mea și cel ce nu adună cu Mine risipește.[6]

Căci dacă Hristos este împreună cu noi, ereticii nu sunt cu noi, prin urmare, ereticii sunt împotriva lui Hristos: și dacă noi adunăm cu Hristos, apoi ereticii nu adună cu noi, fără îndoială ei risipesc.

---

[1] II Corinteni XI, 2.

[2] Psalmi XLIV, 12-13.

[3] Cântarea Cântărilor IV, 8.

[1] Cântarea Cântărilor V, 2.

[2] Sinagoga, *synagoga*, termen grec, συναγογή, aplicat de regulă adunării iudeilor, marcându-se egalitatea de tratament a acestora cu *haeretici*.

[3] Luca XI, 23.

XV.1. Dar neapărat nu trebuie să trecem cu vederea nici ceea ce s-a spus de către voi, anume că Biserica, după Cântarea Cântărilor[1], este o grădină încuiată și fântână pecetluită, rai[2] cu pomi roditori. Însă cei care n-au intrat niciodată în această grădină și n-au văzut grădina sădită de Dumnezeu Creatorul, în ce fel vor putea oferi cuiva apa vie a îmbăierii mântuitoare din fântâna care este încuiată înăuntru și însemnată cu pecetea lui Dumnezeu?

2. Însă, de vreme ce nici arca lui Noe nu a fost nimic altceva decât taina Bisericii lui Hristos, care atunci, când toți cei de afară piereau, i-a izbăvit numai pe aceia, care au fost înăuntrul ei, noi suntem învățați deslușit că trebuie să veghem la unitatea Bisericii, după cum a spus și Petru:

Astfel și pe noi în chip asemănător ne va mântui Botezul[3],

arătând că, în felul în care cei care nu au fost cu Noe în corabie, nu numai că nu au fost curățiți și mântuiți prin apă, ci pe dată au pierit în acel potop, tot astfel și acum, cei care nu sunt cu Hristos în Biserică vor pieri afară, de nu se întorc cu pocăință la singura și mântuitoarea îmbăiere a Bisericii.

XVI.1. Însă ce fel este hotărârea și cât de mare orbirea acestuia, care spune că iertarea păcatelor poate fi dată la sinagogile ereticilor și nici nu rămâne statornic pe temelia unei singure Biserici, care a fost odată așezată de Hristos pe piatră[4], de unde se poate înțelege faptul că Hristos i-a spus numai lui Petru:

---

[4] Vezi Cântarea Cântărilor IV, 12-13.

[5] Termenul *paradisus* transliterează grecescul παράδεισος, la rândul său preluat din persană: *pairidaeza*, „grădină" de agrement. Vezi și grădinile suspendate ale Semiramidei, una din cele șapte minuni ale lumii vechi.

[1] Vezi I Petru III, 21.

[2] Piatra este desigur Sf. Petru, cu numele derivat de la: *petra*/πέτρα (aramaic *kēfa* „stâncă").

Orice vei lega pe pământ, legate vor fi și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ, dezlegate vor fi și în ceruri.[1]

Și iarăși, în Evanghelie, când a suflat numai[2] asupra Apostolilor, Hristos spunând:

Luați Duh Sfânt. De veți ierta păcatele cuiva, vor fi iertate aceluia; iar dacă le veți ține pe ale cuiva, ținute vor fi.[3]

Așadar, puterea iertării păcatelos s-a dat Apostolilor și Bisericiilor pe care aceia, trimiși fiind de Hristos, le-au întemeiat, și episcopilor, care le-au urmat lor, după rânduiala înlocuirii.

2. Însă, vrăjmașii uneia singure Biserici universale, în care suntem noi, cât și potrivnicii noștri, ai celor care urmăm Apostolilor, năzuind împotriva noastră la episcopate neîngăduite lor și ridicând altare lumești, ce altceva sunt decât Core și Datan și Abiron, nelegiuiți ce urmează a primi aceleași pedepse ca și aceia, dimpreună cu cei care-i încuviințează? Precum, chiar și atunci, părtașii și susținătorii lor au pierit printr-o moarte asemănătoare cu a acelora.

XVII.1. Dar și eu, în acest loc, mă supăr pe bună dreptate pe această prostie atât de limpede și vădită a lui Ștefan, pentru că cel care se laudă astfel din scaunul episcopatului său și pretinde că el păstrează moștenirea lui Petru, pe care s-au așezat temeliile Bisericii, aduce multe alte pietre și așază temeliile multor altor biserici, de vreme ce întărește cu puterea lui că acolo există Botez.

2. De bună seamă, cei care se botează împlinesc creșterea Bisericii: însă cel care încuviințează Botezul lor, pornind de la cei botezați, întărește faptul că acolo este și o Biserică. Și, cel care astfel trădează și părăsește unitatea, nu înțelege se respinge de

[3] Matei XVI, 19.

[4] Numai – cu accent pe exclusivitatea încredințării darului iertării păcatelor, pentru Apostoli și urmașii lor în slujire, adică pentru episcopii Bisericii.

[5] Ioan XX, 22-23.

el și, într-o măsură oarecare, se nimicește adevărul pietrei creștine. Apostolul mărturisește că totuși iudeii, deși orbiți de necunoaștere și apăsați de cea mai grea nelegiuire, au pornire pentru Dumnezeu; Ștefan însă, care strigă tare faptul că el are Scaunul lui Petru prin succesiune, nu este mânat de nici o pornire împotriva ereticilor, recunoscând acelora, nu o mică, ci cea mai mare putere a harului, de vreme ce el spune și susține că aceștia, prin Taina Botezului, spală necurățiile omului vechi, că iartă vechile păcate de moarte, că fac fii lui Dumnezeu prin nașterea din nou cerească, că [îi] reînnoiesc pentru viața veșnică prin sfințirea dumnezeiești îmbăieri.

3. Iar dacă astfel recunoaște și lasă ereticilor aceste mari și cerești daruri ale Bisericii, ce altceva face decât să intre în comuniune cu aceia, pentru care apără și cere pe nedrept atâta har? Și zadarnic șovăiește de-acum în a fi de acord cu ei și în a le fi părtaș și în celelalte, cum ar fi să stea la un loc și să-și amestece rugăciunile cu ei și să ridice împreună altar de jertfă.

XVIII.1. „Dar mult, zice, este de folos numele lui Hristos pentru credință și sfințirea Botezului, pentru ca oricine și oriunde se va fi botezat în numele lui Hristos să dobândească îndată harul lui Hristos": dar în acest loc i se poate răspunde și spune pe scurt că, dacă Botezul a avut putere spre a curăți afară un om în numele lui Hristos, în numele aceluiași Hristos a putut avea putere acolo și punerea deasupra a mâinii întru primirea Duhului Sfânt.

2. Și vor începe și celelalte, care se săvârșesc la eretici, să pară îndreptățite și legiuite, de vreme ce sunt săvârșite în numele lui Hristos, numai că voi ați arătat în scrisoarea voastră[1] că numele lui Hristos nu poate avea putere decât numai în una Biserică, singura căreia Hristos i-a încredințat puterea harului ceresc.

[1] Referire la Scrisoarea LXXIV. Se observă aici faptul că Novațian, după Botez, practica punerea mâinii, pentru primirea Sfântului Duh.

XIX.1. Cât despre faptul că trebuie respins ceea ce ține de datina, pe care ei par s-o opună adevărului[1], cine este atât de ușuratic încât să pună obișnuința mai presus de adevăr sau, zărind lumina, să nu părăsească întunericul.

2. Afară numai dacă și pe iudei, venind Hristos, adică Adevărul, îi ajută la ceva datina foarte veche, anume faptul că, neprimind noua cale a Adevărului, au rămas statornici în vechea tradiție!

3. Într-adevăr, chiar acest lucru îl puteți spune voi, africanii, împotriva lui Ștefan, anume că, după ce s-a cunoscut adevărul, ați părăsit rătăcirea obiceiului; de altminteri, noi legăm datina cu adevărul, iar obiceiului romanilor noi îi opunem o datină, însă pe cea a adevărului, păzind de la început ceea ce ne-a fost lăsat de către Hristos și de către Apostoli. Nici nu ne amintim ca acest fapt să fi început cândva anume la noi, deoarece aici întotdeauna astfel s-a ținut, încât nu cunoaștem decât una Biserică a lui Dumnezeu și nu socotim sfânt decât Botezul Sfintei Biserici.

4. Tocmai fiindcă unii se îndoiau cu privire la Botezul acestora, care, deși primesc profeți noi, totuși tot ei par a cunoaște împreună cu noi pe aceiași Tatăl și Fiul, întrunindu-ne foarte mulți o dată în Iconiu[2], am cercetat cu foarte mare grijă și am hotărât că trebuie respins cu desăvârșire Botezul dat în afara Bisericii.

XX. Însă, ca să răspundem la acel lucru pe care-l aduc în sprijinul ereticilor și zic că Apostolul a spus: *fie din fățoșenie, fie în adevăr, Hristos Se propovăduiește*[3], este o prostie, de vreme ce este limpede că Apostolul, în epistola sa, în care a spus acest lucru, nu

[2] Vezi Scrisoarea LXXI, pct. III; Iconium, Ἰκόνιον, localitate în provincia Phrygia, din Asia Minor.

[1] Vezi Scrisoarea LXXV, pct. VI, 5.

[2] Filipeni I, 18; vezi și Scrisoarea LXXIII, pct. XIV; fățoșenie, fățărnicie sau oportunism, alte interese lumești.

a făcut vorbire nici de eretici, nici de botezul lor, ci a vorbit numai despre frați, dintre care unii vorbeau cu el cu viclenie, ori alții stăruiau în credința curată și nu este nevoie să dezbatem acest lucru într-un tratat lung, ci este de ajuns să citim epistola însăși și să cunoaștem de la Apostolul însuși ce a spus Apostolul.

XXI.1. Așadar, spun ei, ce se va face în privința acestora, care, venind de la eretici[1], au fost primiți fără Botezul Bisericii? Dacă ei au ieșit din această lume, se vor număra între cei care au fost într-adevăr catehizați la noi, dar au murit mai înainte de a se fi botezat, având un oarecare câștig de adevăr și credință, la care ajunseseră după ce a fost părăsită rătăcirea, deși moartea luând-o înainte, nu au dobândit desăvârșirea harului.

2. Însă cei care mai sunt încă în această lume să fie botezați cu Botezul Bisericii, ca să poată dobândi iertarea păcatelor, pentru ca nu cumva, stăruind în vechea greșeală din pricina prejudecății altora, să moară fără desăvârșirea harului.

3. De altfel, cât de mare este greșeala, atât a celor care sunt primiți, cât și a acestora care primesc, să se atingă de Trupul și de Sângele Domnului, uzurpându-se cu cutezanță împărtășania, fără a fi fost spălate necurățiile prin Botezul[2] Bisericii și fără a fi fost mărturisite public păcatele! Căci scris este:

Oricine va mânca pâinea sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi față de Trupul și de Sângele Domnului.[3]

XXII.1. Noi însă despre cei pe care aceștia, care mai înainte fuseseră episcopi în Biserica Universală și după aceea, asumându-și

[1] Este cazul celor care, în Africa, botezați fiind la eretici, se convertiseră înainte de a se lua hotărârea rebotezării lor în Biserică.

[2] Botezul Bisericii, ca în alte cazuri, este redat metonimic prin *lauacrum ecclesiae* „îmbăierea în Biserică".

[3] I Corinteni XI, 27.

pentru ei puterea numirii preoțești[1], îi botezaseră, noi am judecat că trebuie să-i socotim nebotezați. Și la noi este păzit acest lucru, ca toți cei ce vin la noi de la aceia, chiar îmbăiați fiind, să fie botezați la noi cu Botezul unic și adevărat al Bisericii Universale, ca și străinii și cei care nu au nimic dobândit, pentru ca să dobândească nașterea din nou a îmbăierii de viață dătătoare.

2. Și totuși este o deosebire între cel care a căzut fără voia lui și silit de apăsarea prigoanei și acela care prin voință nelegiuită se răzvrătește cutezător împotriva Bisericii și hulește cu glas necredincios chiar împotriva Tatălui și Dumnezeului Hristos, Creatorul întregii lumi. Iar Ștefan nu se rușinează să sprijine acest lucru, anume să spună că iertarea păcatelor poate fi dată prin cei, care ei înșiși s-au prins în toate păcatele, ca și cum îmbăierea mântuirii poate exista în casa morții.

XXIII.1. Prin urmare, unde va fi ceea ce s-a scris:

Înfrânează-te de la apa străină și din izvor străin să nu bei[2],

dacă, după ce ai părăsit izvorul pecetluit al Bisericii, primești apă străină în locul apei tale și murdărești Biserica cu izvoare lumești? Căci, atunci când te împărtășești de botezul ereticilor, ce altceva faci decât să bei din cloaca și mocirla acelora și tu însuți, curățit prin sfințirea Bisericii, să te spurci de atingerea murdăriilor altora?

2. Și, oare, nu te temi de judecata lui Dumnezeu, oferind ereticilor mărturie împotriva Bisericii? Deoarece scris este:

Martorul mincinos nu va rămâne nepedepsit?[3]

Ba, dimpotrivă, tu ești chiar mai rău decât toți ereticii. Căci atunci când de acolo vin mulți la tine, după ce și-au recunoscut greșeala, ca să primească adevărata lumină a Bisericii, tu sporești

[4] Se face referire la episcopii căzuți în apostazie, în timpul persecuțiilor, care au abuzat mai apoi de fostul lor statut, slujind și botezând în continuare.

[1] Pilde V, 15.

[2] Pilde XIX, 5.

greşelile celor care vin şi, umbrită fiind lumina adevărului Bisericii, înmulţeşti întunericul nopţii eretice, iar când ei mărturisesc că se află în păcat şi că nu au nici un har şi că pentru aceasta vin la Biserică, tu le răpeşti iertarea păcatelor, care se dă la Botez, câtă vreme spui că ei sunt deja botezaţi şi că au dobândit harul Bisericii în afara Bisericii. Nu înţelegi că, în ziua Judecăţii ce va să vie, sufletele lor sunt cerute din mâna ta, care le-ai refuzat celor însetaţi băutura Bisericii şi, celor care voiau să trăiască, le-ai fost pricina morţii? Şi, pe deasupra, mai eşti şi mânios!

XXIV.1. Iată, cu câtă nepricepere îndrăzneşti tu să-i respingi pe cei care se zbat împotriva minciunii, pentru adevăr. Oare cine este cel care ar fi trebuit să se mânie mai pe drept împotriva celuilalt? Oare cel care apără pe vrăjmaşii lui Dumnezeu ori, dimpotrivă, cel care, se ridică statornic împotriva duşmanilor lui Dumnezeu, pentru adevărul Bisericii?

2. Numai că s-a vădit faptul că cei nepricepuţi sunt chiar aprigi şi mânioşi, de vreme ce, din sărăcia judecăţii şi a cuvântului, cad lesne în mânie, astfel încât despre nici un altul nu spune mai mult decât despre tine Sfânta Scriptură:

Omul aprig atâţă certuri şi bărbatul mânios sporeşte păcatele.[1]

Câte certuri şi neînţelegeri ai pricinuit prin bisericile întregii lumi! Dar ce mare păcat ţi-ai adunat când te-ai rupt[2] de atâtea turme! Căci te-ai rupt pe tine însuţi, să nu te înşeli, de vreme ce este cu adevărat schismatic acela care s-a rupt de comuniunea cu unitatea Bisericii. Dar, în timp ce socoteşti că toţi pot fi afurisiţi de către tine, numai tu singur te-ai afurisit faţă de toţi.

[1] Pilde XXIX, 22.

[2] Se poate deduce de aici că africanii şi răsăritenii care rebotezau au fost excomunicaţi de Papa Ştefan. Dar acesta nu şi-a dus până la capăt ameninţările (Euseb. *H. E.*, VII,5), deşi a tratat ca excomunicaţi pe delegaţii la sinodul african (Scr. LXXV, pct. XXV); (cf. T.C. Adhémar d'Alès, *Q. B.*, p. 388-389). Sf. Ştefan mai apare în Scr. XXV; LXXIV, pct. I; LXXV, pct. VIII (cf. *De Rebaptismate* – Hartel, *Opera Cypriani III. Appendix*, p. 69-92).

3. Și nu te-au putut îndruma spre rânduiala adevărului și păcii nici măcar învățăturile Apostolului, care îndeamnă și spune: *De aceea vă îndemn eu, cel întemnițat întru Domnul, să umblați cu vrednicie în chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia cugetului și cu blândețea, cu răbdare sprijinindu-vă unul pe altul în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului întru legătura păcii, un singur trup și un singur Duh, precum ați fost chemați într-o singură nădejde a chemării voastre. Un singur Domn, o singură credință, un Botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor, Care este peste toți și prin toate și în noi toți.*[1]

XXV.1. Cu câtă grijă a îndeplinit Ștefan aceste mântuitoare îndemnuri și porunci ale Apostolului, păstrând smerenia cugetului și blândețea în cel dintâi scaun episcopal! Căci ce este mai smerit sau mai blând decât faptul de a se fi învrăjbit cu atâția episcopi de peste tot în lume, rupând pacea cu fiecare prin tot felul de neînțelegeri, atât cu cei din Răsărit, ceea ce suntem încredințați că știți, cât și cu voi, care sunteți în partea de Miazăzi, de la care cu atâta răbdare și blândețe a primit pe episcopii trimiși, încât nu i-a primit nici măcar la întâlnirea unui convorbiri obișnuite! Ba încă, amintindu-și de dragoste și de bunătate, i-a sfătuit pe toți frații creștini, să nu-i primească nimeni în casa sa, astfel încât celor veniți le erau refuzate nu numai pacea și comuniunea, ci chiar adăpostul și ospeția!

2. Aceasta înseamnă *a fi păstrat unitatea Duhului și legătura păcii*[2], că se rupe de unitatea iubirii și că se face străin prin toate de frați și că se răzvrătește cu nebunia dihoniei împotriva jurământului și legăturii păcii. Oare la un astfel de om poate fi un singur trup, un singur Duh, la care poate însuși sufletul nu este unul, într-atât este de lunecos și schimbător, și nestatornic? Dar să lăsăm cele ce-l privesc pe el.

[1] Efeseni IV,1-6.

[2] Vezi Efeseni IV, 3. Întreg pasajul precedent este impregnat de ironie caustică la adresa Papei Ștefan.

3. Să vorbim mai degrabă despre acest lucru, care privește cel mai mult pricina. Cei care pretind că cei botezați de eretici trebuie să fie primiți astfel, ca și cum ar fi dobândit după rânduială harul Botezului, spun că noi și aceia avem un singur Botez și că nu se deosebește cu nimic. Dar ce spune Apostolul Pavel?

„Unul Domn, una credință, unul Botez, unul Dumnezeu."[1]

Dacă este unul și același cu al nostru botezul ereticilor, fără îndoială și credința este una. Iar dacă una este credința, de bună seamă unul este și Domnul. Dacă unul este Domnul, este firesc să se spună că unul este Dumnezeu. Dacă însă această unitate, care nu poate fi despărțită și împărțită în nici un chip, este ea însăși și la eretici, pentru ce ne mai certăm? Pentru ce-i numim pe aceia eretici și nu creștini? Pe de altă parte, de vreme ce noi nu avem nici un singur Dumnezeu, nici un singur Domn, nici o Biserică, nici o singură credință, dar nici un singur Duh sau un singur trup, este limpede că nu putem avea nici Botezul comun cu ereticii, cu care nimic nu ne este comun.

4. Și totuși Ștefan nu se rușinează să ofere apărare unor asemenea oameni, împotriva Bisericii și, pentru a sprijini pe eretici, să despartă pe frații creștini și, pe deasupra, să numească pe Ciprian creștin mincinos[2] și apostol mincinos și uneltitor viclean. Ca unul care cunoaște că toate sunt împotriva sa, se grăbește să arunce asupra altuia, prin minciună, cele pe care el însuși ar trebui să le audă pe bună dreptate împotriva sa.

Cu toții îți dorim să fii bine sănătos, împreună cu noi toți, cu toți episcopii care sunt în Africa, și cu toți clericii, și cu toți frații creștini, ca să-i avem uniți cu noi totdeauna, chiar din depărtare, într-un singur suflet și un cuget.

---

[1] Efeseni IV, 5.

[2] Creștin mincinos, *pseudochristum*, termenul poate fi tradus mult mai puternic, anume „fals Hristos".

SCRISOAREA LXXVI

Ciprian salută pentru veșnicie pe confrații de episcopat Nemesianus, Felix, Lucius, celălalt Felix, Litteus, Polianus, Victor, Iaderus, Dativus și de asemenea pe confrații preoți și diaconi și pe ceilalți frați aruncați în ocnă[1], mărturisitori ai lui Dumnezeu-Tatăl Atotputernic și ai Domnului nostru Iisus Hristos, Dumnezeul nostru Mântuitor

I.1. Într-adevăr, slava voastră cerea, preafericiți și preaiubiți frați, ca eu însumi să mă silesc a veni pentru a vă vedea și pentru a vă îmbrățișa, dacă chiar și pe mine, alungat din pricina mărturisirii numelui lui Hristos, nu m-ar opri hotarele locului hotărât pentru exil[2]. Dar pe cât pot mă închipui cu voi și la voi, deși nu-mi este dat să vin cu trupul și cu pasul, vin totuși cu iubirea și cu duhul, dând glas în scrisoare sufletului meu, ce tresaltă de bucurie, veselindu-se de aceste virtuți și izbânzi ale voastre, căci mă socotesc părtaș cu voi, dacă nu prin suferința trupului, măcar prin comuniunea iubirii.

2. Oare-aș putea tăcea și înăbuși în liniște glasul meu, câtă vreme cunosc despre preaiubiții mei atât de multe și slăvite

[1] Ocnă, *metallum*, mină, nu neapărat metaliferă (după μέταλλον); episcopii condamnați aici apar în procesul-verbal al reuniunii din 1 septembrie 256: Nemesianus de Thubuna (Tobna), Litteus de Gemellae (Mlili), Polianus de Mileum (Mila), Iader de Midili, Dativus de Vada (Badis), Felix de Bagai, Felix de Bamaccora (lângă Mila), Lucius de Castra Galbae, Victor de Octavu, cu toții din Numidia.

[2] Sfântul Ciprian se afla în exil la Curubis, la câteva mile în sudul Cartaginei.

lucruri, cu care v-a cinstit bunăvoința lui Dumnezeu, încât o parte dintre voi a luat-o deja înainte prin împlinirea martiriului, urmând a primi de la Domnul cununa vredniciei lor? Iar o parte întârzie încă în cuștile temnițelor sau în ocne și lanțuri și, prin însăși amânarea osândelor, ei dau tot mai mari pilde întru întărirea și înarmarea fraților, adăugând, prin prelungirea chinurilor, dovezi tot mai mari de vrednicie, urmând a avea tot atâtea plăți în darurile cerești, câte zile au acum în pedepsele numărate.

3. Pe bună dreptate nu mă mir că vi s-au întâmplat aceste lucruri, preaviteji și preafericiți frați, că Domnul, pe măsura vrednicei voastre cucernicii și credințe, v-a împins astfel spre cea mai înaltă culme a izbânzilor, întru cinstirea slavei Sale. Voi, în Biserica Lui, ați strălucit întotdeauna prin stăruința de a păstra credința, păzind cu tărie poruncile Domnului, curăția în neprihănire, înțelegerea în iubire, cumpătarea în smerenie, grija în cârmuire, purtarea de grijă în ajutorarea celor aflați în necazuri, milostenia în ajutorarea săracilor, statornicia în apărarea adevărului, cumpănirea în asprimea învățăturii.

4. Și, ca să nu lipsească la voi ceva spre pilduirea faptelor bune, chiar prin mărturisirea de acum a glasului și prin pătimirea trupului, îmboldiți cugetele fraților spre sfintele mărturisiri, fiind voi înșivă călăuze pentru fapte de bărbăție: astfel ca, în timp ce turma își urmează păstorii și imită ceea ce vede că se face de către întâistătătorii ei, să fie încununată de Domnul cu răsplățile pe măsură ale ascultării.

II.1. Faptul că mai înainte ați fost crunt bătuți cu ciomege și, loviți prin pedepse de acest fel, ați pornit începuturile cucernice ale mărturisirii voastre, acest lucru nu trebuie blestemat de noi. Căci nu s-a înspăimântat înaintea ciomegelor trupul crești-

nului, a cărui întreagă nădejde este în lemnul Crucii[1]. Robul lui Hristos a cunoscut taina mântuirii sale, răscumpărat fiind pentru viața veșnică prin lemnul Crucii, tot prin lemn a fost purtat înainte spre cunună.

2. Dar ce este de mirare, dacă vase de aur și de argint fiind, voi ați fost aruncați în ocnă, adică sălașul aurului și al argintului, numai că acum firea metalelor a fost întoarsă: locurile care înainte obișnuiseră să dea aur și argint au început acum a le primi.

3. Au pus chiar și piedici[2] picioarelor voastre și au legat cu lanțuri blestemate fericitele trupuri și temple ale lui Dumnezeu, ca și cum împreună cu trupul ar fi legat și duhul sau aurul vostru ar fi pângărit de atingerea fierului. Pentru oamenii dăruiți lui Dumnezeu și care își mărturisesc credința cu bărbăție cucernică, acestea sunt podoabe, nu lanțuri, nici nu leagă picioarele creștinilor întru rușine, ci le slăvesc întru încununare. O, picioare înlănțuite în chip fericit, care nu de fierar, ci de Domnul sunt dezlegate! O, picioare înlănțuite în chip fericit, care se îndreaptă pe drumul mântuitor spre Rai! O, picioare legate în veacul acesta, pentru o clipită, ca să fie totdeauna slobode la Dumnezeu. O, picioare cu piedici și butuci[3], șovăitoare acum, dar care repede veți alerga pe drumul slavei la Hristos. Să vă țină aici, oricât voiește, cu legăturile și lanțurile sale, cruzimea pizmașă și ticăloasă, repede veți ajunge, de la tărâmurile și pedepsele acestea, la Împărăția cerurilor.

4. În ocne trupul nu se încălzește în pat și așternuturi moi, ci este încălzit de ușurarea și mângâierea lui Hristos. Zac la pământ trupurile istovite de chinuri, dar a zăcea împreună cu Hristos nu este o pedeapsă. Se murdăresc fără îmbăieri trupurile, urâțite de

[1] Lemnul Crucii, simbolul pătimirii Domnului, apare în context pur și simplu *lignum*.

[2] Piedici, *conpedes*, lanțuri care fac imposibilă evadarea, fuga.

[3] Butuci, *transuersaria*, cu același rost ca lanțurile, dar făcuți din lemn.

nemișcare și necurăție, dar duhovnicește se spală pe dinăuntru, când trupește se murdăresc pe din afară. Acolo pâinea este pu-ținã, dar

nu numai cu pâine trăiește omul, ci cu cuvântul lui Dumnezeu.[1]

Veșmântul le lipsește celor ce tremură de frig, dar cel ce a îm-brăcat pe Hristos este și îmbrăcat îndeajuns și apărat. Părul ca-pului, lăsat netuns, se încâlcește, dar, de vreme ce Hristos este capul bărbatului, oricum ar fi, acel cap este neapărat cuviincios, pentru că este însemnat de numele Domnului.

5. Cu ce strălucire va fi răsplătită toată urâțenia asta respin-gătoare și hidoasă pentru păgâni! În ce răsplată a cinstei slăvite și veșnice se va preschimba această lumească și scurtă pedeapsă, atunci când, după cuvântul Fericitului Apostol:

Domnul va schimba trupul smereniei noastre, asemănat tru-pului slavei Sale.[2]

III.1. Dar nici în acel loc, frați preaiubiți, nu se poate simți vreo renunțare, fie la cucernicie, fie la credință, pe motiv că aco-lo nu este dată acum preoților lui Dumnezeu putința de a oferi și de-a aduce sfintele jertfe. Dimpotrivă, voi aduceți și oferiți lui Dumnezeu o jertfă prețuită și totodată slăvită și care vă va fi vo-uă de cel mai mare folos pentru primirea răsplăților cerești, de-oarece Sfânta Scriptură grăiește și spune:

Jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit, inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o urgisește.[3]

2. Această jertfă o oferiți voi lui Dumnezeu, această jertfă o aduceți fără întrerupere, zi și noapte, deveniți jertfe lui Dumne-zeu, înfățișându-vă ca niște animale de jertfă, sfinte și neprihăni-te, precum îndeamnă și spune Apostolul:

[1] Luca IV, 4.

[2] Filipeni III, 21.

[3] Psalmi L, 18.

Vă rog, deci, fraților, pentru îndurarea lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, plăcută lui Dumnezeu, nici să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți, care este voia lui Dumnezeu, bună și plăcută și desăvârșită.[1]

IV.1. Căci aceasta este ceea ce place cu deosebire lui Dumnezeu, acesta este lucrul în care, prin mai mare vrednicie, sporesc lucrările noastre întru câștigarea bunăvoinței lui Dumnezeu, acesta singur este lucrul pe care ascultările credinței și dăruirii noastre îl aduc răsplată Domnului, pentru binefacerile Lui mari și mântuitoare, deoarece Sfântul Duh vestește și dă mărturie în *Psalmi*:

Ce voi răsplăti Domnului, zice, *pentru toate câte mi-a dat mie? Paharul mânturii voi lua și numele Domnului voi chema. Scumpă este înaintea Domnului moartea drepților Lui.*[2]

2. Cine nu primește cu bucurie și pe dată paharul mântuirii, cine nu râvnește bucuros și vesel în vreo clipă la ceva, prin care și el să dea răsplată Domnului său ceva? Cine nu primește cu tărie și neclintire moartea scumpă înaintea lui Dumnezeu, care va plăcea ochilor celui Care, privindu-ne de sus, în încleștarea pentru numele Său, binecuvântează pe binevoitori, ajută pe luptători, încununează pe învingători, răsplătind în noi cu plata bunătății și iubirii părintești ceea ce El Însuși ne-a oferit și cinstind ceea ce Însuși a desăvârșit?

V.1. Într-adevăr, faptul că-I suntem datori Lui, pentru că învingem și pentru că ajungem la izbânda celei mai mari lupte, înfrângând potrivnicul, îl vestește limpede și îl arată Domnul, când spune în Evanghelia Sa:

[1] Romani XII, 1-2.

[2] Psalmi CXV, 3-4 și 6.

Însă, când vă vor trăda pe voi, nu vă gândiţi cum sau ce să vorbiţi. Căci vi se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiţi. Fiindcă nu voi sunteţi cei care vorbiţi, ci Duhul Tatălui vostru este, care grăieşte în voi.[1]

Şi iarăşi:

Puneţi în inimile voastre să nu gândiţi mai dinainte ce veţi răspunde. Căci Eu vă voi da gură şi înţelepciune, căreia nu-i vor putea sta împotrivă vrăjmaşii voştri.[2]

2. Într-adevăr, în aceasta stă şi marea încredere a celor ce cred şi greşeala cea mai grea a viclenilor, să nu creadă în Acela, care făgăduieşte că va da ajutorul Său celor care-L mărturisesc şi, iarăşi, să nu se teamă de Acela, Care ameninţă cu pedeapsa veşnică pe cei care-L tăgăduiesc.

VI.1. Acestea toate, voi, neînfricaţi şi preacredincioşi oşteni ai lui Hristos, le-aţi sădit în fraţii noştri, desăvârşind în fapte ceea ce înainte aţi învăţat în cuvinte, voi, care veţi fi foarte mari în Împărăţia cerurilor, deoarece Domnul făgăduieşte şi spune:

Cel care va face şi va învăţa astfel, foarte mare se va chema în Împărăţia cerurilor.[3]

2. În sfârşit, urmând pilda voastră, o parte numeroasă a mulţimii a mărturisit împreună cu voi şi împreună a fost încununată, unită cu voi prin legătura celei mai trainice iubiri şi nedespărţită de întâistătătorii săi, nici prin temniţă, nici prin ocne. Din mulţimea aceasta nu lipsesc nici fecioarele, la care, rodirii de şaizeci de boabe, i s-a adăugat cea de o sută şi pe care slava îndoită[4]

[1] Matei X, 19-20.

[2] Luca XXI, 14-15.

[3] Matei V, 19.

[4] Matei XIII, 18 (Pilda semănătorului); martirul, după Sfântul Ciprian, rodeşte o sută de boabe dintr-unul, iar fecioarele, şaizeci; cf. *De hab. Virg.*,

le-a purtat înainte spre cununa cerească. Chiar și la copii, prin lauda muceniciei, vrednicia, mai mare decât vârsta, le-a întrecut anii, încât orice sex și orice vârstă împodobește turma fericită a mărturisirii voastre.

VII.1. Ce tărie a conștiinței învingătoare aveți acum voi, frați preaiubiți, ce înălțare în suflet, ce bucurie în cuget, ce izbândă în piept, ca fiecare dintre voi să stea pentru răsplata făgăduită a lui Dumnezeu, să fie încredințat în privința zilei Judecății, să umble în ocnă, cu trupul într-adevăr robit, dar cu inima stăpână, să știe că Hristos este alături de el, bucurându-Se de răbdarea robilor Săi, care pășesc pe urmele și căile Sale, spre Împărățiile veșnice!

2. Așteptați zi de zi veseli ziua izbăvitoare a plecării voastre și, urmând a vă retrage cât de curând din lume, vă grăbiți spre răsplățile și lăcașurile dumnezeiești ale martirilor, urmând să vedeți, după acest întuneric al lumii, lumina cea mai strălucitoare și urmând să primiți o mai mare slavă pentru toate pătimirile și suferințele, deoarece Apostolul dă mărturie și spune:

Nu sunt vrednice pătimirile acestei vremi de mărirea viitoare, care se va descoperi întru noi.[1]

3. De bună seamă, fiindcă acum voi aveți cuvântul mai lucrător în rugăciuni și rugăciunea este mai potrivită pentru a dobândi ceea ce se cere în nenorociri, cereți mai vârtos și rugați-vă ca bunăvoința lui Dumnezeu să împlinească mărturisirea noastră a tuturor, astfel încât, din întunericul acesta și lanțurile lumii, Dumnezeu să ne slobozească și pe noi, teferi și plini de slavă împreună cu voi, pentru ca, cei care am fost aici statornic uniți prin legătura

21: *Primus cum centeno martyrum fructus est, secundum sexagenarius vester est.* Aici fecioria și mucenicia cumulează îndoit roadele multiplicate ale bobului de grâu.

[1] Romani VIII, 18.

iubirii și păcii, împotriva nedreptății ereticilor și a prigoanei păgânilor, să ne bucurăm de asemenea în Împărățiile cerești.

Vă doresc, preafericiți și neînfricați frați întru Domnul, să fiți bine sănătoși și să ne pomeniți întotdeauna și pretutindeni. Fiți sănătoși.

SCRISOAREA LXXVII

Nemesianus, Dativus, Felix și Victor doresc fratelui Ciprian sănătate veșnică întru Domnul

I.1. În scrisorile tale, preaiubite Ciprian, ai avut întotdeauna gânduri înalte, pe măsura împrejurărilor vremii noastre. Citindu-le cu stăruință, cei strâmbi se îndreaptă, iar oamenii de bună credință se întăresc. Cu cât nu încetezi în scrierile tale să dezvălui taine ascunse, cu atât mai mult ne faci astfel pe noi să creștem în credință, iar pe oamenii din lumea aceasta să se apropie de credință.

2. Căci, deoarece în multele tale cărți ai pus tot ce e bun, ni te-ai descris, fără să știi, pe tine însuți. Ești mai mare decât toți oamenii în felul tău de a scrie, mai iscusit în vorbire, mai înțelept în povață, mai simplu în înțelepciune, mai darnic în ajutorare, mai sfânt în cumpătare, mai smerit în ascultare și mai neprihănit în fapta bună. Știi și tu însuți, preaiubitule, că este arzătoare dorința noastră, de a vedea că tu, învățătorul care ne iubește, ai ajuns la cununa măreței mărturisiri.

II.1. Căci, ca un bun și adevărat învățător, tu ai spus mai înainte în Actele proconsulului[1] ceea ce noi ucenicii trebuia să spu-

[1] Actele proconsulare, din 30 august 257, păstrează cuvintele demne și înălțătoare ale mărturisirii Sf. Ciprian. Guvernatorul în cauză este Aspasius Paternus, care-l exilase pe Sf. Ciprian la Curubis. Cf. Monceaux, *Histoire littéraire de l'Afrique chrétienne,* Paris, 1902, p. 81.

nem mai pe urmă la guvernator și, sunând trâmbița, ai trezit pe oștenii lui Dumnezeu, încinși cu armele cerești pentru înfruntarea luptei și, luptând în prima linie, ai ucis diavolul cu sabia duhovnicească. Prin cuvântările tale ai adunat de peste tot și oștirile fraților, ca pretutindeni să fie întinse vrăjmașului capcane și să fie călcate în picioare leșurile și puterile doborâte la pământ ale acestui dușman public[1].

2. Dă-ne crezare, preaiubite, că nu este mai mic decât răsplata de o sută la unu[2] sufletul tău neprihănit, care nu s-a temut nici de primele lovituri ale veacului acestuia, nici nu s-a dat înapoi de la a merge în exil, nici nu a stat la îndoială să părăsească cetatea, nici nu s-a înspăimântat să rămână într-un loc pustiu. Și fiindcă a dat multora pildă de mărturisire, chiar aceasta a fost cea dintâi cauză a martiriului. Pentru că, de bună seamă, prin exemplul său, a îndemnat la asumarea martiriilor și a început a fi aliatul martirilor, nu numai al celor care s-au dus de acum din această lume, dar a legat prietenie cerească și cu cei viitori.

III.1. Prin urmare, preaiubite Ciprian, cei osândiți dimpreună cu noi îți aduc cele mai mari mulțumiri înaintea lui Dumnezeu, pentru că, prin scrisorile tale, ai întărit inimile chinuite, ai îngrijit trupurile rănite de ciomege, ai slobozit picioarele legate în piedici, ai netezit pletele de pe capetele netunse, ai luminat întunericul temniței, ai schimbat munții ocnelor în câmpii, chiar și nărilor noastre le-ai oferit flori înmiresmate și ai împrăștiat duhoarea respingătoare al fumului.

2. De altfel, s-a continuat ajutorul tău și al preaiubitului nostru Quirinus, pe care l-ai trimis pentru a fi împărțit prin ipodia-

[2] Dușman public, *hostis publicus,* sintagma oficială ce scotea în afara legii un dușman al statului, al întregii societăți, în cazul dat – tirania prigonitoare.

[3] O sută la unu; vezi mai sus nota (Scr. LXXVI, pct. VI, 2) privitoare la parabola semănătorului și a boabelor de grâu.

conul Herennius și paracliserii Lucanus, Maxim și Amantius, ca să fie rânduite toate cele ce lipsiseră trupurilor noastre.

3. Așadar, ajutându-ne unii pe alții prin rugăciunile noastre, să ne rugăm precum ne-ați îndemnat, ca să-i avem ocrotitori în toate lucrările noastre pe Dumnezeu și pe Hristos și pe îngeri.

Îți dorim, frate și stăpâne[1], să fii întotdeauna bine sănătos și să ne pomenești. Salută-i pe toți cei ce sunt cu tine. Toți ai noștri, care sunt cu noi, te iubesc și te salută și doresc să te vadă.

[1] Stăpâne, *Domine,* devine în timp parte a formulei reverențioase de adresare (cf. rom. *Domnule*).

SCRISOAREA LXXVIII

Lucius și toți frații în Domnul care sunt cu el salută pe fratele și colegul Ciprian

I.1. În timp ce tresăltam de bucurie și ne veseleam întru Dumnezeu, căci avea să ne înarmeze în înfruntare și, prin bunăvoința Sa, să ne dea biruința în luptă, ne-a sosit pe neașteptate scrisoarea ta, frate preaiubit, pe care ne-ai trimis-o prin ipodiaconul Herennius și însoțitorii Lucanus, Maxim și Amantius. Citind-o, am simțit o ușurare în lanțuri, o mângâiere în prigoană și un sprijin în nevoie, și am fost îmbărbătați și mai bine pregătiți în vederea unor pedepse, de se poate, încă mai mari.

2. Căci înainte de pătimire am fost chemați la slavă de tine, care mai întâi ne-ai arătat calea spre mărturisirea numelui lui Hristos. Iar noi, mergând pe urmele mărturisirii tale, nădăjduim la un har asemenea ție. Căci acela care este cel dintâi la alergare este cel dintâi și la răsplată, și tu, care cel dintâi ai dobândit ceea ce ai început, ne-ai împărtășit și nouă de acolo acest lucru, dovedind de bună seamă dragostea neclintită, cu care ne-ai iubit totdeauna, pentru ca cei care au avut un singur duh să aibă, în legătura păcii, harul rugăciunilor noastre și cununa unică a mărturisirii[1].

[1] Pare a fi reluarea ideii din Scrisoarea LXXVI, pct. VII, unde se vorbește despre unirea creștinilor împotriva ereticilor și a păgânilor. El le cere să se roage ca această unire să-i însoțească și în rai.

II.1. Dar pentru tine, frate preaiubit, la cununa mărturisirii s-a adăugat răsplata bunelor lucrări, deplină fiind măsura cu care vei primi de la Domnul în ziua plății, ca unul care ni te-ai înfățișat și pe tine în scrisorile tale, căci ne-ai dezvăluit inima aceea a ta, curată și fericită, pe care o cunoaștem din totdeauna și, din ea, ne-ai lăudat după dărnicia ei, nu pe cât meritām noi să auzim, ci pe cât poți tu spune[1].

2. Prin cuvintele tale, ai desăvârșit și cele ce fuseseră mai puțin zidite în noi, și le-ai întărit întru îndurarea tocmai a acestor suferințe pe care le pătimim, încredințați fiind de răsplata cerească și de cununa muceniciei și de Împărăția lui Dumnezeu, după prorocirea pe care, plin de Duhul Sfânt, ai făcut-o în scrisoarea ta. Împlinească-se întru totul acest fapt, preaiubitule, de ne vei avea pe noi în minte în rugăciunile tale, ceea ce am încredere că tu faci, precum și noi la fel facem.[2]

III.1. Prin urmare, am primit, mult dorite frate, ceea ce ne-ai trimis din partea lui Quirinus și chiar a ta, jertfă din toată lucrarea curată. Precum și Noe a oferit lui Dumnezeu și Dumnezeu S-a desfătat de mireasma plăcută și a privit cu plăcere la jertfa aceluia, astfel privește și la a voastră și este încântat să vă întoarcă răsplata acestei atât de bune lucrări.

2. Pe de altă parte, te rog să ceri ca srisoarea pe care am făcut-o către Quirinus să-i fie înmânată acestuia.

Îți doresc, frate preaiubit și mult dorit, să fii totdeauna bine sănătos și să ne pomenești. Salută-i pe toți cei care sunt cu tine. Fii sănătos.

---

[1] Aluzie la Scrisoarea LXXVI, la începutul căreia Sf. Ciprian face lauda martirilor lui Hristos.

[2] Un pasaj unde se explică acel *pomenește-ne* din finalul mai multor epistole.

SCRISOAREA LXXIX

Felix, Iader, Polianus, cu preoții și cu toți cei care stau în așteptare împreună cu noi în ocna din Sigus, trimit salutul veșnic întru Dumnezeu preaiubitului și mult îndrăgitului Ciprian

I.1. Cu ajutorul rugăciunilor tale, te salutăm din nou, frate preaiubit, prin ipodiaconul Herennianus, prin Lucanus și Maxim, frații noștri curajoși și teferi. De la aceștia am primit, în dar, o sumă de bani împreună cu scrisoarea pe care ne-ai trimis-o, în care ai binevoit să ne întărești prin cuvinte cerești, ca pe fiii tăi.

2. Și am mulțumit și mulțumim lui Dumnezeu-Tatăl Atotputernic, prin Hristosul Lui, că am fost astfel îmbărbătați și întăriți de cuvântul tău, cerând de la curăția sufletului tău să binevoiești a ne avea pe noi în minte în rugăciunile tale stăruitoare, pentru ca Domnul să împlinească mărturisirea[1] voastră și a noastră, pe care a binevoit să ne-o dăruiască. Salută pe toți care stau în așteptare alături de tine.

Îți dorim, frate preaiubit, să fii bine sănătos în Domnul. Am scris eu, Felix. Am subsemnat eu, Iader. Am citit eu, Polianus. Îl salut pe Domnul[2] meu, Eutychianus[3].

---

[1] Mărturisirea: este vorba de actul martiric.

[2] Pentru utilizarea lui *Dominus*, ca formulă obișnuită de politețe, în primele secole ale erei creștine, vezi Seneca, *Scrisoare (III) către Lucilius*.

[3] Este un *post scriptum* adăugat probabil de Polianus, având ca destinatar pe Episcopul Eutychianus de Mileum, în Numidia, amintit în Scrisoarea Sinodală din 255 (Scrisoarea LXX); H.L. Monceaux, *Histoire littéraire de l'Afrique chrétienne*, Paris, 1902, vol. II, *Saint Cyprien et son temps*, p. 83, 2.

SCRISOAREA LXXX

Ciprian dorește sănătate fratelui Successus

I.1. Faptul că nu v-am scris de îndată, frate preiubit, s-a întâmplat pentru că toți clericii, aflați sub lovitura încleștării, nu se puteau îndepărta de aici în nici un chip, pregătiți fiind cu toții, după dăruirea sufletului lor, pentru cununa dumnezeiască și cerească. Dar să știți că au venit cei pe care-i trimisesem la Roma cu această însărcinare, ca, oricum ar fi fost răspunsul scris[1] cu privire la noi, să ne facă cunoscut adevărul aflat. Căci, prin zvonuri, se vântură multe și felurite lucruri.

2. Însă lucrurile stau cu adevărat așa: Valerian[2] a răspuns în scris Senatului, ca episcopii și preoții și diaconii să fie pedepsiți[3] de îndată, iar senatorii și bărbații aleși[4] și cavalerii romani, pierzându-și rangul, să fie jefuiți chiar și de bunuri și, dacă vor stărui a spune că sunt creștini și după ce le-au fost luate bunurile, să fie pedepsiți chiar cu moartea, iar matroanele să fie trimise în exil,

[1] Răspunsul, *rescriptum,* act oficial al cancelariei imperiale.

[2] Publius Licinius Valerianus, împărat între anii 253 și 259, îl asociază la domnie pe fiul său, P. Egnatius Licinius Gallienus, împreună cu care, în 257, declanșează puternica persecuție anticreștină, despre care vorbesc Sfântul Ciprian și corespondenții săi.

[3] Pedepsiți, adică executați.

[4] Bărbații aleși, *viri egregii*, înalții funcționari, aflați în slujba împăratului, *procuratores* desemnați cu administrarea unor provincii (cf. G. Boissier, *L'Afrique Romaine,* p. 93).

după ce li se vor fi confiscat bunurile, însă cezarienilor[1], fără deosebire, fie că mărturisiseră mai înainte pe Hristos, fie că-L vor fi mărturisit acum, să le fie confiscate bunurile și, înlănțuiți, să fie trimiși răspândiți pe domeniile împărătești.

3. Chiar împăratul Valerian a adăugat la urma rescriptului său o copie a scrisorii pe care a făcut-o cu privire la noi către guvernatorii provinciilor. Zilnic nădăjduim să vină această scrisoare, pregătiți după tăria credinței spre suportarea pătimirii și așteptând, de la ajutorul și îndurarea Domnului, cununa vieții veșnice.

4. Pe de altă parte, să știți că Xistus[2] a fost executat în cimitir în ziua a opta a idelor lui august și, împreună cu el, patru diaconi[3]. Dar și aici, la Roma, prefecții stăruiesc zilnic în această prigoană, încât dacă unii li se vor fi împotrivit, să fie executați, iar bunurile lor să fie însușite de fisc.

II. Vă cer ca, prin voi, aceste lucruri să fie aduse la cunoștință și celorlalți confrați ai noștri, ca peste tot, prin îndemnul lor, frații să se poată întări și pregăti pentru înfruntarea duhovnicească, încât fiecare dintre ai noștri să se gândească nu atât la moarte, cât la nemurire și, dăruiți Domnului cu deplină credință și toată bărbăția, să se bucure mai degrabă decât să se teamă în această mărturisire, în care știu că oștenii lui Dumnezeu și ai lui Hristos nu pier, ci sunt încununați.

Îți doresc, preaiubite frate, să fii mereu bine sănătos.

---

[1] Cezarienii, înalți funcționari de finanțe.

[2] Xistus, Sixtus al II-lea, succesorul Sfântului Ciprian, decapitat la 6 august 257, în cimitirul lui Calixtus.

[3] *Liber Pontificalis* păstrează numele lor: Sanuarius, Magnus, Vincențiu și Ștefan (Duchesne, p. 155).

SCRISOAREA LXXXI

Ciprian salută pe preoți, pe diaconi și întreg poporul

I.1. Frați preaiubiți, după ce a ajuns la noi vestea că au fost trimiși *frumentarii*[1], ca să mă ducă la Utica[2] și, fiindcă fusesem convins la sfatul celor mai dragi, să mă despart pentru o vreme de grădinile mele, eu am înțeles, fiind la mijloc un motiv îndreptățit, că se cuvine ca episcopul să mărturisească pe Domnul acolo, în cetatea în care stă în fruntea Bisericii Domnului și să înalțe tot poporul, prin mărturisirea unui întâistătător aflat acolo.

2. Căci, tot ce spune un episcop mărturisitor în însăși clipa mărturisirii, el vorbește în numele tuturor, inspirat fiind de Dumnezeu. De altfel, va fi ciuntită cinstirea Bisericii noastre atât de slăvite, dacă eu, episcop întâistătător al altei biserici, primind la Utica hotărârea cu privire la mărturisire, voi pleca de acolo martir la Domnul, cu toate că mă rog stăruitor în rugăciuni neîntrerupte și doresc și sunt dator față de toți, și față de mine și față de voi, să mărturisesc la voi și să pătimesc aici și de aici să plec la Domnul.

3. Așteptăm așadar aici, într-un loc retras și tăinuit, venirea proconsulului însărcinat, care se întoarce la Cartagina, având a

[1] *Frumentarii,* magistrați însărcinați inițial cu aprovizionarea cu grâu a Cetății, mai apoi supraveghetori ori informatori.

[2] Utica, cetate în Africa proconsulară, Tunisia actuală, nu departe de Cartagina.

auzi de la el ceea ce împărații vor fi poruncit cu privire la numele creștinilor laici și al episcopilor și având a spune ceea ce în acel ceas Domnul va voi să se spună.

4. Voi însă, frați preaiubiți, pentru învățătura pe care ați primit-o totdeauna de la mine din poruncile Domnului și potrivit cu ceea ce ați învățat de cele mai multe ori când vă vorbeam, păstrați pacea și liniștea, ca nu cumva vreunul din voi să stârnească vreo tulburare între frați, sau să se dea singur pe mâna păgânilor. Căci, odată prins și dat pe mâna lor, trebuie să vorbească, dat fiind că, așezat în noi, va vorbi în acel ceas Dumnezeu, Care a voit ca noi mai degrabă să mărturisim, decât să vorbim înaintea cuiva[1].

5. Iar ceea ce se cuvine ca noi să păzim înainte de a aduce proconsulul hotărârea împotriva mea cu privire la mărturisirea numelui lui Dumnezeu, vom hotărî pe loc, cu ajutorul Domnului.

Pe voi, frați preaiubiți, Domnul Iisus să vă facă să rămâneți mereu teferi în Biserica Sa și să vă învrednicească s-o păstrați.

[1] Mai degrabă o mărturisire decât o recunoaștere publică înaintea magistraților.

CUPRINS

Prefață 5
Nota traducătorilor 19
Tabel cronologic al Scrisorilor Sfântului Ciprian 21
Scrisoarea I 23
Scrisoarea II 26
Scrisoarea III 28
Scrisoarea IV 32
Scrisoarea V 38
Scrisoarea VI 40
Scrisoarea VII 45
Scrisoarea VIII 46
Scrisoarea IX 50
Scrisoarea X 52
Scrisoarea XI 58
Scrisoarea XII 65
Scrisoarea XIII 68
Scrisoarea XIV 73
Scrisoarea XV 77
Scrisoarea XVI 81
Scrisoarea XVII 85
Scrisoarea XVIII 88
Scrisoarea XIX 90
Scrisoarea XX 92
Scrisoarea XXI 95
Scrisoarea XXII 99

Scrisoarea XXIII....102
Scrisoarea XXIV....103
Scrisoarea XXV....105
Scrisoarea XXVI....107
Scrisoarea XXVII....109
Scrisoarea XXVIII....113
Scrisoarea XXIX....116
Scrisoarea XXX....117
Scrisoarea XXXI....125
Scrisoarea XXXII....132
Scrisoarea XXXIII....133
Scrisoarea XXXIV....136
Scrisoarea XXXV....139
Scrisoarea XXXVI....140
Scrisoarea XXXVII....144
Scrisoarea XXXVIII....148
Scrisoarea XXXIX....150
Scrisoarea XL....154
Scrisoarea XLI....156
Scrisoarea XLII....159
Scrisoarea XLIII....160
Scrisoarea XLIV....167
Scrisoarea XLV....170
Scrisoarea XLVI....174
Scrisoarea XLVII....176
Scrisoarea XLVIII....177
Scrisoarea XLIX....180
Scrisoarea L....184
Scrisoarea LI....185
Scrisoarea LII....187

Scrisoarea LIII....191
Scrisoarea LIV....192
Scrisoarea LV....196
Scrisoarea LVI....220
Scrisoarea LVII....223
Scrisoarea LVIII....229
Scrisoarea LIX....240
Scrisoarea LX....266
Scrisoarea LXI....271
Scrisoarea LXII....274
Scrisoarea LXIII....278
Scrisoarea LXIV....294
Scrisoarea LXV....299
Scrisoarea LXVI....304
Scrisoarea LXVII....313
Scrisoarea LXVIII....323
Scrisoarea LXIX....328
Scrisoarea LXX....344
Scrisoarea LXXI....349
Scrisoarea LXXII....353
Scrisoarea LXXIII....357
Scrisoarea LXXIV....378
Scrisoarea LXXV....389
Scrisoarea LXXVI....411
Scrisoarea LXXVII....419
Scrisoarea LXXVIII....422
Scrisoarea LXXIX....424
Scrisoarea LXXX....425
Scrisoarea LXXXI....427

DIFUZARE:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, Bucureşti
Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84
e-mail: contact@supergraph.ro
www.librariasophia.ro
www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poştă
cele mai bune cărţi de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filozofie
apărute la edituri de prestigiu.
Plata se face ramburs la primirea cărţilor;
taxele poştale sunt suportate de Supergraph.

Vă aşteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, Bucureşti, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 021-336.10.00; 0722.266.618
www.librariasophia.ro

Sacrifică puţină vreme pentru a răsfoi cărţile noastre:
este cu neputinţă să nu găseşti ceva
pe gustul şi spre folosul tău!

PRINT multicolor
Str. Bucium nr. 34 Iaşi
tel.: 0232/211225
fax: 0232/211252
office@printmulticolor.ro
www.printmulticolor.ro
SERVICII TIPOGRAFICE COMPLETE